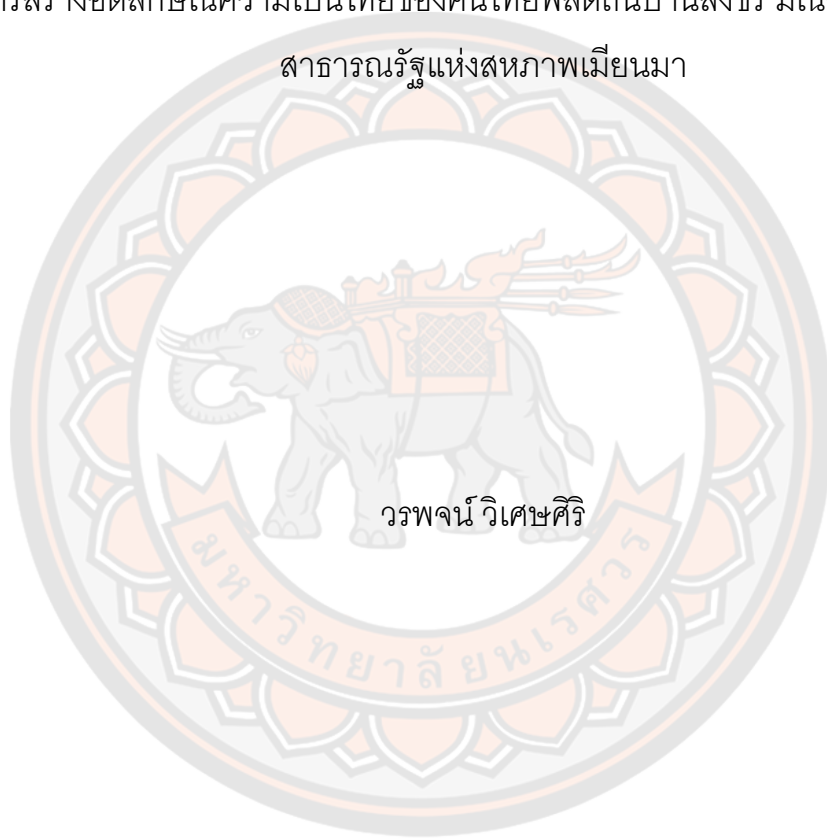

การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

วรพจน์ วิเศษศิริ

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา"

ของ วรพจน์ วิเศษศิริ

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาภูตระกูล)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาภูตระกูล)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี กรรพุมมาลย์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ดาบเพชร)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ เกษมผลกุล)

อนุมัติ

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.กรรณกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑล ตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
ผู้วิจัย	วรพจน์ วิเศษศิริ
ประธานที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาอุตตระกุล
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ ปร.ด. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565
คำสำคัญ	คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร, มณฑลตะนาวศรี, การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาไว้ 3 ประเด็น คือ ศึกษาวิถีชีวิตของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา วิเคราะห์เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบทของสังคมเมียนมา และเพื่อสังเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ในการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนาแบบมีประสบการณ์ร่วมจากกลุ่มคนไทยที่อาศัย ณ บ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา รวมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตที่กำหนด สรุป และรายงานผลการศึกษาดังด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มคนไทยหมู่บ้านสิงขร ตำบลตะนาวศรี อำเภอตะนาวศรี จังหวัดมะริด ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาในปัจจุบัน มีความสำคัญไม่เพียงแค่เป็นพื้นที่ที่คนไทยพลัดถิ่นอาศัยอยู่ แต่มีความสำคัญในเชิงการเป็นประวัติศาสตร์ร่วมกันของไทยและเมียนมา เนื่องจากเดิมพื้นที่ดังกล่าวนี้ เดิมเป็นเมืองตะนาวศรีและเมืองมะริดซึ่งมีความสำคัญต่อการค้าทางทะเลในอดีต โดยทั้งสองเมืองนี้มีความสัมพันธ์ทางการค้ากับรัฐโบราณในแถบพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ก่อนการสถาปนารัฐหรืออยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่ต่อมาช่วง พ.ศ. 2411 มีการปักปันเขตแดนสยาม-เมียนมาตั้งแต่บริเวณแม่ฮ่องสอนจนถึงระนอง โดยสยามและอังกฤษที่ปกครองในอินเดียและเมียนมา ส่งผลให้เกิดคนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่หมู่บ้านสิงขร

เมืองตะนาวศรี จังหวัดมะริด มณฑลตะนาวศรี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาจนถึงปัจจุบัน

กลุ่มคนไทยบ้านสิงขรมีลักษณะประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่างๆ คล้ายคลึงกับกลุ่มวัฒนธรรมในภาคใต้ตอนบนของไทย ที่เรียกว่า “กลุ่มวัฒนธรรมบางสะพาน” กล่าวคือ การมีระบบเสียงภาษาไทยแบบท้องถิ่นรวมไปถึงการมีประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ค่อนข้างคล้ายคลึงกับกลุ่มคนในอำเภอบางสะพานและบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ของประเทศไทย

ส่วนประเด็นการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรพบว่า กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้มีการปรับเปลี่ยนและสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของตนตั้งแต่ พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา ซึ่งมีอยู่ 3 ระยะ คือ ระยะการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงหลังได้รับเอกราช, การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงสถานการณ์สงครามของรัฐบาลทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยจนถึงหลังเจรจาหยุดยิงของชนกลุ่มน้อยในเมียนมา และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรภายหลังการเกิดประชาคมอาเซียน

การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเป็นการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่มาโดนตลอดตามสถานการณ์และบริบทต่างๆ ทั้งในไทยและเมียนมา ตั้งแต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา กล่าวคือ ช่วงหลังจากเมียนมาได้รับเอกราชจากอังกฤษ คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดต่อของตนเองตามนโยบายของรัฐบาลเมียนมาโดยเฉพาะการศึกษา แต่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรก็ยังคงวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนอยู่ร่วมไปถึงวัฒนธรรมบันเทิงสมัยใหม่จากฝั่งไทยอย่างเช่นความนิยมในเพลงลูกทุ่ง แต่ต่อมาเกิดสถานการณ์สงครามของรัฐบาลทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยมีการต่อสู้อย่างรุนแรงส่งผลให้การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเป็นไปเพื่อความอยู่รอดภายใต้สถานการณ์อย่างรุนแรงรวมไปถึงมีเรียกร้องความเป็นพลเมืองคนไทยในทุกมิติจากฝั่งไทย ภายหลังสถานการณ์ความรุนแรงสงบลง คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนตามการเปิดประชาคมอาเซียน ซึ่งการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นไทยในช่วงดังกล่าวนี้ไม่ได้ปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นการต่อรองหรือความอยู่รอดในบริบทของเมียนมาอย่างเดียว แต่ปรับเปลี่ยนตนเองให้นำสนใจ โดยเฉพาะการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ของตนรวมไปถึงการเล่าประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีเพื่อเป็นการดึงดูดการท่องเที่ยวจากฝั่งไทยให้เข้ามาในพื้นที่ รวมไปถึงหน่วยงาน

ต่างๆ จากฝั่งไทยเข้ามาเยี่ยม ส่งผลให้เกิดรายได้ในหมู่บ้านรวมไปถึงความช่วยเหลือต่างๆ จากหน่วยงานที่เข้ามาเยี่ยมชม แต่อย่างไรก็ตาม โอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องหยุดชะงักลงชั่วคราวอันเนื่องมาจากการเกิดโรคระบาดโควิด-19

Title	CREATING THAI IDENTITY OF THE THAI DISPLACED PEOPLE, BAN SINGKHON , TANINTHARYI TERRITORY OF THE REPUBLIC OF THE UNION OF MYANMAR
Author	Worapot Visedsiri
Advisor	Wasin Panyavuttrakul
Academic Paper	Ph.D. Dissertation in Southeast Asian Studies, Naresuan University, 2022
Keywords	Thai displaced people Ban Singkhon, Tanintharyi Territory, Creating Thai identity

ABSTRACT

This thesis aims study the Creation of Thai Identity of the Displaced Thais in Ban Singkhon, Tanintharyi Region, Republic of the Union of Myanmar. The researcher has set the objectives of the study in 3 issues. The first one is to study the way of life of displaced Thai people in Ban Singkhon, Tanintharyi Province, Republic of the Union of Myanmar. The second purpose is to analyses the conditions of identity formation of the displaced Thai people in Ban Singkhon in the context of Myanmar society. The third one is to synthesize the process of creating the identity of the displaced Thai people in Ban Singkhon Republic of the Union of Myanmar. In this study,the qualitative research methods have been implemented. The boundaries of the study area were determined and field data were collected by means of interviewing, observation and experiential conversation techniques from a group of Thai people living at Ban Singkhon, Tanintharyi County, Republic of the Union of Myanmar. Including studying information from various documents and evidence, the data obtained were analyzed within the specified scope, summarized and reported the results by descriptive analysis.

The results of the study revealed that the group of Thai people in Singkhon Village, Tanaosri Sub-district, Tanaosri District, Myeik Province, the Republic of the Union of Myanmar at present is crucial not only to be the area where Thai displaced

people live but played important role being a joint history of Thailand and Myanmar since the area was originally formerly Tanaosri and Myeik, the chief location in maritime trade. Both cities had trade relations with ancient states in Southeast Asia since the founding of Ayutthaya Kingdom until the early Rattanakosin period. However, later in the year 1868, the border between Siam and Burma was demarcated from Mae Hong Son to Ranong by Siam and British rule in India and Burma. As a result, Thai people were displaced in the area of Singkhon Village. Tanintharyi City, Myeik Province, Tanintharyi Province, Republic of the Union of Myanmar until now.

As for the issue of creating a Thai identity of the displaced Thai people in Ban Singkhon, it was found that the displaced Thai people in Ban Singkhon had modified and created their Thai identity since 1947, existed in 3 phases. Namely, the identity change of the displaced Thai people in Ban Singkhon after independence, the identity of the displaced Thai people in Ban Singkhon during the war situation of the Burmese military government against ethnic minorities until after the ceasefire negotiations between the ethnic minorities in Myanmar and the change in identity of the displaced Thai people after the emergence of the ASEAN Community.

The creation of a Thai identity of the displaced Thai people in Ban Singkhon is a change in their own identity for survival in the area according to different situations and contexts, both in Thailand and Myanmar since the period after World War 2 onwards. After Myanmar gained independence from England. The displaced Thai people of Ban Singkhon have adapted for their own survival according to the policies of the Burmese government, especially education. The displaced Thai people of Ban Singkhon still maintain their traditional way of life, including the modern entertainment culture from Thailand, such as the popularity of luk thung songs. Later, there was a war situation of the Burmese military government with ethnic minorities, with intense fighting. As a result, the identity of the Thai people displaced at Ban Singkhon was to survive under severe circumstances, including the demand for Thai citizenship in every dimension from the Thai side. But after the violent situation calmed down The displaced

Thai people of Ban Singkhon have changed their identity according to the opening of the ASEAN Community. The change in Thai identity during this period was not adjusted for bargaining or survival in the context of Myanmar alone and modify themselves to be interesting, especially telling the story of their own history, telling the history of Tanintharyi city in order to attract tourism from the Thai side to the area, including various agencies from the Thai side came to visit Resulting in income in the village as well as various assistance from the visiting agencies. However, the economic and tourism opportunities of the displaced Thai people in Ban Singkhon have been temporarily halted due to the outbreak of the COVID-19 epidemic.

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ รศ.ดร.วศิน ปัญญาวุดตระกูล ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ผู้เป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรี รวมไปถึงสละเวลาอันมีค่ามาเป็นที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำมุมมองต่าง ๆ ตลอดจนการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์อันประกอบไปด้วย ผศ.ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.มนตรี กรรพุมมาลย์, ผศ.ดร.อัฉรฉา ศรีพันธ์ และ รศ.ดร. ศิริพร ดาบเพชร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.พลับพลึง คงชนะ และ รศ.ดร.ศิริพร ดาบเพชร ที่ให้คำแนะนำสั่งสอนในการเขียนวิชาการตั้งแต่ผู้วิจัยเรียนป.โทอยู่ที่มศว รวมไปถึงยังช่วยเหลือสนับสนุนทุนการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณท่าน อ.ดร. ศิริรักษา กรรพุมมาลย์ ที่ช่วยแนะนำแนวทางการเขียนงานวิทยานิพนธ์นี้ผู้จนเป็นรูปร่างและสำเร็จเสร็จสิ้น ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.วิรัช นิยมธรรม ผู้เชี่ยวชาญเมียนมาศึกษา และ ผศ.แสนประเสริฐ ปานเนียม ผู้เชี่ยวชาญไทยศึกษาที่ช่วยแนะนำการเก็บข้อมูลพื้นที่วิจัยบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี

ขอกราบขอบพระคุณ พี่ๆ ผู้เป็นกัลยาณมิตรจากสำนักพลับพลึงแห่งประสานมิตร ได้แก่ พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร., ผศ.ดร.มนัสสวาส กุลวงษ์, ผศ.ดร.พรชัย นาคสีทอง และอ.ดร.พรพรรณ ไปร่งจิตร รวมไปถึงพี่ๆ ผู้เป็นกัลยาณมิตรในสาขาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้แก่ อ.ดร.ฐากร สิทธิโชค, อ.ดร.อนินทร์ พุทธิโชติ, อ.เขมิกา หวังสุข ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจให้ทันอย่างสม่ำเสมอและงานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่ให้ข้อมูลการวิจัยตลอดจนดูแลผู้วิจัยอย่างดีในการเก็บข้อมูลในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดาและญาติพี่น้อง ที่ให้กำลังใจผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มต้นทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

วรพจน์ วิเศษศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
ประกาศคุุณูปการ.....	ณ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ด
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามของการวิจัย.....	9
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
1.4 ประโยชน์ของการวิจัย.....	9
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	10
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
2.1 อັดลัษณ์.....	12
2.1.1 การสร้างความหมายของคำว่า “อັดลัษณ์”.....	13
2.1.1.1 อັดลัษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม.....	13
2.1.1.2 อັดลัษณ์ทางชาติพันธุ์.....	16
2.1.2 กระบวนการสร้างอັดลัษณ์.....	25
2.2 ความเป็นไทย.....	27

2.2.1	อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท/ไต	28
2.2.2	อัตลักษณ์ความเป็นไทย.....	32
2.2.2.1	การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยในอดีต.....	32
2.2.2.2	ข้อเสนอของนักวิชาการเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นไทย	35
2.3	คนไทยพลัดถิ่น.....	38
2.3.1	นิยามของคำว่า “พลัดถิ่น”	39
2.3.2	ประเภทของการพลัดถิ่น.....	47
2.3.2.1	คนพลัดถิ่นที่เกิดจากการกวาดต้อน.....	47
2.3.2.2	คนพลัดถิ่นนอกประเทศเนื่องจากการปักปันเขตแดน.....	51
2.4	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
2.4.1	งานที่เกี่ยวกับเมืองตะนาวศรี	53
2.4.1.1	มิติประวัติศาสตร์.....	53
2.4.1.2	มิติทางสังคมศาสตร์	55
2.4.1.3	มิติทางภาษาศาสตร์.....	57
2.5	สรุป	57
บทที่ 3	ระเบียบวิธีการวิจัย.....	60
3.1	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	60
3.1.1	ประชากร	60
3.1.2	กลุ่มตัวอย่าง	60
3.2	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย	62

3.2.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Document Survey)	62
3.2.2 แหล่งข้อมูลภาคสนาม	63
3.3 การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	64
3.3.1 การกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาและการวิเคราะห์จากข้อมูลเอกสาร	65
3.3.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์	65
3.4 วิธีดำเนินการวิจัย	66
3.5 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล	67
บทที่ 4 วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐ แห่งสหภาพเมียนมา	69
4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบ้านสิงขร เมืองตะนาวศรี	69
4.1.1 ภูมิศาสตร์บ้านสิงขร เมืองตะนาวศรี	69
4.1.2 ประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ของตะนาวศรีและพัฒนาการคนไทยพลัดถิ่นบ้าน สิงขร	71
4.1.2.1 การรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรี	71
4.1.2.2 เมืองตะนาวศรียุคจารีต	79
4.1.2.3 เมืองตะนาวศรีในช่วงปักปันเขตแดนระหว่างอังกฤษกับสยามและ ยุคอาณานิคมอังกฤษ	83
4.1.2.4 เมืองตะนาวศรีในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2	88
4.2 ความทรงจำร่วมและวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เขตมณฑลตะนาว ศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา	92
4.2.1 ความทรงจำร่วมกันของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เขตมณฑลตะนาวศรี	93

4.2.2 คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกับความเป็นวัฒนธรรมบางสะพาน	97
4.3 อัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เขตมณฑลตะนาวศรี	
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา.....	99
4.3.1 อัตลักษณ์ความเป็นไทยในด้านสังคม	99
4.3.1.1 การปกครอง.....	99
4.3.1.2 ระบบครอบครัว.....	100
4.3.1.3 สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ	100
4.3.1.4 การแต่งกาย	103
4.3.1.5 การศึกษา	103
4.3.1.6 วรรณกรรม.....	104
4.3.2 อัตลักษณ์ความเป็นไทยในด้านเศรษฐกิจ.....	105
4.3.2.1 การประกอบอาชีพ	105
4.3.2.2 พลวัตในการปรับตัว.....	107
4.3.3 อัตลักษณ์ความเป็นไทยในด้านวัฒนธรรม	108
4.3.3.1 ภาษา.....	108
4.3.3.2 ศาสนา	110
4.3.3.3 ความเชื่อ	115
4.3.3.4 อาหาร	118
4.3.3.5 ภูมิปัญญาการเล่นเพลงพื้นบ้าน.....	120
4.3.3.6 ขนบธรรมเนียมประเพณี.....	124
4.4 สรุป	129

บทที่ 5 เงื่อนไขการก่อรูปและกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่น บ้านสิงขร ในบริบทของสังคมเมียนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562.....	132
5.1 เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบทของสังคม เมียนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562.....	132
5.1.1 เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงเมียนมาได้รับ เอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่ 2.....	132
5.1.2 เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในสถานการณ์ ช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อย จนถึง ช่วงเวลาเจรจาขอ หยุดยิงของชนกลุ่มน้อยในเมียนมาในพื้นที่เขตตะนาวศรี.....	135
5.1.3 เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในสถานการณ์ ช่วงการเกิดประชาคมอาเซียน.....	142
5.2 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบทของสังคม เมียนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562.....	147
5.2.1 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงหลังเมียนมา ได้รับเอกราช.....	147
5.2.1.1 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรผ่าน วัฒนธรรมบันเทิงวงดนตรีลูกทุ่ง.....	147
5.2.1.2 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรแนวคิด ชาตินิยมไทยผ่านการแสดงความเคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ไทย.....	150
5.2.2 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์สถานการณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วง การสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยจนถึงช่วงเวลาเจรจาขอหยุด ยิงของชนกลุ่มน้อยในเมียนมาในพื้นที่เขตตะนาวศรี.....	152

5.2.2.1	กระบวนการสร้างอัตลักษณ์สถานการณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ผ่านการอพยพจากพื้นที่สิงขรเข้ามายังฝั่งไทย	152
5.2.2.2	กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรผ่านวิถีชีวิต และประเพณีของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร	155
5.2.2.3	กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรผ่านการ เรียกร้องสิทธิการเป็นพลเมืองไทย	161
5.2.3	กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรภายหลังการเกิด ประชาคมอาเซียน	163
5.2.3.1	กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เพื่อใช้เพิ่มมูลค่าในเชิงการท่องเที่ยว	164
5.2.3.2	การสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรผ่านหน่วยงาน จากฝั่งไทย	170
5.3	บทวิเคราะห์การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา.....	174
5.3.1	การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบท ความเป็นคนไทยบางสะพาน	175
5.3.2	การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วง วิกฤตการณ์ในพื้นที่เขตตะนาวศรี	176
5.3.3	การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงเปิด ประชาคมอาเซียน	177
บทที่ 6	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	179
บรรณานุกรม	.....	192
บรรณานุกรม	.....	205

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงบริเวณตะนาวศรี-สิงขร	69
ภาพที่ 2 แผนที่หมู่บ้านสิงขร	70
ภาพที่ 3 เจดีย์นี้มีชื่อว่า เจดีย์นากากะเตา	73
ภาพที่ 4 เหรียญกษาปณ์ ของเมืองเป็นรูปพญานาค	73
ภาพที่ 5 แผนที่เมืองมะริดที่วาดโดยชาวฝรั่งเศส	75
ภาพที่ 6 แผนที่เส้นทางการเดินเรือค้าขายข้ามจากอินเดียมายังสยามและแหลมมลายูในพุทธศตวรรษที่ 22 – 23 ของประภัสสร โพธิศรีทอง. (2559). ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เส้นทางการค้า และการท่องเที่ยวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นสมุทร	79
ภาพที่ 7 Map of Tenasserim and the adjacent provinces of the Kingdom of Siam	87
ภาพที่ 8 เส้นทางการเคลื่อนทัพของทหารญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทย	89
ภาพที่ 9 ชุมชนสิงขรก่อนเกิดสงครามและการบุกเข้ามาของกองกำลังอิสระ	91
ภาพที่ 10 สมุดหัวแดง	95
ภาพที่ 11 บ้านของคนบ้านสิงขรทั้งในอดีตและปัจจุบัน จากหนังสือจดหมายจากตะนาวศรี	102
ภาพที่ 12 การแต่งกายคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในอดีตและปัจจุบัน จากหนังสือจดหมายจากตะนาวศรี	103
ภาพที่ 13 วัดสิงขรปัจจุบัน	112
ภาพที่ 14 วัดสิงขรปัจจุบัน	112
ภาพที่ 15 บ้ายบอกอายุภูมิของวัดสิงขรเก่า สร้างมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2483	113
ภาพที่ 16 ภูมิเจ้าอาวาสวัดสิงขรปัจจุบัน	113
ภาพที่ 17 พระพุทธรูปในโบสถ์วัดสิงขรปัจจุบัน	114
ภาพที่ 18 พระวัดสิงขรปัจจุบัน	114
ภาพที่ 19 การบูชาหิ้งพระคนไทยสิงขร	115
ภาพที่ 20 ศาลภูมิ	117
ภาพที่ 21 บ้านคนไทย	118
ภาพที่ 22 อาหารในวัฒนธรรมการกินของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เป็นอาหารแบบภาคใต้ของไทย ซึ่งอัตลักษณ์อาหารได้มีการใส่ขมิ้นเป็นส่วนผสมของอาหาร	119

ภาพที่ 23	อาหารในวัฒนธรรมการกินของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เป็นอาหารแบบภาคใต้ของไทย ซึ่งอัตลักษณ์อาหารได้มีการใส่ขมิ้นเป็นส่วนผสมของอาหาร	119
ภาพที่ 24	ตัวหนังสือ	122
ภาพที่ 25	หน้ากากโนราห์	123
ภาพที่ 26	หน้ากากโนราห์	123
ภาพที่ 27	หน้ากากโนราห์	123
ภาพที่ 28	หน้ากากโนราห์	123
ภาพที่ 29	ช่อดอกไม้ประดับซุ้มประตูประดับบ้านเทศกาลสงกรานต์ จากหนังสือจดหมายจากตะนาวศรี	125
ภาพที่ 30	ประเพณีส่งตายาย อำเภอบางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์	126
ภาพที่ 31	ประเพณีส่งตายาย บ้านสิงขรประเทศเมียนมา	126
ภาพที่ 32	หมู่บ้านมุดอง	144
ภาพที่ 33	หมู่บ้านมุดอง	144
ภาพที่ 34	ประกาศราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ (14 พ.ค. 2558) ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิงขร หมู่ที่ 6 ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	145
ภาพที่ 35	พระบรมฉายาลักษณ์และพระฉายาลักษณ์ของพระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ไทย	151
ภาพที่ 36	แผนผังแสดงตำแหน่งบ้านคนไทยในหมู่บ้านไร่เครา	153
ภาพที่ 37	บัตรผ่านแดนของชาวเมียนมาเชื้อสายไทย สำหรับใช้เข้า-ออกด่านชายแดนสิงขร	154
ภาพที่ 38	โรงเรียนสิงขร	157
ภาพที่ 39	โรงเรียนแหลมหยวน	157
ภาพที่ 40	โรงโหล	158
ภาพที่ 41	แผนที่หมู่บ้านคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร	161
ภาพที่ 42	โปรแกรมการท่องเที่ยวของบริษัททัวร์	166
ภาพที่ 43	เส้นทางรถท่องเที่ยวเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรี	167
ภาพที่ 44	นักวิจัยอนุกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจัดโดย วรพจน์ วิเศษศิริ	167
ภาพที่ 45	นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารที่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เป็นผู้เตรียมอาหารให้กับคณะทัวร์ที่เข้ามาเยี่ยมหมู่บ้าน	168

ภาพที่ 46	นักท่องเที่ยวเข้าสักการะหลวงพ่อดิ่งสงวนอดีตเจ้าอาวาสวัดสิงขรอาราม	168
ภาพที่ 47	นักท่องเที่ยวให้ความสนใจพระพุทธรูปโบราณ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปอิทธิพลศิลปะอยุธยา	169
ภาพที่ 48	นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมบ้านหมู่บ้านสิงขร และแวะคุยป่าเรียบซึ่งเป็นคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร	169
ภาพที่ 49	การลงนามในเอกสาร “บันทึกความเข้าใจ (MOU) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้กับมหาวิทยาลัยมะริด สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (Myeik University, Myanmar) โดยมีฯพณฯ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พร้อมด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนาะ กลิ่นงาม อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	170
ภาพที่ 50	การเข้าไปเยี่ยมกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรและหมู่บ้านอื่นๆ ใกล้เคียงเพื่อสำรวจ สอบถามและเก็บข้อมูล	172
ภาพที่ 51	การสร้างโรงเรียนและห้องสมุดในโรงเรียนวัดสิงขร	172

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาหรือประเทศเมียนมาเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยผู้คนมากกว่า 100 เชื้อชาติ สามารถจำแนกกลุ่มคนต่างๆ ออกเป็น 8 กลุ่มหลัก ได้แก่ เมียนมา ไทใหญ่ กะเหรี่ยง ยะไข่ จีน มอญ อินเดีย และชนกลุ่มน้อยต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มเมียนมามีมากกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาแบ่งอาณาเขตออกเป็น 7 รัฐ และ 7 เขต ได้แก่ รัฐกะฉิ่น รัฐกะยา รัฐกะเหรี่ยง รัฐชาน (หรือรัฐไทใหญ่) รัฐชิน รัฐมอญ รัฐยะไข่ และอีก 7 เขต คือ เขตพะโค เขตมณฑลทะเลย์ เขตมาเกว เขตย่างกุ้ง เขตสะกาย เขตอิระวดีและเขตตะนาวศรี โดยเฉพาะในเขตตะนาวศรีซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 43,328 ตารางกิโลเมตร ประชากร 1,713,447 คน (UNHCR, 2014) โดยเขตตะนาวศรีเป็นเขตการปกครองที่อยู่ทางภาคใต้ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และมีพรมแดนติดกับพื้นที่ต่างๆ ได้แก่ รัฐมอญทางทิศเหนือ ทิศตะวันออกติดกับทะเลอันดามัน และติดกับประเทศไทยทางทิศตะวันตกจนถึงทางทิศใต้สุดตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง (จิรวุฒิ เสนาคำ, 2550)

ด้วยเหตุที่เขตตะนาวศรีมีอาณาบริเวณที่ติดต่อกับเมืองต่างๆ โดยรอบ ส่งผลให้เขตตะนาวศรีมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่นี้ จากการสำรวจของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่นี้ เซอร์เจมส์ จอร์จ สก็อต (Sir James George Scott) เขาเป็นเจ้าหน้าที่อาณานิคมระดับสูงของอังกฤษที่มีอยู่ในเมียนมา ได้สำรวจของปี พ.ศ. 2444 (ค.ศ. 1921) ในเขตตะนาวศรีมีประชากรประมาณ 1,159,558 คน ประกอบด้วยคนเมียนมา กะเหรี่ยง มอญ ฉาน จีน และสยาม อาศัยอยู่บริเวณพรมแดนทางตอนใต้ของเมียนมา โดยเฉพาะอำเภอมะริด และทวาย มีประชากรประมาณ 88,744 คน ในจำนวนนี้มีคนสยามอาศัยอยู่ในตัวเมืองมะริดประมาณ 9,000 คน มะริดในตอนต้นศตวรรษที่ 20 แบ่งการปกครองเป็น 5 ตำบล (Township) คือ มะริด ปะลอ (Palaw) ตะนาวศรี ปกเป็ยน (Bokpyin) และมะลิวัลย์ (Maliwun) ประชากรราว 7,255 คน ร้อยละ 18 พูดภาษาเมียนมา ร้อยละ 53 พูดภาษาสยาม ร้อย

ละ 20 พุทธภาษามลายู ตำบลมะลิวัลย์มีประชากรประมาณ 7,719 คน ประกอบไปด้วยชาวสยาม ชาวจีน และมลายู และคนเมียนมาซึ่งเป็นคนกลุ่มหนึ่งในตำบลตะนาวศรีตั้งอยู่ทางตะวันออกสุดของอำเภอมะริด และอยู่ติดกับดินแดนไทย มีประมาณ 8,389 คน เพิ่มขึ้นเป็น 10,712 คน ในจำนวนนี้ร้อยละ 40 พุทธภาษาไทย เมืองสะเทิมที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำสาละวิน ครอบคลุมพื้นที่อาณาจักรมอญเดิม (Sir James George Scott, 1921)

จากข้อมูลของ Sir James George Scott เห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตตะนาวศรีส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นที่เคยอาศัยอยู่ในพื้นที่รอบข้าง เช่น กลุ่มคนไทย มอญ กะเหรี่ยง แล้วอพยพมาเข้าอยู่อาศัยในพื้นที่นี้หลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้เมื่อเทียบจำนวนประชากรระหว่างใน พ.ศ. 2444 ที่ Scott ได้เข้ามาทำการสำรวจกับใน พ.ศ. 2557 พบว่า จำนวนประชากรในเขตตะนาวศรีมีจำนวนสูงขึ้น ซึ่งจากการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นเข้ามาแล้ว รวมถึงการเกิดของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้จำนวนประชากรในพื้นที่มีมากขึ้น

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตตะนาวศรียังดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของตนจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของตนที่ปรากฏผ่านวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ อีกทั้งยังรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรมของตน โดยเชื่อมโยงจากการเล่าประวัติศาสตร์การบอกเล่าของถิ่นเดิมของตน ถ่ายทอดจากคนจากรุ่นสู่รุ่น (ฐิรุฒธิ เสนาคำ, 2549) อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ของกลุ่มคนพลัดถิ่นมักมีข้อจำกัดต่างๆ จากบริบทต่างๆ ในสังคมใหม่ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมที่ตนเองไปตั้งถิ่นฐานอยู่

คนเชื้อสายไทยเป็นอีกหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่กลายสถานะเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นในเขตตะนาวศรีมีการสืบสายและคงรูปแบบอัตลักษณ์ของตนทั้งวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ รวมทั้งยังคงรักษารากเหง้าวัฒนธรรมตนโดยเชื่อมโยงผ่านประวัติศาสตร์การบอกเล่าของถิ่นเดิม อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในบริบททางสังคมในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ส่งผลต่อคนไทยพลัดถิ่นในเขตตะนาวศรีที่อาศัยอยู่ ทำให้การดำรงอัตลักษณ์มีการปรับเปลี่ยนไปในสถานการณ์ต่างๆ ส่งผลต่อการรับเอาวัฒนธรรมจากฝั่งประเทศไทยมาผสมผสานผ่านอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่มี การพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยอย่างต่อเนื่อง

จากเหตุผลข้างต้น นำมาสู่แนวทางในการศึกษาคนไทยพลัดถิ่นในเขตตะนาวศรี โดยผู้วิจัยเล็งเห็นว่ากลุ่มคนไทยพลัดถิ่นซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านสิงขร ตำบลตะนาวศรี อำเภอตะนาวศรี จังหวัดมะริด ทางภาคตะวันออกของเขตตะนาวศรี ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาติดต่อกับ

อาณาเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ของไทย โดยขอบเขตพื้นที่การอยู่อาศัยของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรไม่ได้มีจำนวนตายตัวแน่ชัด เนื่องจากมีการอพยพเคลื่อนย้ายทั้งการหลบหนีของคนไทยกลับไปยังฝั่งไทย รวมถึงการที่ทางการเมียนมาได้บังคับให้มีการย้ายบ้านเรือนจากเดิมที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำมายังริมถนนที่ทางการเมียนมาสร้างขึ้นแทน นอกจากนี้ การเข้ามาของคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น กะเหรี่ยง เมียนมา ก็ทำให้พื้นที่อาศัยภายในบ้านสิงขรขยายตัวออกไปมากขึ้น

ในอดีตพื้นที่บ้านสิงขรตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าโบราณที่เชื่อมต่อระหว่างเมืองตะนาวศรีและเมืองมะริดโบราณ โดยทั้ง 2 เมืองมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับรัฐโบราณในแถบพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา (หม่องทินอ่อง, 2549) ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของสยาม เป็นส่วนหนึ่งของอ่าวมะตะมะหรืออ่าวมะตะบัน (Mataban) (Mansel Longworth Dames Millwood., 1967, p. 158.) ทอดยาวติดกับอ่าวเบงกอลทางตอนเหนือของมหาสมุทรอินเดียและขนานไปกับชายฝั่งโคโรเมนเดลบนชายฝั่งทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย ทั้งยังสามารถเชื่อมต่อไปยังกลุ่มดินแดนในคาบสมุทรเปอร์เซียและทะเลอาหรับ

ในสมัยอยุธยา เมืองตะนาวศรีและเมืองมะริดเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางการค้า ในฐานะเมืองท่าสำคัญทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกที่มีความสำคัญ ในช่วง พ.ศ. 2133 จนถึง พ.ศ. 2310 ส่งผลให้การทำการค้าของกรุงศรีอยุธยาได้ขยายตัวมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ของการเข้ามาเป็นพลเมืองในเมียนมาของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นเขตตะนาวศรีนี้ ไม่ใช่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 แต่ปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดคนไทยพลัดถิ่นในเขตตะนาวศรีมาจากสาเหตุการปักปันเขตแดนระหว่างอาณานิคมอังกฤษในเมียนมาระหว่าง พ.ศ. 2408-2411 ประกอบกับในภาคประชาชนคนไทยหรือคนสยามพื้นที่เมืองเพชรบุรี ภูเก็ต ชุมพร ระนอง กับเขตตะนาวศรี ที่อยู่ในพื้นที่เมียนมาในช่วงเวลานั้น มีการติดต่อสัมพันธ์และมีการเคลื่อนย้ายไปมา รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์ทางไกลของผู้คนทั้งสองพื้นที่

โดยใน พ.ศ. 2367 ช่วงก่อนการปักปันเขตแดนระหว่างอาณานิคมอังกฤษในเมียนมา (British-Burma) กับราชอาณาจักรสยาม พบว่าการอพยพเคลื่อนย้ายเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความเจริญและความมั่นคงรัฐสยาม การอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชนเข้ามายังรัฐของตนเป็นการเพิ่มจำนวนประชากร ทำให้แรงงานในการผลิตสิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้น (จิรวุฒิ เสนา

คำ, 2550) อย่างไรก็ตาม การเข้าสู่โลกสมัยใหม่และความเจริญของความรู้ด้านภูมิศาสตร์ในโลกตะวันตกกลับส่งผลต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยเช่นกัน (แก๊งกิจ กิติเรียงลาภ, 2561)

ภายหลัง พ.ศ. 2408 ข้าหลวงใหญ่อาณานิคมอังกฤษประจำอินเดีย ติดต่อกับราชอาณาจักรสยามเพื่อขอให้มีการปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับเมียนมาที่อยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ ตรงกับในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การปักปันเขตแดนสยาม-เมียนมาอย่างเป็นทางการ โดยถือว่าสัตยาบันครั้งนี้ถือเป็นการยอมรับอย่างเป็นทางการตามข้อตกลงระหว่างประเทศว่าพื้นที่เมืองมะริด ทวาย และตะนาวศรี เป็นดินแดนของประเทศเมียนมาที่อยู่ในบังคับของอังกฤษเป็นต้นมา (Sir James George Scott, 1822)

ต่อมาช่วง พ.ศ. 2409-2410 มีการตั้งคณะข้าหลวงปักปันเขตแดนสยาม-เมียนมา ขึ้นอีกคณะหนึ่งเพื่อดำเนินการร่วมสำรวจและชี้แนวเขตแดนใหม่ตั้งแต่บริเวณแม่ฮ่องสอนจนถึงระนอง โดยคณะข้าหลวงฝ่ายสยามได้แต่งตั้งเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ สมุหกลาโหม เป็นข้าหลวงมีอำนาจเต็มและมีเจ้าพระยามรราช (ครุฑ) เสนาบดีกรมเวียง พระยาเพชรบุรี (เทศ บุญนาค) รวมทั้งแต่งตั้งเจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ เจ้าเมืองเพชรบุรี และพระยาชุมพร (กล่อม) เจ้าเมืองชุมพร รับผิดชอบตั้งแต่เขตกาญจนบุรี ส่วนคณะข้าหลวงอังกฤษได้มีการแต่งตั้งร้อยโทอาร์เธอร์ เฮอร์เบิร์ต แบกกี เป็นข้าหลวงที่มีอำนาจเต็มจากอาณานิคมอังกฤษ เมื่อการสำรวจทำแผนที่และทำบัญชีรายละเอียดเขตแดนเสร็จสิ้นจึงได้มีการประชุมจัดทำอนุสัญญา (Convention) ขึ้นที่กรุงเทพมหานครในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2411 และได้มีการให้สัตยาบันกันภายหลังจากฝ่ายสยามได้ตรวจสอบเห็นว่าแผนที่ *The Map of Tenasserim and the adjacent provinces of the Kingdom of Siam* ที่อังกฤษจัดทำขึ้นใหม่นั้นมีถูกต้อง ดังนั้นนับตั้งแต่ พ.ศ. 2411 มีการตกลงตรงกันระหว่างสยามและอาณานิคมอังกฤษว่าแนวพรมแดนระหว่างสยาม-เมียนมา ผลของการปักปันเขตแดนส่งผลต่อการกำหนดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่อิงอยู่กับความเป็นชาติพันธุ์ของผู้คนทั้งสยามและเมียนมา ทำให้คนไทยพลัดถิ่นที่อาศัยอยู่ในดินแดนมะริด-ตะนาวศรี กว่า 40,000 คน ตกไปอยู่ภายใต้ปกครองของรัฐบาลเมียนมาตามแผนที่สมัยใหม่ (Sir James George Scott, 1822)

อย่างไรก็ตาม คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในมณฑลตะนาวศรี ยังมีการคงอัตลักษณ์ของตนในแบบวัฒนธรรมบางสะพาน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นในบริเวณอำเภอบางสะพานที่คาบเกี่ยว

ระหว่างจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับจังหวัดชุมพร เนื่องจากยังมีการติดต่อและปฏิสัมพันธ์กับคนสยามที่อยู่ในเส้นเขตแดนรัฐชาติอยู่ตลอด เนื่องจากคนไทยเหล่านี้ยังคงมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติตลอดจนวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในบริเวณพื้นที่ ดังนั้น แนวคิดเรื่องตีเส้นเขตแดนแบบรัฐชาติสมัยใหม่จึงไม่ได้มีผลหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนวิถีคิดของคนในพื้นที่บริเวณนี้

ถึงกระนั้นการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในมณฑลตะนาวศรี กลับมีการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยในกรอบวิธีคิดแบบรัฐชาติมากขึ้น โดยมีปัจจัยต่างๆ หลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกล่าวคือในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกตลอดชายทะเลด้านตะวันตกของอ่าวไทยที่กองบินน้อยอำมะนาวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แล้วยกทัพเข้าเมียนมาผ่านบริเวณด้านสิงขร ในตอนนั้นกองทัพญี่ปุ่นได้มีการเกณฑ์คนหนุ่มรวมทั้งผู้หญิงเพื่อเป็นแรงงานในการทำถนนหนทางไปสู่ประเทศเมียนมา ส่งผลในกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเหล่านี้ ต้องอพยพครอบครัวของตนเข้ามาในดินแดนเมียนมาที่ลึกเข้ามามากกว่า 100 กิโลเมตร (พรพิมล ศรีไธติ, 2551)

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คนไทยในบ้านสิงขรกลับกลายเป็นพลเมืองที่ตกค้างหลังสิ้นสุดสงคราม เป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในเมียนมา โดยคนไทยเหล่านี้มีการปักหลักสร้างบ้านอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ในปัจจุบัน และพยายามสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของตนเองผ่านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรมของตนขึ้น ประกอบกับกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเหล่านี้ยังมีการติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์กับคนไทยที่อยู่ฝั่งไทย ซึ่งเป็นคนไทยที่มีแนวคิดภายใต้การรับรู้หลังการปฏิวัติในปี พ.ศ. 2475 และนโยบายรัฐนิยมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พรพิมล ศรีไธติ, 2551) ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญที่นำมาใช้สร้างอุดมการณ์ชาตินิยมในประเทศไทย และนโยบายนี้ได้มีการมาปรับใช้ในภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ และประกอบกับยังมีคนไทยอีกกลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มคนไทยเดินทางเข้าไปอยู่ก่อนคนไทยพลัดถิ่น ซึ่งคนไทยเหล่านี้เข้ามาระลอกเข้าไปเพื่อทำเหมือง ทำไม้ ค่าขาย รวมไปถึงการหนีคดีความจากฝั่งประเทศไทยไปยังประเทศเมียนมาเพื่อไปอยู่อาศัยกับญาติพี่น้อง (สิริวุฒิ เสนาคำ, 2549) จากบริบทต่างๆ ที่ส่งผลต่อกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่ยังมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยภายใต้แนวคิดของความเป็นชาติไทย โดยการส่งต่อวัฒนธรรมทางไกลและประกอบกับความทรงจำของตนเองจากพื้นที่เดิม

แต่ในช่วงทศวรรษ 2490 ความต้องการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยพลัดถิ่นในตะนาวศรีเริ่มมีการถูกจำกัดมากขึ้น เนื่องจากการเมืองในเมียนมาหลังได้รับเอกราชจากอังกฤษ มีการประชุมเพื่อจัดตั้งสหภาพเมียนมาผ่านข้อตกลงปางโหลง (Panglong Agreement) ในปี 2490 ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างทางการเมียนมา ไทยใหญ่ ขึ้น และคะฉิ่น แต่ท้ายที่สุด กองทัพเมียนมาได้ทำการรัฐประหารขึ้นเสียก่อนเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2508 และได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญจับผู้นำชนกลุ่มน้อยเข้าที่คุมขัง การรัฐประหารดังกล่าวส่งผลต่อสิทธิเสรีภาพของประชากรในบริเวณชายแดนต่างๆ และส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่อาศัยในเขตตะนาวศรี เนื่องจากชุมชนคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรแต่เดิมมีการอิสระปกครองดูแลกันเองภายใน โดยมีกำนัน (จางวาง) ปกครองดูแลลูกบ้าน ตัดสินคดีความต่างๆ ในตำบล ที่เกิดขึ้นระหว่างคนไทยด้วยกันภายในบ้านสิงขร หากเป็นปัญหาที่มีคนเมียนมาหรือชาติอื่นเกี่ยวข้องด้วยต้องไปขึ้นศาลที่ตะนาวศรี ส่งผลให้การสร้างความเป็นไทยกลายเป็นความอิหลักอิเหลื่อในการดำรงชีวิตของผู้คนชนกลุ่มน้อยต่างๆ รวมไปถึงคนไทยพลัดถิ่นที่อาศัยในตะนาวศรี (พรพิมล ตรีโชติ, 2551)

ตั้งแต่ช่วงปี 2500 เป็นต้นมา คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรถูกจัดระเบียบโดยรัฐบาลเมียนมา เนื่องจากรัฐบาลทหารเมียนมาได้มีนโยบายเพื่อเข้าควบคุมชนกลุ่มน้อยต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มน้อยที่อยู่บริเวณชายแดนของเมียนมา รวมไปถึงกลุ่มคนไทยที่บ้านสิงขรด้วย ทำให้พวกเขาต้องถูกจำกัดทั้งด้านวิถีชีวิต จารีต ประเพณี วัฒนธรรมของตนเอง อย่างไรก็ตาม คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรก็ยังมี การปรับเปลี่ยน แก้ไข และสานต่อวิถีชีวิต จารีต ประเพณี วัฒนธรรมของตนเอง เช่น หนึ่งตะลุงแบบปักซี่ใต้ ใช้ภาษาท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ยังมีมหรสพอื่นๆ เช่น รำวง สวดคฤหัสถ์แบบไทย ดังนั้นคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจึงมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบคนไทยตามสถานการณ์ของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในเมียนมาเพื่อไม่ให้ล้มรึกของตน

ต่อมาช่วงปี 2526 – 2538 คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้รับผลกระทบจากการก่อความวุ่นวายรัฐบาลทหารเมียนมาได้มีนโยบายเพื่อเข้าควบคุมชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่อยู่ในบริเวณชายแดนของเมียนมา ทำให้คนไทยสิงขรต้องเจอผลกระทบจากการสู้รบระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลเมียนมา ซึ่งบางครั้งกองกำลังเหล่านี้เข้ามาแอบแฝงในพื้นที่หมู่บ้านคนไทย ทำให้เกิดการปะทะกับทหารเมียนมาในหมู่บ้าน คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจึงมีการแต่งเพลง “โบย” ขึ้นโดยใช้ทำนองหนึ่งตะลุง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติของทหารเมียนมาต่อคนไทย เป็นการแสดงออกและปรับตัวเพื่อต่อต้านรัฐบาลทหารเมียนมาโดยใช้อัตลักษณ์ของตนเอง นอกจากนี้ คนไทยสิงขรในขณะนั้นก็

ยังได้รับความช่วยเหลือจากฝั่งไทย โดยมีข้าราชการไทยมาเยี่ยมคนไทยในสิงขรที่นี้ แสดงให้เห็น การตอกย้ำเรื่องวิธีการอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านการช่วยเหลือจากราชการไทย

ช่วงหลังปี 2538 กองกำลังติดอาวุธชาวกะเหรี่ยงแตกออกเป็นหลายกลุ่ม ทำให้สหภาพ แห่งชาติกะเหรี่ยงจึงอ่อนแอลง และในช่วงปี 2547 ได้มีการเจรจาสงบศึก ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่น บ้านสิงขรกลับมาใช้ชีวิตปกติ ทหารเมียนมามองว่าพื้นที่สิงขรควบคุมยาก จึงทำการจัดระเบียบ ชุมชนใหม่ โดยบังคับให้ชาวไทยสิงขรอพยพจากหมู่บ้านเดิมที่อยู่ติดริมแม่น้ำ ย้ายออกมาอยู่ใกล้ ถนนที่ทางการเมียนมาสร้างขึ้น มีคนไทยบางส่วนได้เดินทางข้ามมาทำงานฝั่งไทยโดยเลือกบริเวณ อำเภอบางสะพาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เดิมในลักษณะการเป็นเครือญาติแสดงให้เห็น อัตลักษณ์ความเป็นไทยด้านการติดต่อกับฝั่งไทยมากขึ้น

ช่วงปี 2556 รัฐบาลเมียนมาได้อนุมัติการเปิดด่านสิงขรเป็นด่านผ่านแดนถาวร ฝ่าย เมียนมาได้สร้างถนนจากเป็นระยะทางกว่า 100 กิโลเมตร จากด่านสิงขรไปตะนาวศรีและต่อไปยัง เมืองมะริด ดังนั้น ด่านสิงขรจึงได้มีการพัฒนาในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน มี การปรับปรุงถนน ทางเท้า ลานจอดรถ เพื่อส่งเสริมการค้า และการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการ ท่องเที่ยวเส้นทางใหม่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับเมียนมาในด่านสิงขร โดยคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรก็ เป็นจุดน่าสนใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในหมู่บ้าน ดังนั้นคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจึงมีการ ปรับตัวเพื่อต้อนรับกับการท่องเที่ยวที่เข้ามา ด้วยรูปแบบการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ของตนเองที่ เชื่อมโยงกับฝั่งไทย นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานจากราชการไทยคอยให้ความช่วยเหลือ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในด้านการท่องเที่ยว และดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในเขตพื้นที่ชายแดนไทย สิงขร และมะริด

คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรมีพัฒนาการในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองที่สะท้อนให้ เห็นประวัติศาสตร์ภายในชุมชน นอกจากนี้ คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังมีการดำรงชีวิตที่เป็น ลักษณะเฉพาะของคนไทยท้องถิ่นประจวบฯ – ชุมพร หรือที่เรียกว่า “กลุ่มวัฒนธรรมบางสะพาน” ซึ่งมีประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และการสร้างทัศนคติต่างๆ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมทาง วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ในประเทศไทย ที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์เฉพาะ ได้แก่ มีการสร้างวัดที่ เป็นชื่อภาษาไทยเพื่อเชื่อมโยงที่มาของตนเองร่วมไปถึงการรักษาวัฒนธรรมไทย-พุทธ และความ เชื่อมโยงต่างๆ ไว้ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีไหว้พระพุทธรูป มีการใช้

ภาษาสื่อสารเป็นภาษาไทยที่มีสำเนียงท้องถิ่นได้ รวมถึงมีการรักษาประเพณีการเล่นโนรา และหนังตะลุงที่มีอยู่ในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเฉพาะภาคใต้ของไทย อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ของไทยมีการปรับเปลี่ยนไปด้วยเหตุผลทางด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองภายในของเมียนมา ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรต้องมีการปรับอัตลักษณ์ของตนเองอยู่ตลอด

อาจกล่าวได้ว่า นับตั้งแต่เมียนมาได้รับเอกราชจากอังกฤษจนถึง พ.ศ. 2538 อยู่ภายใต้บริบทการสู้รบระหว่างกองทัพเมียนมากับชนกลุ่มน้อย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร อันเนื่องจากถูกมองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยเช่นกัน แม้ว่าจะไม่ได้ปรากฏว่ากลุ่มคนไทยดังกล่าวได้เข้าสู้รบกับกองทัพเมียนมา หากแต่ความไม่ไว้วางใจของกองทัพเมียนมา ประกอบกับนโยบายกลืนกลายให้เป็นเมียนมาของรัฐบาลทหารเมียนมา ทำให้คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรจึงต้องปรับตัวและรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยเอาไว้ ทั้งการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่สืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน พร้อมกับการรับเอาวัฒนธรรมไทยที่มาจากฝั่งไทย โดยเฉพาะจากส่วนกลาง จนกระทั่งได้มีการหยุดยั้งระหว่างกองทัพเมียนมากับชนกลุ่มน้อยในตะนาวศรี ทำให้รัฐบาลเมียนมาสามารถเข้ามาจัดการกับกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น พร้อมกันนั้นก็ยังมีชาวเมียนมาอพยพเข้ามาอาศัยในบ้านสิงขรเพิ่มมากขึ้นตามนโยบายกลืนกลายของรัฐบาลเมียนมา คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรบางส่วนจึงได้อพยพกลับมาฝั่งไทย แต่ถึงกระนั้น คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่เหลือก็ยังคงพยายามรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยควบคู่กับการปรับตัวโดยรับเอาวัฒนธรรมเมียนมา เช่น ภาษา เข้ามาเพื่อความอยู่รอด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรว่า มีพัฒนาการในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไรบ้าง ซึ่งหากมองจากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคนพลัดถิ่นในเขตตะนาวศรีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่มักจะศึกษาโดยยกประเด็นทางรัฐศาสตร์และกฎหมาย อย่างกรณีการเรียกร้องสิทธิหรือการเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติ หรือประเด็นในทางมานุษยวิทยาผ่านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ รวมไปถึงวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มคนพลัดถิ่นว่ามีลักษณะอย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม วิจัยฉบับนี้ต้องการนำเสนอกลุ่มคนไทยในบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี ประเทศเมียนมา ด้วยมุมมองทางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ ผ่านปรากฏการณ์หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งส่งผลต่อบทบาทของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรทั้งวิถีชีวิต การรับวัฒนธรรมจากภายนอก รวมไปถึงการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทย ด้วยบริบทต่างๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมโดยเฉพาะจากฝ่ายเมียนมา

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรผ่านปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเหล่านี้ว่าพวกเขามีการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไรและประสบความสำเร็จหรือไม่ในการกระบวนการสร้างความเป็นไทยในต่างแดน มีข้อจำกัดอย่างไร

1.2 คำถามของการวิจัย

1. คนไทยในบ้านสิงขรมีความเป็นมาอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้พวกเขา กลายเป็น “คนพลัดถิ่น”
2. คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรมีพัฒนาการในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไร
3. บริบทจากเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมส่งผลกระทบต่อ สร้างและรักษาอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่ง สหภาพเมียนมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562
2. เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ในบริบทของ สังคม เมียนมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562
3. เพื่อสังเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร สาธารณรัฐ แห่งสหภาพเมียนมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562

1.4 ประโยชน์ของการวิจัย

1. เข้าใจวิถีชีวิตของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรผ่านความทรงจำ การแสดงออกและ การรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย

2. เข้าใจกระบวนการและพัฒนาการในการสร้างและรับอัตลักษณ์ความเป็นไทยของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร

3. เข้าใจความเปลี่ยนแปลงและบริบททั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมโดยเฉพาะจากฝั่งเมียนมาและฝั่งไทยที่ส่งกระทบต่อกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และได้กำหนดช่วงเวลาในการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562 คือช่วงหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งถึงช่วงเวลากារเปิดด่านฯ ระหว่างไทย-เมียนมา

2. ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองเป็นหลัก โดยมีการเก็บข้อมูลเสริมด้วยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวบ้าน ณ บ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสัมภาษณ์เครือข่ายของคนไทยสิงขรที่อยู่ฝั่งไทยในจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะของประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History)

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คนไทยพลัดถิ่น หมายถึง คนพลัดถิ่นกลุ่มหนึ่งที่กระจายตัวหรือพลัดพรากจากที่อยู่มาอาศัยอยู่นอกรัฐไทย ในกรณีของประเทศเมียนมายอมรับให้คนไทยพลัดถิ่นเป็นเพียงพลเมืองชั้นสอง ทำให้คนไทยพลัดถิ่นพยายามยืนยันรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยบางประการ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นพลเมืองที่มีสิทธิเท่าเทียมกันในฐานะความเป็นมนุษย์

2. อัตลักษณ์ความเป็นไทย หมายถึง อัตลักษณ์ที่กลุ่มประชากรไทยพลัดถิ่นยังคงดำรงอยู่ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ประเทศไทย โดยมีการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีที่เชื่อมโยงกับประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการพูด-คุย ในชีวิตประจำวัน การสอนภาษาไทยในวัดไทย การใช้ศาสนาพุทธที่เป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทย

3. คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเชื้อสายเดียวกับไทยสยามในประเทศไทย ซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี ประเทศเมียนมา มีประวัติการตั้งถิ่นฐานในบริเวณดังกล่าวมายาวนาน ก่อนจะมีการปักปันเขตแดนที่ทำให้พื้นที่ตะนาวศรีกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาในปัจจุบัน คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังคงอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยปักปันได้หรือวัฒนธรรมบางสะพาน

4. วัฒนธรรมบางสะพาน หมายถึง วัฒนธรรมของไทยที่ได้รับอิทธิพลทำให้ลักษณะของพิธีกรรม วิถีชีวิต การละเล่นเป็นไปในแบบของวัฒนธรรมไทยปักปันได้ เนื่องจากพื้นที่บางสะพานซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับภาคใต้ของไทยเป็นพื้นที่ที่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรส่วนใหญ่เคยอาศัยอยู่ ก่อนที่จะเคลื่อนย้ายมายังพื้นที่บ้านสิงขร เขตตะนาวศรีในเวลาต่อมา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑล ตะนาวศรี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา” โดยใช้วิธีการศึกษาแบบพรรณนา ทบทวน และวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งประเภทเอกสารทุติยภูมิและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม (Field Research) (เพิ่มวิธีการเก็บข้อมูล) ซึ่งในการศึกษานี้ใช้รูปแบบ การพรรณนา ทบทวน และการวิเคราะห์จากเอกสารทุติยภูมิ (Documentary Research) ประกอบไปด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. อัตลักษณ์
2. ความเป็นไทย
3. คนไทยพลัดถิ่น
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งแต่ละประเด็นที่ศึกษามีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 อัตลักษณ์

คำว่า “อัตลักษณ์” เกิดจากการนำคำภาษาบาลีว่า อตุต (อัตตะ) หมายถึง ตัวตน ของตน นำมารวมกับคำว่า ลักษณะ (ลักษณะ) ที่หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว เกิดความหมายใหม่ว่า ลักษณะเฉพาะตัวของตนเอง ประสิทธิ์ ลีปรีชา (2547) อธิบายว่า อัตลักษณ์ (Identity) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน ว่า idetitas หรือ idem ที่หมายความว่า “เหมือนกัน” (the same) อัตลักษณ์ใน ความหมายพื้นฐานจึงมีความหมายสองนัย คือ ความเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่ แตกต่างออกไป การตีความหมายของความเหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ และการ เปรียบเทียบกันระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุม คือ ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ขณะที่ ริชาร์ด เจนกินส์ (Richard Jenkins, 1996) ได้อธิบายว่า อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ในตัวมันเอง แต่ เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและมีความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของความเข้าใจ และรับรู้ที่เราเป็นใครและคนอื่นเป็นใคร ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมในการสร้างและสืบทอดอัต

ลักษณะที่ขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อคน หรือกลุ่มคนอื่น ๆ ด้วย (อภิรักษ์
ธรรมเสนา, 2553, หน้า 7.)

2.1.1 การสร้างความหมายของคำว่า “อัตลักษณ์”

การศึกษาทางมานุษยวิทยามีการนำคำว่าอัตลักษณ์มาใช้ในการศึกษาชาติพันธุ์จนเกิดคำ
ว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ขึ้น ซึ่งถูกนำมาใช้ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เพื่อ
ศึกษากลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมและภาษาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี.
2546. หน้า 4.) คำว่า อัตลักษณ์ ถูกนิยามและตีความหมายหลากหลายรูปแบบตามแนวทาง
การศึกษาทั้งด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา รวมถึงงานเขียนทางประวัติศาสตร์บางส่วนหยิบยกคำ
ว่าอัตลักษณ์มาใช้กันอย่างแพร่หลาย การนิยามความหมายของคำว่าอัตลักษณ์ เป็นการ
ตีความหมายเชิงคุณค่าที่แสดงความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งเกิดจากการสร้างตัวตนจาก
วัฒนธรรมย่อยทั้งในระดับจุลภาค เช่น ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับมหภาค
เช่น ประเทศ รัฐอิสระต่างๆ รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการการสร้างอัตลักษณ์ของผู้คน
ในพื้นที่บริเวณรอยต่อหรือพรมแดนของชาติ

แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์มีการนิยามไว้หลากหลายความหมาย โดย
อภิญา เพ็ญฟูสกุล นิยามความหมายของอัตลักษณ์ คือ ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่าฉันคือใคร
ซึ่งเกิดจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับผู้อื่น โดยมองผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเรา
มโนทัศน์ของอัตลักษณ์จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546, หน้า
1) อาจกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ในทางมานุษยวิทยาหมายถึงการนิยามตัวตนของมนุษย์ โดยการ
สร้างวัฒนธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการและการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานทาง
สังคม หล่อหลอมทัศนคติ ความเชื่อของกลุ่มคนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดความเป็น
อันหนึ่งอันเดียว

2.1.1.1 อัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ คือ จิตสำนึกส่วนตัวและจิตสำนึกส่วนรวมในระดับสังคม เป็นการนิยามตัวตน
ว่าเป็นใคร มาจากไหน และแตกต่างจากกลุ่มอื่นหรือสังคมอื่นอย่างไร มีการกำหนดว่าจะใช้สิ่งใด
เป็นเครื่องหมายแสดงออกทางวัฒนธรรม กลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่มี
ความหมายว่า ความรู้สึกทางวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มคนหรือการยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มคน

นั้นๆ การยอมรับทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับบรรทัดฐานทางสังคม บุคคลต้องยอมรับความเป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของกลุ่ม การยอมรับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของบุคคลหรือกลุ่มคนทำให้เกิดการรวมกลุ่มง่ายมากขึ้น (พัฒนา กิติอาษา. 2546 หน้า 139.) แต่หากมองอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมจากริชาร์ด ร็อดริเกซ (Richard Rodriguez) ที่ได้เสนอว่า อัตลักษณ์นั้นถูกกำหนดโดยวัฒนธรรม ไม่ได้ถูกกำหนดโดยเชื้อชาติเสมอไป ความเป็นคนเอเชียหรือยุโรปไม่ได้กำหนดโดยสีผิว เพราะในแต่ละเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ไม่ได้มีอัตลักษณ์หรือวัฒนธรรมเดียว แต่รวบรวมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่มีการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (ปิติ มณีเนตร. 2552 หน้า 21.) จะเห็นได้ว่าข้อเสนอนี้ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกันของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคเดียวกันโดยแบ่งตามหลักภูมิศาสตร์ ซึ่งอาจมาจากการแบ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่นกรณีการแบ่งวัฒนธรรมแบบตะวันตกกับแบบตะวันออก

ความสำคัญต่อสังคมของอัตลักษณ์คือการทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นตัวตนและความแตกต่างจากผู้อื่น โดยอัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่งเดียว อาจมีหลายลักษณะประกอบกันขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่ถูกสร้างขึ้นจากวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งจะบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของตัวตน บุคคล หรือสังคมนั้นๆ (ฉลาดชาย รมิตานนท์. 2545 หน้า 155.) ดังนั้น อัตลักษณ์จึงหมายถึงการนิยามตัวตนในสังคม เพื่อให้เกิดความเหมือน หรือความแตกต่างจากกลุ่มคนในสังคม อัตลักษณ์เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมและตัวบุคคล ซึ่งกลุ่มคนจะเลือกอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ยอมรับเพื่อแสดงตัวตนภายใต้เงื่อนไขของเวลาและพื้นที่ มีการอธิบายลักษณะความแตกต่างและความเหมือนกันของแนวคิดอัตลักษณ์โดยเออร์วิง ก๊อฟมัน (Erving Goffman) นักสังคมวิทยา ผ่านการแบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ego identity คือ ความรู้สึกที่ปัจเจกมีต่อตนเอง
2. Personal Identity คือ ภาพของปัจเจกในสายตาคนอื่นในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยสังคมจะมีวิธีการระบุอัตลักษณ์ส่วนบุคคลแตกต่างกันไป และ
3. Social Identity คือ สถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น เพศ ชาติพันธุ์ หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่ สังคมจะมีความคาดหวังหรือ

เรียกร่องว่าปัจเจกบุคคลในวัย เพศ ชนชั้นนั้น ๆ ว่าควรวางตนอย่างไร

(อภิญา เพ็องฟูสกุล, 2546, หน้า 5-6)

ดังนั้น สังคมจึงคาดหวังและเรียกร่องว่าปัจเจกบุคคลในวัยนี้ เพศนี้ ชนชั้นนี้ ควรวางตัว หรือมีบุคลิกภาพเฉพาะตนที่พึงปรารถนาอย่างไรบ้าง ทำให้อัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ปัจเจกชนทับซ้อนกัน อัตลักษณ์ทางสังคมจึงมีอยู่สองส่วน ส่วนแรก คือ มาตรฐานที่สังคมเรียกร่องจากปัจเจกบุคคล (virtually identity) และส่วนที่สอง คือ อัตลักษณ์ที่เป็นจริงของคนๆ นั้น (actual identity)

ขณะที่ธีรยุทธ บุญมี (2546) ได้อธิบายถึงนิยามของอัตลักษณ์ที่มาจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมร่วมของแต่ละพื้นที่ผ่านการจำแนกอัตลักษณ์เป็น 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล เป็นลักษณะส่วนบุคคลที่เป็นรูปธรรม เช่น รูปร่าง หน้าตา เพศ สถานะ ความรู้ และอัตลักษณ์ทางสังคม โดยอัตลักษณ์ส่วนบุคคล คือลักษณะการกระทำที่มีต่อบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยสัญลักษณ์ที่เป็นนามธรรม อัตลักษณ์กับสังคมแยกกันไม่ออกเนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์ต้องอ้างอิงกับสังคม อัตลักษณ์เป็นเรื่องของปัจเจกชนและการสร้างอัตลักษณ์จากบริบทเชิงพื้นที่และเวลา คุณค่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยที่ส่งผลให้เกิดการยอมรับเป็นพหุลักษณะทางสังคม ส่วนอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) คือ บุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมเกิดการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน (Social Interaction) พฤติกรรมที่แสดงออกมาถึงการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) ทำให้บุคคลเกิดบทบาทตามสถานการณ์ที่ตนกระทำอยู่ (อภิญา เพ็องฟูสกุล, 2546, หน้า 33)

อัตลักษณ์ของแต่ละสังคมและวัฒนธรรมในอดีตจะมีการเคลื่อนย้ายและมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมอื่นแต่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานและเคลื่อนย้ายอย่างยากลำบาก ทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจึงยังมีความแตกต่างและยังไม่มีแนวคิดต่อการปฏิสัมพันธ์ร่วมทางวัฒนธรรมมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อาจกล่าวได้ว่า มีความหลากหลายและมีการผสมกลมกลืนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากพื้นที่ต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เป็นเพราะในยุคนี้ผู้คน สินค้า รวมถึงข้อมูลข่าวสาร สามารถเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนรัฐชาติได้อย่างอิสระ ส่งผลให้วัฒนธรรมจากพื้นที่ต่างๆ ที่แตกต่างกันสามารถเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กันได้มากขึ้น ก่อให้เกิดการผสมผสานหรืออาจเกิดการขัดแย้งซึ่งกันและกันได้ เดอว์กโคม (Emile

Durkheim; ค.ศ. 1857-1917) เสนอให้มองพื้นที่ในมิติสัมพันธ์กับทางสังคมทั้งในระดับรูปธรรมเชิงประจักษ์และนามธรรมเชิงความคิด โดยชักชวนให้มองศาสนาในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางความคิดของการจัดจำแนกแยกแยะความหมาย (วินัย ผลเจริญ. 2556 หน้า 45 – 51.) ขณะเดียวกันนักมานุษยวิทยารุ่นต่อมามักมุ่งศึกษาเฉพาะสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดเล็ก จำกัดพื้นที่วัฒนธรรมให้เป็นเพียงภาพตัวแทนส่วนรวม (Collective Representation) ที่มีลักษณะกลมกลืนและตายตัว ช่วงทศวรรษ 2520 - 2530 เกิดการวิพากษ์วิจารณ์พื้นที่วัฒนธรรมแบบกลมกลืนเพิ่มมากขึ้น เกิดมุมมองที่หลากหลายของกลุ่มคนต่างๆ ในพื้นที่วัฒนธรรมเดียวกัน เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดการเคลื่อนย้ายพรมแดนรัฐชาติกันอย่างกว้างขวาง โลกโลกาภิวัตน์และสภาวะไร้พรมแดนทำให้วัฒนธรรมไม่หยุดนิ่งและเกิดความสนใจพื้นที่วัฒนธรรมในเชิงกระบวนการการแทนที่และการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแทน (วินัย ผลเจริญ. 2556 หน้า 46 – 51.)

2.1.1.2 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

นอกจากการนิยามอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในลักษณะร่วมของภูมิภาคที่มีขอบเขตพื้นที่กว้างขวางแล้ว ยังมีการนิยามความหมายของอัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ให้แตกต่างจากกลุ่มชนอื่นๆ เพื่อรักษาความมั่นคงในการดำรงชีวิต ก่อให้เกิดแนวคิดการเมืองว่าด้วยอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Politics of Ethnic Identity) (อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2558 หน้า 163.) ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ถือเป็นการกำหนดลักษณะร่วมของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่มีขอบเขตพื้นที่แคบลงมา

คำว่า ชาติพันธุ์ (Ethnic) มาจากภาษากรีกคำว่า ethnos หมายถึงกลุ่มคนที่ไม่ใช่กรีก มีสถานะต่ำต้อยและป่าเถื่อน ในสมัยโรมันกลุ่มชาติพันธุ์ถูกใช้เพื่อแสดงถึงกลุ่มคนอื่นที่ต่ำกว่า เป็นพวกนอกกรีตและไม่ใช่คริสเตียน ในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาคำว่าชาติพันธุ์เกิดขึ้นช่วงคริสต์ทศวรรษ 1960 และมีความสำคัญมากขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา (ฐิรวุฒิ เสนาคำ. 2547 หน้า 253.) แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber; 1971) นิยามคำว่าชาติพันธุ์ คือ กลุ่มชนที่มีความเชื่อแบบอัตวิสัยเกี่ยวกับเชื้อสายร่วม เนื่องจากรูปลักษณ์ทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน ประเพณีที่เหมือนกัน หรือทั้ง สองประการ และมีความทรงจำเกี่ยวกับการปกครองโดยอาณานิคม การอพยพย้ายถิ่น (Max Weber; 1971. p. 38) เวเบอร์คิดว่าการนำเอาความเชื่อต่อความรู้สึกร่วมทางชาติพันธุ์มาใช้หล่อหลอมกลุ่มทางสังคมและการเมือง ซึ่งเห็นได้ว่าบทบาททางประวัติศาสตร์มี

ความสำคัญในการสร้างความทรงจำในอดีต โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ที่ถูกพันกับแผ่นดินเกิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวิถีชีวิต ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมทางชาติพันธุ์ ซึ่งแนวคิดของเวเบอร์ มีอิทธิพล สำคัญต่อ คลิฟฟอร์ด เกียรติซ์ และชาร์ลส์ เอฟ. คายส์

แนวคิดการศึกษาชาติพันธุ์ยุคแรก คือแนวคิดรากเหง้าดั้งเดิม (Primordialism)¹ ซึ่งแบ่ง ออกเป็น 2 แนวคิด คือ แนวคิดสายชีวสังคมวิทยา นำโดย ปีแอร์ แวน เดอ เบิร์ก (Pierre van den Berghe) เชื่อว่าชาติพันธุ์เป็นส่วนขยายของความสัมพันธ์ทางเครือญาติและสายเลือด อัตลักษณ์ ของชาติและชาติพันธุ์ถูกกำหนดจากปัจจัยด้านชีววิทยา และแนวคิดสายวัฒนธรรม นำโดย เอ็ด วาร์ด ซิลล์ (Edward Shils) ให้ความสำคัญกับความการแยกความแตกต่างของสายสัมพันธ์ของ คน และ คลิฟฟอร์ด เกียรติซ์ (Clifford Greetz) มุ่งเน้นความสัมพันธ์ทางสายเลือด ภาษา และ วัฒนธรรม โดยเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามและเป็นธรรมชาติ โดยสรุปคือแนวคิด รากเหง้าดั้งเดิมได้ 3 ประการ ดังนี้

1. อัตลักษณ์หรือความเป็นชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดให้มีมาก่อนและ เปลี่ยนแปลงไม่ได้
2. สายสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดขึ้นมีอำนาจเป็นสิ่งที่ได้รับมาซึ่งผู้รับจะต้องผูกโยง กันอย่างเหนียวแน่นอย่างเลี่ยงไม่ได้
3. สายสัมพันธ์เหล่านี้แตกต่างจากปรากฏการณ์ทางสังคมอื่นๆ เพราะเป็นสาย สัมพันธ์ทางอารมณ์ สายเลือด และจิตวิญญาณ

แนวคิดนี้ถูกโต้แย้งโดยแจ๊ค เดวิด เอลเลอร์ และรีด เคาห์แลน (Jack David Eller and Reed M.Coughlan) ว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ใช่สิ่งดำรงอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง สามารถ ปรับเปลี่ยนและถูกสร้างขึ้นใหม่ได้ในสังคมแนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาต่อโดย เอ็ดมันด์ อารีลีช (Edmund R. Leach) ซึ่งมองว่าวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์แปรผันตามสถานการณ์ ขอบเขตทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา (สิริวุฒิ เสนาคำ. 2547 หน้า 254-258.)

¹ แนวคิดรากเหง้าดั้งเดิม (Primordialism) มีคำเรียกแนวคิดนี้ด้วยคำอื่นๆ เช่น แนวคิดปฐมกำหนดชาติพันธุ์ หรือ แนวคิดบรรพชนนิยม

ขณะที่เฟรดริก บาร์ท (Fedrik Barth) มองว่าความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มคนที่สร้างค่านิยมตนเองจากสำนึกและการรับรู้ซึ่งเป็นผลมาจากการติดต่อสัมพันธ์กันภายใต้การกำหนดพรมแดนทางชาติพันธุ์ โดยชี้ให้เห็นว่าการเข้าใจปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ต้องพิจารณาจากความคิดและจิตสำนึกของกลุ่มชนว่าลักษณะใดทางวัฒนธรรมมีความหมายต่อกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้น กลุ่มชาติพันธุ์อาจมีแบบแผนวัฒนธรรมร่วมกันบางอย่างซึ่งก่อเกิดจากสภาพแวดล้อม การพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นกระบวนการระบุและการแสดงอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในการปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์ต่างๆ (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. 2547 หน้า 14 – 17.) จึงเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ ดังนั้นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ใช่สิ่งที่กำเนิดมาตั้งแต่แรก แต่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อสร้างความแตกต่างของชาติพันธุ์และเป็นการแบ่งแยกชาติพันธุ์ตัวเองออกจากกลุ่มอื่น โดยดึงเอาลักษณะทางวัฒนธรรมบางประการมาสร้างความแตกต่าง วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้ในการสร้างความแตกต่างของกลุ่มตนเอง (สิริวุฒิ เสนาคำ. 2547 หน้า 258-260.) นอกจากนั้นความแตกต่างทางชาติพันธุ์ในความคิดของบาร์ทแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. ลักษณะทั่วไปที่สามารถมองเห็นหรือบอกอัตลักษณ์ของกลุ่มอย่างชัดเจน เช่น เครื่องแต่งกาย ภาษา รูปทรงของบ้าน หรือวิถีชีวิตทั่วไป
2. คุณค่าพื้นฐานเช่นคุณงามความดีและศีลธรรมที่กำหนดการประพฤติปฏิบัติของกลุ่มสังคม

นอกจากนี้ ฮาโรลด์ ไอแซค (Harold Isaacs) สนับสนุนแนวคิด Basic Identity หรือ Ethnic Identity เช่นเดียวกับบาร์ท โดยเสนอองค์ประกอบสำคัญของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไว้ 2 มิติ คือ ร่างกายซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่ยังมีบางสิ่งที่บ่งบอกความเป็นชาติพันธุ์อยู่ เช่น สีผิวรูปร่าง หน้าตา เป็นต้น และนาม ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่กับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ยาวนานและเป็นชื่อเรียกกลุ่มคนนั้นๆ มักซ่อนความหมายอยู่ในเชิงประวัติศาสตร์ (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. 2547 หน้า 25 – 26.)

ชาร์ล คายส์ (Charles F. Keyes) เสนอแนวคิดที่ชาติพันธุ์เป็นประเด็นทางสังคม วัฒนธรรมที่เกิดจากการเชื่อมโยงกลุ่มคนและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป อัตลักษณ์ทางชาติ

พันธุ์เกิดจากลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ถูกนำเสนอผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมในหลายรูปแบบ เช่น เรื่องเล่า ความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ประวัติศาสตร์พื้นบ้าน การนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มีความหมายต่อปัจเจกชน นอกจากนี้การแสดงออกทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจมีอัตลักษณ์ที่ต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและสถานการณ์ (ยศ สันตสมบัติ. 2551 หน้า 18 – 19.)

สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) อธิบายอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ว่า เป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง ถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขที่เรียกว่า Discursive practices ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษา ความหมาย ที่ถูกสร้างขึ้นโดยมีเหตุผลหรือจุดประสงค์ร่วมกัน กระบวนการที่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มคน และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการนิยามคนอื่น นอกจากนี้ฮอลล์ยังเห็นว่าไม่มีลักษณะอัตลักษณ์ใดที่คงที่และถาวร การสร้างภาพตัวแทนทางวัฒนธรรมมีความเป็นพลวัตมากขึ้น อัตลักษณ์หลายอย่างจึงเป็นลักษณะชั่วคราว (นิติ ภาวครพันธุ์. 2558 หน้า 232 – 233.)

ปีเตอร์ कुนสแตดเตอร์ (Peter Kunstader) เสนอว่า ภาษาไม่ใช่มาตรฐานเดียวบ่งบอกอัตลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนและการนำเสนอตัวตนทางวัฒนธรรมมากกว่าการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (ยศ สันตสมบัติ. 2551 หน้า 18 – 19.)

แอนโทนี่ ดี สมิธ (Anthony D. Smith) เสนอแนวคิดที่ว่า ชาติพันธุ์ถูกนำมาใช้เพื่อระบุคุณสมบัติความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในรัฐและอาณาเขต ชาติพันธุ์บ่งบอกถึงชนกลุ่มน้อย ส่วนชนกลุ่มใหญ่ คือ ชาติ (Nation) ซึ่งเป็นชุมชนทางการเมืองที่มีเขตแดนและสังคมมากกว่าแค่ความผูกพันทางชาติพันธุ์

นอกจากนี้ คายส์ (Charls F. Keyes) นำเสนอแนวคิดวิธีศึกษาแบบวงศาวิทยา (Genealogical approach) ของมิเชล ฟูกูต์ (Michael Foucault) โดยนำเสนอแนวคิดการศึกษาสืบย้อน เพื่อให้เห็นกระบวนการสร้างความเป็นได้ในช่วงเวลาต่างกันแบบวงศาวิทยา ซึ่งงานของคายส์ จะแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของคนในเอเชีย กลุ่มชาติพันธุ์ไทในไทย จีน เวียดนาม โดยสรุป การศึกษาว่า ผู้นำของรัฐเล็งเห็นถึงความหลากหลายของผู้คนที่แตกต่างทางภาษาและ

วัฒนธรรมที่อยู่ภายใต้พรมแดนเดียวกันและมีความพยายามสร้างพหุสังคมขึ้น (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. 2550. หน้า 183-228.)

อานันท์ กาญจนพันธ์ (2558) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ว่า เป็นการจัดจำแนกความสัมพันธ์เพื่อแสดงว่าเราแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร การแสดงอัตลักษณ์มีนัยยะทางการเมืองของการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ชาติพันธุ์ทุกชาติพันธุ์คือการแสดงอัตลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง เช่น คำว่า ไท ที่แปลว่าคน ชาติพันธุ์ทุกชาติจึงหมายความว่าฉันเป็นคนทั้งสิ้น ชื่อเรียกชาติพันธุ์เป็นการบ่งบอกอัตลักษณ์ของตน ขณะเดียวกันการแสดงอัตลักษณ์เป็นการตอบโต้เพื่อบอกว่าตนเองไม่ได้เป็นอย่างที่คนอื่นมอง และเพื่อแสดงตัวตน แสดงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ ก่อให้เกิดคำว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ขึ้น

นอกจากนี้ อานันท์ได้เสนอแนวคิดเรื่องพื้นที่ทางวัฒนธรรม (Cultural Space) โดยกล่าวว่า คนมักมองวัฒนธรรมเฉพาะภายในเป็นเชิงอุดมคติ เพื่ออนุรักษ์คุณค่าและภูมิปัญญาที่ดั่งาม ขณะที่อีกด้านหนึ่งมองวัฒนธรรมในแง่การครอบงำที่มาจากอิทธิพลภายนอก โดยเฉพาะวัฒนธรรมแบบทุนนิยม ซึ่งล้วนแต่เป็นการมองวัฒนธรรมแบบแก่นสารนิยม (Essentialism) ที่ตายตัว ซึ่งกลุ่มคนต่างๆสามารถเรียนรู้ สร้างสรรค์ ปรับตัว รวมถึงผลิตวัฒนธรรมใหม่อยู่ตลอดเวลา กระบวนการสร้างความคิดร่วมกัน ทั้งอุดมการณ์ คุณค่า ภูมิปัญญา และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เรียกว่าการมีอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) (อานันท์ กาญจนพันธ์. 2558. หน้า 1-3.) ซึ่งแนวคิดเรื่องพื้นที่ทางวัฒนธรรมดังกล่าวปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงยุคโลกาภิวัตน์ที่แต่ละวัฒนธรรมมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ฉลาดชาย รมิตานนท์ อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ว่า หมายถึง สิ่งที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์รู้สึกร่วมกัน เป็นพวกเดียวกัน และรู้สึกแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น การศึกษากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (The Ethnic Identity Construction) จึงหมายถึง การศึกษากระบวนการสร้าง “ความเหมือน” และ “ความต่าง” เป็นกระบวนการสร้างความหมาย รวมถึงการสร้างตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ ภายใต้บริบทของสถานการณ์แวดล้อมในแต่ละช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนนั้น ๆ กับกลุ่มชนอื่น ๆ ในสังคม และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่เป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรม มี

ลักษณะเป็นพลวัต ไม่หยุดนิ่ง มีการต่อรอง ปรับเปลี่ยน และเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ ในโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ

ความหมายของคำว่าอัตลักษณ์ได้ถูกสร้างในลักษณะของการนิยามตัวเองให้แตกต่างจากคนอื่นแทนที่จะถูกนิยามจากคนอื่นตามแนวคิดของเฟรดริก บาร์ท (Fredrik Barth; 1969) ว่า การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจเพราะการถูกคนอื่นนิยามกลุ่มชนชั้นจะทำให้พวกเขาถูกมองว่าเป็นฝ่ายถูกกระทำในการกำหนดตัวตนหรืออัตลักษณ์ของตนเอง พวกเขาจะต้องมีอำนาจในการกำหนดตัวตนหรืออัตลักษณ์ด้วยตนเอง ความพยายามในการนิยามตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีนัยยะสำคัญต่อการเมืองของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ตามแนวคิดที่ได้อิทธิพลส่วนหนึ่งจากอันโตนิโอ กรัมซี (Antonio Gramsci; 1985) เกี่ยวกับการช่วงชิงความหมาย กลุ่มชาติพันธุ์มักพยายามแสดงอัตลักษณ์ของตนอย่างหลากหลาย เพื่อต่อสู้กับการครอบงำจากภาครัฐและสังคมภายนอก โดยการแสดงอัตลักษณ์ของตนผ่านการปรับเปลี่ยนรูปแบบอัตลักษณ์อย่างซับซ้อน (อานันท์ กาญจนพันธ์. 2558. หน้า 164.) อัตลักษณ์จึงเป็นเครื่องมือของกระบวนการทางสังคมใหม่ที่ชุมชนนำมาสร้างความรู้ความเข้าใจทั้งทางด้านเศรษฐกิจการเมืองสังคมและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ บาร์ทยังเสนอให้มองปรากฏการณ์ทางกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย “พรมแดนชาติพันธุ์” (ethnic boundary) เป็นการเลือกที่จะรับรู้ว่าเป็นใคร สังกัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ใด เป็นโครงสร้างที่มีหน้าที่สร้างความรู้สึกของการเป็นพวกเดียวกันของคนในกลุ่ม ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่สร้างความแตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน เราจะเข้าใจปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ได้มากกว่าหากมองความคิดและจิตสำนึกของวัฒนธรรมนั้นๆ ว่า ลักษณะทางวัฒนธรรมดังกล่าวมีความหมายมากน้อยเพียงใดกับการกระทำของพวกเขา เพราะกลุ่มคนต่างๆ อาจจะมีแบบแผนวัฒนธรรมร่วมกันบางอย่างได้ด้วยอิทธิพลของการปรับตัวกับสภาพแวดล้อม แต่ต่างฝ่ายก็มองว่าไม่ใช่พวกเดียวกัน บาร์ทจึงเสนอว่า ให้เปลี่ยนมุมมองจากการที่ “กลุ่มชาติพันธุ์” เป็นหน่วยที่ถือวัฒนธรรมร่วมกันมาเป็น “รูปแบบการจัดระเบียบสังคมแบบหนึ่ง” ลักษณะสำคัญคือ การที่สมาชิกของกลุ่มระบุตัวเองหรือถูกระบุโดยคนอื่นว่าเป็นใครหรือเป็นสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ใดในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ แม้ลักษณะทางวัฒนธรรมจะมีความสำคัญแต่ก็เป็นเฉพาะกับลักษณะที่เลือกเป็นสัญลักษณ์ของความแตกต่างทางชาติพันธุ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ มิใช่ผลรวมทั้งหมดของวัฒนธรรม (อานันท์ กาญจนพันธ์. 2558.) จึงมองได้ว่า เราไม่อาจจะระบุความเป็น

รูปธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ เพราะกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเพียงความคิดที่ปัจเจกจะใช้ระบุตัวเองหรือกำหนดให้กับปัจเจกบุคคลอื่น โดยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางประการ เพราะความเป็นจริงอาจเป็นไปได้ว่าหลายๆ คนที่ถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอาจจะระบุตัวเองเป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งได้ ฉะนั้นสิ่งที่มีความสำคัญในการวิจัยจึงมิใช่กลุ่มชาติพันธุ์ แต่เป็นกระบวนการระบุอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ในการปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์ต่างๆ (เกียรติศักดิ์ บังเพลิง. 2558. หน้า 15-16.)

หากมองกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนบริเวณชายแดนไทย-พม่า ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ศึกษาที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาในวิทยานิพนธ์ โดยเฉพาะการศึกษาของชาร์ลส์ คายส์ (Keyes, 1979) ที่ศึกษาอัตลักษณ์กะเหรี่ยงบริเวณชายแดนไทย - พม่า พบว่า อัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงมิได้เป็นสิ่งที่ยึดโยงอยู่กับเชื้อชาติอย่างตายตัว แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการเชื่อมโยงตัวตนกับคนอื่น ๆ หรือวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างออกไป ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มกะเหรี่ยงและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ถูกสร้างขึ้นในบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และสถานการณ์ที่เลื่อนไหลตลอดเวลา คายส์เสนอว่า อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ถูกนำเสนอผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมหลายลักษณะ เช่น พิธีกรรม ความเชื่อทางศาสนา ศิลปะ หรือคตินิยม เป็นต้น การแสดงออกดังกล่าวนี้เป็นการนำเสนออัตลักษณ์และสร้างความหมายให้กับปัจเจกชน รวมไปถึงการสร้างความต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งสมาชิกแต่ละกลุ่มอาจแสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ต่างกันออกไปตามสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการผลิต คายส์ตั้งข้อสังเกตว่าบุคคลคนหนึ่งอาจมีอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ได้มากกว่าหนึ่ง การอธิบายการดำรงอยู่ของกลุ่มชาตินั้นขึ้นอยู่กับหลายเงื่อนไข เช่น ความต่างทางวัฒนธรรมหรือความขัดแย้งทางโครงสร้างซึ่งอาจเป็นเรื่องของการเข้าถึงทรัพยากรในการผลิต อำนาจและความรู้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จึงคล้ายดังยุทธวิธีการปรับตัวสำหรับคนที่ต้องเผชิญหน้ากับประสบการณ์ทางสังคมอย่างจำเพาะเจาะจงบางอย่าง เมื่อเงื่อนไขทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป การยึดโยงกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์บางอย่างอาจหมายถึงความสามารถปรับตัวลดลง ในสถานการณ์เช่นนี้จึงจำเป็นต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ หากอัตลักษณ์ของชนบางกลุ่มไปขัดแย้งกับกลุ่มชาติพันธุ์หลักที่มีอำนาจอาจเกิดการแพร่กระจายและการผสมกลมกลืน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมจะค่อยๆ หายไปเช่นกัน (เกียรติศักดิ์ บังเพลิง. 2558. หน้า 17.) ด้วยข้อเสนอดังกล่าวจึงอาจสามารถนำมา

ปรับใช้ในการศึกษาอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงคโปร์ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ทำการศึกษาได้

กล่าวโดยสรุป คือ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนด้วยเงื่อนไขหลายประการ เช่น สังคม ภาษา เศรษฐกิจ และการเมือง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงไม่ใช่สิ่งตายตัวหรือหยุดนิ่งและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และถูกใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแยกความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ออกจากกัน ลักษณะที่ใช้แยกความแตกต่างทางชาติพันธุ์ออกจากกันมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ คือ

1. ชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมกัน
2. ตำนานเกี่ยวกับชาติกำเนิดหรือเชื้อสายร่วมกัน
3. ชุดความคิดประวัติศาสตร์ร่วมกัน
4. ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรมร่วมกัน
5. อาณาเขตร่วมกัน
6. การมีสำนึกอันหนึ่งอันเดียวกัน (Anthony D. Smith, 1986. อ้างถึงใน สุเทพ สุนทรภัสส์. 2548. หน้า 42.)

ผู้วิจัยจะนำมาปรับใช้กับการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้าง “อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์” (Ethnic Identity) ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นคนไทยพลัดถิ่นในสหภาพเมียนมาเป็นกรณีศึกษา ซึ่งนิยามของ “กลุ่มชาติพันธุ์” (ethnic group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ส่วนนิยามของ “อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์” (ethnic identity) หมายถึง การแสดงออกถึงความเป็นตัวตน การมองและนิยามตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งการพิจารณาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ควรพิจารณาในมุมมองที่หลากหลาย เนื่องจากอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มักมีการลื่นไหล เปลี่ยนแปลง หรือมีการต่อรองได้ คนหรือกลุ่มคน กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง อาจจะนิยามตัวตนและเลือกที่จะแสดงตนแตกต่างไปจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่นได้ตามสถานการณ์และช่วงเวลาที่กำลังเผชิญอยู่ ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์สามารถพิจารณาได้จากภาษา การแต่งกาย การบริโภคอาหาร ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ (จตุพร ดอนโสภณ. 2551. หน้า 5.)

เนื่องจากกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาไปที่การสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นในพม่าที่อยู่ใกล้รอยต่อพรมแดนกับรัฐไทย จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาชาติพันธุ์เป็นพิเศษ ซึ่งมีข้อเสนอและข้อถกเถียงจำนวนมากต่อการศึกษาในประเด็นนี้ ตั้งแต่ในยุคเริ่มต้น นักวิชาการมานุษยวิทยาพยายามให้ความหมายของความเป็นชาติพันธุ์ด้วยการกำหนดเป็นหน่วยขอบเขต และมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็น “วัดถุวิสัย” โดยให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่าเป็นแนวคิดที่ผูกพันกับมโนทัศน์วัฒนธรรม อันมีนัยถึงการมีหน่วย ซึ่งมีชื่อเรียกเดียวกันทั้งภายในกลุ่มสมาชิก สมาชิกภายนอก หรือนักวิชาการภายนอก (ฉวีวรรณ ประจบเหมาะ. 2547. หน้า 65.) หน่วยที่ว่านี้มีวัฒนธรรม เช่น ภาษา โครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่สามารถจำแนกความแตกต่างจากหน่วยอื่น อย่างไรก็ตาม แนวคิดที่ศึกษาชาติพันธุ์เชิงวัดถุวิสัยถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่มีความลงตัว เกณฑ์ต่าง ๆ อาจทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันถูกจัดจำแนกเป็นกลุ่มเดียวกันหรือต่างกันได้ และไม่สามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงตัวตนทางชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นในบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ จึงมีนักวิชาการส่วนหนึ่งเสนอว่า การทำความเข้าใจตัวตนทางชาติพันธุ์จึงไม่อาจพิจารณาได้แต่เพียงหน่วยหรือขอบเขตเชิงวัดถุวิสัยทางวัฒนธรรม แต่ควรพิจารณาบริบทความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ที่เป็นพลวัตเคลื่อนไหวไปตามพื้นที่อำนาจ และสถานการณ์ด้วย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความเป็นชาติพันธุ์ที่ก่อรูปเป็นตัวตนหรือกลุ่มทางวัฒนธรรมตามที่เป็นจริง

ด้วยเหตุนี้ การจำแนกอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงไม่ควรใช้ขอบเขตของรัฐชาติมาเป็นตัวกำหนด แต่สถานการณ์ในความเป็นจริงมิได้เป็นเช่นนั้น เนื่องจากรัฐยังคงมีความพยายามที่จะจำแนกและสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของผู้คนในแต่ละพื้นที่ภายในอาณาเขตของตนให้ยึดโยงกับอัตลักษณ์แห่งชาติ ทั้ง ๆ ที่แนวคิดเรื่องเกี่ยวกับ “รัฐชาติ” (nation state) หรือ “รัฐสมัยใหม่” (modern state) เป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นราวศตวรรษที่ 19 โดยโกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2545) นิยามรัฐสมัยใหม่ว่าต้องมีองค์ประกอบ 4 อย่าง ได้แก่ ประชากร ดินแดนที่แน่นอน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย หากรัฐใดที่มีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการก็ถือว่าเป็นรัฐที่สมบูรณ์ แต่ต้องเข้าใจด้วยว่า “รัฐ” (state) กับ “ชาติ” (nation) มีความแตกต่างกัน เพราะชาติเป็นเรื่องของสำนึกร่วม (collective consciousness) หรือความเป็นพวกพ้องเดียวกัน ดังนั้น ชาติจึงไม่เน้นเรื่องดินแดน รัฐบาลหรืออำนาจอธิปไตยเท่ากับการที่ประชากรมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน เช่น มีภาษาเดียวกัน มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน เป็นต้น (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. 2545.)

2.1.2 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์มักถูกสร้างจากภาษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างตัวตน และวัฒนธรรมของมนุษย์ทั้งในรูปธรรมและนามธรรม ภาษาเป็นตัวกำหนดชื่อเรียกสิ่งต่างๆ และสามารถนิยามตัวตนในสังคมขึ้น ซึ่งเป็นการก่อสร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและสามารถต่อยอดในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มสังคมผ่านการสืบเชื้อสาย การสืบทอดวัฒนธรรม ในแต่ละกลุ่มทางสังคมมีรูปแบบวัฒนธรรมที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมและรากเหง้าวัฒนธรรมเดิม อัตลักษณ์ทางสังคมถูกสร้างด้วย “กลไกของอุดมการณ์” (Ideology) ตามที่คาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) และฟริตติค เฮเกล (George Wilhelm Fiddich Hegel) เสนอว่า การแลกเปลี่ยนทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ก่อให้เกิดอุดมการณ์ขึ้น และเกิดความชอบธรรมในการสร้างอำนาจทางการเมืองของชนชั้นในแต่ละยุค ผลประโยชน์บางอย่างกลายเป็นค่านิยมร่วมของกลุ่มคนในสังคม ชนชั้นปกครองจึงสร้างอัตลักษณ์ทางสังคม เพื่อให้เกิดความเชื่อในอุดมการณ์เดียวกันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและสมเหตุสมผล (แคทเธอริน เบลชีย์, และอภิญา เฟื่องฟูสกุล (ผู้แปล). 2549. หน้า 46 – 48.)

หลุยส์ อัลตูเชร์ (Louis Althusser) นักปรัชญาและสังคมวิทยาได้ขยายความเกี่ยวกับกลไกของอุดมการณ์ว่า เป็นระบบภาพตัวแทนที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม ปราบปรามการกระทำทางสังคมถูกควบคุมโดยอุดมการณ์ กลไกการกดขี่ หรือการควบคุม โครงสร้างทางสังคมถูกทำให้เป็นสิ่งที่เรียกว่า “อัตลักษณ์ส่วนบุคคล” ผ่านโครงสร้างทางภาษา ซึ่งอัตลักษณ์ส่วนบุคคลขึ้นตรงต่อสถาบันทางสังคมและการเมืองที่เราดำรงชีวิตอยู่ สังคมจะผลิตและผลิตซ้ำแนวคิดหรือความหมายบางอย่างเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนไปในทิศทางเดียวกัน อุดมการณ์จึงเป็นภาพตัวแทนที่ทำให้เราเชื่อมั่นว่าเป็นจริงตามธรรมชาติและเป็นสากล กระบวนการนี้ถูกฝังอยู่ในระบบจิตใต้สำนึกของสังคม เช่น การปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยม การปลูกฝังท้องถิ่นนิยม หรือการปลูกฝังให้เกิดความหวาดกลัวต่างๆ เช่น การหวาดกลัวต่อระบอบคอมมิวนิสต์ หรือการสร้างจิตสำนึกร่วมของชาติพันธุ์ เป็นต้น (สุวนิดา บุญวรรณ. 2559. หน้า 2-5.)

เมื่อมีการปลูกฝังอุดมการณ์ร่วมโดยเฉพาะอุดมการณ์ชาตินิยม สำนึกของความเป็นชาติ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ของชาติที่เกิดจากสำนึกร่วมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตามการเกิดขึ้นของรัฐชาติซึ่งมีความชัดเจนในด้านพื้นที่ที่มีขอบเขตแน่นอนมากกว่าสำนึกอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ เบเนดิกต์ แอนเดอร์สัน (2552) เสนอว่า ชาติ คือ ชุมชนจินตกรรม

(imagined community) ที่สังคมประกอบสร้างขึ้นมา โดยทำให้ผู้คนรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนในชุมชนนั้นๆ แม้คนในสังคมจะไม่รู้จักหรือไม่เคยสนทนากัน แต่พวกเขาก็เข้าใจได้ว่าเป็นคนชาติเดียวกัน ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจที่สื่อมวลชน (mass communication) ที่ทันสมัยที่ปลูกสร้างสำนึกเรื่องชาติขึ้นมา สำนึกเรื่องชาติที่เกิดจากสื่อมวลชนนั้น มีผลโดยตรงต่อการที่รัฐจะใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติขึ้นมา เมื่อโลกได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น การสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติของรัฐสามารถทำได้ง่ายมากขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่แปรเปลี่ยนไป ซึ่งสมสุข หินวิมาน (2548) ได้แบ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่าง “ความเป็นโลก” กับ “ความเป็นท้องถิ่น” ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อประเด็นเรื่องชาติออกเป็น 3 แนวทาง ดังนี้

1. มองโลกาภิวัตน์ในแง่บวก โดยมองว่าความเป็นโลกจะทำให้ความเป็นชาติสลายหายไป ในที่สุด เหลือไว้เพียงแต่ความเป็นพลเมืองของโลก (cosmopolitan) ที่ทุกคนมีความทันสมัยเท่าเทียมกัน
2. มองโลกาภิวัตน์ในแง่ลบ โดยมองว่าโลกาภิวัตน์คือ ภาวะการครอบงำจากประเทศศูนย์กลางที่มีต่อประเทศชายขอบต่าง ๆ ให้ต้องตกเป็นอาณานิคมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของตะวันตก
3. มองว่าโลกาภิวัตน์เป็นเรื่องของการต่อรองกันระหว่างความเป็นโลก ความเป็นชาติ และความเป็นท้องถิ่น สอดคล้องกับทฤษฎีการผสมข้ามสายพันธุ์ (hybridity) (สมสุข หินวิมาน. 2548. หน้า 369-444.)

แนวทางการมองโลกาภิวัตน์ในแนวทางที่ 3 อาจทำลายสำนึกของความเป็นชาติเดี่ยวหรือพวกพ้องเดียววงศ์ แต่ไม่ได้ทำให้รัฐสูญเสียบทบาทของการสร้างอัตลักษณ์ภายในชาติของตนลงอย่างสิ้นเชิง Edensor (2002) เสนอว่าสำนึกเรื่องชาติยังคงดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันของแต่ละสังคมอย่างเหนียวแน่น ผ่านอัตลักษณ์ความเป็นชาติที่ถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ เพราะการสื่อสารและวัฒนธรรมร่วมสมัยที่อยู่ในชีวิตประจำวันได้ตอกย้ำแทรกซึมสำนึกความเป็นชาติให้กับคนในประเทศอยู่ตลอดเวลา เช่น ตำราเรียน เพลง ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น การวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นชาติในปัจจุบันจึงควรพิจารณาการขับเคลื่อนกันระหว่างกระแสโลกาภิวัตน์แบบสร้างคามเหมือนกันทั่วโลก กับความรู้สึกท้องถิ่นนิยมที่ต้องการหนีห่างออกจากคามเหมือน และการมองชาติที่ไปไกลกว่าการยึดติดอยู่กับรัฐชาติแบบเดิม แต่ควรพิจารณาชาติใน

ความหมายใหม่ทั้งชาติพันธุ์แบบใหม่ อัตลักษณ์แบบใหม่ ท้องถิ่นนิยมแบบใหม่ ซึ่งล้วนเป็นความรู้สึกในยุคหลังชาติที่ความเป็นชาติไม่เคยหยุดนิ่งและเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าความเป็นชาติแบบชาตินิยมได้เลือนหายไปในกระแสโลกาภิวัตน์ แต่กลับดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันของเราได้อย่างแนบเนียน

การมองอัตลักษณ์ความเป็นชาติที่ไกลกว่าการยึดติดอยู่กับรัฐชาติแบบเดิมซึ่งไม่เคยหยุดนิ่งและเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ เมลเซวิก (Malesevic, 2011) ได้เสนอว่า ทั้งชาติพันธุ์และความเป็นชาติมิใช่เป็นสิ่งที่คงที่และตายตัว แต่เป็นสิ่งที่เหลื่อมซ้อนตัดไขว้กันได้ สิ่งที่กำหนดว่าอะไรเป็นปัจเจกหรือกลุ่มมิได้เป็นสิ่งที่กำหนดไว้ล่วงหน้าหากแต่เป็นบริบทสถานการณ์เฉพาะตามเวลาและพื้นที่ เป็นกระบวนการภายในและภายนอกทั้งทางสังคม รวมไปถึงสถาบันต่างๆ และการนิยามตนเองและอัตลักษณ์ ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนปรับเปลี่ยน “ความเป็นชาติพันธุ์” “ชาติ” หรือ “ความจริงทางสังคม” ได้ทั้งสิ้น ชาติพันธุ์หรือรัฐชาติมิใช่สิ่งเฉพาะเจาะจงบางอย่างแต่เป็นความหลากหลาย แตกต่าง และบ่อยครั้งเป็นสิ่งที่เทียบเคียงได้กับการเข้าใจความจริงทางสังคม (social reality) (Malesevic, S. 2011.)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้แก่ผู้คนในพื้นที่หนึ่งๆ เป็นผลโดยตรงมาจากการที่รัฐได้มีการขีดเส้นเขตแดนตามคติรัฐสมัยใหม่ จากนั้นรัฐจะปลูกฝังอัตลักษณ์แห่งชาติให้แก่ผู้คนในชาติพันธุ์ต่าง ๆ สิ่งนี้เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของรัฐ ในทางกลับกันผู้คนในแต่ละชาติพันธุ์อาจมีความพยายามในการอ้างอัตลักษณ์ของตนไว้อย่างเหนียวแน่น เป็นการยืนยันถึงความแตกต่างจากอัตลักษณ์แห่งชาติที่รัฐมอบมาให้ จึงทำให้เกิดการปะทะทางวัฒนธรรมในเรื่องของการแย่งชิงพื้นที่ทางอัตลักษณ์ของแต่ละฝ่ายขึ้นมา ในวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยก็นำกรอบแนวคิดเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ที่ได้อธิบายมาทั้งหมด มาปรับใช้กับการศึกษาและการวิเคราะห์คนไทยพลัดถิ่นในสหภาพเมียนมา บริเวณพื้นที่บ้านสิงขร เมืองตะนาวศรี ซึ่งกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ก็มี การสร้างอัตลักษณ์ของตนที่ต่างจากอัตลักษณ์แห่งชาติในรัฐที่ตนอาศัยอยู่เช่นกัน

2.2 ความเป็นไทย

นิยามคำว่า ไทย และ ไทย ในงานความเป็นมาของคำ สยาม, ไทย ลาว และชอม และลักษณะทางสังคมของเชื้อชนชาติของจิตร ภูมิศักดิ์ ได้เสนอว่าความหมายดั้งเดิมของคำว่า ไทย หรือ

ไต หมายถึง คน ซึ่งมีมาแต่โบราณ โดยพบทั้งในภาษาลาว หรือภาษาไทยอีสาน โดยจิตร ให้ข้อเสนอเพิ่มเติมว่า ไท หรือ ไต หมายถึง คนในสังคมหรือผู้คนที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เป็นหมู่พวก (person, people) ทั้งนี้ยังเสนอว่าการเรียกตนเองว่า ไท/ไต เป็นปฏิกริยาตอบโต้การดูถูกเหยียดหยาม และเพื่อเป็นการยืนยันว่าตนมีสังคมเป็นหลักแหล่ง ไม่ใช่คนป่า นอกจากนี้คำว่า ไท ได้ถูกนำไปใช้ในบริบททางฐานันดรทางสังคมทำให้คำว่า ไท เกิดความหมายที่แปลว่า เสรีชน ขึ้น (จิตร ภูมิศักดิ์. 2524. หน้า 552-553.)

ขณะที่คำว่า ไทย ในความหมายจากราชบัณฑิตสถานนิยามหมายถึง คน เช่นเดียวกัน แต่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการทางภาษาที่ผดผื่นมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เนื่องจากในภาษาบาลีไม่มีสระ “-” จึงมาการจารึกคำว่า ไท เป็น เทยฺย โดยมีการนำ ย.ยักษ มาพ่วงท้าย และวิวัฒนาการมาเป็นคำว่า ไทย ในที่สุด (จิตร ภูมิศักดิ์. 2524. หน้า 552-553.) คำว่า ไทย หมายถึง พลเมืองของประเทศไทย หรือ กลุ่มคนที่พูดภาษาไทย อยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นอารยธรรม และอัตลักษณ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมของคนไท-ไต กับ วัฒนธรรมของชนพื้นเมืองดั้งเดิมและผู้ที่ยอพยพเข้ามาใหม่ อัตลักษณ์ไทยจึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น โดยมีประชากรเป็นปัจจัยหลักในการสร้างอัตลักษณ์ไทยร่วมสมัย (เดวิด เค.วีย์อาจ, และชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2562. หน้า 1-2.) ไท-ไต (Tai) แสดงถึงกลุ่มประชากรไท-ไต กลุ่มต่างๆ ที่มีภาษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งอาศัยอยู่กระจัดกระจายกันออกไป แต่ยังคงมีอัตลักษณ์ร่วมที่เชื่อมโยงกันและกันอยู่ อัตลักษณ์หนึ่งที่เด่นชัดของกลุ่มคนไท-ไต คือ ภาษาตระกูลไท-ไต ซึ่งทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้เข้าใจระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มคนลาว คนไทยสยาม กลุ่มคนรัฐฉาน ขณะเดียวกันกลุ่มชนไท-ไตบางกลุ่มไม่ปรากฏความเชื่อมโยงทางด้านภาษา เช่น กัมพูชา เวียดนาม ประเทศจีน (เดวิด เค.วีย์อาจ, และชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2562. หน้า 1-4.)

2.2.1 อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท/ไต

แนวความคิดในทางรัฐศาสตร์แต่ละรัฐมักมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายอาศัยอยู่ในประเทศเดียวกัน กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองประเทศถือว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ ขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีอำนาจในการปกครองประเทศมักถูกเรียกว่าชนกลุ่มน้อย จึงมีการแบ่งรูปแบบตามการตั้งถิ่นฐานแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็นชนกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขตที่ราบลุ่มและหุบเขา และชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในเขตภูเขาและที่สูงชัน (มิลตัน ออสบอร์น. 2544. หน้า

74-75.) โครงสร้างสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สังคมให้ความสำคัญกับชนกลุ่มใหญ่ในฐานะกลุ่มคนที่มีอำนาจ และมีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม เห็นได้จากการสถาปนารัฐชาติสมัยใหม่ซึ่งก่อตัวในยุคอาณานิคมและยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผ่านการขีดเส้นเขตแดนทางภูมิศาสตร์หรือภูมิกายา (Geo-body) ของรัฐ (ธงชัย วินิจจะกุล. 2556. หน้า 209-213.) ส่งผลให้เส้นพรมแดนทางภูมิศาสตร์กลายเป็นสัญลักษณ์ของรัฐชาติสมัยใหม่ นำไปสู่ความไม่ขัดแย้งระหว่างรัฐ รวมถึงปัญหาระหว่างชาติพันธุ์หลักกับชาติพันธุ์ย่อยตามแนวชายแดน กระบวนการสร้างรัฐสมัยใหม่ ก่อให้เกิดการจำแนกแบ่งพรรคพวกชัดเจน โดยเฉพาะการก่อตัวของลัทธิชาตินิยม ส่งผลให้เกิดการสงวนสิทธิ์สำหรับคนกลุ่มหลักและกีดกันคนกลุ่มน้อยอื่นๆ และทำให้เกิดการมีทัศนคติต่อการมองเพื่อนบ้านในแง่ลบ (สุนทร ชูตินทรานนท์. 2552. หน้า 51-52.)

กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความรู้สึกร่วมกับประวัติศาสตร์ของสังคมไทย มีวัฒนธรรมประเพณีของตน อาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ในประเทศหรือใกล้เคียงกับประเทศไทย มีจำนวน 56 กลุ่มโดยจำแนกตามพื้นที่การตั้งถิ่นฐาน ได้ 4 ลักษณะ คือ กลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูง หรือชนชาวเขา กลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบ กลุ่มชาวเล และกลุ่มที่อาศัยอยู่ในป่า กลุ่มชาติพันธุ์มีความเกี่ยวข้องในลักษณะทางเชื้อชาติ ประเพณี และพูดภาษาเดียวกัน ทั้งมีความมุ่งมั่นในการสืบทอดรากเหง้าของบรรพบุรุษ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนสู่รุ่นต่อรุ่น โดยจำแนกได้ดังนี้

1. กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงหรือชาวเขา จำนวน 13 กลุ่ม ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) เย้า (เมี่ยน) ลีซอ (ลีซอ) ล่าหู่ (มูเซอ) อาข่า (อีเก้อ) ลีว๊ะ ถิ่น ขมุ จิ้นฮ้อ ตองซู่ คะฉิ่น และปะหล่อง (ดาลาอั้ง)
2. กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ จำนวน 38 กลุ่ม ได้แก่ มอญ ไทยลื้อ ไทยทรงดำ ไทยใหญ่ ไทเขิน ไทยอง ไทยหญ้า ไทยยวน ภูไทย ลาวครั่ง ลาวแง้ว ลาวกา ลาวตี้ ลาวเวียง แสก เซเร ปริง บรู (โซ) ไช่ ไช้ ทะวัง อิมปี ก่อง กุลา ซอโอจ (ซุฮั้ง) กูย (ส่วย) ญี่ฮก (ชาวนน) ญ้อ โย้ย เขมรถิ่นไทย เวียดนาม (ญวน) ญ้อ หมี่ซอ (บีซู่) ซอง กระซอง มลาญู กะเลิงและลาวโซ่ง (ไทยดำ)
3. กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในทะเลหรือชาวเล จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ มอแกน มอแกลน และอูรักละโว้ย

4. กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในป่า จำนวน 2 กลุ่ม คือ มลาบรี (ตองเหลือง) และ ซาไก (มันนิ) (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560. หน้า 6.)

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ผูกพันกับธรรมชาติตามการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีวิตในสังคม กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงหรือชาวเขาเป็นสังคมเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ และพึ่งพิงอาศัยป่าต้นน้ำ ลำห้วย และอาศัยผลผลิตจากป่าเป็นหลัก กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบมีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และพึ่งพิงผลประโยชน์จากป่าเช่นกัน ขณะเดียวกันกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบมีแนวโน้มไปสู่สังคมเมืองมากขึ้น แต่ยังคงดำรงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมส่วนตนของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยตามหุบเขาและชายฝั่งทะเลหรือชาวเล มักประกอบอาชีพชาวประมงเป็นหลัก ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์เล็กๆ ที่อาศัยอยู่ในป่า ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์ และเก็บของป่า ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับป่าอย่างใกล้ชิด (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560. หน้า 7.) สังเกตได้ว่าชาติพันธุ์ในประเทศไทยมักประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีความผูกพันเกี่ยวกับป่าและทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาติพันธุ์เหล่านั้น นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ยังมีโครงสร้างทางสังคมที่หลากหลาย มีประเพณีวัฒนธรรม และภาษาของตน มีความเชื่อตามศาสนา ยึดถือความเชื่อตามประเพณี และยังมีลักษณะพิเศษประจำกลุ่มชาติพันธุ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาตินั้นๆ เช่น งานศิลปหัตถกรรม การประดิษฐ์ การแต่งกาย หรือรูปแบบการแสดงที่บ่งบอกถึงชาติพันธุ์ของตน

กลุ่มคนไท-ไต เป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่บริเวณหุบเขาหรือที่ราบลุ่ม มีพื้นฐานเศรษฐกิจที่ดำรงชีพด้วยการเกษตรกรรม ปลูกข้าวด้วยระบบท่อน้ำ และมีการเลี้ยงสัตว์ประเภทวัว ควาย อาศัยอยู่ในบ้านเรือนที่มีเสาสูงยกเหนือพื้นดิน มีอิสระในการแต่งงาน และมีความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี คุณไสย หรือธรรมชาติ กลุ่มประชากรขนาดใหญ่ที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีน คือ กุ้ยโจว และกวางสี พูตภาษาไทดั้งเดิม (Proto-Tai) ประชาชนกลุ่มนี้ถูกกดดันทางเศรษฐกิจและการเมืองจากจีนและเวียดนาม ประกอบกับจำนวนประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการแยกออกจากกัน และเกิดความแตกต่างกันทางภาษาในเวลาต่อมา การแผ่ขยายอำนาจของจีนและเวียดนามลงมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ในบริเวณที่อยู่ของกลุ่มชนที่พูดภาษาไท-ไต โดยเฉพาะตอนเหนือของที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง ส่งผลให้เกิดการแตกออกของกลุ่มคนไท-ไต กลายเป็น 2 กลุ่ม

คือ กลุ่มคนที่อยู่บริเวณเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง เช่น ชาวจ้วงใน กวางสี และกลุ่มไทและนุงในเวียดนาม ทำให้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลวัฒนธรรมของจีนและเวียดนาม และอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มไท-ไตทางใต้ ซึ่งอาศัยอยู่ที่หุบเขาแม่น้ำดำ และทางตะวันออกเฉียงเหนือ สุดของลาว และบริเวณจีนข้างเคียง ทำให้สามารถอนุมานได้ว่าชนชาวไท-ไตกลุ่มนี้ประกอบไปด้วยคนที่อาศัยอยู่ในประเทศลาว ประเทศไทย ประเทศพม่า อินเดียตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึง ยูนนานทางใต้ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560. หน้า 9-10.)

การแพร่ขยายของกลุ่มคนไท-ไต ถูกจดจำและบอกเล่าผ่านตำนานพื้นบ้านเรื่องขุนบรม ซึ่ง ถูกเล่าเป็นมุขปาฐะต่อกันมาก ตำนานเรื่องนี้ชี้ให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ยุคแรกเริ่มของกลุ่มไท-ไต และความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่อยู่กระจัดกระจายกันไป ตามแนวเส้นทางภูมิศาสตร์ (กระทรวง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560. หน้า 15-17.) ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 8 กลุ่มชน ไท-ไต แพร่ขยายข้ามตอนเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และแบ่งแยกเป็นกลุ่มภาษาจำนวน 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มทางเหนือ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศจีน ซึ่งต่อมาวิวัฒนาการ กลายเป็นบรรพบุรุษของชาวจ้วงในปัจจุบัน
2. กลุ่มที่อยู่บนที่สูงในเขตเวียดนามเหนือ เป็นบรรพบุรุษของไทดำ ไทขาว และ ไทแดง
3. กลุ่มที่อยู่บริเวณระหว่างลาวตะวันออกเฉียงเหนือกับส่วนที่ติดกับเวียดนาม เป็นบรรพบุรุษของคนไท-ไต ในเชียงขวาง กับ สยามอยุธยา
4. กลุ่มที่อยู่ทางเหนือของลาว แถบหลวงพระบาง
5. กลุ่มที่อยู่ทางทิศตะวันตก เหนือสุดของประเทศไทย บริเวณลาว ยูนนาน และ พม่า (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560. หน้า 15-18.)

กลุ่มชาติพันธุ์ไท/ไต เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไท ซึ่งมักกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ และอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ หรือบริเวณบนภูเขา มีศาสนาเป็น แหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจประจำกลุ่ม ซึ่งในอดีตมักนับถือผีนับถือบรรพบุรุษ และนับถือธรรมชาติ มี ประเพณีและวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มตน ซึ่งสามารถแบ่งตามวัฒนธรรม ออกเป็น 3 กลุ่มคือ ไทน้อย ไทใหญ่ และไทยสยาม

อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทน้อย มักตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง คือ ลาวจนถึงลุ่มแม่น้ำดำ-แดงในประเทศเวียดนาม บริเวณตอนใต้ของประเทศจีน กลุ่มไทน้อยมีอัตลักษณ์ประจำกลุ่มชาติพันธุ์ คือ การปลูกเรือนแบบยาวลึก ไม่มีซั้บซั้บน สถาปัตยกรรมชั้นสูง มีการประดับตกแต่งค่อนข้างน้อย เน้นความอ่อนช้อยของศิลปะ ขณะที่เสื้อผ้าและการแต่งกาย มีเครื่องประดับมาก ได้แก่ ไทลาว ไทดำ หรือลาวซ่ง ไทขาว ไทแดง ไทพวน เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ มักตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขงจนถึงลุ่มแม่น้ำสาละวิน อีรวดี และพรหมบุตร มีอัตลักษณ์ประจำชาติพันธุ์ คือ การปลูกสร้างบ้านเรือนที่ซั้บซั้บน กว่าตระกูลไทน้อย มีการกันห้องแบ่งระดับ ยกหลังคาที่สลับซั้บซั้บน สถาปัตยกรรมชั้นสูง และมีการประดับประดาตกแต่งมากกว่า ได้แก่ กลุ่มไทใหญ่หรือไตหลวง ไทเหนือ ไทลื้อ ไทยวน อาหม เป็นต้น (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560. หน้า 15-18.)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยสยาม คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำยม แม่น้ำน่าน แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำเพชรบุรี จนถึงแม่น้ำพุมดวง-ตาปี บริเวณที่ราบลุ่มทะเลสาบสงขลา หรือพื้นที่ของสยาม รวมถึงจังหวัดเกาะกง กัมพูชา จังหวัดเกาะสอง ประเทศพม่า กลุ่มชาติพันธุ์สยามมีการผสมผสานและวัฒนธรรม ผสมระหว่างไทน้อยและไทใหญ่ และมีการรับวัฒนธรรมจากภายนอกทั้งจากมอญ ขอม อินเดีย จีน และมลายู

2.2.2 อัตลักษณ์ความเป็นไทย

2.2.2.1 การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยในอดีต

การสร้างแนวคิดความเป็นชาติไทยหรืออัตลักษณ์ความเป็นไทย เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411 - 2453) ภายหลังจากการที่เริ่มมีแนวคิดพื้นที่ประเทศที่แน่นอนและการปักปันเขตแดน ซึ่งได้รับอิทธิพลแนวคิดการเมืองของเชื้อชาติที่ชาติอาณานิคมที่ประเทศฝรั่งเศสใช้อ้างว่าคนพื้นที่บริเวณข้างเคียงสยาม แม้ว่าจะใช้ภาษาเดียวกันแต่ไม่ใช่เชื้อชาติเดียวกัน ขณะที่สยามเป็นเชื้อชาติผสม คนสยามแท้เพียงชนกลุ่มน้อย ซึ่งนำไปสู่วิกฤตการณ์ปากน้ำ (ร.ศ. 112) ขึ้น (คริส เบเคอร์, และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2561. หน้า 80-83.) ภายหลังจากเหตุการณ์นี้ราชสำนักสยามจึงพยายามสร้างความเป็นชาติโดยการนิยามชาติไทยออกเป็น 2 ความหมาย คือ

1. ชาติ เป็นกลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกัน รวมถึงผู้ที่พูดภาษากลุ่มไทอื่นๆ เป็นคนไทยด้วย ราชสำนักมีนโยบายไปยังพื้นที่ที่ท้องถิ่นว่า ไทยกับลาวเป็นชาติเดียวกัน และพูดภาษาเดียวกันและอยู่ภายใต้รัฐเดียวกัน
2. ผู้ที่อยู่อาศัยในอาณาเขตเดียวกันและเป็นข้าราชการบริพารของกษัตริย์องค์เดียวกันถือว่าเป็นคนไทย (คริส เบเคอร์, และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2561. หน้า 88–89.)

แนวคิดเกี่ยวกับชาติของไทยปรากฏอยู่ในแบบเรียนของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ซึ่งมีความเชื่อว่าภาษา ศาสนา และการเมือง ที่อยู่ภายใต้การปกครองโดยกษัตริย์องค์เดียวกันนั้น คือความเป็นชาติไทยด้วยกัน ประกอบกับแนวคิดทางการเมือง ส่งผลให้รัฐบาลได้มีการเปลี่ยนคำเรียกบริเวณต่างๆ เช่น ลาว ขอม มลายู ให้กลายเป็น อุดร พายัพ บุรพา เป็นต้น ซึ่งมีความหมายถึงทิศต่างๆ ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพฯ สร้างนิยามความเป็นสัญชาติไทยขึ้น ดังนั้น การสร้างชาติและอัตลักษณ์ความเป็นไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเป็นการสร้างพลเมืองและให้ความมั่นคงของสถาบันกษัตริย์ ผ่านการศึกษาและการศาสนา นอกจากนี้ยังมีการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยและปลูกฝังให้กับประชาชน ผ่านละคร สถาปัตยกรรม รวมถึงการเรียนรู้อัตลักษณ์วัฒนธรรมร่วมกัน

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ. 2475 มีการสร้างความเป็นไทยใหม่ โดยการเปลี่ยนนิยามของชาติจากผู้คนที่อยู่เขตแดนร่วมกันและมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ไปสู่ชุมชนที่มีเชื้อชาติเดียวกันและมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน พูดภาษาเดียวกัน ซึ่งเป็นนิยามความเป็นชาติที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดตะวันตก ดังที่ได้กล่าวในหัวข้อก่อนหน้า การสร้างชาติไทยในแบบของหลวงวิจิตรวาทการ ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นการสร้างจากการเขียนหนังสือ บทละคร บทเพลง ภาพยนตร์ หรือวิทยุ เพื่อหล่อหลอมให้ประชาชนซึมซับ และปลูกฝังแนวคิดความเป็นชาติไทยได้อย่างกว้างขวาง (คริส เบเคอร์, และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2561. หน้า 176–180.) นอกจากนี้ยังเกิดแนวคิดการสร้างมหาอาณาจักรไทย (Pan-Thai) ขึ้น ในช่วง พ.ศ. 2478 - 2479 ซึ่งมีการพิมพ์แผนที่ที่แสดงถึงการอพยพของชาวไตหรือชาวไท และดินแดนที่เสียไปจากการทำศึกสงครามและช่วงลัทธิอาณานิคม แผนที่ดังกล่าวแสดงถึงอาณาเขตของกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไทซึ่งกระจายตัวอยู่บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แนวคิดมหาอาณาจักรไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามจึงเป็นการเรียกร่องดินแดนที่เสียไปกลับคืนมา (คริส เบเคอร์,

และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2561. หน้า 183–185.) นอกจากนี้รัฐบาลยังมีการกำหนดแบบแผนปฏิบัติของประชาชน เพื่อบังคับใช้นโยบายสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศในช่วงสงครามโลกและเป็นการใช้อำนาจรัฐในการสร้างชาติและวัฒนธรรมใหม่ขึ้น เรียกว่า รัฐนิยม 12 ประการ ใน พ.ศ. 2482

ในช่วงรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามครั้งแรกมีการดำเนินนโยบายเพื่อเป็นการสร้างความเป็นไทยในช่วงที่ลัทธิชาตินิยมกำลังมีอิทธิพลในประเทศ เช่น การเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามเป็นประเทศไทย เพื่อให้ตรงตามเชื้อชาติ และประกาศให้วันที่ 24 มิถุนายนเป็นวันชาติ เป็นวันหยุดราชการ รวมถึงให้มีการสวนสนามและการแสดงออกทางวัฒนธรรมขึ้น ทั้งการประกาศพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เพื่อลดบทบาทของธรรมยุติกนิกาย ลดอำนาจของสมเด็จพระสังฆราช และการเพิ่มอำนาจของสภาสงฆ์ การสร้างความเป็นไทยแท้และให้ใช้คำว่าไทยแก่ชาวไทยไม่มีการแบ่งแยก โดยให้มีการลบคำเกี่ยวกับเชื้อชาติหรือการแบ่งแยกชนชาติ เช่น ลาว ขอม เงี้ยว ออกจากบทเพลงขับร้อง การกำหนดพิธีเคารพหรือสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติ เช่น ธงชาติไทยและเพลงชาติไทย รวมถึงการกำหนดนโยบายการเรียนภาษาไทย การพูดภาษาไทยกลาง เพื่อการติดต่อสื่อสารนอกจากนี้ยังมีการลดจำนวนอักษรและการสะกดตามเสียง รวมถึงการกำหนดสรรพนามที่ไม่ได้บ่งบอกถึงสถานะและเพศ การกำหนดคำทักทายใหม่ ก่อให้เกิดคำว่า “สวัสดี” ขึ้น และตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติเพื่อให้คำนิยามและเผยแพร่วัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ยังกำหนดการปฏิบัติตนในที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความศิวิไลซ์แบบไทย การกำหนดการแต่งกายแบบสมัยใหม่ และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน รวมถึงการกำหนดกิจวัตรประจำวันของคนไทย และการปลูกฝังความมั่นคงของชาติโดยให้ประชาชนส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของชาติผ่านการโฆษณา และรายการวิทยุต่างๆ (คริส เบเคอร์, และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2561. หน้า 185–186.)

จากการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า แนวคิดการสร้างความเป็นชาติไทยและอัตลักษณ์ความเป็นไทยถูกสร้างผ่านการนิยามชื่อเรียก ภาษา การแต่งกาย ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ดนตรี การละเล่น สถาปัตยกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเชื้อชาติอื่นๆ เช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า การสร้างอัตลักษณ์ประจำกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถจำแนกได้เป็น 2 อัตลักษณ์ใหญ่ๆ คือ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งแสดงออกทางกายภาพ เช่น ภาษา การแต่งกาย และศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถบ่งชี้ได้ชัดเจนว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใด และอัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งแสดงผ่านการมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน การมีครอบครัวหรือเครือญาติ รวมถึงการแต่งงาน

ความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งอัตลักษณ์ส่วนนี้เป็นส่วนที่หล่อหลอมให้กลุ่มชาติพันธุ์หรือคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน และสามารถอ้างความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามยุคสมัย ตามปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม หรือพฤติกรรมของคนในสังคม

2.2.2.2 ข้อเสนอของนักวิชาการเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นไทย

ประวัติศาสตร์ต้นกำเนิดของคนไทยเป็นกรอบแนวคิดสำคัญของการศึกษาคนไทยกลุ่มต่างๆ ซึ่งถูกสร้างจากพื้นฐานความผูกพันร่วมกันที่ตั้งแต่วรรพบุรุษ นักวิชาการไทยอธิบายลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะ ภาษา ธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา เมื่อเกิดการอพยพเคลื่อนย้ายไปสู่ถิ่นต่างๆ แนวคิดดังกล่าวเป็นการสนับสนุนความเป็นไทย โดยช่วงทศวรรษ 2440 - 2450 เป็นช่วงที่พยายามสร้างความรู้เกี่ยวกับคนไทยกลุ่มต่างๆให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน สายชล สัตยานุรักษ์ อธิบายบริบททางสังคมในช่วงเวลานี้ว่ามีผลต่อการสร้างความหมายของชาติไทยและความเป็นไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411 - 2453) ซึ่งเป็นช่วงของการบูรณาการปกครองของรัฐไทยที่มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพฯ รวมดินแดนส่วนต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน ความพยายามสร้างความหมายของพลเมืองไทยขึ้นมาโดยการรวมคนไทยจากท้องถิ่นต่างๆ เข้ามาเป็นหนึ่งเดียวกับกรุงเทพฯ และให้ความสำคัญต่อฐานะของคนไทยภายใต้ระบอบการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง เพื่อสร้างเอกภาพของคนไทยร่วมกันภายใต้ชุดประวัติศาสตร์ที่มีจุดกำเนิดร่วมกันและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพลเมืองรัฐที่ต้องเผชิญหน้ากับการล่าอาณานิคมในช่วงเวลานั้น (สายชล สัตยานุรักษ์. 2557.)

กระบวนการทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดพหุวัฒนธรรมในไทยหรือภายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกิดจากกระบวนการจัดระบบที่เรียกว่า localization เนื่องจากได้รับกระบวนการหรือวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบ เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นวัฒนธรรมของตนเอง ลักษณะท้องถิ่นของตนจึงเป็นกระบวนการเริ่มต้นของการสร้างอัตลักษณ์ อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่เกิดควบคู่ไปกับกระบวนการ localization

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 การเข้ามาของกลุ่มชาติอาณานิคมส่งผลให้เกิดมาตรฐานใหม่ เกิดการกำหนดลำดับชั้นความสำคัญเพื่อปกป้องถึงความเจริญทางอารยธรรม นำไปสู่การสถาปนารัฐ

ชาติขึ้นเพื่อยกระดับประเทศให้เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การสถาปนารัฐชาติมุ่งเน้นความเป็นเอกภาพ ขณะที่โครงสร้างของการสร้างรัฐชาติจำเป็นต้องมีจิตวิญญาณเพื่อให้เกิดการสร้างรัฐชาติที่สมบูรณ์ กระบวนการสถาปนารัฐชาติจึงเป็นกระบวนการที่สถาปนาจิตวิญญาณของความเป็นรัฐชาติที่มีเอกภาพไปพร้อมกัน นำไปสู่การสร้างประวัติศาสตร์ชาติไทย วัฒนธรรมไทยขึ้น ความเป็นไทยและอัตลักษณ์ไทยจึงเกิดขึ้นในช่วงการสถาปนารัฐชาติเป็นต้นมา

สุนทร ชุตินทรานนท์ (2562) กล่าวว่า ความเป็นไทยที่ถูกสร้างภาพจำขึ้น คือ ความบริสุทธิ์ ความเป็นเลิศ และ ต้องอนุรักษ์ความเป็นไทยเพื่อความคงอยู่ของชาติ ความเป็นไทยจึงเชื่อมโยงต่อความมั่นคงของชาติ อัตลักษณ์ความเป็นไทยจึงถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรม ศาสนา คติความเชื่อ หรือ รูปแบบของขนบธรรมเนียม ประเพณี สภาวะโลกรั่วพรมแดนเป็นสิ่งท้าทายการสร้างอัตลักษณ์ ซึ่งเกิดขึ้นเริ่มตั้งแต่สมัยสงครามเย็น และก้าวกระโดดมากยิ่งขึ้นจากสื่อสารสนเทศ ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนการสื่อสารข้อมูล ข่าวสาร ได้อย่างรวดเร็ว และมีจำนวนมหาศาล ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิตแบบใหม่ที่เข้ามาแทนที่ได้อย่างรวดเร็ว (สุนทร ชุตินทรานนท์. 2562.)

ปวิณ ชัชวาลพงศ์พันธ์ (2561) เสนอว่า ความเป็นไทยถูกหล่อหลอมและสร้างขึ้นเพื่ออธิบายนโยบายของรัฐ และสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาล ความเป็นไทยจึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและผลประโยชน์ของผู้นำ ความเป็นไทยจึงมีลักษณะเหมือนพลาสติกที่หล่อให้เป็นรูปแบบใดก็ได้ ประวัติศาสตร์ไทยเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนและไม่ตายตัว สามารถพลิกแพลงได้ตลอดเวลาและมีอำนาจร้ายแรง มีความศักดิ์สิทธิ์ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบหรือความรับผิดชอบใด โดยเสนอผ่านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าในฐานะที่ถูกมองว่าเป็นศัตรูในความรู้สึกนึกคิดของคนไทยที่ถูกปลูกฝังผ่านประวัติศาสตร์กระแสหลักที่ความแปรเปลี่ยนไปตามบริบทสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

ความเป็นไทยในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า ประกอบไปปัจจัยต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดการสร้างชาติของประเทศไทยและส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับพม่า ความเป็นไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมทัศนคติของผู้นำต่อการปฏิสัมพันธ์กับประเทศพม่า ซึ่งเปรียบเสมือนศัตรูหมายเลขหนึ่งในแบบเรียนประวัติศาสตร์และมีบทบาทในการทำลาย กรุงเก่า อโยธยา การผลิตซ้ำความเป็นชาติไทยในประวัติศาสตร์ และสร้างภาพให้พม่าเป็นศัตรูเพื่อสร้างความชอบธรรมแก่ผู้นำของไทย ทำให้เกิดการปลุกระดมความรัก

ชาติ (patriotism) ที่ยังยอมรับการมีอยู่ของระบอบการเมืองทหารหรือเผด็จการ เนื่องจากความเชื่อมั่นว่าจะสามารถพาชาติพ้นจากภัยอันตรายใดๆ

ความเป็นไทยในทัศนะของผู้นำไทยจึงเป็นลักษณะการร่วมอำนาจ (authoritative) และสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อค้ำจุนสถาบันหลักของชาติ ความเป็นไทยที่มีความลื่นไหลและเปลี่ยนแปลงง่ายขึ้นอยู่กับผู้นำไทย เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ในแต่ละยุค ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากชั่วหนึ่งไปยังชั่วหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงจากศัตรูกลายเป็นพันธมิตร หรือกลายเป็นคู่ค้าที่สำคัญในยุคต่อมา ทั้งนี้ความเป็นไทยนอกจากจะเป็นการแสดงอัตลักษณ์ของชาติแล้ว ยังเป็นการแสดงออกต่อความต้องการในภูมิภาค ความเป็นไทยแบบใหม่ที่อิงภูมิภาคนิยม (regionalism) และถูกนำมาใช้ต่อต้านตะวันตกในเวลาต่อมา (ปวิณ ชัชวาลพงศ์พันธ์. 2561.)

แนวคิดชาตินิยมเชิงเชื้อชาติ (racist nationalism) มีบทบาทและส่งผลต่อแนวทางการศึกษาของความเป็นไทยในกลุ่มต่างๆ ที่อยู่นอกเขตประเทศ โดยเฉพาะในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481 - 2487) ที่มีแนวคิดกระแสดูแคลมคิดหลักเกี่ยวกับคนไทยในดินแดนต่างๆ และสนับสนุนให้เกิดการสร้างมหาอาณาจักรไทยตามแนวคิดชาตินิยมเชิงเชื้อชาติ เพราะเชื่อว่าคนไทยในที่ต่างๆ เหล่านี้มีเชื้อชาติเดียวกัน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากวิลเลียม คลิฟตัน ดอดด์ (William Clifton Dodd) ที่ศึกษาเรื่องคนไท (Tai) และส่งผลต่อการสร้างแนวคิดเชื้อชาติไทยของนักวิชาการไทยในเวลาต่อมา (วิลเลียม คลิฟตัน ดอดด์. 2562. หน้า 97.)

แนวคิดชนชาติไทยที่นักวิชาการรุ่นต่อมานำมาใช้อธิบายคนไทยถูกรัฐไทยนำมาสร้างความเป็นชาตินิยมขึ้น โดยการศึกษาภายใต้แนวคิดชาตินิยมในช่วงเวลาดังกล่าวถูกเรียกว่าแนวทางชาตินิยมไท สร้างเขตกว้างใหญ่ของวัฒนธรรมไททั้งหมด (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์. 2538. หน้า 64.) แนวคิดเรื่องเชื้อชาติทำให้เกิดความเชื่อว่าชนชาติไทยมีเชื้อสายและสืบสายเลือดมาจากแหล่งเดียวกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องการสร้างมหาอาณาจักรไทยและการรวมกลุ่มคนไทยในที่ต่างๆ ให้กลายมาเป็นไทยด้วยกัน (Pan-Thai)

อัตลักษณ์ความเป็นไทยหลังช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเริ่มต้นของการศึกษาวิจัย เป็นช่วงที่ไทยเริ่มรับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาในช่วงเวลาของสงครามเย็น การรับเทคโนโลยี เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การเกิดขึ้นของเพลงสมัยใหม่อย่างเพลงลูกทุ่ง รวมไปถึงการเสพ

ความบันเทิงผ่านละครวิทยุ สิ่งเหล่านี้ได้เข้ามายังพื้นที่บ้านสิงขร ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่ออัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรผ่านการรับเอาวัฒนธรรมจากฝั่งไทย แต่อย่างไรก็ตาม คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรยังคงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยซึ่งปรากฏผ่านการละเล่นพื้นบ้าน พิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ

ซึ่งวิทยานิพนธ์ต้องการแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการดำรงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร โดยปรากฏผ่านวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมทั้งจากส่วนกลางและจากพื้นที่ใกล้เคียงอย่างวัฒนธรรมทางภาคใต้ของประเทศไทย เช่น รำโนราห์ หนังตะลุง การพูดภาษาไทยสำเนียงใต้ปนกลาง โดยรวมเข้ากับการรับเอาวัฒนธรรมจากฝั่งไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการรับวิทยาการต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า สำนึกความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรยังคงดำรงอยู่และส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นแม้ว่าการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรจะมีอุปสรรคอย่างกรณีการสู้รบระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับชนกลุ่มน้อยในพื้นที่มณฑลตะนาวศรี ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรมาเป็นเวลานาน

2.3 คนไทยพลัดถิ่น

จากนิยามของคนไทยพลัดถิ่นตามกฎหมาย ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555 นิยามคำว่า “คนไทยพลัดถิ่น” ความว่า

“ผู้ซึ่งมีเชื้อสายไทยที่ต้องกลายเป็นคนบังคับของประเทศอื่นโดยเหตุอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของราชอาณาจักรไทยในอดีตซึ่งปัจจุบันผู้นั้นมิได้ถือสัญชาติของประเทศอื่น และได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นระยะเวลาหนึ่งและมีวิถีชีวิตเป็นคนไทย โดยได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด หรือเป็นผู้มีลักษณะอื่นทำนองเดียวกันตามที่กฎกระทรวงกำหนด” (พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555. หน้า 1-4.)

2.3.1 นิยามของคำว่า “พลัดถิ่น”

แนวความคิดคนพลัดถิ่น (Diaspora) ในทางสังคมศาสตร์มักกล่าวอ้างถึงกรณีการขับไล่ชาวยิวออกจากดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ ชาวยิวกระจัดกระจายไปอยู่ในส่วนต่างๆ ของโลก คำว่า Diaspora มีนัยยะความหมายเกี่ยวกับการถอนรากถอนโคน การกดขี่ และความเจ็บปวดจากการปรับตัวเมื่ออยู่ในดินแดนใหม่ คนพลัดถิ่นปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในดินแดนใหม่จนสามารถสร้างสรรค์ศูนย์กลางวัฒนธรรมของตนเองได้ และพัฒนาชุดความคิดความเป็นชุมชน การดำรงวัฒนธรรมและไม่ทิ้งอัตลักษณ์ของตน ทั้งยังปลูกฝังแนวความคิดกลับคืนสู่ดินแดนอันเป็นมาตุภูมิที่จากมา แนวคิดนี้เป็นกระบวนทัศน์คนพลัดถิ่นแบบคลาสสิก (Classical Diaspora Paradigm) (William Safran. 2005. pp. 36-60.)

นอกจากนี้เกิดข้อถกเถียงว่า Diaspora ไม่ได้หมายถึงเพียงคนหรือชุมชนพลัดถิ่น แต่ถูกนำไปใช้อธิบายถึงรูปแบบทางสังคมประเภทอื่นๆ มีการเสนอให้ทบทวนการมองการพลัดถิ่นตามแบบแผนของการอพยพลี้ภัย การเคลื่อนย้ายของผู้คนข้ามพรมแดน เนื่องจากการพลัดถิ่นลักษณะใหม่เกิดจากการที่พรมแดนถูกย้ายข้ามผู้คน กระบวนการก่อรูปของคนพลัดถิ่นในลักษณะใหม่ ทำให้เกิดการนิยามคนพลัดถิ่นใหม่ด้วยแนวคิดเชิงพื้นที่ (Conceptual Space) ซึ่งเป็นการนิยามในฐานะชุมชนชาติพันธุ์ที่ถูกแบ่งแยกโดยพรมแดนรัฐ (Rogers Brubaker. 2005. pp. 1-19.)

มโนทัศน์คนพลัดถิ่น หรือ “diaspora” ถูกนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คนอย่างแพร่หลาย ทศวรรษ 1990 ถูกนำไปนิยามความหมายแทนผู้อพยพ (immigrants) ผู้ลี้ภัยการเมือง (refugee) (สิริวุฒิ เสนาคำ. 2550. หน้า 19.) ทำให้ความหมายบิดเบือนไปจากรากศัพท์เดิม ซึ่ง “diaspora” มาจากภาษากรีก อันเกิดจากการผสมของคำว่า “dia” หมายถึง “ทะลุ/ผ่านเข้าไป” และ “speirein” หมายถึง “หว่าน/เพาะเมล็ด” ซึ่งนำมารวมกันแล้วหมายถึง การแพร่ออก การกระจายออกไป ต่อมามโนทัศน์ “diaspora” ถูกให้ความหมายใหม่ในแง่บวกและแง่ลบ

ความหมายในแง่บวก หมายถึง การเกิดใหม่ หรือ การแพร่พันธุ์ใหม่ในต่างแดน ความหมายในแง่บวกเป็นความหมายที่ถูกใช้ในการศึกษามโนทัศน์ “diaspora” ยุคแรก หมายถึง การแพร่กระจายของผู้คนประเทศเจ้าอาณานิคมไปยังประเทศที่ตกอยู่ใต้อาณานิคม ขณะที่ความหมายในแง่ลบใช้ในการศึกษายุคหลัง หมายถึง ผู้คนที่ตกเป็นเหยื่อ ถูกขับไล่ออกจาก

ประเทศตน หรือถูกเนรเทศไปอยู่ในดินแดนอื่น เช่น คนยิว ซึ่งมีประวัติศาสตร์อันเจ็บปวดและขมขื่น ที่ตกเป็นเหยื่อและถูกขับออกจากดินแดนของตน (สิริวุฒิ เสนาคำ. 2547. หน้า 198-199.)

อย่างไรก็ตาม การพลัดถิ่นหรือการโยกย้ายถิ่นฐาน มีนัยยะถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวมถึงการวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของผู้พลัดถิ่นที่ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนอื่น (Ruth Molitas Tindaan. 2020. pp. 465-485.) อาจแตกต่างกันไปจากการวิวัฒนาการของชนกลุ่มเดียวกันในถิ่นฐานเดิม ทั้งนี้การรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาย่อยต่างๆ ของแต่ละกลุ่มก็จะต่างกันตามลักษณะสิ่งแวดล้อมของสังคมนั้น แต่แนวโน้มโดยทั่วไปแล้วความผูกพันทางวัฒนธรรมของกลุ่มผู้พลัดถิ่นมักจะดำเนินไปในรูปของการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ประวัติศาสตร์การบอกเล่า (Anya Topolski. 2020. pp. 266-281.)

การอพยพย้ายถิ่นกับการพลัดถิ่นมีลักษณะทับซ้อนกันซึ่งคำว่าคนพลัดถิ่นมาจากรากศัพท์ที่หมายถึงชาวยิวที่ถูกขับให้ออกจากดินแดนมาตุภูมิไปอีกดินแดนหนึ่ง และมีนัยทางการเมืองของการถูกบังคับ ถูกกดขี่ และความจำเป็นที่จะต้องไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในช่วงแรกไปด้วยความยากลำบาก กล่าวคือการศึกษาเรื่องการพลัดถิ่นในยุคแรก ส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากแนวคิดการเชื่อมโยงกันของแผ่นดินเกิดหรือมาตุภูมิ ดังนั้นการจำกัดความของการพลัดถิ่นกลับมีหลายกรณี อาจจะขึ้นอยู่กับว่าจะนำกรอบวิธีการหรือใช้ศาสตร์ใดมามองการพลัดถิ่น ที่กรณีของชาวยิว อาร์เมเนียและกรีก หรือชาวปาเลสไตน์พลัดถิ่นก็ถูกตีความว่าการพลัดถิ่นทั้งสมัครใจและไม่สมัครใจ และกลายเป็นเหยื่อของการพลัดถิ่น ถูกสร้างขึ้นจากประสบการณ์ทางการสร้างอัตลักษณ์และวัฒนธรรมอีกด้านหนึ่งของคนพลัดถิ่นอาทิ ชาวยิว ชาวยิวกรีก ชาวอาร์เมเนีย ชาวจีน ชาวอินเดียนแดง

สิ่งที่จะนิยามว่าความเป็นคนพลัดถิ่นที่แตกต่างจากผู้อพยพแบบอื่น คือการมีความระลึกถึงแผ่นดินเกิด และมีวิธีการสร้างความทรงจำของตนเพื่อเชื่อมโยงกับแผ่นดินเกิดของตนเอง และยังคงสร้างความทรงจำร่วมกันภายในชุมชนในรูปแบบรุ่นสู่รุ่นเพื่อทำที่สวดหวังว่าในอนาคตลูกหลานของตนเองได้กลับไปอยู่ในแผ่นดินเกิดอีกครั้ง ต่อมาเมื่อบริบทโลกเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง มีการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานกันมากขึ้นด้วยเหตุผลนานัปการ ดังนั้น การนิยามคำว่าคนพลัดถิ่นในสมัยโลกาภิวัตน์จึงไม่ได้ถูกจำกัดแค่เรื่องศาสนาหรือการถูกบังคับแบบชาวยิวหรือกลุ่มประชากรอื่นที่ผู้วิจัยอ้างอิง แต่นิยามความหมายและนำไปอธิบายเพื่อทำความเข้าใจผู้คนที่น่าพาวิวัฒนาการของตัวเองไปยังดินแดนอื่นๆ ทั่วโลกยังคงเกิดขึ้นจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น เส้นแบ่งของคำว่าคนพลัดถิ่น

จึงมีความคล้ายและต่างของความหมายรวมทั้งอาจนำไปสร้างคำอธิบายวิธีการอพยพย้ายถิ่น อาทิ ผู้ลี้ภัย (refugee) คนเข้าเมือง (immigrant) รวมไปถึงคนไร้สัญชาติด้วย (Tölölyan, K. 2007. pp. 647-655.)

ความหมายของ “diaspora” จึงมีนัยยะแตกต่างจาก ผู้อพยพ (immigrants) ที่ค่อนข้างเต็มใจในการย้ายถิ่นจากดินแดนเกิดสู่ดินแดนใหม่ (รัตนา โตสกุล. 2552. หน้า 222.) นอกจากนี้หลักการหรือการประกอบสร้างทางสังคมของมโนทัศน์ “immigrants” ยังเป็นการย้ายถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคมในด้านเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อความแตกต่างของอัตลักษณ์ทางสังคมของผู้ย้ายถิ่น (Jeremy Hein. 1993. pp. 43-44.) โดย “immigrants” มีรากฐานมาจากสังคมของชาวยุโรปที่ไปตั้งถิ่นฐานในอเมริกาเหนือ (Bailyn. 1986. p. 44.) ซึ่งนิยมนำมาใช้ในการศึกษาเชิงประชากรศาสตร์ การเคลื่อนย้ายเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจหรือเพื่อ “เปลี่ยนที่ทำกินใหม่” รากฐานของความหมายและที่มาของ “immigrants” จึงแตกต่างจาก “diaspora”

ส่วนคำว่า ผู้ลี้ภัยการเมือง (refugee) มีนัยยะเกี่ยวข้องกับการเมือง การย้ายถิ่นที่มีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลในประเทศตน ทำให้ต้องย้ายไปยังประเทศพักพิงเพื่อความปลอดภัย (Jeremy Hein. 1993. pp. 43-44.) รัตนา โตสกุล สรุปความหมายของผู้ลี้ภัย (refugee) ว่า

“ผู้ลี้ภัย คือ บุคคลที่ถูกภัยคุกคามอันเนื่องมาจากเหตุผลทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ ความเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมหรือความคิดทางการเมือง ทำให้ต้องอาศัยอยู่นอกประเทศที่ตนเองมีสัญชาติ และไม่สามารถที่จะได้รับความคุ้มครองจากประเทศที่ตนมีสัญชาติอันเนื่องมาจากความกลัวต่อภัยอันตรายนั้น” (รัตนา โตสกุล. 2552. หน้า 222-223.)

นอกจากนี้ “refugee” ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐในประเทศพักพิงด้วย (Jeremy Hein. 1993. p. 49.)

จากการอภิปรายข้างต้นเห็นได้ว่า มโนทัศน์ “immigrants” และ “refugee” มีนัยยะทางเศรษฐกิจและการเมืองรวมอยู่ด้วย แต่ยังมีได้มองการย้ายถิ่นของผู้คนเหล่านั้นในฐานะที่เป็นสมาชิกในสังคม หรือขาดการมองในเชิงสังคมและวัฒนธรรม ซึ่ง “diaspora” ปราบกวมมองนัยยะด้านนี้

รัตนา ไตสกุล อธิบายนิยามของ diaspora ว่า “diaspora เป็นการย้ายถิ่นที่ไม่ได้เกิดจากความสมัครใจ แต่เป็นการถูกบังคับโดยเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรมที่มีแรงบีบบังคับสูงมากจนทำให้ปัจเจกหรือกลุ่มชนไม่สามารถมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยได้ในที่เดิม จนทำให้ต้องอพยพโยกย้ายจากดินแดนมาตุภูมิไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศอื่น” (Jame Clifford. 1994. อ้างถึงใน รัตนา ไตสกุล. 2552. หน้า 223.)

นอกจากนี้ความหมายของ “diaspora” ยังถูกนิยามไปอีกหลากหลายรูปแบบ แวร์โทเวค (Steven Vertovec) แบ่งความของคนพลัดถิ่นได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. diaspora ในฐานะที่เป็นลักษณะจิตสำนึก (Diaspora as Type of Consciousness)

คนพลัดถิ่นเป็นผู้ที่มีสำนึกร่วมกันของการเป็นผู้พลัดถิ่น ซึ่งบางครั้งก็มีหลากหลายลักษณะและบางครั้งก็เป็นความรู้สึกที่ตรงกันข้าม หรือขัดแย้งกันอยู่ในตัวเอง เช่น ชาวเม็กซิกัน รู้สึกถึงอคติ ความลำเอียงการถูกกีดกันจากคนในสังคมที่พวกเขา/เธอ อพยพเข้ามาอาศัยแต่ขณะเดียวกันก็รู้สึกภูมิใจถึงมรดกทางอารยธรรมของบรรพบุรุษที่เคยรุ่งเรืองในอดีต เป็นต้น

2. diaspora ในฐานะที่เป็นวิธีการผลิตทางวัฒนธรรม (Diaspora as Mode of Cultural Production)

มโนทัศน์นี้ให้ความสนใจกับกระแสโลกาภิวัตน์ โดยพิจารณาในฐานะที่เป็นวิธีการผลิตทางวัฒนธรรม นโมทัศน์ diaspora จึงมีมุมมองที่เกี่ยวข้อกับการผลิตและการผลิตซ้ำของปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม งานศึกษาในแนวนี้มุ่งความสนใจไปที่การศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนพลัดถิ่น โดยมองว่าวัฒนธรรมและอัตลักษณ์คนพลัดถิ่นเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมพันทาง หรือที่มีขีด (-) คั่นกลาง (hyphenated identities) ที่หมายถึง การไม่เป็นหนึ่งเดียว การแตกหัก เช่น อินเดีย - อเมริกัน แอฟริกัน - ฝรั่งเศส เป็นต้น อัตลักษณ์ของคนพลัดถิ่นจึงเกิดจากกระบวนการผลิตและการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (จิรวุฒิ เสนาคำ. 2547. หน้า 204–205.)

3. diaspora ในฐานะที่เป็นรูปแบบทางสังคม (diaspora as Social Form)

ลักษณะของรูปแบบนี้มีนัยยะเชิงลบ การตกเป็นเหยื่อในเชิงการเมือง สงครามหรือเศรษฐกิจทำให้ต้องพลัดพรากจากถิ่นเดิม โดยการถูกบังคับ ไม่เต็มใจ ให้ไปอยู่ในถิ่นอื่น คนพลัดถิ่นจึงมีประสบการณ์ที่เต็มไปด้วยความเจ็บปวดในการพลัดพรากออกจากดินแดนมาตุภูมิของตน กระจ่ายไปยังสถานที่ต่างๆ ในโลก งานที่ศึกษาจึงเกี่ยวกับการศึกษาประสบการณ์ของปัจเจก

บุคคล ความคิด และสำนึกของคนพลัดถิ่น (Steven Vertovec and Robin Cohen, eds. 1999. อ้างถึงใน รัตนา โตสกุล. 2552. หน้า 222–227.)

วิลเลียม ซาฟราน (William Safran) เสนอเกณฑ์พิจารณาลักษณะร่วมของชุมชนคนพลัดถิ่นไว้ 7 ประการ ประกอบด้วย

1. กลุ่มคนที่ถูกขับหรือโยกย้ายออกจากถิ่นกำเนิดไปอยู่ต่างแดนหรือพื้นที่ชายของของสังคมอื่น
2. กลุ่มคนรักษาความทรงจำร่วมของถิ่นกำเนิดของตน
3. คนพลัดถิ่นเหล่านี้ไม่ได้รับการยอมรับโดยสมบูรณ์จากประเทศที่อาศัย
4. กลุ่มคนพลัดถิ่นนี้นับถือว่ามาตุภูมิคือบ้านที่แท้จริง ผู้สืบทอดมีความหวังว่าจะได้กลับไปยังถิ่นกำเนิดของตน
5. กลุ่มคนพลัดถิ่นยังคงติดต่อสัมพันธ์ต่อเนื่องกับมาตุภูมิ และมีสำนึกความเป็นเชื้อชาติและสมานฉันท์ของกลุ่ม
6. สร้างความอยู่รอดในลักษณะชุมชนที่ชัดเจน รักษาวัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันและนำมาปรับใช้ภายใต้เงื่อนไขของดินแดนใหม่ สร้างสรรค์และสถาปนาศูนย์กลางวัฒนธรรมของตนเองขึ้นมา
7. มาตุภูมิมีความสำคัญต่อวิถีปฏิบัติในสถาบันของพวกเขา (William Safran. 2005. pp. 36-60.)

ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการถกเถียงว่าเป็นวาทกรรมที่ยึดติดกับแหล่งกำเนิด และอ้างถึงคนพลัดถิ่นชาวยิวมากเกินไป ซึ่งเป็นเกณฑ์ค่อนข้างคับแคบ คนพลัดถิ่นไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามแนวคิดของซาฟราน

ปัจจุบันความหมายของคนพลัดถิ่นถูกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ แนวคิดตัวแบบคนพลัดถิ่นและแนวคิดเงื่อนไขของคนพลัดถิ่น โดยมีนักวิชาการเสนอแนวคิดดังนี้

ออสเต็น วอลท์เบ็ค (Osten Walhbeck) ให้ความหมายของคนพลัดถิ่น โดยจำแนกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. คนพลัดถิ่นที่ใช้อธิบายอัตลักษณ์ของคนข้ามพรมแดน รูปแบบนี้คนพลัดถิ่นมักใช้แทนคำว่ากลุ่มชาติพันธุ์ และแนวคิดว่าด้วยเรื่องเชื้อชาติ

2. คนพลัดถิ่นที่ใช้แทนความหมาย หมายถึง วิธีการผลิตทางวัฒนธรรม ความหมายนี้มักใช้ในงานมานุษยวิทยาที่สนใจเรื่องการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในมิติการข้ามพรมแดน
3. คนพลัดถิ่นที่ใช้ทางรัฐศาสตร์และการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความซับซ้อน
4. คนพลัดถิ่นเป็นลักษณะของการเป็นองค์ประกอบทางสังคม โดยถือว่าคนพลัดถิ่นเป็นกลุ่มคนหรือชุมชนข้ามพรมแดน

ขณะที่สตีเวน แวร์โทเวค (Steven Vertovec) กล่าวถึงคนพลัดถิ่นในความหมายของรูปแบบทางสังคมว่ามีลักษณะสำคัญ คือ

1. มีรูปแบบพิเศษของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดจากความสัมพันธ์ของกลุ่มคนกับประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์เฉพาะ และถือว่าคนพลัดถิ่นเกิดจากการอพยพออกนอกราชอาณาจักรไปอยู่ต่างแดนตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป ยังคงดำรงอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มไว้อย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายทางสังคมข้ามหรือแทรกผ่านพรมแดนรัฐ-ชาติ มีองค์กรของกลุ่มที่ตั้งอยู่ในประเทศพักพิง ติดต่อสัมพันธ์กับมาตุภูมิ สร้างความสมานฉันท์ (Solidarity) กับคนพลัดถิ่นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่อาศัยอยู่ในต่างแดนของอีกประเทศ และไม่ได้รับการยอมรับโดยสมบูรณ์จากสังคมของประเทศพักพิง ทำให้คนพลัดถิ่นเกิดความแปลกแยกและถูกกีดกัน
2. มีวิถีชีวิต/วัฒนธรรมเฉพาะ อันเกิดมาจากความสัมพันธ์ข้างต้น และจากการดำรงชีวิตในสังคมหลายสังคมในเวลาเดียวกัน
3. มีความขัดแย้งของแนวคิดทางการเมือง (divided loyalties) คือ ด้านหนึ่งรักดีต่อมาตุภูมิแต่อีกด้านรักดีต่อประเทศพักพิง
4. มีความสัมพันธ์สามด้าน คือ สัมพันธ์กับประเทศพักพิง ประเทศมาตุภูมิ และกับคนพลัดถิ่นชาติพันธุ์เดียวกันที่อยู่ในอีกประเทศ
5. มียุทธศาสตร์พิเศษทางเศรษฐกิจ ที่ทำให้กลุ่มผู้อพยพกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการค้าและการเงินระหว่างประเทศ (Steven Vertovec.

1997; Steven Vertovec. 2000. อ้างถึงใน จีวรุณี เสนาคำ. 2547. หน้า 203–204.)

นอกจากนั้นยังมีแนวคิดตัวแบบคนพลัดถิ่นเป็นแนวคิดของจอห์น เอ อาร์มสตรอง (John Armstrong) (จีวรุณี เสนาคำ. 2547. หน้า 207.) คนพลัดถิ่นหรือชุมชนพลัดถิ่นเป็นชุมชนเชื้อสายที่ไม่มีพื้นที่อาณาเขตของตน คนพลัดถิ่นในความหมายนี้ไม่ได้หมายถึงคนยิวที่ถูกขับไล่เท่านั้น แต่หมายถึงกลุ่มคนเร่ร่อนด้วย และรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ถูกบีบให้ออกจากถิ่นกำเนิดของตน

โรบิน โคเฮน (Robert Cohen) ให้ความหมายคนพลัดถิ่นว่า กลุ่มคนหรือชุมชนข้ามพรมแดนรัฐชาติที่มีลักษณะสำคัญ เช่น ความทรงจำร่วมกับถิ่นกำเนิด การธำรงรักษาอัตลักษณ์ของมาตุภูมิ รวมถึงสำนึกความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเข้มข้น โดยจำแนกคนพลัดถิ่นออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. คนพลัดถิ่นที่เกิดจากการบีบบังคับหรือตกเป็นเหยื่อ (victim diasporic community) ซึ่งหมายถึงคนที่ถูกบังคับให้ออกจากดินแดนจนเจอความลำบาก
2. ชุมชนพัฒนาที่เกิดจากกิจกรรมทางการค้า (trade diasporic community) คนประเภทนี้มักเดินทางไปกลับระหว่างประเทศพักพิง กลับบ้านเกิดเพื่อเหตุผลทางการค้า
3. ชุมชนพลัดถิ่นที่เกิดจากระบบจักรวรรดินิยม (imperial diasporic community) ซึ่งเป็นกลุ่มที่อพยพเพื่อขยายอาณาเขต ภารกิจทางศาสนาและการค้า
4. ชุมชนพัฒนาด้านวัฒนธรรม (cultural diasporic community)
5. ชุมชนพลัดถิ่นด้านแรงงาน (labor diasporic community) ซึ่งมาด้วยเหตุผลของการทำงานไม่ได้ถูกบังคับให้เข้ามาแต่มาด้วยความสมัครใจ (จีวรุณี เสนาคำ. 2547. หน้า 213–222.)

ปัจจุบันแนวคิดชุมชนพลัดถิ่นมักให้ความสนใจกับอัตลักษณ์ของคนพลัดถิ่น นักคิดคนสำคัญคือ สจิวต ฮอลล์ (Stuart Hall) ซึ่งให้ความสนใจกับเชื้อชาติและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ฮอลล์ให้ความหมายของอัตลักษณ์ของคนพลัดถิ่นว่าเป็นอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากการผลิตภายใต้เงื่อนไขทางสังคม โดยเสนออัตลักษณ์คนพลัดถิ่นไว้ 7 ประการคือ

1. อัตลักษณ์คนพลัดถิ่นไม่มีความเป็นหนึ่งเดียว ไม่ใช่สิ่งที่กำหนดล่วงหน้า
2. อัตลักษณ์คนพลัดถิ่นถูกสร้างขึ้นในทางประวัติศาสตร์ การเมือง วัฒนธรรม และวาทกรรม จึงไม่ใช่สิ่งหยุดนิ่งและตายตัวมีการผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลา
3. อัตลักษณ์คนพลัดถิ่น คือ อัตลักษณ์ที่มีการผสมผสานและสลายขอบเขตระหว่างตัวตนกับผู้อื่นทำให้ไม่สามารถแยกกันได้อย่างเด็ดขาด
4. อัตลักษณ์คนพลัดถิ่นเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมบางส่วนและละทิ้งบางส่วน แม้จะมีรากวัฒนธรรมเดียวกันแต่วัฒนธรรมที่ยึดถือจากกลุ่มคนต่างพื้นที่ย่อมมีความต่างกัน
5. อัตลักษณ์อยู่ในกระบวนการตลอดเวลา ถูกเสนอผ่านงานภาษา ศิลปะ ดนตรี
6. คนพลัดถิ่นกระจัดกระจายออกไปจากมาตุภูมิและดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์
7. อัตลักษณ์ คือ เรื่องเล่าที่แปรเปลี่ยนไปตามเวลา สถานที่ ขึ้นอยู่กับเหตุผลในการเล่าและบุคคลที่เล่า ความซับซ้อนของอัตลักษณ์ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่ถูกสร้างขึ้นจากปัจจัยอื่นๆ กลุ่มคนพลัดถิ่นจึงส่งผ่านความคิดและอัตลักษณ์ต่างๆ รวมถึงแนวคิดรัฐชาติและโครงสร้างสังคม (John Clammer. 2002. pp. 241-243.)

การก้าวข้ามพรมแดนของรัฐชาติของคนพลัดถิ่น คือ การเคลื่อนตัวจากพื้นที่เศรษฐกิจสังคม และการเมืองแบบหนึ่งไปสู่อีกพื้นที่หนึ่ง โดยพื้นที่ชายแดนทำหน้าที่เชื่อมโยงกลุ่มคนต่างๆ ทั้งกลุ่ม ชาติพันธุ์เดียวกันหรือกลุ่มต่างชาติพันธุ์ ขณะเดียวกันชายแดน ทำหน้าที่แบ่งแยกผู้คนออกจากกัน กีดกันกลุ่มคนให้กลายเป็นคนนอก เป็นผู้อพยพ คนพลัดถิ่น หรือผู้ด้อยสิทธิทางสังคม วัฒนธรรม บริเวณชายแดนจึงเป็นการต่อสู้กันระหว่างนโยบายที่กีดกันสิทธิ ความเป็นหนึ่งเดียว และอธิปไตยของรัฐกับวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายและเคลื่อนไหวไปมาอย่างต่อเนื่อง การก้าวข้ามพรมแดนของรัฐชาติ ผู้ข้ามพรมแดนมักถูกนิยามโดยรัฐในฐานะบุคคลประเภทต่างๆ เช่น นักท่องเที่ยวประชาชนพลเมือง ผู้ลี้ภัย หรือแรงงานอพยพ การก้าวข้ามพรมแดนของรัฐชาติจึงหมายถึงการถูกจัดวางและกำหนดสถานะทางการเมือง กฎหมาย และสังคมแบบใหม่ (ยศ สันตสมบัติ. 2551. หน้า 124-132.)

คนพลัดถิ่น ผู้ลี้ภัยสงคราม รวมถึงคนชายขอบ ต้องเผชิญกับอำนาจรัฐในกำกับดูแลและต้องเผชิญกับเครือข่ายอิทธิพลท้องถิ่นที่มักกดขยประโยชน์จากการก้าวข้ามพรมแดน บุคคลเหล่านี้ต้องหลีกเลี่ยงอำนาจรัฐในการใช้ชีวิตในพื้นที่ใหม่และต้องปรับตัวกับอำนาจต่างๆ ในสถานะทางสังคมที่แตกต่างไป คนพลัดถิ่นจึงต้องปรับเปลี่ยนและตีความมุมมองและอัตลักษณ์เดิมใหม่ เพื่อการดำรงชีวิต ในปัจจุบัน คนพลัดถิ่นมักสร้างเครือข่ายทางสังคมและเครือข่ายอิทธิพลในพื้นที่อยู่อาศัยเดิมและถิ่นใหม่ ดังนั้น อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ใหม่ (New Ethnic Identity/Ethnicity) ของคนพลัดถิ่นภายใต้สังคมโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดความแตกต่าง ซึ่งนำไปสู่ปรากฏการณ์การอพยพผู้คนอย่างกว้างขวางและการก่อตั้งชุมชนใหม่ขึ้นในต่างแดน อัตลักษณ์ไม่ได้เป็นหนึ่งเดียวและหยุดนิ่งและไม่ใช่มรดกผลิตสำเร็จรูปแต่เกิดการผลิตรายต่อเนื่องตลอดเวลาและเกิดการแบ่งแยกความขัดแย้งและความแตกต่าง

2.3.2 ประเภทของการพลัดถิ่น

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ประเทศไทย มีทั้งกลุ่มคนดั้งเดิมหรือชนพื้นเมือง และกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาด้วยความยินยอมพร้อมใจ หรือการถูกกวาดต้อนให้เข้ามาตั้งรกรากในประเทศจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การทำศึกสงคราม ซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน มีสำนึกของความเป็นคนไทย ขณะเดียวกันยังมีสำนึกของบ้านเกิด และพยายามสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิม ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้มักเกิดขึ้นกับกลุ่มคนที่เรียกว่า คนพลัดถิ่น นิยามของคนพลัดถิ่นประกอบด้วยหลากหลายแนวคิด เมื่อแยกผู้อพยพ และผู้ลี้ภัยออกจากผู้พลัดถิ่น ผู้วิจัยจึงแบ่งประเภทของการพลัดถิ่นออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คนพลัดถิ่นที่เกิดจากการกวาดต้อนจากศึกสงคราม และ คนพลัดถิ่นที่เกิดจากการปักปันเขตแดนในยุคนิยมอาณานิคม

2.3.2.1 คนพลัดถิ่นที่เกิดจากการกวาดต้อน

ในยุคนิยมโบราณการทำศึกสงครามเป็นการทำสงครามเพื่อแสวงหาอำนาจเหนือกลุ่มคน O.W. Wolters เสนอความคิดท้องถิ่นในเรื่องดินแดน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากอินเดียเรื่องมณฑล (Mandala) เป็นการศึกษาอำนาจจากศูนย์กลางในปริมนณฑล แต่ไม่มีขอบเขตของพรมแดน การศึกษายุคก่อนอาณานิคมที่เน้นความเป็นศูนย์กลางและเน้นปริมนณฑลของอำนาจ อำนาจจากศูนย์กลางจะจางลงตามความห่างไกลระหว่างราชธานีกับดินแดนต่างๆ ยิ่งดินแดนที่อยู่ห่างไกล อำนาจของราชธานียิ่งมีน้อยลง รัฐในสมัยก่อนมีหลายศูนย์กลางอำนาจ ซึ่งมีความสัมพันธ์ใน

รูปแบบของรัฐบรรณาการ จึงเกิดพื้นที่ทับซ้อนกันเพราะไม่มีพรมแดนที่ชัดเจน ทำให้เกิดอำนาจที่ซ้อนทับกัน รัฐในสมัยโบราณดินแดนสุวรรณภูมิหรืออุษาคเนย์จึงเน้นการควบคุมกำลังคนมากกว่าพื้นที่หรือดินแดน (อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2564.) การทำสงครามในสมัยก่อนจึงเน้นการกวาดต้อนผู้คนมากกว่าการยึดครองพื้นที่ ซึ่งเป็นแนวความคิดที่มีอยู่มาก่อนสมัยยุคอาณานิคม การกวาดต้อนผู้คนเป็นการสร้างแรงงานและกำลังคนให้แก่รัฐในการใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรม การเก็บส่วย หรือการฟื้นฟูซ่อมแซมบ้านเมือง จึงทำให้เกิดการพลัดถิ่นขึ้นของกลุ่มคนที่ถูกกวาดต้อนภายหลังจากการศึกสงคราม

การพลัดถิ่นของผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนแบบ “รัฐโบราณ” ในดินแดนสุวรรณภูมิหรืออุษาคเนย์ จากการศึกษาการก่อตัวทางสังคมแบบรัฐบนที่ราบลุ่มขนาดใหญ่ อาทิเช่น ที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดีและแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ส่วนใหญ่เหล่านี้มีขนาดกว้างขวางเกินกว่ากำลังคนท้องถิ่นจะทำการเพาะปลูกได้ อีกทั้งการผลิตจำนวนมากไม่ได้มีความจำเป็นขนาดต้องอาศัยคนจำนวนมากเกินกว่าจำนวนคนในท้องถิ่น การผลิตในส่วนที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มใหญ่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีลักษณะการผลิตที่ต้องอาศัยการจัดการน้ำในพื้นที่ขนาดใหญ่และไม่สามารถอาศัยเพียงน้ำฝนตามธรรมชาติได้ (Anthony Reid. 2015.) การจัดการน้ำจึงนำมาซึ่งการจัดองค์กรทางสังคมที่เป็นระบบขนาดใหญ่ขึ้นมา เพื่อทั้งจัดสรรดูแลน้ำ และเพื่อเก็บแบ่งปันผลประโยชน์ส่วนหนึ่งไปใช้ในกิจการของการบริหารจัดการน้ำ จนในที่สุดสังคมจึงค่อยๆ พัฒนากลายไปเป็นสังคมที่มีชนชั้นก่อเกิดเป็นรัฐขนาดใหญ่-เล็กทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะบริเวณภาคพื้นสมุทร (Milton Osborne. 2004.) เมื่อมีการพัฒนาและการขยายพื้นที่มากขึ้นก็เริ่มขาดกำลังคน ดังนั้น รัฐจารีตส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่จึงใช้วิธีการรบพุ่งกับรัฐอื่นเพื่อกวาดต้อนผู้คนมาเพิ่มกำลังคนในรัฐของตน (Scott, J. C. 2010.)

กรณีของอาณาจักรอยุธยา การรบพุ่งกับอาณาจักรใกล้เคียงทำให้มีผู้คนหลากหลายพื้นที่มาอยู่อาศัย กล่าวได้ว่าในสมัยนั้นรัฐที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามีความเป็นพหุสังคมเช่นกัน เพราะฉะนั้นการรบพุ่งในสมัยโบราณจึงไม่ได้มุ่งเน้นการฆ่าฟันเพื่อหมายมุ่งชีวิต เพราะรัฐโบราณรบกันเพื่อเอาไพร่พลมาเป็นแรงงาน รัฐเหล่านี้มีขอบเขตอยู่ที่การขยายอำนาจแนวราบหรือแนวสูงทางกายภาพ เมื่อใดก็ตามที่อำนาจรัฐขยายไปจนจรดพื้นที่สูง อำนาจรัฐพื้นราบจะสลายไป มีผล

ทำให้สังคมที่ก่อตัวขึ้นบนที่สูงมีอิสระแยกขาดจากอำนาจรัฐพื้นราบ สังคมบนที่สูงก็พัฒนาตนเอง
 คู่ขนานไปกับสังคมบนพื้นราบแต่ในลักษณะที่แตกต่างกัน จึงนำไปสู่การเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วย
 ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำก็ประกอบไปด้วยผู้คน
 จำนวนมากมีความหลากหลายที่ใกล้เคียงกับการขยายรัฐไปยังที่ราบสูงที่มีระบบควบคุมจัดการ
 โดยรัฐอย่างเข้มงวดด้วยระบบไพร่-ทาส การเคลื่อนย้ายคนจึงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากรัฐจัดระบบ
 ควบคุมเพื่อเป็นกำลังแรงงานและกำลังคนในการสงคราม (Scott, J. C. 2010.) ดังนั้น ผู้คนทั้งบน
 ที่ราบสูงและพื้นที่ราบลุ่มต่างติดต่อแลกเปลี่ยนกันเสมอ การที่ชนพื้นราบมักหลบหนีอำนาจรัฐที่
 เข้มงวดกลายเป็นชนบนที่สูง ดังเช่นบรรดาภิกษุของรัฐพื้นราบต่าง ๆ มักหนีขึ้นไปปะปนจนกลืน
 กลายเป็นชนบนที่สูง ส่วนชนที่สูงที่ปกติอาจไม่ได้ต้องการมาอยู่พื้นราบ จนกระทั่งถูกกวาด
 ด้อนมาเป็นกำลังแรงงานและกำลังทหารในรัฐพื้นราบอย่างสม่ำเสมอ อย่างกรณีการย้ายถิ่นฐาน
 ของคนไตจากเวียดนาม ให้กลายเป็นลาวโซ่งในประเทศไทย (พัฒนปกรณ์ สีลาพฤทธิ. 2011.
 pp. 141-141.) บริบทการกวาดต้อนคนไตจากเวียดนามดำเนินมาหลายระลอก ก่อนการยกเลิก
 ระบบไพร่ในปลายศตวรรษที่ 19 พวกเขาถูกจำกัดพื้นที่อยู่ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี (ทอง
 หล่อ วงษ์ธรรมมา. 2018.)

การก่อตัวขึ้นของชุมชนเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยส่วนใหญ่จะเป็นเมือง
 ที่สร้างขึ้นบนเส้นทางการค้าหรือชุมทางการค้าและการคมนาคมอาทิ เมืองมะละกา เมืองตามพร
 ลิงค์ เมืองจันทลอน ซึ่งเมืองเหล่านี้มีลักษณะเป็นพื้นที่ของการเชื่อมต่อผู้คนจากที่ต่างๆ นับตั้งแต่
 การเข้ามาของชาวต่างชาติที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในคาบสมุทรหลายที่บรรดาพ่อค้าที่เข้ามา
 ค้าขายในพื้นที่เมืองท่าได้พาบรรดาลูกเรือ หรือกลุ่มคนชาติพันธุ์ของตนเข้ามาอาศัยเป็นจำนวน
 มาก ซึ่งเป็นลักษณะของการโยกย้ายถิ่นฐานถาวร ไม่ว่าจะมาเป็นพ่อค้าชาวจีน อาหรับ อินเดีย ที่เข้า
 มาตั้งถิ่นฐานรกรากและได้สร้างอัตลักษณ์ของตนไว้เพื่อยืนยันถึงลักษณะเฉพาะของถิ่นฐานที่จาก
 มาได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังมีเมืองอีกจำนวนไม่น้อยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่
 พัฒนาขึ้นมาจากการเป็นเมืองท่าผ่านเส้นทางการค้าทางทะเล หรือเมืองชุมทางบกที่เกิดจาก
 จุดตัดกันของเส้นทางการค้าหลายสาย การเดินทางทางบกที่เชื่อมต่อกันระหว่างกันของเมืองต่าง
 ๆ มักจะใช้เส้นทางเลียบตามแม่น้ำเนื่องจากพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำไม่มีความลาดชันอีกทั้งยัง
 สามารถใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค รวมถึงสามารถใช้เรือเป็นยานพาหนะนำพาผู้คนและสินค้าที่มี
 น้ำหนักมากได้ สำหรับการเชื่อมต่อกันของดินแดนภาคพื้นสมุทรและพื้นที่เมืองท่า (ทองหล่อ วงษ์

ธรรมา. 2018.) ในกรณีของสังคมเมืองอยุธยาพบว่ากลุ่มประชากรที่พลัดถิ่นและอพยพเคลื่อนย้ายในสมัยอยุธยาจนถึงช่วงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ มีกลุ่มประชากรชาวไทย กัมพูชา ลาว พม่า มอญ เวียดนาม อาหรับ เปอร์เซียและชาวตะวันตก (Chris Baker and Pasuk Phongpaichit. 2017.)

สาเหตุของการเคลื่อนย้ายเกิดจากปัจจัยหลายประการ ประการแรกคือการทำสงคราม กล่าวคือเมื่อเกิดสงครามขึ้นสิ่งหนึ่งที่จะต้องสูญเสียคือกำลังพลทั้งจากการที่ถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลยในฐานะของผู้แพ้สงคราม (Chris Baker and Pasuk Phongpaichit. 2017.) หรือการหลบหนีของผู้คนให้รอดพ้นจากอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ประการที่สองคือ การอพยพเข้ามาโดยสมัครใจของกลุ่มประชากรเพื่อหวังพึ่งพาอาศัยทรัพยากรในรัฐนั้นๆ การพลัดถิ่นหรืออพยพเคลื่อนย้ายของอาณาจักรอยุธยาเกิดขึ้นก็ต่อเมื่ออาณาจักรมีความเข้มแข็งในอำนาจทางการเมือง การปกครอง จึงทำให้ดินแดนใกล้เคียงเข้ามาสวามิภักดิ์หรือยอมรับต่ออำนาจของกรุงศรีอยุธยา (Derick Garnier. 2004.) อีกกรณีเนื่องจากเมื่อดินแดนอื่นเกิดปัญหาภายใน เช่น การแย่งชิงราชสมบัติ ผู้คนในดินแดนเหล่านั้นจะแสวงหาอำนาจจากภายนอกที่สามารถจะปกป้องตนเองได้ จึงมีการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานกระทั่งกลายเป็นผู้พลัดถิ่นในอาณาจักรอยุธยา ประการที่สามคือ ความสร้างสัมพันธ์ทางเครือญาติ การพลัดถิ่นฐานหรืออพยพเคลื่อนย้ายในลักษณะนี้จึงมีความเชื่อมโยงที่แนบแน่นเป็นการรวมดินแดนทั้งสองดินแดนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประการที่สี่คือการอพยพเคลื่อนย้ายเนื่องจากการค้า การที่กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองท่าและมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์จึงทำให้เกิดการพลัดถิ่นของกลุ่มชนชาติต่างๆ มายังกรุงศรีอยุธยา เพื่อแสวงหาความมั่งคั่งให้กับตนเองหรือให้กับอาณาจักรของตนเอง เช่น กรณีที่ชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาติดต่อทำการค้ากับอาณาจักรอยุธยา (Derick Garnier. 2004.) และประการสุดท้ายคือ การเผยแพร่ศาสนา เนื่องจากนโยบายที่เปิดกว้างของกรุงศรีอยุธยาในด้านศาสนาจึงทำให้มีการเผยแพร่ศาสนาอื่นๆ นอกเหนือจากพุทธศาสนาในกรุงศรีอยุธยา ซึ่งขณะเดียวกันกรุงศรีอยุธยาก็ได้ส่งพระสงฆ์เดินทางไปเผยแพร่พุทธศาสนาไปยังดินแดนใกล้เคียง (Chris Baker and Pasuk Phongpaichit. 2017.)

สาเหตุของการพลัดถิ่นพบว่า การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเดิมมาสู่พื้นที่ใหม่ของกลุ่มชนต่างๆ ในสมัยอยุธยาเป็นผลสืบเนื่องจากนโยบายทางการเมืองและการต่างประเทศของกรุงศรีอยุธยาที่ต้องการให้อาณาจักรมีพลเมืองเป็นจำนวนมาก เพื่อการสร้าง ความเจริญและความมั่นคงกับอาณาจักร (Robert Smith. 2017.) ทั้งนี้อาณาจักรหรือรัฐโบราณในพื้นที่ภาคกลางแสดงให้เห็นถึงการมีศักยภาพของเส้นทางที่เชื่อมต่อของพื้นที่ภาคพื้นสมุทรกับเส้นทางทางบกที่เป็นจุดตัดเส้นทาง

การค้า เมืองสำคัญที่อยู่บนตำแหน่งของชุมทางที่สำคัญ คือ เมืองหลวงพระบาง และเมืองเวียงจันทน์ จึงเป็นเหตุให้เมืองหลวงพระบาง สามารถเชื่อมต่อไปยังดินแดนตอนเหนือของแม่น้ำโขง ทั้งรัฐฉาน สิบสองปันนา และยูนนาน และทางตะวันออกสามารถเชื่อมต่อไปยังเมืองสำคัญต่างๆ เช่น เมืองเดียนเบียนฟู, เมืองพวนเซียงขวาง, และเมืองเวียดนาม สำหรับเมืองเวียงจันทน์เป็นศูนย์กลางที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ตอนในที่เชื่อมต่อไปยังเมืองพวน เมืองเซียงขวาง และเมืองต่างๆ ทางด้านตะวันออกของเวียงจันทน์ (Kirdsiri, K. 2010. pp. 108-131.) และเป็นที่มาของการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นตัวอย่างของการศึกษากฎเกณฑ์การเคลื่อนย้ายที่มีลักษณะเดียวกันได้เป็นอย่างดี

2.3.2.2 คนพลัดถิ่นนอกประเทศเนื่องจากการปักปันเขตแดน

เขตแดนหรือพรมแดนเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นในการเมืองของยุคอาณานิคม รัฐที่มีความคิดแบบอาณานิคมต่างสร้างอำนาจเหนือพื้นที่และทรัพยากร Ben Anderson (1983) ให้แนวคิดที่ว่าพรมแดนหรือความเป็นรัฐชาติ ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ขณะที่ธงชัย วินิจจะกุล เสนอแนวคิดที่ว่า รัฐเป็นหน่วยพื้นที่ที่สร้างจากการทำแผนที่ และแผนที่เป็นสิ่งที่สกัดกั้นความเป็นพรมแดน แนวคิดเรื่องพรมแดนจึงเป็นมาายาคติที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้ความคิดแบบคู่ตรงข้ามระหว่างศูนย์กลางกับชายขอบภายใต้อำนาจอธิปไตยแบบรวมศูนย์ ชายแดนจึงเป็นพื้นที่ไร้อำนาจที่อยู่ตามชายขอบ Edmund Leach (1960) เสนอว่า ชายแดนเป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างคนบนที่สูงและพื้นที่ราบ พรมแดนจึงเป็นจุดปะทะกันระหว่างอำนาจและความซับซ้อนของวัฒนธรรม (อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2564.) แนวคิดการปักปันเขตแดนเกิดจากแนวคิดการสร้างพรมแดนและการแย่งชิงพื้นที่ในสมัยอาณานิคมเพื่อขจัดผลประโยชน์จากการเข้าครอบครองดินแดนและทรัพยากรธรรมชาติของดินแดนนั้นๆ การปักปันดินแดนจึงก่อให้เกิดกลุ่มคนที่จำเป็นต้องพลัดถิ่นขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กรณีที่เกิดขึ้นในบริบทรัฐสมัยใหม่ให้ภาพการอพยพย้ายถิ่นฐานของผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงสมัยใหม่ และนำไปสู่การอภิปรายบริบทความสำคัญของการย้ายถิ่นฐานในช่วงการก่อร่างสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ถึงปัจจุบันที่สะท้อนพัฒนาการของการเคลื่อนย้ายถิ่นของผู้คนในภูมิภาคนี้ รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินนโยบายระหว่างประเทศ การอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากรรัฐสมัยใหม่บริเวณอนุภูมิภาคเริ่มก่อรูปขึ้นในช่วงการเข้ามาของอาณานิคม

ในช่วง พ.ศ. 2430 (สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์. 2558.) โดยมีการกำหนดพรมแดนรัฐสมัยใหม่ที่มีเส้นแบ่งเขตแดนที่ชัดเจน (Thongchai Winichakul. 1997.) และรัฐส่วนกลางปกครองคนในอาณาเขตโดยตรงด้วยการส่งข้าราชการจากส่วนกลางไปปกครองท้องถิ่นแทนระบบขุนนางและเจ้าเมือง มีการจัดเก็บภาษีอากรเป็นเงินตราแทนการเกณฑ์แรงงานและเก็บส่วยส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ที่เคยอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐโบราณโดยเฉพาะบริเวณที่ห่างไกลจากศูนย์กลาง

รัฐชาติสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พัฒนาขึ้นและมีแบบแผนบริหารจัดการคนอย่างชัดเจนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พรพิมล ตริโชติ. 2542.) อย่างไรก็ตามกระบวนการพัฒนารวมศูนย์อำนาจของแต่ละรัฐชาติและการให้สัญชาติแก่พลเมืองนั้นใช้ระยะเวลาไม่เท่ากันประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทย ได้แก่พม่าที่ได้เอกราชจากอาณานิคมบริติชอินเดียใน พ.ศ. 2491 ยังคงมีปัญหาการเมืองภายในจากการที่นายพลเนวินเข้ายึดอำนาจรัฐบาลของอูโนใน พ.ศ. 2505 และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญและข้อตกลงปางโหลง ทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มซึ่งเคยปกครองโดยระบบเจ้าของกลุ่มตนเอง และต่อกลายเป็นชาติพันธุ์กลุ่มน้อยในพม่า (พรพิมล ตริโชติ. 2551.) เกิดการก่อตัวของกองกำลังอิสระของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ตามแนวชายแดน ลาวซึ่งได้เอกราชจากฝรั่งเศสก็มีการต่อสู้ภายในระหว่างรัฐบาลระบอบกษัตริย์และกองกำลังคอมมิวนิสต์ในช่วง พ.ศ. 2496- 2518 ส่วนกัมพูชาแม้จะได้เอกราชจากฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2508 แต่ก็มีการสู้รบระหว่างฝ่ายขวานำโดยนายพลลอนนอลและฝ่ายซ้ายที่นำโดยนายเขียว สัมพันธ์ ส่วนเวียดนามก็ยังแบ่งเป็นเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้มีการสู้รบกันจนกรุงไซ่ง่อนแตกในปี พ.ศ. 2518 (พรพิมล ตริโชติ. 2542.)

ปัญหาการเมืองและการต่อสู้ภายในของแต่ละประเทศในภูมิภาคนี้ทำให้รัฐชาติสมัยใหม่ยังไม่สามารถรวมศูนย์อำนาจได้อย่างมั่นคง ทำให้การสำรวจและขึ้นทะเบียนราษฎรของประเทศต่างๆ ทำได้อย่างยากลำบากโดยเฉพาะในบริเวณชายแดนและพื้นที่ๆ มีการต่อสู้ทางทหาร ความไม่สมบูรณ์ของการสำรวจเพื่อจัดทำทะเบียนราษฎรในต้นพุทธศตวรรษ 2500 (พรพิมล ตริโชติ. 2542.) ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาคนไร้รัฐหรือคนไร้สัญชาติรวมถึงคนพลัดถิ่นในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตามสิ่งที่ผู้วิจัยได้อภิปรายความในข้างต้นแสดงให้เห็นพัฒนาการของการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่รัฐโบราณจนถึงรัฐสมัยใหม่ ที่เริ่มต้นจากสาเหตุต่างๆ อาทิ ปัจจัย

ทางการขยายเมืองในสมัยโบราณ ปัจจัยด้านการดำรงชีวิต ปัจจัยด้านสงครามในโลกสมัยใหม่ รวมทั้งปัจจัยทางการเมือง ที่เป็นมูลเหตุสำคัญในการบ่งบอกถึงการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่เป็นหนึ่งในตัวอย่างสำคัญในการศึกษากรณีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของกลุ่มคนอื่นๆ ในภูมิภาค (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. 2552.)

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานที่เกี่ยวข้องกับเมืองตะนาวศรี

2.4.1.1 มิติประวัติศาสตร์

วรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ได้เขียนประวัติของตะนาวศรีจากเอกสารโบราณ ซึ่งได้ระบุเอาไว้ว่า “ชาวสยามเป็นผู้สร้างเมืองดังกล่าวขึ้น เมื่อ พ.ศ. 1916 จดหมายเหตุจีนโบราณเรียกว่า เมืองเตียนซุน” (วรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา). นอกจากนี้วรุณยุพายังอธิบายความสำคัญของเมืองนี้ว่า เมืองตะนาวศรีในอดีตคือศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญ จึงไม่เป็นการแปลกที่การยึดครองเมืองตะนาวศรีและผลประโยชน์ที่ได้รับจะทำให้ตะนาวศรีกลายเป็นสาเหตุหนึ่งของสงครามไทยกับพม่า นับตั้งแต่ครั้งโบราณเป็นต้นมา โดยที่เมืองตะนาวศรีเป็นเมืองสำคัญ โดยเฉพาะในสมัยปลายพุทธศตวรรษที่ 23

สุเนตร ชุตินธรานนท์ ได้เสนอในบทความใน Port Cities and Trade in Western Southeast Asia โดยได้อธิบายถึงมะริดและตะนาวศรีว่าเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ของตนเอง (Autonomous History) ว่า ส่วนใหญ่แล้วนักประวัติศาสตร์ผู้ศึกษาเรื่องนี้มีแต่ไม่ทำให้มุมมองต่อการศึกษาตามแนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์ตามศูนย์กลางอำนาจ (Centralist Historical Ideology) สุเนตรใช้หลักฐานประกอบมุมมองต่างๆ เช่น พัฒนาการของมะริดและตะนาวศรี อีกทั้งยังใช้หลักฐานจากฝั่งพม่าในการสืบย้อนเรื่องราวของแคว้นตะนาวศรีและมะริดว่าเคยมีอาณาจักรและประวัติศาสตร์เป็นของตนเอง

พลับพลึง มูลศิลป์ ได้เขียนเรื่อง ความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศส สมัยอยุธยา โดยได้เสนอว่าเมืองตะนาวศรีมีความสำคัญทางการค้ามาก โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ดังนั้นอยุธยาได้ให้ความสนใจในเมืองตะนาวศรีและเมืองบริวารมากขึ้น เนื่องจากการเข้ามาของชาวต่างชาติทั้งชาวมุสลิม ชาวตะวันตก ที่ต้องการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าของอยุธยา อยุธยาจึง

ต้องระวังเมืองมะริดและตะนาวศรีจากการพยายามเข้าครอบครองของชาวต่างชาติ อยุธยาจึงต้องหาหนทางในการรักษาเมืองตะนาวศรีให้อยู่ได้อำนาจของอยุธยาให้ได้ เพราะเมืองตะนาวศรีเป็นเมืองท่าการค้าด้านตะวันตกที่สำคัญของอยุธยา

นอกจากนี้ งานศึกษาของวศิน ปัญญาวุฒตระกูล ที่ได้ศึกษาเรื่องเมืองมะริดและตะนาวศรีในราชอาณาจักรอยุธยาเมืองท่าและศูนย์กลางทางการค้าระหว่าง พ.ศ. 2127 - 2231 ผ่านเอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่างที่เผยแพร่ใน พ.ศ. 2539 โดยผู้เขียนอธิบายที่มา พัฒนาการภายในเมืองมะริดและตะนาวศรีตั้งแต่ พ.ศ. 2127 - 2231 ในฐานะเป็นเมืองท่าทางตะวันตกของอยุธยา ส่งผลประโยชน์ทางการค้าให้กับชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาทำการค้าในกรุงศรีอยุธยา

วรพจน์ วิเศษศิริ. เขียนงานเรื่อง **ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างอยุธยากับเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรี พ.ศ. 2133 - 2310**. ผู้วิจัยนำเสนอความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างอยุธยากับเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีในช่วง พ.ศ. 2133 - 2310 ซึ่งพบว่า เมืองมะริดและตะนาวศรีมีความสำคัญต่ออยุธยาทั้งด้านความมั่นคงและด้านการค้า โดยมีฐานะเป็นเมืองท่าทางตะวันตกที่สำคัญ ตั้งแต่ พ.ศ. 2133 เป็นต้นมา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำคัญทางการค้าระหว่างเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีกับอยุธยา เกิดจากสภาพภูมิศาสตร์ของเมืองมะริดและตะนาวศรีที่อยู่ทางชายฝั่งทะเลตะวันตกของอาณาจักรอยุธยา ติดต่อกับอ่าวเบงกอล และมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการเป็นเส้นทางข้ามประเทศจากทางตะวันตกเข้าสู่กรุงศรีอยุธยา ส่งผลให้มะริดและตะนาวศรีมีบทบาทในฐานะเป็นศูนย์กลางทางการค้าบนเส้นทางด้านสิ่งขจรประเภอบกับที่ตั้งกึ่งกลางระหว่างอยุธยาและพม่า ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญทางการทหาร เมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีจึงอยู่ภายใต้การดูแลของอยุธยาทั้งในฐานะเมืองท่าการค้าและเมืองหน้าด่านทางตะวันตกของอยุธยา

จะเห็นได้ว่า จากเอกสารร่วมชิ้นต้นต่างกล่าวถึงเมืองตะนาวศรีและเมืองอื่นๆ ในดินแดนนี้ว่ามีความสำคัญในการทำการค้า โดยเฉพาะการค้าของอาณาจักรอยุธยานั้นได้ใช้เมืองตะนาวศรีและเมืองมะริดเป็นเมืองท่าในการค้าขาย และจากสภาพเส้นทางเมืองมะริดและตะนาวศรีดังกล่าว ส่งผลให้อยุธยามีทางออกทะเลทางด้านตะวันตก เพื่อใช้เป็นเส้นทางลำเลียงสินค้า และยังเป็นแหล่งพำนักและกระจายสินค้าให้แก่อยุธยาไปยังอินเดีย เปอร์เซีย รวมไปถึงยุโรปโดยใช้

ระยะเวลาที่น้อยลง เมื่อเทียบกับการลำเลียงสินค้าทางทะเลจากอยุธยาโดยตรง อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีหลักฐานการปรากฏตัวตนในทางประวัติศาสตร์ของเมืองตะนาวศรีก่อนที่จะมีความสัมพันธ์ทางการค้าเต็มรูปแบบในฐานะเมืองท่าที่สำคัญของอาณาจักรอยุธยาเช่นกัน ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเมืองตะนาวศรีมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของตนเองโดยไม่ได้อิงจากฐานะของเมืองท่าการค้าในสมัยกรุงศรีอยุธยา

2.4.1.2 มิติทางสังคมศาสตร์

จิรวุฒิ เสนาคำ. ได้วิจัยเรื่อง “ไทยพลัดถิ่นกับข้อจำกัดขององค์ความรู้ด้วยรัฐ-ชาติในสังคมไทย”. แสดงให้เห็นถึงกระบวนการต่อรองและการสร้างพื้นที่ เพื่อแก้กฎหมายการคืนสัญชาติไทยพลัดถิ่น โดยหยิบยกประเด็นอัตลักษณ์ความเป็นไทย และการพิสูจน์ตัวตนด้วยการยืนยันความเป็นไทย ของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น โดยใช้เวทีและโอกาสต่างๆ เพื่อถ่ายทอดข้อมูล ปัญหา และข้อเรียกร้องของกลุ่มตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดงานครบรอบ 5 ปี เครือข่ายไทยพลัดถิ่นที่จัดขึ้นในระหว่าง วันที่ 28 - 29 ตุลาคม 2550 ณ สนามเทศบาลเมืองระนอง ซึ่งมีการเสวนาในหัวข้อ 5 ปี เครือข่ายคนไทยคืนถิ่นกับการร่วมมือระดับพื้นที่สู่การแก้ปัญหาในระดับนโยบาย และมีการจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมในงาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความพร้อมต่อการทวงคืนสัญชาติไทย และทำให้คนไทยพลัดถิ่นถูกรื้อฟื้นและพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นไทยได้ คนไทยพลัดถิ่นกลุ่มนี้พยายามสร้างเสียงให้ตนเอง โดยอาศัยการมีวัฒนธรรมวัฒนธรรมร่วมกับสังคมไทย และผลิตซ้ำวัฒนธรรมไทยปักษ์ใต้ในฝั่งพม่า เพื่อสร้างความชอบธรรมต่อจิตสำนึกความเป็นไทยของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น และสร้างตัวตนเพื่อให้สังคมได้รับรู้และยอมรับตน

ทรงชัย ทองปานและ รัชพล ไทยฤทธิ. ได้เขียนบทความเรื่อง “การปรับเปลี่ยนและการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นหมู่บ้านสิงขร ในเขตตะนาวศรี” ประเทศได้เสนอว่า คนไทยพลัดถิ่นในหมู่บ้านสิงขรซึ่งกลายมาเป็นคนพลัดถิ่นจากการปักปันเขตแดนระหว่างอาณานิคมอังกฤษกับไทยใน พ.ศ. 2411 ยังเชื่อว่ากลุ่มตนเป็นคนไทยตามหลักฐานบันทึกจากชาวต่างชาติในสมัยรัฐโบราณ มุขปาฐะ รวมถึงความเชื่อทางพุทธศาสนา กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นกลุ่มนี้พยายามดำรงอัตลักษณ์ความเป็นไทยเอาไว้ โดยการยึดโยงตัวเองให้เข้ากับความเป็นไทย แต่การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะกับปฏิสัมพันธ์คนพม่าซึ่งเป็นชาติพันธุ์หลักในบริเวณใกล้เคียง ทำให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยบางอย่างเกิดการเปลี่ยนแปลง

โดยเฉพาะอัตลักษณ์ทางด้านภาษา ด้วยปัจจัยจากนโยบายของรัฐบาลพม่าที่ต้องการสลายความหลากหลายของชาติพันธุ์ และทำให้อยู่ภายใต้อัตลักษณ์ชาติหนึ่งเดียว เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐบาลพม่า จึงมีการใช้นโยบายทางการศึกษาผ่านระบบโรงเรียนและให้มีการเรียนการสอนด้วยภาษาพม่าเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้วัดไทยที่เคยทำหน้าที่ในการผลิตซ้ำความเป็นไทยโดยการสอนภาษาไทยถูกลดความสำคัญลง นอกจากนี้ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันกับคนพม่าส่งผลให้เกิดการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์และทำให้บทบาทของภาษาไทยผ่านครอบครัวถูก ขณะที่ภาษาพม่าถูกนำมาเป็นภาษาราชการเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกับคนส่วนใหญ่ ขณะเดียวกันยังคงมีอัตลักษณ์บางอย่างที่ยังสามารถคงอยู่ได้ เช่น อัตลักษณ์ทางด้านศาสนา ผ่านคติความเชื่อดั้งเดิม แต่แนวคิดคนไทยพลัดถิ่นรุ่นใหม่เริ่มถูกหล่อหลอมจากนโยบายของรัฐบาลพม่าทำให้ความเชื่อทางศาสนาบางประการ เช่น การบวช กลายเป็นเพียงหน้าที่ทางศาสนา มากกว่าความรู้สึกที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมา แต่ยังคงถือว่าศาสนาพุทธเป็นจุดร่วมสำคัญของกลุ่มชาวไทยสังขร และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้และนำไปสู่การผสมผสานความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์และประเพณีทางสังคมในพื้นที่ดังกล่าว

มนต์ชัย ผ่องศิริได้เขียนเรื่อง ยุทธศาสตร์การดำรงชีพของไทยพลัดถิ่นคีนถิ่นในสังคมไทย กล่าวถึงคนไทยพลัดถิ่นในเขตตะนาวศรี ได้นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับ “อยู่กับที่” ไม่มีการเคลื่อนย้ายพรมแดน แต่ด้วยปัจจัยการปักปันเขตแดนระหว่างอาณานิคมอังกฤษในพม่ากับสยามใน พ.ศ. 2411 ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสถานะจากคนท้องถิ่นกลายเป็นคนพลัดถิ่น กลุ่มคนเหล่านี้รู้สึกเจ็บปวดจากการถูกถอนรากเหง้า และถูกกดขี่จากเจ้าของดินแดนใหม่ ทำให้บางส่วนเลือกที่จะอพยพเข้ามาในเขตดินแดนไทย บางส่วนเลือกที่จะอยู่อย่างคนพลัดถิ่นต่อไป ขณะเดียวกันคนพลัดถิ่นในเขตตะนาวศรีสามารถที่จะธำรงอัตลักษณ์ของตนเองไว้จนถึงปัจจุบัน โดยการสร้างยุทธศาสตร์การดำรงชีพเพื่อการอยู่รอด และเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนไทยพลัดถิ่นไว้ รวมถึงการรักษาเอกลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมและความเป็นไทยเอาไว้อย่างมั่นคง ยังมีการสานสัมพันธ์กับพี่น้องชาวไทยพลัดถิ่นทั้งในฝั่งไทยและฝั่งพม่าอย่างเหนียวแน่น คนไทยพลัดถิ่นในตะนาวศรียังคงมีอิสรเสรีภาพที่จะใช้ทุนธรรมชาติในการดำเนินชีวิตอย่างไม่จำกัด เนื่องจากการขยายตัวของอำนาจรัฐในพม่ายังไม่แผ่ขยายเข้ามาในเขตชุมชนไทยพลัดถิ่นในตะนาวศรีอย่างเต็มรูปแบบ จึงยัง

คงไว้ซึ่งอิสรเสรีภาพและยังคงดำรงอัตลักษณ์ความเป็นไทยได้ โดยมีแนวความคิดว่าตะนาวศรีเป็นบ้านและเป็นถิ่นกำเนิดของพวกเขา

2.4.1.3 มิติทางภาษาศาสตร์

ของณัฐวิชัย ศุภสินธุ์ที่ศึกษาในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาระบบเสียงของภาษาที่พูดโดยคนไทยพลัดถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง และพังงา” โดยได้ศึกษาระบบเสียงของภาษาที่พูดโดยคนไทยพลัดถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง และพังงาโดยใช้ทฤษฎีสัทศาสตร์ (Phainemics) ในการวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ของไทยพลัดถิ่นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง และ พังงา และเปรียบเทียบระบบ เสียงของภาษาที่พูดโดยคนไทยพลัดถิ่นกับภาษาไทยถิ่นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง และพังงา ในงานของณัฐวิชัยได้จัดกลุ่มลักษณะภาษาของคนไทยพลัดถิ่นในแถบบริเวณนี้ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ซึ่งการออกเสียงของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีระบบเสียงภาษาที่พูดคล้ายกับอำเภอเมือง อำเภอทับสะแก อำเภอ บางสะพาน อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร และอำเภอ กระบุรี จังหวัดระนอง คล้ายคลึงกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นอำเภอบางสะพานและบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาของชาวต่างชาติเกี่ยวกับคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ได้แก่ เจมส์ มาร์วิน บราวน์ (James Marvin Brown) เป็นนักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันที่ศึกษาวิวัฒนาการของภาษาไทยและภาษาที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาระบบอัตโนมัติ แนวทางการเติบโตของภาษาในการสอนภาษา ได้ศึกษาเอาได้หนังสือเรื่อง *From Ancient Thai to Modern Dialects: and other writings on historical Thai linguistics.* ได้ศึกษาระบบเสียงโดยศึกษาหลักในการเปรียบเทียบเพื่อพิสูจน์ระบบเสียงของถิ่นต้นทางของการย้ายพบว่า ระบบเสียงการออกเสียงของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มีระบบเสียงค่อนข้างเหมือนกับการออกเสียงของภาษาใต้ในเขตบางสะพาน

2.5 สรุป

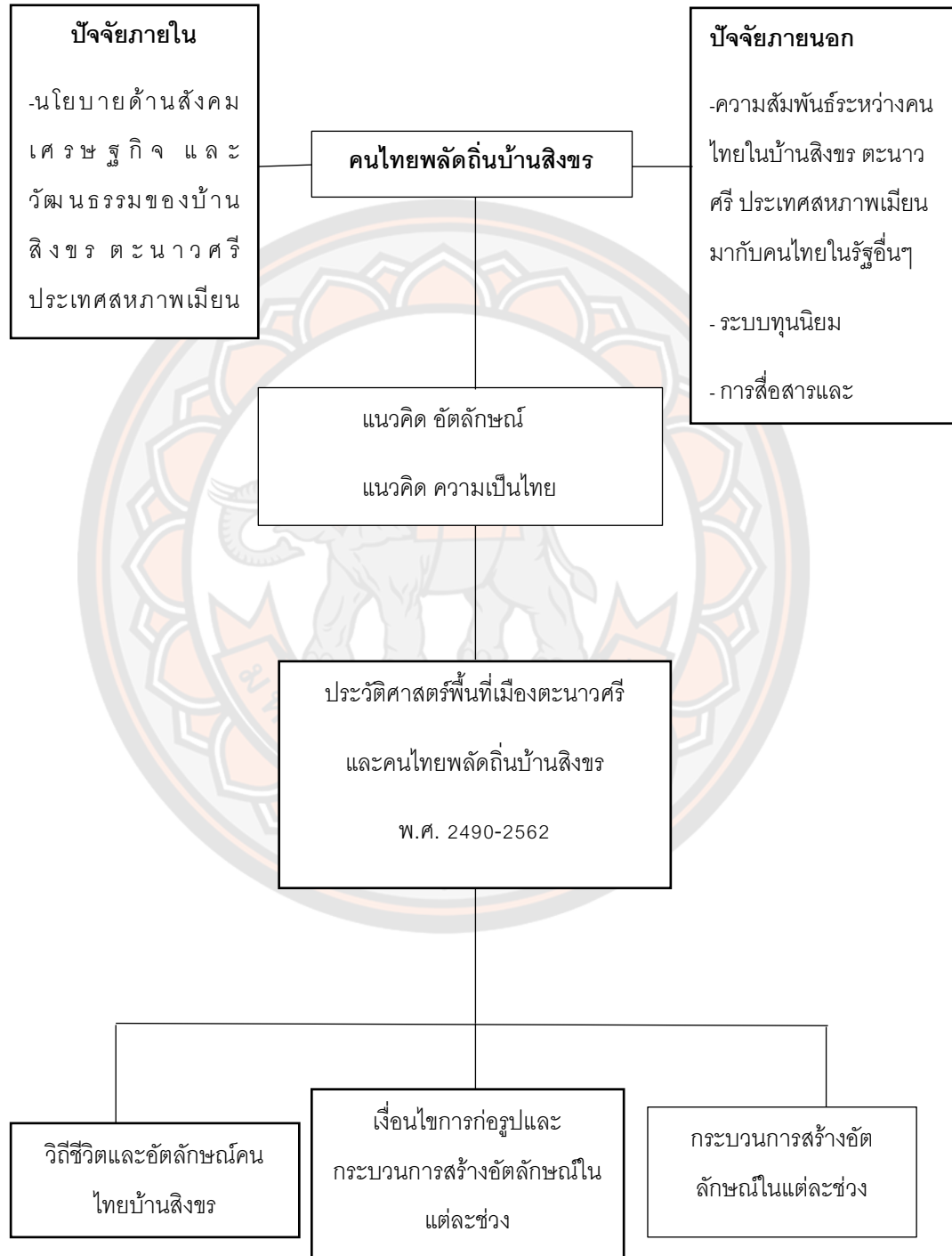
จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา แสดงให้เห็นว่า

การศึกษาในอดีตจนถึงปัจจุบันความสนใจอัตลักษณ์ ของกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคมใดสังคม โดยเฉพาะในวงวิชาการไทย ทั้งนี้เพราะเรื่องของ อัตลักษณ์ หรือ “การสร้างอัตลักษณ์” ซึ่งเกิดขึ้น จากหลากหลายสาเหตุ หลากหลายสถานการณ์ ซึ่งการเกิดอัตลักษณ์ต่าง ๆ ก็ขึ้นอยู่กับ การตีความและให้แนวคิดที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ความสนใจ

อย่างไรก็ตามแม้การ ตีความจากมีความต่างกันในทุกๆทัศนะ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นแนวคิด ร่วมจากการ ให้ความหมายก็คือ ภาพของความอัตลักษณ์ที่เห็นเด่นชัดขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นอัตลักษณ์ใน ระดับปัจเจก ระดับ กลุ่มชน ระดับสังคมหรือระดับประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงการหวนหา อดีตและการสร้างสิ่ง ใหม่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวเองหรือกลุ่มในการที่จะดำรงชีวิตให้อยู่ รอดในท่ามกลางสังคมที่มีการแข่งขันและการแย่งชิงทรัพยากรเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับกลุ่มของตนเป็นสำคัญ

กรอบคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะเน้นการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลภาคสนามในบ้านสิงขร ตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา รวมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยจำแนกขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและเครือญาติที่อาศัยอยู่ที่ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประเทศไทย เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีเหตุการณ์การเกิดขึ้นจริง และมีกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นอาศัยอยู่ โดยประชากรในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดไว้ 3 กลุ่ม จำนวน 10 คน ดังนี้

- 1) กลุ่มที่มีประสบการณ์ตรง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่ประสานการติดต่อเชื่อมโยงระหว่างชุมชนบ้านสิงขรและบ้านไร่ควา
- 2) กลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ผู้นำศาสนา เช่นพระสงฆ์
- 3) กลุ่มที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นได้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาซึ่งจะเน้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในท้องถิ่นเป็นหลัก

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีการเลือกตัวอย่างโดยการใช้การสุ่มตัวอย่างการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball sampling) คือจะมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในเขตตะนาวศรี รวมไปถึงเครือญาติของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นที่อยู่ฝั่งไทย ในจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยการสัมภาษณ์ให้ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์นั้นช่วยแนะนำผู้ที่เป็นกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในเขตตะนาวศรี รวมไปถึงเครือญาติคนอื่นๆ ต่อไปอีก และผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์ในรายถัดไปก็จะช่วยแนะนำบุคคลอื่นต่อไปอีกเรื่อยๆ อย่างเป็นแบบลูกโซ่จนเมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเพียงพอแล้ว ผู้วิจัยก็จะนำมาวิเคราะห์ผล สรุป อภิปรายผลและนำไปสู่การเป็นข้อเสนอแนะต่อไป โดยทุกกลุ่มตัวอย่างจะพิจารณาตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นผู้ถือกำเนิดและอาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่จะศึกษามาตั้งแต่เริ่มแรก และมีบรรพบุรุษอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 3 ชั่วอายุคน
- 2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น รวมทั้งเข้าใจถึงสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่นเป็นอย่างดี
- 3) สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยถิ่นหรือภาษาไทยมาตรฐาน
- 4) นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์นักธุรกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเข้าใช้พื้นที่บ้านสิงขรในเชิงการท่องเที่ยววัฒนธรรม

โดยผู้วิจัยได้จัดตารางผู้ให้ข้อมูลดังนี้

ลำดับ	เพศ/ อายุ	อาชีพ หลัก	บทบาทในชุมชน	ระยะเวลา ที่อาศัย	พื้นที่
01	หญิง/70	ชาวบ้าน	ชาวบ้านในชุมชนบ้านสิงขร	70	บ้าน สิงขร
02	ชาย/88	ชาวบ้าน	ชาวบ้านในชุมชนบ้านสิงขร	88	บ้าน สิงขร
03	หญิง/84	ชาวบ้าน	ชาวบ้านในชุมชนบ้านสิงขร	84	บ้าน สิงขร
04	ชาย/72	เกษตรกร	หัวหน้าชุมชนบ้านไร่เครา	23	บ้านไร่ เครา
05	หญิง/55	เกษตรกร	ลูกบ้านบ้านไร่เครา	6	บ้านไร่ เครา
06	หญิง/51	ชาวบ้าน	ชาวบ้านในชุมชนบ้านสิงขร	51	บ้าน สิงขร
07	ชาย/48	พระ	เป็นเจ้าอาวาสวัดสิงขรวราราม	5	บ้าน สิงขร

08	ชาย/41	นักธุรกิจ	เป็นของของบริษัททัวร์ไทย-เมียนมา	40	มะริด/อย่างกุ่ม
09	หญิง/29	ไกด์ท้องถิ่น	ชาวบ้านที่ในชุมชนบ้านสิงขร	25	บ้านสิงขร
10	ชาย/40	นักวิชาการ	ผู้เก็บข้อมูลและผู้สังเกตการณ์	0	เพชรบุรี
11	ชาย	นักโบราณคดี	ผู้เก็บข้อมูลและผู้สังเกตการณ์	0	กรุงเทพ

ตารางที่ 1 ตารางแสดงบุคคลที่จะสัมภาษณ์ในหมู่บ้านสิงขร

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยเน้นการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.2.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Document Survey)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) เช่น หนังสือ “จดหมายจากตะนาวศรี” ของนามปากกา บ. ธรรมบุตร ซึ่งเป็นบันทึกการเดินทางเข้าไปในตะนาวศรี รวมไปถึงคำบอกเล่าของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่ถูกบันทึกไว้ในรูปของบันทึกความทรงจำ และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ในรูปหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความในวารสาร นักวิชาการตะวันตกและนักวิชาการไทย โดยการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยของนักวิชาการ ได้แก่การเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานเขียนของนักวิชาการตะวันตกที่เก็บรวบรวมงานเขียนและงานวิจัย อาทิเช่น James George Scott. งานเขียนและงานวิจัยของนักวิชาการไทยหลัก เช่น พรพิมล ตริโชติ ฐิรุฒมิ เสนาคำ และมนต์ชัย ฝ่องศิริ และจัดทำช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Timeline) เพื่ออธิบายเหตุการณ์ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร

ทั้งนี้ ช่วงเวลาที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารงานวิชาการของนักวิชาการไทย นักวิชาการเมียนมาและนักวิชาการตะวันตกที่เขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ช่วงก่อน

สงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงนโยบายเปิดด่านไทยเมืงมาที่บริเวณด้านสิงขร ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บ การค้นคว้าเอกสารจากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ ศูนย์แม่โขงศึกษา (Mekong Studies Center) สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสยามสมาคม นอกจากนี้ยังมีการรวบรวมข้อมูลจากสถาบันการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ศูนย์พม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล และศูนย์วิจัย สิงขร-มรดกศึกษา สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบุรี

3.2.2 แหล่งข้อมูลภาคสนาม

เป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้โดยผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจาก คนไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ในบ้านสิงขร ตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา โดยใช้ เกณฑ์ในการพิจารณาพื้นที่ศึกษา ดังนี้

- 1) เป็นท้องถิ่นดั้งเดิมที่มีคนไทยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก
- 2) เป็นท้องถิ่นที่มีลักษณะร่วมทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม และสามารถนำลักษณะร่วมดังกล่าวอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของท้องถิ่นในรัฐ เดียวกันได้
- 3) มีวัดเป็นศูนย์กลางของท้องถิ่น
- 4) มีภาษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น (ใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน)
- 5) มีโบราณสถานหรือโบราณวัตถุที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น

แหล่งข้อมูลที่ได้จากภาคสนามจะใช้วิธีการแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะมีแนว คำถามในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยการศึกษาประเด็น คำถามจากการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการอธิบายการสร้างอัต ลักษณะความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมาโดยสร้างแนวคำถามแบบปลายเปิดให้มีความครอบคลุมตามประเด็นสำคัญในการวิจัย และขอบเขตของการศึกษา ซึ่งมีการเรียงลำดับคำถาม เนื้อหาของคำถามสามารถปรับได้ตาม ลักษณะของผู้ให้ข้อมูล โดยอาศัยหลักการตั้งแนวคำถามที่มีความเข้าใจง่าย และให้ผู้ถามสามารถ ต่อยอดคำถามต่อไป เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการศึกษาและเพื่อบรรลุมรดกประสงค์ตามที่ตั้งไว้ โดย เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์จะประกอบด้วย 2 ส่วน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของตะนาวศรี และคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร

โดยคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์และเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านสิงขรเป็นอย่างไร (สัมภาษณ์ตามช่วงพ.ศ. 2488-2499, พ.ศ. 2500-2525 พ.ศ. 2526-2547 และ พ.ศ. 2548-2556)
2. ประวัติความเป็นมาของวัดสิงขรวราราม สร้างขึ้นเมื่อปีใด ใครเป็นผู้สร้าง ใครเป็นเจ้าของคนแรก
3. เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นกับหมู่บ้านสิงขรในความทรงจำ
4. การศึกษา คนในชุมชนเข้าเรียนที่โรงเรียนใด เรียนอย่างไร ครูผู้สอน หลักสูตร
5. ผู้นำชุมชน บุคคลสำคัญในหมู่บ้าน
6. จำนวนประชากร และครัวเรือนที่อยู่ในหมู่บ้านปัจจุบัน (ช่วงอายุต่ำกว่า 26 ปี, 39- 64 ปี, 65-73, 74 ปีขึ้นไป)
7. วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านสิงขรเป็นอย่างไร (อาชีพ, ที่อยู่อาศัย, อาหาร, การแต่งกาย, การเดินทาง)
8. ประเพณี วัฒนธรรม จารีตของคนหมู่บ้านสิงขรมีอะไรบ้าง (วัฒนธรรมรอบปี, ประเพณีวัฒนธรรมตามวัฏจักรเกิด บวช แต่งงาน ตาย การละเล่นพื้นบ้าน)
9. การนับถือศาสนา และความเชื่อต่างๆของคนในหมู่บ้านสิงขร
10. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร (การพูด การอ่าน การเขียน และสำเนียงการพูด)
11. การเดินทางผ่านด่านสิงขรมีจุดหมายปลายทางที่ไหน ทำอะไร เดินทางอย่างไร ใช้เอกสารอะไร
12. ความเป็นเครือญาติ มีญาติอยู่ที่ประเทศไทยหรือไม่ จังหวัดอะไร อำเภออะไร หมู่บ้านอะไร ญาติคนดังกล่าวทำอาชีพอะไร มีการติดต่อทางใดบ้าง
13. มีคนภายนอกเข้ามาท่องเที่ยว หรือสำรวจหรือไม่ อย่างไร

3.3 การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาจากข้อมูลเอกสารและเกณฑ์การพิจารณาในการตั้งคำถามเพื่อเก็บข้อมูลจากภาคสนามนำไปสู่แนวคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการศึกษา ดังนี้

3.3.1 การกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาและการวิเคราะห์จากข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาจากข้อมูลเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบ้านสิงขร เมืองตะนาวศรี ทั้งด้านพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์เล่าเรื่องเชิงพื้นที่ ขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต และเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านสังคม (การปกครอง ระบบครอบครัว สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ) ด้านเศรษฐกิจ (การประกอบอาชีพ การบริหารจัดการ พลวัตในการปรับตัว) และด้านวัฒนธรรม (ภาษา ศาสนาและความเชื่อ ค่านิยม-เพลงลูกทุ่งไทยใต้ ภูมิปัญญา การศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณี)

นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์หลังจากการรวบรวมและกำหนดขอบเขตเนื้อหาจากข้อมูลเอกสาร ได้แก่ เงื่อนไขการก่อรูป เงื่อนไขด้านประวัติศาสตร์ และเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงเมียนมาช่วงหลังได้รับเอกราช สถานการณ์คนบ้านสิงขรในช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยจนถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงของชนกลุ่มน้อยในพม่าในพื้นที่เขตตะนาวศรี และคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรภายหลังการเกิดประชาคมอาเซียน อีกทั้งยังวิเคราะห์ถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ (เขียนให้เป็นกระบวนการ) ทั้งกระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงเมียนมาหลังได้รับเอกราช กระบวนการสร้างอัตลักษณ์สถานการณ์คนบ้านสิงขรในช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยจนถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงของชนกลุ่มน้อยในพม่าในพื้นที่เขตตะนาวศรี และกระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรภายหลังการเกิดประชาคมอาเซียน

3.3.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์

แนวคำถามการสัมภาษณ์ (Structured interview) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นมากำหนดเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัย และเป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์
2. สร้างแนวคำถามสัมภาษณ์ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ว่าครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และประเด็นสำคัญในการวิจัยหรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบแบบสัมภาษณ์แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจำนวน 3 ท่าน และแก้ไขเครื่องมือตามการ
ประเมินของคณะกรรมการ

3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประสานกับการวิจัยเชิง
ประวัติศาสตร์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากคนไทยในบ้านสิงขร ตะนาวศรี
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาเป็นข้อมูลหลัก ด้วยการใช้เทคนิคในการรวบรวมข้อมูลจาก
เอกสารและหลักฐานต่างๆ จากการสัมภาษณ์ด้วยการสนทนาแบบมีประสบการณ์ร่วม (shared
experiences) จนได้เนื้อหาในลักษณะประวัติศาสตร์บอกเล่า (oral history) ซึ่งมีขั้นตอนในการ
ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นเก็บข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ
(Primary Sources) รวมถึงคำบอกเล่าของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่ถูกบันทึกไว้ในรูปของ
บันทึกความทรงจำ และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ผ่านหนังสือ วิทยานิพนธ์ รวมทั้ง
บทความในวารสาร นักวิชาการตะวันตกและนักวิชาการไทย แล้วดำเนินการจัดทำช่วงเวลาของ
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Timeline) เพื่ออธิบายเหตุการณ์ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นของคนไทยพลัด
ถิ่นบ้านสิงขร

ขั้นเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ปฏิบัติดังนี้

1. ในช่วงก่อนการเขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการเก็บข้อมูลด้วยการ
ติดต่อประสานงานไปยังกลุ่มชาวบ้านคนไทยในบ้านสิงขร ตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียน
มาพร้อมทั้งทำหนังสือขออนุญาตต่อผู้มีอำนาจและผู้รับผิดชอบในพื้นที่ที่จะเข้าไปศึกษา
2. เมื่อเข้าสู่พื้นที่ชุมชน ผู้วิจัยจะแนะนำตัว และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อผู้มี
อำนาจหรือผู้รับผิดชอบในชุมชน ผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนา
3. ทำความรู้จักและสร้างสัมพันธภาพกับผู้คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก
จนสามารถพูดคุยและสอบถามเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำวิจัยได้
4. เตรียมเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้พร้อม เช่น แผนที่หมู่บ้าน กรอบ
คำถาม เทปบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพ
5. เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ถามประเด็นที่กำหนดและประเด็นอื่นๆ
ที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวคำถามเป็นกรอบนำ รวมทั้งใช้การสังเกต ประวัติศาสตร์บอกเล่า (oral
history) การสนทนาแบบมีประสบการณ์ร่วม (shared experiences) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key

informants) เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และด้านวัฒนธรรมตามโอกาสและสถานการณ์ รวมทั้งเก็บบันทึกภาพและรวบรวมหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ในการเข้าสู่พื้นที่แต่ละแห่งอาจใช้ระยะเวลาและความถี่ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับมา

6. ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 ผู้วิจัยได้ปรับวิธีการเก็บข้อมูลจากคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเพิ่มเติม ด้วยการสัมภาษณ์ผ่านออนไลน์และบันทึกการสนทนาแล้วมาสรุปตามประเด็นต่างๆ

3.5 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Approach) โดยวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากภาคสนาม จากเอกสารและจากหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาประมวลเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์
2. นำข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะศึกษา
3. หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าข้อสรุปถูกต้อง
4. สรุปและรายงานผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

หลักในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาที่จะนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยมีดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ทำการรวบรวมข้อมูลเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแนวคิดการสร้างอัตลักษณ์ และนำเสนอภาพของการการเปลี่ยนแปลงของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมณฑลตะนาวศรี ในยุคก่อนการแบ่งเส้นเขตแดน ยุคอาณานิคม และยุคหลังได้รับเอกราชของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และนำเสนอพัฒนาการประวัติศาสตร์ร่วมกันของประเทศไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ได้เก็บรวบรวมข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมณฑลตะนาวศรี ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงช่วงการเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิงขร และปรากฏการณ์ทางสังคมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงเวลาดังกล่าว

วัตถุประสงค์ที่ 3 ทำการสังเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ในการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของตนเอง ในช่วงในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงช่วงการเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิงขรโดยเน้นการปรากฏการณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร สร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยในพื้นที่มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

บทที่ 4

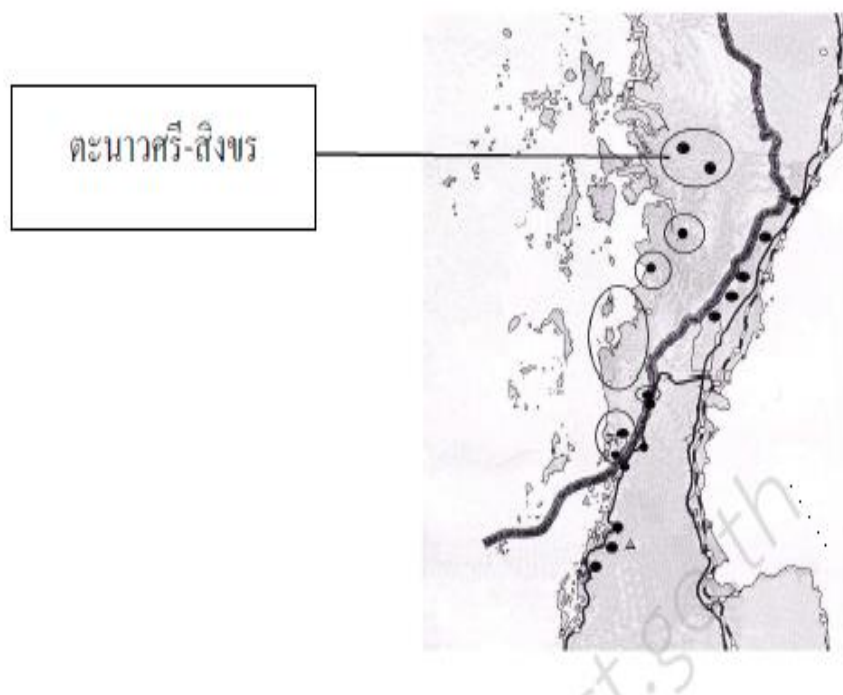
วิถีชีวิตและอัตลักษณ์

คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ในบทนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลทั่วไปและเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านสิงขร เมืองตะนาวศรี พัฒนาการความสำคัญเชิงพื้นที่ของเขตมณฑลตะนาวศรี และอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เขตมณฑลตะนาวศรี โดยผู้วิจัยการศึกษาจากข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้นและงานวิจัยต่างๆ รวมไปถึงข้อมูลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยขอนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบ้านสิงขร เมืองตะนาวศรี

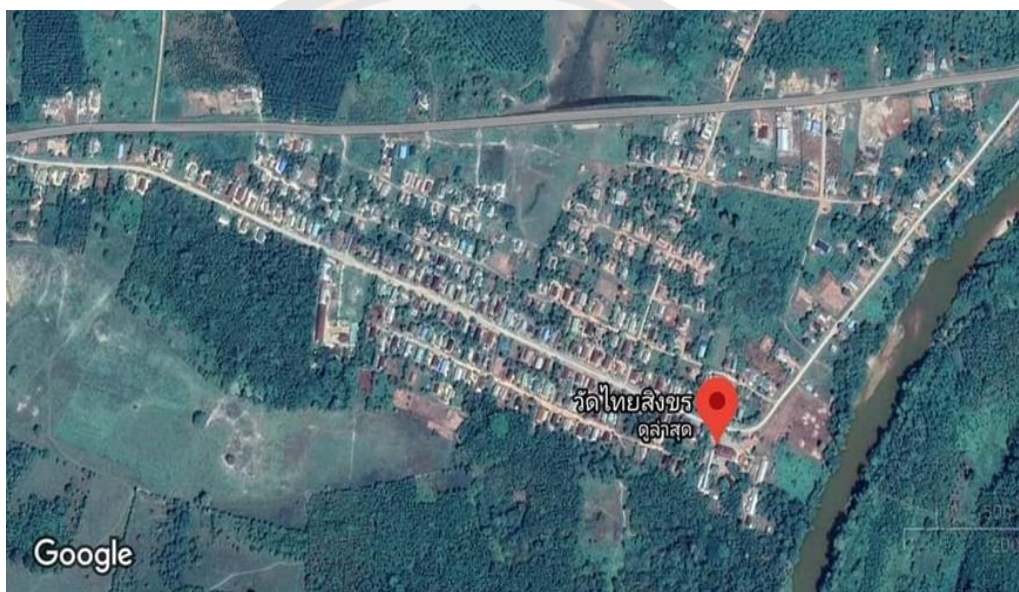
4.1.1 ภูมิศาสตร์บ้านสิงขร เมืองตะนาวศรี

ภาพที่ 1 แสดงบริเวณตะนาวศรี-สิงขร

ที่มา อนุรักษ์ ศุภสินธุ์, 2555

หมู่บ้านคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในเขตมณฑลตะนาวศรี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 43,328 ตารางกิโลเมตร และมีประชากร 1,713,447 คน (UNHCR, 2014) โดยมีสภาพภูมิศาสตร์อยู่ทางด้านภาคใต้ของประเทศ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งเขตมณฑลตะนาวศรีมีพรมแดนติดกับพื้นที่ต่างๆ ได้แก่ ทางทิศเหนือเป็นรัฐมอญ ทางทิศตะวันออกติดกับทะเลอันดามัน ทางทิศตะวันตกของเขตของถึงทางทิศใต้สุดติดฝั่งประเทศไทยในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระนอง และชุมพร (ฐิรวุฒิ เสนาคำ, 2550)

ภาพที่ 2 แผนที่หมู่บ้านสิงขร

ที่มา Google maps.(<https://shorturl.asia/NEmip>)

ในปัจจุบันหมู่บ้านสิงขรประกอบไปด้วยประชากรที่เป็นคนเชื้อสายไทยประมาณ 300 คน และคนเชื้อสายเมียนมาประมาณ 200 คน แต่คนเชื้อสายไทยบางส่วน ได้เข้าไปทำงานที่ฝั่งไทย บ้างไปอาศัยอยู่ที่บ้านญาติเพื่อไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลในฝั่งไทย เหมือนเช่น “คนสองน้ำ” ที่ได้กล่าวถึงคนท้องถิ่นในเมืองชายแดนจังหวัดระนองที่ใช้ชีวิตและเดินทางข้ามไปข้ามมาระหว่างฝั่งไทยและฝั่งเมียนมา เนื่องจากยังคงมีสายสัมพันธ์กับเครือญาติอย่างแนบแน่น นอกจากนี้ ยังมีชาวไทยสิงขรบางกลุ่มที่เดินทางไปทำงานอยู่ในจังหวัดมะริด ทำให้ในปัจจุบันคนในหมู่บ้านมีผู้สูงอายุ และเด็กเป็นส่วนใหญ่ หมู่บ้านสิงขรเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างสงบ ไม่มีตลาดสด มีเพียงร้านขายของ

เล็กๆ ซึ่งจะขายสินค้าประเภทพืชผลทางการเกษตร อาหารสดและสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่นำเข้ามาจากฝั่งไทย แม้กระทั่งน้ำตาลก็นำเข้ามาจากฝั่งไทย เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านสิงขร ได้แก่ เกษตรกรรมและประมง โดยในส่วนของการทำงานเกษตรกรรมมีทั้งการทำไร่แบบถาวรและการทำงานไร่แบบเลื่อนลอย เนื่องจากหมู่บ้านสิงขรมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ในขณะที่มีจำนวนประชากรค่อนข้างน้อย (ทรงชัย ทองปาน, 2561, น.148)

4.1.2 ประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ของตะนาวศรีและพัฒนาการคนไทยพลัดถิ่นบ้าน

สิงขร

4.1.2.1 การรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรี

มีตำนานเล่าขานกันของคนในท้องถิ่นรวมถึงการรับรู้ที่มาของชื่อเมืองตะนาวศรีมากมาย เช่น ในงานเขียนของ Kyan Din. ได้ให้ความหมายของที่มาของชื่อเมืองตะนาวศรีเอาไว้ว่า “ตะนาวศรี” (Tenasserim) หรือ thanatari น่าจะมีที่มาจากสองคำคือ Tanah กับ Sri ซึ่งทั้งสองคำเป็นคำในภาษามลายู โดยรวมแล้วตะนาวศรีจึงมีความหมายว่า ดินแดน (Tanah) แห่งความสวยงามบริบูรณ์ (Sri) (Kyan Din. 1917). โดยที่ดินแดนดังกล่าวเป็นที่อยู่ของคนหลากหลายเชื้อชาติ ไม่ว่าจะเป็นมอญ กะเหรี่ยง ที่มีทั้งกะเหรี่ยงแดง กะเหรี่ยงขาว ชนเผ่าน้อยใหญ่เช่นพะโอ หรือแม้แต่ชาวสยามและชาวพม่า (Harnam Singh; & Jatswan Singh. 1992).

แต่อย่างไรก็ตาม คนไทยที่อยู่ในอาศัยในพื้นที่ของตะนาวศรีและการรับรู้ของคนท้องถิ่นได้เล่าขานตำนานเกี่ยวกับการสร้างเมือง โดยคำว่า “ตะนาวศรี” สันนิษฐานว่า น่าจะมาจากชื่อเก่าของเมืองชื่อว่าเมืองตะนาว (Tanao) ซึ่งคำว่า “ตะนาว” น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า “นาคนาว” หมายถึงตัวพญานาคในภาษามอญโบราณ เมืองตะนาวศรีมีตำนานที่เล่ากันในท้องถิ่นของคนตะนาวศรีเกี่ยวกับการสร้างเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับชื่อเมืองอยู่ว่า

“พระเจ้าเปี้ยวสักกะปะ แห่งเมืองเกาะปี ต้องการสร้างเมืองใหม่ จึงปรึกษากับพญานาคมณี เอริกะ สหายผู้เป็นใหญ่ในแม่น้ำตะนาวศรี พญานาครับปากจะสร้างเมืองให้ที่ ออง ตาวระ ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำตะนาวศรีไปทางเมืองทวาย แต่มีข้อตกลงกันว่าระหว่าง ที่สร้างเมือง ห้ามสตรีเข้ามาในบริเวณ พื้นที่นี้โดยเด็ดขาดในระหว่างที่กำลังสร้างเมือง อองตาวระอยู่นั้น เสียงร่ำลือถึงความงดงามของเมืองไปเข้าหูมหะสิทธิ์หนึ่งของพระเจ้าเปี้ยวสักกะปะ นางเกิดความปรารถนาจะไปชมเมือง จึงอ้อนวอนขอติดตามไปด้วย พระเจ้าเปี้ยว

สักกะปะทอนอ่อนนอนไม่ได้ จึงลอบพานางลงเรือพระที่นั่งที่มีม่านกั้น เข้าไปที่เมืองด้วย เมื่อไปถึงหน้าเมือง มเหสีได้แหวกม่านออกเพื่อจะชมเมือง จังหวะนั้นพญานาคกำลังยกก้อนหินโผล่ ขึ้นจากแม่น้ำพอดี นางตกใจ กรีดร้อง เสียงดังและเป็นลมสลบไป พญานาค ได้ยินเสียงสตรีจึงเข้ามาดู เมื่อเห็นว่า พระเจ้าเปี้ยวสักกะปะทอนผัดสัญญาที่ให้ไว้ จึงต่อว่าอย่างรุนแรง พระเจ้าเปี้ยวสักกะปะทอนไม่เคยมีผู้ใดกล้ำตำหนิมาก่อน โกรธจนตั้งสติไม่ได้ จึงแทงพญานาคด้วยตรีศูลจนถึงแก่ชีวิต ก่อนตายพญานาคได้ต่อว่ากษัตริย์ว่าเป็นผู้ไม่รักษาสัญญา ทั้งยังมีความผิดอุกฉกรรจ์ที่ทำร้ายสหายจึงสาปว่าต่อแต่นี้ไป เมืองนี้อย่าได้มีกษัตริย์ ถึงจะมีกษัตริย์มาอยู่ที่เมืองนี้ ก็จะไม่มีความเจริญรุ่งเรือง จากนั้นได้ขอให้นำศพตนใส่เรือลอยไป หากเรือไปขึ้นฝั่งที่ใดก็ให้ตั้งเมืองใหม่ ณ สถานที่นั้นพระเจ้าเปี้ยวสักกะปะทอนได้จัดขบวนเรืออย่างยิ่งใหญ่แห่ศพพญานาคล่องมาตามแม่น้ำตะนาวศรี เมื่อใกล้ถึงเมืองตะนาวศรีในปัจจุบันเรือได้เลียบไปชิดฝั่งที่ย่านหนึ่ง จึงเรียกย่านนั้นว่า เขาพญานาค (นากากะเตา) แต่กระแสน้ำพัดแรงมากเรือจึงหลุดจากท่าไปติดฝั่งตรงหน้าเมืองตะนาวศรีปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ตั้งเจดีย์ยะฮุดเซน จึงได้ตั้งเมือง ขึ้นตรงบริเวณนั้นเป็นเมืองตะนาวศรี” (ณัฐวิทย์ พิมพ์ทอง. 2562. หน้า 43)

จากเนื้อหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ตะนาวศรีเป็นชื่อเรียกเมืองตามตำนานที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องพญานาค ซึ่งเป็นความเชื่อที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของคนในท้องถิ่นเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในเมืองตะนาวศรีมีรูปเคารพและมีการสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับพญานาคมณีเอคิกะที่เล่าตามตำนาน ซึ่งได้แก่ เจดีย์นี้มีชื่อว่า เจดีย์นากากะเตา และเหรียญกษาปณ์ ของเมืองเป็นรูปพญานาค

ภาพที่ 3 เจดีย์นี้มีชื่อว่า เจดีย์นากาเกเตา
ที่มา วรพจน์วิเศษศิริ, 2559

ภาพที่ 4 เหรียญกษาปณ์ ของเมืองเป็นรูปพญานาค
ที่มา วรพจน์วิเศษศิริ, 2559

สุกัญญา สุกฉายาได้วิเคราะห์เกี่ยวกับตำนานพญานาคที่เมืองตะนาวศรีรวมถึงเรื่องตำนานพญานาคในเมียนมาว่าพญานาคเป็นความเชื่อท้องถิ่นของคนชาวเมียนมา ที่เป็นหัวหน้าของชนพื้นเมือง ดั้งเดิมในท้องถิ่น เมื่อชนกลุ่มใหม่เดินทางเข้ามา เริ่มแรกอาจมีการต่อสู้กันเพื่อป้องกันการรุกรานของคนต่างถิ่น หรืออาจใช้สันติวิธีด้วยการแต่งงานกับชนพื้นเมืองหรือหัวหน้าเผ่าที่เป็นหญิง และเรื่องลักษณะกล่าวนี้มักพบในตำนานและพงศาวดารหลายเรื่อง เช่น เรื่องพราหมณ์โกณฑัญญะจากอินเดียกับนางพญาหลิเวหย์ ต้นเค้า เรื่องตำนานพระทอง-นางนาคของจามและเขมร ทายาทที่เกิดขึ้นหรือพวก ลูกผสมเหล่านี้จะเป็นชนชั้นปกครอง หากวิเคราะห์ตำนานดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เมืองตะนาวศรีและพื้นที่อาณาบริเวณรอบข้างที่ใกล้กับเมืองส่วนใหญ่ตั้งอยู่

ริมฝั่งแม่น้ำตะนาวศรีมีอาณาเขตติดต่อกับหลากหลายคือ ทางเหนือติดต่อกับอาณาเขตของดินแดน มอญ ทางใต้ติดกับแม่น้ำกระและเกาะสอง ทางตะวันตกติดทะเลอันดามัน และทางตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับสยาม พื้นที่ดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนับถือพญานาคในแนวคิดของศาสนาพุทธที่เผยแพร่ไปในพื้นที่แถบนี้ (ณัฐวิทย์ พิมพทอง .2562. หน้า 44)

นอกจากมีการรับรู้เกี่ยวกับเมืองตะนาวศรีผ่านตำนานการตั้งชื่อเมืองและตำนานการสร้างเมืองแล้ว ยังมีเอกสารชั้นต้นต่างๆ ที่ได้กล่าวถึงเมืองตะนาวศรี มีทั้งหลักฐานจากทางด้านฝั่งไทยและเอกสารต่างๆ ได้แก่

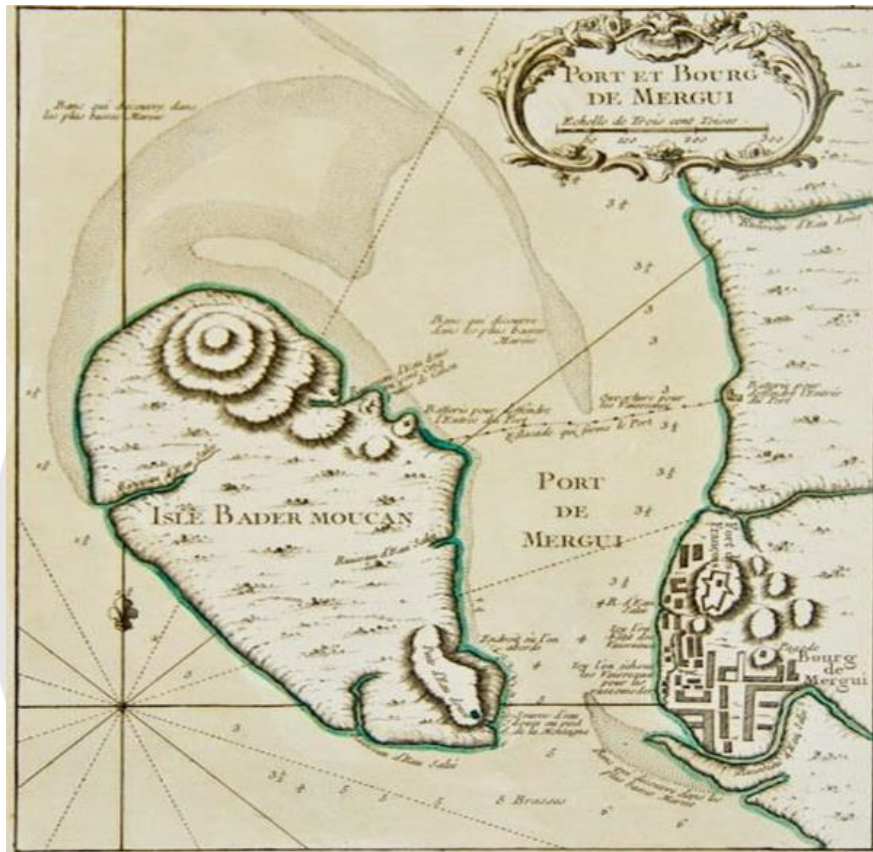
จดหมายเหตุลาลูแบร์ (Du Royaume de Siam) แปลตามตัวคือ "ว่าด้วยราชอาณาจักรสยาม" เป็นเอกสารที่กล่าวถึงราชอาณาจักรสยามในปลายรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2230 โดยซีมง เดอ ลา ลูแบร์ อัครราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส ซึ่งเข้ามาถวายพระราชสาส์น ณ ประเทศสยาม ได้พรรณนาถึงกรุงศรีอยุธยาไว้อย่างกว้างขวาง ได้กล่าวถึงเมืองตะนาวศรีไว้ว่า "เมืองตะนาวศรีเป็นเมืองที่ใหญ่มาก และมีผู้คนแน่นหนา พิเคราะห์ดูจะเป็นเมืองสำคัญมาแต่ก่อนๆ เพราะมีกำแพงก่อด้วยอิฐล้อมรอบ" (ซีมง เดอ ลา ลูแบร์, 2557, หน้า 40) จากบันทึกของลาลูแบร์จะเห็นได้ว่าเมืองตะนาวศรีเป็นเมืองที่มีความสำคัญในด้านการค้าในสมัยปลายพุทธศตวรรษที่ 20

สำเนาภักษัตริย์สุลลัยมาน เป็นบันทึกโดยอาลักษณ์ของคณะราชทูตเปอร์เซียของภักษัตริย์สุลลัยมานแห่งราชวงศ์เศาะฟาเวียอยู่ที่เดินทางเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ หนังสือต้นฉบับเป็นภาษาเปอร์เซียชื่อว่า "สะฟิณะ-อิ-สุลลัยมาน" ที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกรุงศรีอยุธยาและบทบาทของชาวเปอร์เซียต่อการเมืองการปกครองกรุงศรีอยุธยา ซึ่งการเข้ามาในครั้งนี้กล่าวถึงเมืองตะนาวศรีไว้ว่า

"...ตะนาวศรีเป็นเมืองชนบทที่เขียวชอุ่ม มีประชากรราวห้าหรือหกพันครอบครัว ชาวเมืองประกอบด้วยชาวสยาม ชาวอินเดียมุสลิมที่ถือตามสำนักคิด ชาฟีอี และฮะนะฟี รวมทั้งชาวฮินดูและฝรั่ง เนื่องจากเมืองนั้นตั้งอยู่ระหว่างภูเขา ละอองหมอกและฝน ซึ่งตกลงมาบ่อยๆ ได้สร้างบรรยากาศซึ่งคล้ายคลึงกับยามเช้าที่มีน้ำค้างลง แต่หมอกยังคงอ้อยอิ่งอยู่ตลอดวัน มุฮัมมัด ขอดิกที่กล่าวถึงมาก่อนแล้วได้ติดตามเรามาที่เมือง ตะนาวศรีและรับหน้าที่ให้ความบันเทิงแก่เราเหมือนแต่ก่อน..." (ศูนย์วัฒนธรรมสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านแห่งประเทศไทย., 2546, หน้า 45)

นอกจากนี้ในเอกสารของดัตช์ยังได้บันทึกความสำคัญของเมืองตะนาวศรีและเมืองบริวารเกี่ยวกับการค้าไว้อีกว่า “มีพ่อค้าเมืองดาบูล (Dabulders) ในอินเดียตะวันตกนำสินค้าจากชายฝั่งโคโรเมนเดลเข้ามาขายที่ตะนาวศรี ทั้งยังรับซื้อสินค้าพื้นเมือง ประกอบด้วย กำยาน ยางไม้ ถ้วยชาม สินค้าหัตถกรรม ไม้ฝาง ไม้ชนิดต่างๆ ของสยาม” (อ้างอิงเอกสารดัตช์)

ภาพที่ 5 แผนที่เมืองมะริดที่วาดโดยชาวฝรั่งเศส

ภาพจาก Port et bourg de Mergui วาดโดย Jacques Nicolas Bellin. 1703 – 1772

ที่มา ออนไลน์ (<https://www.historicpictoric.com>)

นอกจากเอกสารต่างชาติที่ระบุเรื่องความสำคัญของเมืองตะนาวศรีในมิติต่างๆ ยังมีวรรณคดีสำคัญในสมัยอยุธยาอย่างเรื่องขุนช้างขุนแผน ที่ให้ภาพสะท้อนความสำคัญของเมืองตะนาวศรีในมิติการค้า โดยในเรื่องกล่าวว่ ขุนแผนได้ม้าสีหมอก ซึ่งเล่าถึงครั้งที่หลวงทองพลกับพังภาณ ผู้เป็นขุนนางในกรมพระอัครราช หรือกรมม้าต้นเดินทางไปคัดเลือกม้าเทศหรือม้าที่มาจากอินเดีย โดยขุนนางทั้งสองได้รับพระบรมราชโองการให้ไปรอรับม้า ซึ่งหลวงศรีวรรณขุนนางมุสลิมในกรมท่าขวาเดินทางไปจัดซื้อม้ามาจากเมืองเทศแล้ววิ่งเรือมาที่มฤท (มะริด) เสภาตอนนี้มีเนื้อความว่า

กล่าวถึงหลวงทรงพลกับพังพาน	พระโองการตรัสใช้ไปตะนาวศรี
ไปตั้งอยู่มณฑลเป็นครั้งปี	กับไพร่สามสิบสี่ที่ตามไป
ด้วยหลวงศรีวรรณไปซื้อม้า	ถึงเมืองเทศยังข้าหามาไม่
ต้องรออยู่จนฤดูลมแล่นใบ	เรือที่ไปเมืองเทศจึงกลับมา
หลวงศรีได้ม้ามามอบให้	ทั้งม้าเทศม้าไทยหกสิบห้า
อิเหลือเมืองมณฑลพลอยติดตาม	ผัวมันท่านว่าเป็นม้าหน้า
มีลูกตัวหนึ่งชื่อสีหมอก	มันออกวันเสาร์ขึ้นเก้าค่ำ
ร้ายกาจนักหนานยันตาตา	เห็นม้าหลวงข้ามน้ำก็ตามมา
มาถึงสิงขรผ่นพักหยุด	ปล่อยม้าอูตลุดให้กินหญ้า
กรมการกุยปราบณสงเนืองมา	ผ่านฉะอาถึงท่าเพชรบุรี
เลี้ยงม้าอยู่ศาลาบ้านแดงแวง	บันไดอิฐติดแค่ศรีศรี
สีหมอกหลงเชิงเรียงฤทธิ์	เข้ากัดพัดขยี้เอาม้าเทศ

(กรมศิลปากร. 2505, หน้า 329)

นอกจากตำนานและเอกสารชั้นต้นที่กล่าวถึงเมืองตะนาวศรีและเมืองบริวารและ ยังมีงานศึกษาเกี่ยวกับเมืองตะนาวศรีและเมืองบริวารที่มีความเกี่ยวข้องกับเมืองตะนาวศรีในมิติประวัติศาสตร์อยู่หลายงาน ส่วนใหญ่จะเป็นงานสมัยประวัติศาสตร์ตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ เช่น

วรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ได้เขียนประวัติของตะนาวศรีจากเอกสารโบราณ ซึ่งได้ระบุเอาไว้ว่า “ชาวสยามเป็นผู้สร้างเมืองดังกล่าวขึ้น เมื่อ พ.ศ. 1916 จดหมายเหตุจีนโบราณเรียกว่า เมืองเตียนซุน” (วรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา). นอกจากนี้วรุณยุพายังอธิบายความสำคัญของเมืองนี้ว่า เมืองตะนาวศรีในอดีตคือศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญ จึงไม่เป็นการแปลกที่การยึดครองเมืองตะนาวศรีและผลประโยชน์ที่ได้รับจะทำให้ตะนาวศรีกลายเป็นสาเหตุหนึ่งของสงครามไทยกับพม่า นับตั้งแต่ครั้งโบราณเป็นต้นมา โดยที่เมืองตะนาวศรีเป็นเมืองสำคัญ โดยเฉพาะในสมัยปลายพุทธศตวรรษที่ 23

สุเนตร ชุตินธรานนท์ ได้เสนอในบทความใน Port Cities and Trade in Western Southeast Asia โดยได้อธิบายถึงมะริดและตะนาวศรีว่าเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ของตนเอง (Autonomous History) ว่าส่วนใหญ่แล้วนักประวัติศาสตร์ผู้ศึกษาเรื่องนี้มีแต่ไม่ทำให้มุมมองต่อการศึกษาตามแนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์ตามศูนย์กลางอำนาจ (Centralist Historical Ideology) สุเนตรใช้หลักฐานประกอบมุมมองต่างๆ เช่น พัฒนาการของมะริดและตะนาวศรีอีกทั้ง

ยังใช้หลักฐานจากผังพม่าในการสืบย้อนเรื่องราวของแคว้นตะนาวศรีและมะริดว่าเคยมีอาณาจักร และประวัติศาสตร์เป็นของตนเอง

พลับพลึง มูลศิลป์ ได้เขียนเรื่อง ความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศส สมัยอยุธยา โดยได้เสนอว่า เมืองตะนาวศรีมีความสำคัญทางการค้ามาก โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ดั่งนั้นอยุธยา ได้ให้ความสนใจในเมืองตะนาวศรีและเมืองบริวารมากขึ้น เนื่องจากการเข้ามาของชาวต่างชาติทั้ง ชาวมุสลิม ชาวตะวันตก ที่ต้องการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าของอยุธยา อยุธยาจึง ต้องระวังเมืองมะริดและตะนาวศรีจากการพยายามเข้าครอบครองของชาวต่างชาติ อยุธยาจึงต้อง หาหนทางในการรักษาเมืองตะนาวศรีให้อยู่ได้อำนาจของอยุธยาให้ได้ เพราะเมืองตะนาวศรีเป็น เมืองท่าการค้าด้านตะวันตกที่สำคัญของอยุธยา

นอกจากนี้ งานศึกษาของวคิน ปัญญาบุตรตระกูล ที่ได้ศึกษาเรื่องเมืองมะริดและตะนาว ศรีในราชอาณาจักรอยุธยาเมืองท่าและศูนย์กลางทางการค้าระหว่าง พ.ศ. 2127 - 2231 ผ่าน เอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่างที่เผยแพร่ใน พ.ศ. 2539 โดยผู้เขียน อธิบายที่มา พัฒนาการภายในเมืองมะริดและตะนาวศรีตั้งแต่ พ.ศ. 2127 - 2231 ในฐานะเป็น เมืองท่าทางตะวันตกของอยุธยา ส่งผลประโยชน์ทางการค้าให้กับชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาทำ การค้าในกรุงศรีอยุธยา

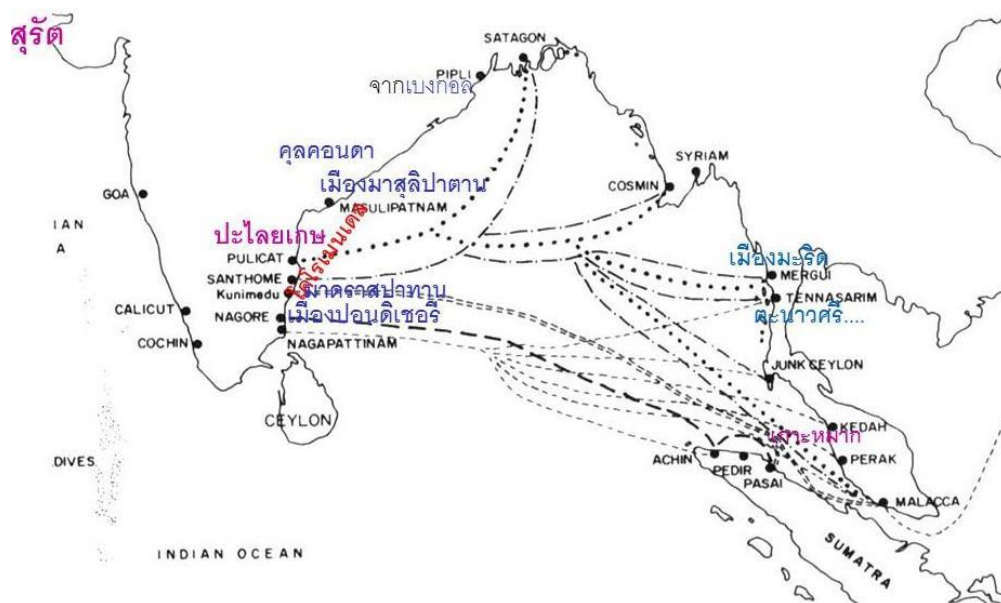
จะเห็นได้ว่า จากเอกสารร่วมชิ้นต้นต่างๆ กล่าวถึงเมืองตะนาวศรีและเมืองอื่นๆ ซึ่ง อาจจะกล่าวถึงบ้านสิงขรด้วยนั้น ว่าเป็นดินแดนนี้ที่มีความสำคัญในการทำการค้าโดยเฉพาะ การค้าของอาณาจักรอยุธยานั้นได้ใช้เมืองตะนาวศรีและเมืองมะริดเป็นเมืองท่าในการค้าขาย และ จากสภาพเส้นทางเมืองมะริดและตะนาวศรีดังกล่าว ส่งผลให้อยุธยามีทางออกทะเลทางด้าน ตะวันตก เพื่อใช้เป็นเส้นทางลำเลียงสินค้า และยังเป็นแหล่งพักและกระจายสินค้าให้แก่อยุธยา ไปยังอินเดีย เปอร์เซีย รวมไปถึงยุโรปโดยใช้ระยะเวลาสั้นลง เมื่อเทียบกับการลำเลียงสินค้าทาง ทะเลจากอยุธยาโดยตรง อย่างไรก็ตาม ยังคงมีหลักฐานการปรากฏตัวตนในทางประวัติศาสตร์ของ เมืองตะนาวศรีก่อนที่จะมีความสัมพันธ์ทางการค้าเต็มรูปแบบในฐานะเมืองท่าที่สำคัญของ อาณาจักรอยุธยาเช่นกัน ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเมืองตะนาวศรีมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของ ตนเองโดยไม่ได้อิงจากฐานะของเมืองท่าการค้าในสมัยกรุงศรีอยุธยา

ในสมัยรัตนโกสินทร์ยังมีการให้ความสำคัญเกี่ยวกับเมืองตะนาวศรี เช่น การสำรวจ เส้นทางการค้าโบราณ ทั้งทางบกและทางน้ำของชาวต่างชาติในสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มต้นจากเมือง มะริดและตะนาวศรีที่อยู่ทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกมายังอ่าวไทย (กรมศิลปากร, 2532, หน้า 165 -

169.) ความสำคัญของเมืองตะนาวศรีจึงไม่ใช่แค่เป็นพื้นที่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรอาศัยอยู่อย่างเดียว แต่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ร่วมกันของไทยและพม่ากล่าวคือ เมืองตะนาวศรีและเมืองบริวาร มีความสำคัญต่อการค้าทางทะเลในอดีต มีลักษณะเป็นเมืองที่อยู่คู่กันกับเมืองมะริด ทั้งสองเมืองนี้มีความสัมพันธ์ทางการค้ากับรัฐโบราณในแถบพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา (หม่องทินอ่อง, 2549, หน้า 27)

โดยเมืองทั้งสองเมืองนี้แสดงให้เห็นถึงการค้าทางทะเลด้านตะวันตกของสยาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอ่าวมะตะมะหรือ อ่าวมะตะบัน (Mataban) ที่ทอดยาวติดกับอ่าวเบงกอลทางตอนเหนือทางมหาสมุทรอินเดียและขนานไปกับชายฝั่งโคโรเมนเดลที่ตั้งอยู่บนชายฝั่งทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงไปถึงกลุ่มดินแดนเปอร์เซียและอาหรับ

ดังนั้น การค้าโดยใช้เมืองตะนาวศรีและเมืองบริวารเดินทางไปยังอ่าวไทยตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีทั้งเส้นทางคมนาคมทางบกและทางน้ำ เป็นทางเชื่อมสำคัญทำให้การเดินทางเป็นไปได้ไม่ยากนัก การเดินทางเข้าสู่อ่าวไทยในสมัยโบราณผ่านเมืองตะนาวศรี ทำให้พ่อค้า นักเดินทางไม่ต้องนำเรือลงไปยังอ้อมช่องแคบมะละกาเข้าสู่อ่าวไทย ซึ่งเสียเวลาดิ้นเปลืองต้นทุนมากกว่าและยังเสี่ยงต่อการถูกโจรสลัดที่มีอยู่มากตามเส้นทางปล้นด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของเมืองตะนาวศรีที่มีเส้นทางออกทะเลทางด้านตะวันตก โดยเฉพาะในสมัยอยุธยาในช่วง พ.ศ. 2133 จนถึง พ.ศ. 2310 เมืองตะนาวศรียิ่งทวีความสำคัญทางการค้าในแถบบริเวณทางด้านตะวันตกเนื่องจาก ในฐานะเมืองท่าสำคัญทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกมีความสำคัญมาก ส่งผลให้การทำการค้าของกรุงศรีอยุธยาได้ขยายตัวมากขึ้น

ภาพที่ 6 แผนที่เส้นทางการเดินเรือค้าขายข้ามจากอินเดียมายังสยามและแหลมมลายูในพุทธศตวรรษที่ 22 – 23 ของประภัสสร โพธิศรีทอง. (2559). ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เส้นทางการค้า และการท่องเที่ยวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นสมุทร. (Power Point)

ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ. 2559. หน้า 17

4.1.2.2 เมืองตะนาวศรียุคจาริต

เมืองตะนาวศรีเป็นเมืองสำคัญทางการค้าบริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก เป็นเส้นทางค้าขายของพ่อค้ามุสลิมอย่างชาวอาหรับ เปอร์เซีย และอินเดียที่เคยมีบทบาทต่อการค้านานาชาติในภูมิภาคนี้มายาวนาน และการเดินทางของชาวยุโรปที่เข้ามาถึงมหาสมุทรอินเดียในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 ทำให้มีการแลกเปลี่ยน นำเข้า และส่งออกสินค้าภายในอาณาจักรอยุธยา (San Nyein, 1998. p60) ความสำคัญทางการค้าทำให้เมืองท่าอย่างเมืองตะนาวศรีรวมถึงเมืองมะริดกลายเป็นชนวนสงครามระหว่างอยุธยากับพม่าหลายครั้ง เช่น กรณีพม่ายกทัพไปตีเมืองเชียงกรานซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะตะนาวศรีให้กับพม่าใน พ.ศ. 2061 ในที่สุดอาณาจักรอยุธยาได้สูญเสียอำนาจและอิทธิพลเหนือดินแดนตะนาวศรีให้กับพม่าใน พ.ศ. 2112 (สุนทร ชุตินทรานนท์. 2519. หน้า 148)

แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เมืองมะริดและตะนาวศรีต้องหลุดพ้นจากอำนาจของอยุธยาเนื่องจากสงครามระหว่างสยามและพม่ารวมถึงการขยายอำนาจของราชวงศ์ตองอูด้วยการรุกราน

เข้ามายังอาณาจักรอยุธยาในสมัยพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ (พ.ศ. 2074 - 2093) จนมาถึงในสมัยของพระเจ้าบุเรงนอง (พ.ศ. 2094 - 2124) นำไปสู่การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 ใน พ.ศ. 2112 ทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้าและการเมืองระหว่างเมืองตะนาวศรีและเมืองบริวารกับอยุธยาต้องหยุดชะงัก การสูญเสียเมืองตะนาวศรีและเมืองบริวารซึ่งเป็นเมืองท่าสำคัญ ได้ส่งผลกระทบต่ออยุธยาเป็นอย่างมากทั้งในด้านการเมืองและความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศ ทำให้ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (ครองราชย์ พ.ศ. 2133 - 2148) อยุธยาจึงดำเนินนโยบายการปกครองเพื่อดูแลควบคุมหัวเมืองในอำนาจให้รัดกุมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมืองท่าต่างๆ ที่มีความสำคัญทางการค้าต่ออยุธยาซึ่งรวมไปถึงเมืองตะนาวศรีและเมืองบริวาร (ภมรี สุรเกียรติ. 2553. หน้า 120)

ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชการค้าทางทะเลด้านตะวันตกของอ่าวเบงกอลจนถึงมหาสมุทรอินเดียได้รับการฟื้นฟูอีกครั้ง ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการฟื้นฟูบูรณะราชอาณาจักรอยุธยาให้กลับมาเป็นปกติ หลังจากสูญเสียกำลังคน ทหารพลเรือน และดินแดนไปในสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2112 แม้การปกครองในรัชสมัยของพระองค์จะเน้นด้านการทหารและการขยายพระราชอาณาเขต แต่การฟื้นฟูเศรษฐกิจก็มีความสำคัญมากเช่นกัน การยึดครองเมืองท่าอย่างมะริดและตะนาวศรี ให้กลับมาอยู่ในพระราชอำนาจได้อีกครั้งในสมัยนี้ช่วยให้สยามมีเส้นทางส่งออกสินค้าสู่ฝั่งทะเลด้านตะวันตก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของอยุธยาให้ฟื้นตัว บันทึกของชาวฮอลันดาที่เขียนขึ้นใน พ.ศ. 2160 ตรงกับสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. 2154 - 2171) กล่าวว่า มีพ่อค้าเมืองดาบูล ในอินเดียตะวันตกนำสินค้าจากชายฝั่งโคโรเมนเดลเข้ามาขายที่ตะนาวศรี ทั้งยังรับซื้อสินค้าพื้นเมือง ประกอบด้วย กายาน ยางไม้ ถ้วยชาม สินค้าหัตถกรรม ไม้ฝาง ไม้ชนิดต่างๆ ของสยาม รวมทั้งดีบุกโดยผ่านจากเมืองตะนาวศรี (กรมศิลปากร. 2513. หน้า 88 - 89)

ความเป็นเมืองท่าการค้าของเมืองตะนาวศรีและบริวาร มีความสำคัญมากขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ครองราชย์ พ.ศ. 2199 - 2231) เนื่องจากมีชาวต่างชาติเข้ามาทำการติดต่อทางการทูตและค้าขายกับอยุธยาเป็นจำนวนมาก (กรมศิลปากร. 2513. หน้า 280) เช่น ชาวอิหร่านในบันทึก “สำเนาอักษรีย์สุไลมาน” สะท้อนให้เห็นความสำคัญของเมืองตะนาวศรีและเมืองบริวาร กับการเข้ามาของชาวมุสลิมที่มาจากทางมหาสมุทรอินเดียเพื่อทำการค้าขายในสยาม หรือชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาในสยามครั้งแรกใน พ.ศ. 2205 โดยเดินทางผ่านเมืองตะนาวศรีและเมืองบริวารเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาและส่งราชทูตมาเข้าเฝ้าสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพื่อขออนุญาตจัดตั้งสถานีการค้าที่อยุธยา (วรพจน์วิเศษศิริ. 2559. หน้า 59)

นอกจากนี้ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทรงปรับเปลี่ยนนโยบายปกครองเมืองตะนาวศรีและเมืองมะริด โดยมีการแต่งตั้งเจ้าเมืองที่เป็นชาวต่างชาติเข้าไปปกครอง โดยเฉพาะพ่อค้ามุสลิมอย่างชาวอาหรับ เปอร์เซีย อินเดียและกลุ่มชาวมุสลิมอินโด-อิหร่าน พร้อมกับพระราชทานตำแหน่งเป็นออกพระศรีเนาวรัตน์ ให้กับชาวต่างชาติที่เข้าไปปกครองเมือง จะเห็นได้ว่ากษัตริย์อยุธยาทรงพยายามปกครองเมืองตะนาวศรีและเมืองมะริด รวมไปถึงเมืองท่าในเขตบริเวณอ่าวเบงกอลและทะเลฝั่งอันดามันเพื่อผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของกรุงศรีอยุธยา (วรพจน์ วิเศษศิริ. 2559. หน้า 59)

กล่าวได้ว่า เมืองตะนาวศรีและเมืองต่างๆ ที่รวมไปถึงบ้านสิงขรด้วยนั้น เป็นดินแดนที่ถูกมองในฐานะเป็นเมืองท่าที่สำคัญทางด้านตะวันตกของกรุงศรีอยุธยา แต่ทั้งนี้ความสำคัญของเมืองตะนาวศรีและเมืองต่างๆ ในบริเวณดังกล่าวขึ้นอยู่กับนโยบายการค้าและการต่างประเทศของพระมหากษัตริย์อยุธยาแต่ละพระองค์ นอกจากการให้ความสำคัญกับเมืองตะนาวศรีและเมืองต่างๆ ในบริเวณดังกล่าวแล้ว อยุธยายังมองเป็นเมืองภายใต้การปกครองของอยุธยา ดังจะเห็นได้จากศิลาจารึกและพงศาวดารที่กล่าวถึงการกล่าวอ้างของอยุธยาว่ามีอำนาจเหนือเมืองตะนาวศรีและเมืองต่างๆ ในดินแดนนี้ นอกจากนี้เส้นทางการค้าระหว่างเมืองตะนาวศรีกับเมืองต่างๆ ที่ปรากฏในบทกลอนและวรรณกรรมยิ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าเส้นทางเหล่านี้เป็นที่รับรู้และใช้สัญจรกันโดยทั่วไป ซึ่งหมายความว่าเมืองมะริดและตะนาวศรีไม่ได้มีความสำคัญต่ออยุธยาในมุมมองของชนชั้นนำในอยุธยาเท่านั้น แต่ในระดับท้องถิ่นความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างเมืองตะนาวศรีกับอยุธยาได้สร้างเส้นทางสัญจรที่ผู้คนใช้เดินทางไปมาได้ระหว่างเมืองมะริดและตะนาวศรีกับอยุธยา ความสัมพันธ์ของอยุธยากับเมืองตะนาวศรีและบริวาร ทั้งในระดับรัฐและท้องถิ่นที่เกิดขึ้น จากการค้าเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าอยุธยาและเมืองตะนาวศรีและเมืองต่างๆ ในบริเวณดังกล่าวเป็นเมืองที่ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันดี (วรพจน์ วิเศษศิริ. 2559. หน้า 40)

ปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างเมืองมะริดและตะนาวศรีกับอยุธยา มีทั้งปัจจัยทางบกและปัจจัยทางลพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางการค้าในทางบกนั้น คือการเข้ามาทำการค้าของชาวยุโรปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้อยุธยาเห็นความสำคัญของเมืองตะนาวศรีในฐานะเมืองท่าการค้า ก่อนหน้านั้นอยุธยามองเมืองตะนาวศรีและเมืองต่างๆ ในบริเวณนี้เป็นส่วนหนึ่งของตนในฐานะหัวเมืองเท่านั้น จนกระทั่งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ทรงเห็นประโยชน์จากการค้ากับชาวยุโรป อยุธยาจึงเริ่มให้ความสำคัญต่อเมืองตะนาวศรีและเมืองต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงในฐานะเมืองท่าการค้าที่สำคัญของตน ความสัมพันธ์ทางการค้าของเมืองตะนาวศรีกับอยุธยาจึงเริ่มตื้นขึ้น นอกจากนี้ที่พระมหากษัตริย์จะทรงเห็นผลประโยชน์ทางการค้ากับชาวยุโรป

แล้วพวกพ่อค้าจากอ่าวเบงกอลทั้งพ่อค้าชาวยุโรปและพ่อค้าแขกมุสลิมต่างต้องการของป่าจากอยุธยาอย่างมากสำหรับตลาดการค้าอ่าวเบงกอล บรรดาพ่อค้าเหล่านี้จึงพยายามทำการค้ากับอยุธยาผ่านเมืองตะนาวศรี เพราะเมืองตะนาวศรีมีเส้นทางสัญจรทางบกที่สามารถเดินทางไปอยุธยาได้โดยตรงจึงทำให้พ่อค้าไม่ต้องเดินเรือผ่านช่องแคบมะละกาเพื่อมายังอยุธยา ด้วยเหตุนี้ปัจจัยที่กล่าวมาจึงมีผลทางบวกกับความสัมพันธ์ทางการค้าของอยุธยากับเมืองตะนาวศรี (วรพจน์วิเศษศิริ. 2559. หน้า 56)

ส่วนปัจจัยที่มีผลทางลบต่อความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างเมืองมะริดและตะนาวศรีกับอยุธยา คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองในอินเดียพุทธศตวรรษที่ 23 ซึ่งเกิดจากการที่อังกฤษเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในอินเดียทำให้เกิดสงครามและความวุ่นวายในอินเดีย ซึ่งรัฐต่างๆ ในอินเดียเป็นแหล่งรับซื้อสินค้าของป่าจากอยุธยาแหล่งสำคัญและเป็นย่านการค้าที่สำคัญในอ่าวเบงกอล เมื่อเกิดสงครามระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสขึ้นในอินเดีย พ.ศ. 2287 มีผลทำให้การค้าด้านอ่าวเบงกอลซบเซาประกอบกับบริษัทการค้าของชาวยุโรปทั้งของฮอลันดาและอังกฤษเริ่มตั้งตัวได้ ทำให้พ่อค้าเอเชียหันไปทำการค้ากับบริษัทแทน โดยเฉพาะฮอลันดาที่มีเมืองท่าที่มั่งคั่ง อยู่ที่ปัตตาเวีย จึงเป็นผลให้การค้าขายของอยุธยาผ่านเมืองตะนาวศรีซบเซาลง นอกจากนี้การขยายอำนาจของพม่าทำให้อยุธยามีคู่แข่งทางการค้าในด้านอ่าวเบงกอลมากขึ้น เมื่อการค้าของอยุธยาผ่านเมืองตะนาวศรีและบริวาร ซบเซาลงนโยบายของพระมหากษัตริย์อยุธยาจึงหันไปทำการค้าทางด้านตะวันออกกับจีนแทน ความสำคัญของเมืองตะนาวศรีและบริวารฐานะเมืองท่าการค้าจึงถูกลดทอนลงจนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาล่มสลายใน พ.ศ. 2310 (วรพจน์วิเศษศิริ. 2559. หน้า 79)

แต่อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ทางการค้าของอยุธยากับเมืองตะนาวศรีไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายของพระมหากษัตริย์อยุธยาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ทางการค้าของอยุธยากับเมืองตะนาวศรีเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจในแต่ละยุคสมัย ซึ่งบริบทเหล่านี้เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดความสำคัญของเมืองตะนาวศรีต่ออยุธยา ลักษณะความสัมพันธ์ของอยุธยากับเมืองตะนาวศรีจึงปรับเปลี่ยนเพิ่มลดความสำคัญไปตามแต่ละบริบท พระมหากษัตริย์อยุธยาเป็นผู้ใช้นโยบายทางการเมืองต่อเมืองตะนาวศรีให้สอดคล้องกับบริบททางการเมืองในแต่ละยุคสมัย ด้วยเหตุนี้เมืองตะนาวศรีจึงมีทั้งช่วงเวลาที่มีความสัมพันธ์ทางการค้าในฐานะเมืองท่าด้านตะวันตกที่สำคัญของอยุธยา และในบางช่วงเวลาก็เป็นเพียงหัวเมืองของอยุธยาเท่านั้น แต่ถึงกระนั้น เมืองตะนาวศรีก็ยังคงเป็นเมืองสำคัญที่เชื่อมอยุธยาเข้ากับทะเลอ่าวเบงกอลเสมอมาจนอยุธยาล่มสลายใน พ.ศ. 2310 (วรพจน์วิเศษศิริ. 2559. หน้า 80)

พื้นที่เมืองตะนาวศรีเคยเป็นพื้นที่ของสยามภายใต้ปกครองของราชวงศ์บ้านพลูหลวงแห่งอยุธยา จนกระทั่งในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าเอกทัศในช่วง พ.ศ. 2302 – 2303 พม่าที่อยู่ในการปกครองของพระเจ้าอลองพญา กษัตริย์องค์ที่สามแห่งราชวงศ์อลองพญา ได้ยกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาเริ่มเข้ามาตีเมืองทวาย มะริด ตะนาวศรี และยกพลเข้าประชิดกรุงศรีอยุธยา ซึ่งครั้งนี้ฝ่ายพม่าชนะได้ 3 เมืองดังกล่าวไป ต่อมาในรัชสมัยพระเจ้ามังระที่ทรงขึ้นครองราชสมบัติต่อจากพระเจ้าเซษฐาใน พ.ศ. 2306 ยกทัพพม่าเข้ามาทางทวาย ตีหัวเมืองตีเมืองทวาย มะริด และตะนาวศรี และยกพลเข้าประชิดกรุงศรีอยุธยา (เมธีนิยม ชุ่มผล. 2562, หน้า 79 – 85). ทำให้เกิดเหตุการณ์เสียกรุงครั้งที่ 2 ดังนั้นพื้นที่ทวาย มะริด และตะนาวศรี จึงตกไปเป็นของพม่าภายใต้การปกครองของราชวงศ์ราชวงศ์อลองพญาใน พ.ศ. 2310 อย่างถาวร นับแต่นั้นไทยไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการปกครองในพื้นที่เขตตะนาวศรี เว้นแต่เพียงในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ทรงยกทัพเข้าตีเมืองมะริดและตะนาวศรีกลับมาอยู่ภายใต้อำนาจของสยาม หากแต่ไม่สามารถรักษานำนาจในพื้นที่ดังกล่าวได้จนทำให้ฝ่ายพม่าสามารถเอามะริดและตะนาวศรีกลับมาเป็นของตนได้อีกครั้งหนึ่ง จะเห็นได้ว่าพื้นที่ตะนาวศรีนั้นเป็นของไทยมาก่อนที่จะเป็นของพม่าซึ่งเป็นช่วงก่อนที่ดินแดนตะนาวศรีจะตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษภายหลังสงครามอังกฤษ-พม่าครั้งแรกใน พ.ศ. 2367

4.1.2.3 เมืองตะนาวศรีในช่วงปักปันเขตแดนระหว่างอังกฤษกับสยามและยุค

อาณานิคมอังกฤษ

เมื่อเข้าสู่ในสมัยรัตนโกสินทร์แม้จะมีความพยายามที่จะส่งทัพเพื่อแย่งชิงเมืองตะนาวศรีและเมืองต่างๆ ในดินแดนนี้คืนจากพม่าแต่กลับไม่ประสบความสำเร็จในการรักษานำนาจเหนือดินแดนตะนาวศรี จนกระทั่งเกิดสงครามระหว่างอังกฤษกับพม่าเมื่อ พ.ศ. 2367 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ในช่วงแรกอังกฤษเสียเปรียบการรบกับพม่าโดยเฉพาะการรบบริเวณพรมแดนระหว่างอินเดียนกับพม่าแถบรัฐอัสสัม ยะไข่ และมณีปุระ เนื่องจากทัพพม่าต่างรัฐภูมิประเทศแถบนั้นมากกว่ากองทหารของอังกฤษ อังกฤษจึงต้องการให้สยามซึ่งเป็นคู่ขัดแย้งสำคัญของพม่าเข้าช่วยอังกฤษในการรบ โดยเมืองตะนาวศรีและเมืองต่างๆ ในบริเวณนั้นได้ตกเป็นข้อเสนอที่จะยกให้แก่สยาม หากสยามยินยอมที่จะช่วยอังกฤษรบกับพม่า เนื่องจากอังกฤษพิจารณาแล้วเห็นว่าดินแดนเหล่านี้เคยอยู่ภายใต้การปกครองของสยามมาก่อนที่จะถูกพม่าผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 (วงเดือน นาราสิจจ์. 2518. หน้า 64-65)

ในระหว่าง พ.ศ. 2368 -2369 อังกฤษได้ส่งร้อยเอกเฮนรี เบอร์นี่ (Henry Burney) มายังกรุงเทพฯ เพื่อเจรจาทางไมตรีและพาณิชย์ รวมถึงหารือกันเกี่ยวกับแนวเขตแดนทางด้านมลายูและด้านพม่าสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีและการพาณิชย์ พ.ศ. 2369 หรือ “สนธิสัญญาเบอร์นี่” ที่ทำขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏข้อตกลงเรื่องเขตแดนไว้ในข้อ 3 ความว่า

“...ถ้าอังกฤษสงสัยด้วยเขตแดนยังไม่รู้แน่ ก็ให้เจ้าเมืองข้างฝ่ายอังกฤษมีหนังสือแต่งคนแลชาวด่านมาไต่ถามเจ้าเมืองฝ่ายไทยที่อยู่ใกล้กัน เจ้าเมืองฝ่ายไทยจะแต่งกรมการแลชาวด่านพร้อมด้วยคนเจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษไปกำหนดชี้ที่แดนต่อกัน ให้รู้เป็นแน่ทั้งสองข้างโดยทางไมตรี ถ้าเจ้าเมืองฝ่ายไทยสงสัยด้วยเขตแดนยังไม่รู้แน่ ก็ให้เจ้าเมืองข้างฝ่ายไทยมีหนังสือแต่งคนแลชาวด่านมาไต่ถามเจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษที่อยู่ใกล้กัน เจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษจะแต่งกรมการแลชาวด่านพร้อมด้วยคนเจ้าเมืองฝ่ายไทยไปกำหนดชี้ที่แดนต่อกัน ให้รู้เป็นแน่ทั้งสองข้างโดยทางไมตรี” (กระทรวงการต่างประเทศ, 2562).

แต่เมื่อสถานการณ์การรบระหว่างอังกฤษกับพม่าได้พลิกผัน อังกฤษเป็นฝ่ายได้เปรียบจากการนำกองเรือเข้ายึดในพื้นที่ตอนล่างของพม่าตั้งแต่เมืองย่างกุ้ง เมืองมะตะมะ เมืองทวาย เมืองมะริด และเมืองตะนาวศรี และสามารถตีกองทัพพม่าที่ถอยจากพรมแดนระหว่างอินเดียกับพม่าคือเมืองยะไข่ เมืองมณีปุระ และเมืองอัสสัมได้เป็นผลสำเร็จ ทำให้อังกฤษได้เปลี่ยนใจที่จะไม่ยินยอมยกดินแดนตะนาวศรีให้แก่สยาม เนื่องจากรัฐบาลสยามในตอนนั้นริบหรี่ที่จะตอบตกลงตามข้อเสนอของอังกฤษ ขณะที่อังกฤษกำลังเป็นต่อในการรบกับพม่าอังกฤษจึงเสียดายหากต้องเสียดินแดนดังกล่าวให้แก่สยาม และอังกฤษพิจารณาเห็นว่า ดินแดนชายทะเลแถบตะนาวศรีเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญ เพราะอยู่ระหว่างสยามกับพม่า(วงเดือน นาราสิจจ์. 2518. หน้า 65)

แม้ว่าทางฝ่ายรัฐบาลสยามยังคงมีแนวคิดที่จะต้องการดินแดนตะนาวศรีคืนมา แต่การที่รัฐบาลสยามยังริบหรี่ต่อข้อเสนอของอังกฤษเนื่องจากรัฐบาลสยามเกรงว่า จะต้องผูกมัดทางการเมืองระหว่างอังกฤษกับพม่านอกจากนี้ สยามยังคงไม่ไว้วางใจอังกฤษ จากการที่อังกฤษเปลี่ยนใจที่จะยกเพียงดินแดนตอนในของมอญแล้วตัดเอาดินแดนตะนาวศรีออกไป (วงเดือน นาราสิจจ์. 2518. หน้า 66) แม้รัฐบาลสยามยังต้องการดินแดนตะนาวศรีกลับคืนมา หากแต่ใน

เวลานั้นสยามยังคงเน้นการขยายอิทธิพลในรัฐหัวเมืองมลายูมากกว่า อีกทั้งการค้าสำคัญในสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นการค้าระหว่างสยามกับรัฐทางตะวันออกและดินแดนอาณานิคมทางใต้ ได้แก่ จีน ญวน สิงคโปร์ มะละกา ปีนัง รวมไปถึงปัตตาเวีย (นันทนัช ชีวรัตติธรรม. 2540. หน้า 43) ตะนาวศรี จึงไม่ได้กลับอยู่ภายใต้อำนาจของสยามอีกเลยจนกระทั่งอังกฤษเอาชนะพม่าได้สำเร็จใน พ.ศ. 2369 นำไปสู่การปักปันเขตแดนในบริเวณดังกล่าวระหว่างอังกฤษกับสยามในเวลาต่อมา

ภายหลังจากการรบระหว่างอังกฤษกับพม่าซึ่งทำให้อังกฤษได้ดินแดนทางตอนใต้บางส่วนในพม่าจึงทำให้อังกฤษมีดินแดนติดกับสยามและจำเป็นต้องมีการเจรจาเพื่อปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับดินแดนพม่าในอาณานิคมของอังกฤษ ต่อมาใน พ.ศ. 2408 ข้าหลวงใหญ่อาณานิคมอังกฤษประจำอินเดียได้ติดต่อกับสยามเพื่อขอให้มีการปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับพม่าที่อยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ ตรงกับในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 การปักปันเขตแดนสยาม-พม่าอย่างเป็นทางการ โดยถือว่าสัตยาบันครั้งนี้เป็นการยอมรับอย่างเป็นทางการตามข้อตกลงระหว่างประเทศว่าพื้นที่เมืองมะริด ทวาย และตะนาวศรี เป็นดินแดนของประเทศพม่าที่อยู่ในบังคับของอังกฤษเป็นต้นมา (James George Scott. 1822).

ใน พ.ศ. 2411 อังกฤษกับสยามได้ทำการตกลงเพื่อปักปันเขตแดนกันใหม่ โดยฝ่ายสยามมีพระยาศรีสุริยวงศ์ เป็นตัวแทนผู้ชี้เขตฝ่ายไทยแนวฝั่งเมืองประจวบ ซึ่งพูดภาษาอังกฤษไม่ได้และไม่มีความรู้เรื่องแผนที่ ส่วนฝ่ายอังกฤษเป็นทหารยศร้อยโท ทางอังกฤษได้เสนอให้ใช้เทือกเขาตะนาวศรีเป็นเขตแดนที่เรียกว่า แดนใหญ่ (หมายถึงเขตแดนไทย จังหวัดประจวบ นับตั้งแต่ด่านสิงขร) ตัวแทนฝ่ายไทยตกลงถือว่าเขตแดนไทยเป็นไปตามนั้น สรุปคือการปักปันเขตแดนในครั้งนั้นถือเป็นการเสียดินแดนของไทยทางด้านเมืองประจวบ เป็นพื้นที่ขนาดยาวไปทางทิศตะวันตกเกือบ 80 กิโลเมตร (บ.ธรรมบุตร. 2542, หน้า 37) โดยทำอนุสัญญา ฉบับวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2411 และต่อมาได้มีการให้สัตยาบันในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2411 (แนวเขตแดนตอนล่าง) การให้สัตยาบันระหว่างสยามกับอังกฤษเป็นการยอมรับอย่างเป็นทางการตามข้อตกลงระหว่างประเทศว่าเมืองมะริด ทวาย และตะนาวศรี เป็นดินแดนของประเทศพม่าที่อยู่ในบังคับของอังกฤษ นับตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2411 เป็นต้นมาการปักปันเขตแดนของสยามกับอังกฤษจึงทำให้หมู่บ้านสิงขรที่อยู่ในเขตตะนาวศรี ซึ่งอยู่ติดเข้าไปในแดนพม่าของอังกฤษ ต้องขึ้นตรงกับพม่าแต่

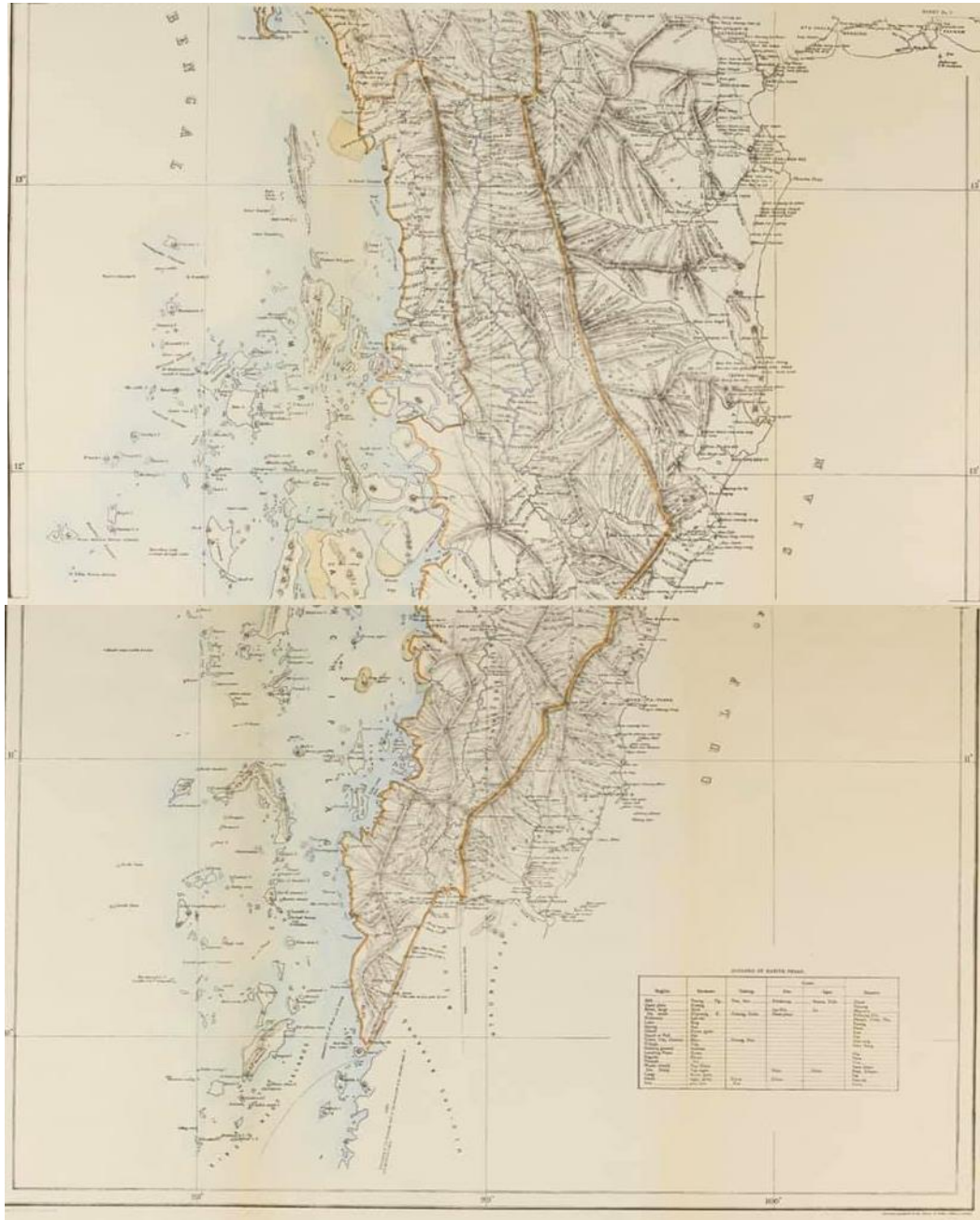
อย่างไรก็ตาม เส้นเขตแดนไม่มีผลต่อการข้ามกันไปมา ระหว่างญาติพี่น้องสองฟาก (กระทรวงการต่างประเทศ. 2562.)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยได้ทำหนังสือสัญญาจำกัดตาเมื่อ พ.ศ. 2417 กำหนดให้ตั้งแต่สเปนขึ้นไปทางทิศเหนือแม่น้ำสาละวินเป็นแนวเขตแดนระหว่างสยามกับพม่าของอังกฤษ โดยมีลำน้ำเป็นกลาง ฝั่งตะวันตกเป็นดินแดนของพม่าและฝั่งตะวันออกเป็นดินแดนของสยาม ยกเว้นดินแดนส่วนเล็กๆ ทางตะวันออกของแม่น้ำสาละวินที่ยังเป็นของสยามอยู่ คือ เมืองต่วนและเมืองสาด (ต่อมาสยามต้องยอมยกดินแดนส่วนนี้ให้แก่พม่าของอังกฤษใน พ.ศ. 2435) โดยจัดทำอนุสัญญาเพื่อยอมรับว่าแม่น้ำสาละวินเป็นเขตแดนระหว่างกัน ฉบับวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2417 และในปี พ.ศ. 2426 มีการจัดทำ “สัญญาเชียงใหม่” ฉบับที่ 2 โดยทั้งสองฝ่ายยังคงยอมรับว่าแม่น้ำสาละวินเป็นเขตแดน

ต่อมาในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2429 อังกฤษรบชนะและประกาศยึดครองดินแดนพม่าทั้งหมดเป็นอาณานิคม และมีฐานะเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดียของอังกฤษ อังกฤษปกครองพม่าโดยใช้นโยบายแบ่งแยกและปกครอง (Divide and Rule) ปกครองชาวพม่าแท้โดยการส่งข้าหลวงใหญ่ไปควบคุม ขณะที่บริเวณชายแดนหรือชนกลุ่มน้อยให้ปกครองตนเองแต่ขึ้นตรงต่อข้าหลวงใหญ่ของอังกฤษ เพื่อป้องกันการรวมตัวที่อาจจะส่งผลต่อความมั่นคง ซึ่งการปกครองของอังกฤษในพม่า การปล่อยให้ชนกลุ่มน้อยหรือชาติพันธุ์อื่นๆ ปกครองตามแบบดั้งเดิมของกลุ่มตน ส่งผลให้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสมัยนี้มีความเข้มแข็งและเป็นเอกลักษณ์ ไม่มีการผสมผสานหรือถูกกลืนวัฒนธรรม ทำให้ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มมีความคิดตั้งเป็นรัฐอิสระภายใต้การปกครองของอังกฤษ แทนที่จะขึ้นตรงต่อพม่า

การปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับอังกฤษส่งผลให้คนไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เมืองตะนาวศรีซึ่งไม่ได้มีสำนึกความเป็นชาติผ่านการมีขึ้นของเส้นเขตแดน เพราะต้องถูกแบ่งแยกจากกลุ่มคนไทยที่อาศัยอยู่ในสยาม กลายเป็นคนไทยที่อาศัยอยู่ในดินแดนพม่าซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษ กลุ่มคนไทยกลุ่มสำคัญที่อาศัยอยู่ในตะนาวศรีหรืออย่างกลุ่มคนไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่สิงขร จึงกลายสภาพมาเป็นคนไทยพลัดถิ่นนับแต่นั้นมา

ภาพที่ 7 Map of Tenasserim and the adjacent provinces of the Kingdom of Siam
 ที่มา ออนไลน์ (<http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2015/travel-atlases-maps-natural-history-115405/lot.156.html?fbclid=IwAR2YhA4w8vJQHd4msOpDFIkWw-8rdGjsoeHx-Lc4TQygrWDrIOTYQFslIhk#>)

แม้ว่าคนไทยในบ้านสิงขรได้ถูกกลายมาเป็นคนไทยพลัดถิ่น หากแต่พวกเขายังคงรับเอาวัฒนธรรมความเป็นไทยจากฝั่งไทยอย่างต่อเนื่อง กรณีของการได้รับอิทธิพลการมีนามสกุล ซึ่งช่วงเวลาที่มีการให้ใช้นามสกุลเกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ตามพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2456 เป็นต้นมา ความเป็นมาของการใช้นามสกุลของไทยเกิดจากปัญหาที่ว่า ใครสืบเชื้อสายหรือเป็นลูกหลานของใคร เพราะก่อนหน้านี้คนไทยใช้เรียกเพียงชื่อที่เรียกกันสั้นๆ เข้าใจง่าย แต่มักใช้ชื่อซ้ำกันมากจึงเกิดปัญหาเมื่อสยามมีประชากรมากขึ้น (ปานทิพย์ มหาไตรภพ, 2545, หน้า 19-20.) ในกรณีที่มีการมีนามสกุล ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีการใช้นามสกุลทุกคน โดยนามสกุลที่ชื่อเสียงคือ นามสกุลประกอบปราณ ซึ่งนามสกุลของจางวางโดยในข้อมูลในของ บ ธรรมบุตรได้กล่าวว่า ส่วนใหญ่จางวางจะนามสกุล ประกอบปราณ ดังนั้นการใช้นามสกุลจึงเป็นการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร

4.1.2.4 เมืองตะนาวศรีในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี 2482 ไทยได้ประกาศตัวเป็นกลางตามพระราชโองการลงวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2482 โดยได้ดำเนินนโยบายเป็นกลาง จนกระทั่งในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ญี่ปุ่นได้ส่งเอกอัครราชทูตเข้าพบนายกรัฐมนตรีที่ทำเนียบรัฐบาล วังสวณกุหลาบ เพื่อแจ้งให้รัฐบาลไทยทราบว่า ญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกในหลายจังหวัดในฝั่งอ่าวไทยของประเทศไทยเพื่อขออาศัยดินแดนไทยเป็นทางผ่านในการเคลื่อนทัพ โดยทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้ทำการประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว ทว่าในเวลานั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม อยู่ระหว่างเดินทางไปราชการที่ต่างจังหวัด ทำให้ขาดผู้มีอำนาจในการสั่งการ แต่ต่อมารัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ยอมทำตามข้อเรียกร้องของญี่ปุ่น ภายหลังกองทัพไทยได้ลุกขึ้นต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นได้เพียงไม่กี่ชั่วโมง การรุกรานของญี่ปุ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไทยจำเป็นต้องเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 และเกิดการทำสัญญาระหว่างญี่ปุ่นกับไทย เพื่อขอผ่านพรมแดนไปรบกับพม่าซึ่งเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ รวมถึงการเดินทางผ่านทางดินแดนตะนาวศรีด้วย

ภาพที่ 8 เส้นทางเคลื่อนทัพของทหารญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทย

ที่มา ออนไลน์ (<https://sites.google.com/a/samakkhi.ac.th/death-railway/p2?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1>)

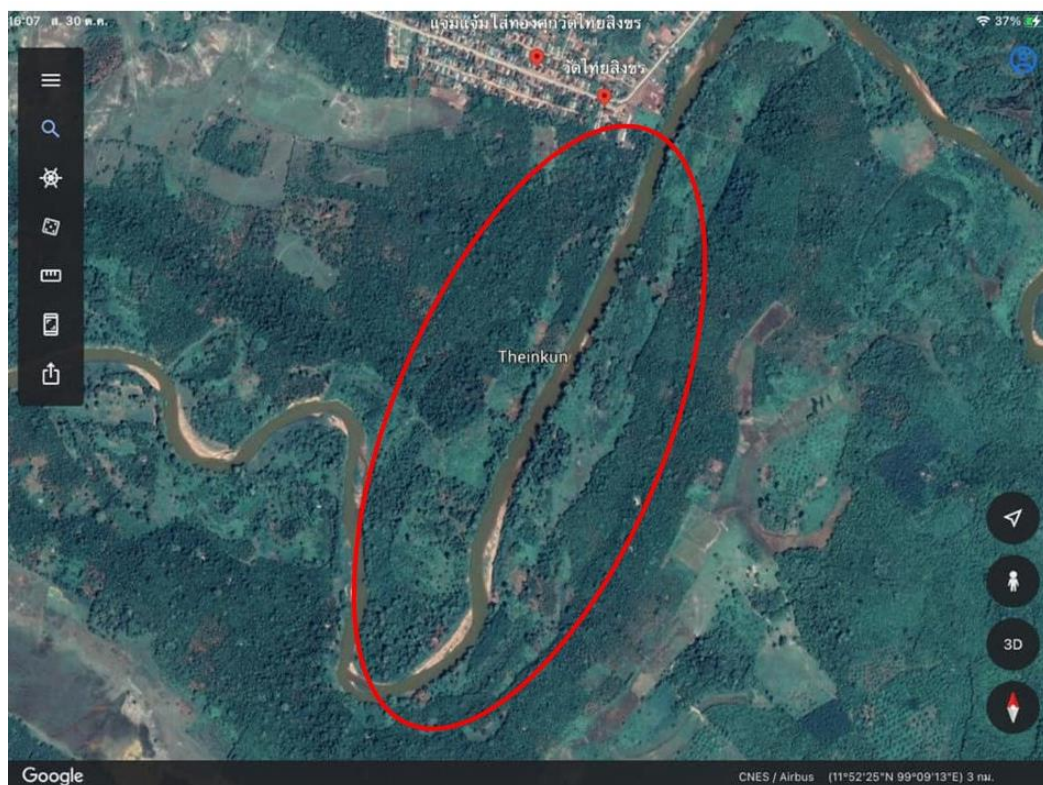
ในระหว่าง พ.ศ.2485-2486 กองทัพญี่ปุ่นได้ยกทัพขึ้นบกที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ บริเวณ อ่าวมะนาว (สยามตะนาวศรี. 2562) ลำเลียงอาหารและอาวุธ สัมภาระจากเมืองไทยผ่านทางด่านสิงขรเข้าสู่ประเทศพม่าและญี่ปุ่นได้ตัดถนนผ่านแนวป่าไปถึงเมืองตะนาวศรี (บ.ธรรมบุตร. 2542. หน้า 29) เป็นเส้นทางสืบเนื่องจากเส้นทางการค้าโบราณที่สามารถเข้าสู่เมืองทวาย เกาะสองที่มีท่าเรือสมัยอังกฤษเข้าปกครองใช้ชื่อเรียกว่า “วิกตอเรีย พอยต์” (Victoria Point) แต่ในปัจจุบันชาวเมียนมาเรียกกันว่า “บุงเรนนอง พอยท์” (Bayintraung Point) ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายบุกเข้าไปในพม่าและกลายเป็นเจ้าอาณานิคมแทนที่อังกฤษ ผู้นำชาตินิยมของพม่าได้เข้าร่วมมือกับญี่ปุ่น แต่ญี่ปุ่นไม่ได้มีเจตนาจะให้พม่าเป็นเอกราช ผู้นำชาตินิยมจึงเปลี่ยนมาอยู่ฝ่ายอังกฤษ และเริ่มเคลื่อนไหวในการขับไล่ญี่ปุ่นออกจากเมียนมา การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นทำให้คนไทยพลัดถิ่นบางส่วนต้องย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่ใกล้เส้นเขตแดนระหว่างไทยกับพม่าเข้ามายังดินแดนตอนในทางฝั่งพม่ามากขึ้น มีการสร้างถนนให้กับกองทัพญี่ปุ่นที่จะเคลื่อนทัพไปยังเมืองมะริดและตะนาวศรี (บ.ธรรมบุตร. 2542, หน้า 29.) การที่คนไทยพลัดถิ่นในสิงขรต้องย้ายถิ่นฐาน

เข้าไปยังดินแดนตอนในทางฝั่งพม่าอาจกล่าวได้ว่าเป็นการทำให้การติดต่อปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในสิงขรกับคนไทยในฝั่งไทย เช่น กลุ่มคนบางสะพานกระทำกันได้อย่างลำบากยิ่งขึ้น

ภายหลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวสิงขรก็ได้อาศัยพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำสิงขร และตั้งหมู่บ้านใกล้อำเภอตะนาวศรีซึ่งขึ้นอยู่กับจังหวัดมะริด ในตัวเมืองของอำเภอตะนาวศรีมีคนไทยอาศัยอยู่จำนวนมากใน 7 ตำบล ประกอบไปด้วยหมู่บ้าน 8 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านลำแพง หมู่บ้านทุ่งหลวง หมู่บ้านทรายขาว หมู่บ้านน้ำขาว หมู่บ้านทุ่งขา หมู่บ้านแหลมยวน หมู่บ้านมูโพรง และหมู่บ้านสิงขร (ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 1) โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้อธิบายไว้ว่า “หมู่บ้านเหล่านี้ล้วนเป็นของคนไทยมาตั้งแต่อดีต คนเมียนมาที่เข้ามาที่หลังนั้นต้องเรียกชื่อตามคนไทยที่เรียกไว้กันมาแต่ก่อน แสดงให้เห็นว่าคนไทยสิงขรมีความคุ้นเคยกับพื้นที่เมืองตะนาวศรีเป็นอย่างดี

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนไทยในบ้านสิงขร นอกจากการตั้งเมืองตะนาวศรีและเมืองสิงขรในสมัยโบราณแล้ว ยังมีกลุ่มคนไทยที่ย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่ทางภาคใต้ของไทยเข้ามายังพื้นที่บ้านสิงขร จึงปรากฏให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมที่รับเอาวัฒนธรรมไทยจากส่วนกลางและไทยภาคใต้ โดยช่วงก่อนที่เมียนมาจะได้รับเอกราช การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังไม่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนนัก กล่าวคืออัตลักษณ์ความเป็นไทยที่ปรากฏผ่านวัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม หรือด้านอื่นๆ ได้ดำเนินการเป็นกิจกรรมตามวิถีชีวิตโดยปกติของกลุ่มคนเหล่านี้ โดยไม่ได้ถูกมองว่าเป็นความต้องการรักษา เพื่อไม่ให้อัตลักษณ์ความเป็นไทยของกลุ่มคนไทยในบ้านสิงขรต้องสูญสลายหายไป

ภาพที่ 9 ชุมชนสิงขรก่อนเกิดสงครามและการบุกเข้ามาของกองกำลังอิสระ
ที่มา ที่มา Google maps.(<https://shorturl.asia/NEmip>)

การเกิดขึ้นของคนไทยพลัดถิ่นเขตตะนาวศรีมีสาเหตุมาจากการปักปันเขตแดนระหว่างอาณาจักรมอญกับอาณาจักรสุโขทัยในพม่ารวมไปถึงการตกค้างของคนไทยที่ไปเป็นแรงงานทำถนนในดินแดนตะนาวศรีในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นทั้งในตะนาวศรีและรวมไปถึงในบ้านสิงขร แต่ถึงกระนั้น คนไทยหรือคนสยามในพื้นที่เมืองเพชรบุรี กุยบุรี ชุมพร ระนอง ประเทศไทยกับเขตตะนาวศรี ประเทศพม่าในช่วงเวลานั้น ยังคงมีการติดต่อสัมพันธ์และมีการเคลื่อนย้ายไปมา รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์ทางไกลของผู้คนทั้งสองพื้นที่ โดยเฉพาะคนไทยพลัดถิ่นหมู่บ้านสิงขรที่อยู่ติดกับฝั่งไทยในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับคนไทยภาคใต้ นอกจากนี้ ยังมีคนไทยอีกพวกหนึ่งที่เดินทางเข้าไปอยู่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีการเข้าไปเพื่อทำเหมือง ทำไม้ ค้าขาย และยังมีพวกเสือกจากเพชรบุรีที่ปล้นในฝั่งไทยแล้วหนีคดีไปอยู่กับญาติพี่น้อง (มนต์ชัย ผ่องศิริ, 2556.หน้า 16) แสดงให้

เห็นว่า ยังคงมีการติดต่อแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างคนไทยในฝั่งไทยกับกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร แม้ว่าต่อมากจะมีการปักปันเขตแดนหรือแบ่งแยกอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นภายหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ

จากความสำคัญของเมืองตะนาวศรีที่มีมาตั้งแต่การก่อร่างสร้างเมืองเป็นต้นมา จึงกล่าวได้ว่า มีการตั้งชุมชนของคนไทยในบริเวณเขตเมืองตะนาวศรีมาตั้งแต่โบราณ อย่างไรก็ตามการตั้งชุมชนของชาวไทยในบางสิงขร ที่ปรากฏผ่านการรับเอาวัฒนธรรมความเป็นไทยทั้งจากวัฒนธรรมทางภาคใต้ของไทยและวัฒนธรรมจากส่วนกลาง หากจะกล่าวถึงความเป็นมาของกลุ่มคนไทยในสิงขรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เมืองตะนาวศรี อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มคนเหล่านี้มีลักษณะวัฒนธรรมการใช้ชีวิตคล้ายกับคนภาคใต้ของไทย หากจัดกลุ่มวัฒนธรรม คนไทยเหล่านี้ เราเรียกกลุ่มคน “วัฒนธรรมบางสะพาน” เนื่องจากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า บรรพบุรุษของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเหล่านี้ เดิมเป็นคนไทยที่อยู่ในพื้นที่ที่ปัจจุบันกลายเป็นอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมไปถึงเขตพื้นที่รอยต่อบางส่วนของจังหวัดชุมพร โดยย้ายถิ่นฐานมายังพื้นที่ของเมืองสิงขรซึ่งในตอนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เมืองตะนาวศรี

4.2 ความทรงจำร่วมและวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เขตมณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

คนบ้านสิงขรถือเป็นคนไทยพลัดถิ่นกลุ่มหนึ่งในเมียนมา เมื่อกล่าวถึงการเป็นไทยพลัดถิ่นที่แต่เดิมหมายถึงกลุ่มคนที่ถูกบีบบังคับให้ละทิ้งถิ่นฐาน คนพลัดถิ่นอันมีเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงพรมแดนรัฐชาติสยาม (ไทย) ทำให้คนไทย/สยามกลุ่มหนึ่งกลายเป็นคนพลัดถิ่นที่อาศัยอยู่ในดินแดนประเทศเพื่อนบ้าน ยังคงผลิตซ้ำและสัมพันธ์กับรัฐไทยอยู่ในปัจจุบัน

ในการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นเริ่มได้รับความสนใจจากสาขาวิชาต่างๆ ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับคนพลัดถิ่นถูกเปลี่ยนความหมายจากความหมายเดิมที่ผูกคนพลัดถิ่นไว้กับการถูกบีบบังคับให้ออกจากถิ่นที่อยู่เดิม เป็นกลุ่มคนที่พลัดพรากจากถิ่นที่อยู่เดิมด้วยหลายเหตุปัจจัยทั้งโดยความสมัครใจและไม่สมัครใจ (Cohen, 2008) ด้วยหลายเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดกลุ่มคนพลัดถิ่น ส่งผลให้เกิดการแบ่งประเภทของคนพลัดถิ่น เช่น คนพลัดถิ่นด้านแรงงาน คนพลัดถิ่นด้านการค้า คนพลัดถิ่นด้านวัฒนธรรม คนพลัดถิ่นที่ถูกบีบบังคับ และคนพลัดถิ่นที่เกิดจากระบบจักรวรรดินิยม (ฐิติวุฒิ เสนาคำ. 2559. หน้า 105.)

เมื่อนำแนวคิดของการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนพลัดถิ่นที่มีพัฒนาการมาเป็นกลุ่มคนที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายทั้งโดยสมัครใจและไม่สมัครใจแทนการให้ความหมายถึงกลุ่มคนที่ถูกบังคับเท่านั้น ทำให้อาจมองคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรที่เป็นกลุ่มหนึ่งของคนไทยพลัดถิ่นในเมียนมาได้ว่าเป็นผลพวงมาจากการเกิดรัฐชาติในสังคมไทยและการปักปันเขตแดนรัฐชาติระหว่างรัฐบาลสยามกับจักรวรรดินิยมอังกฤษ ส่งผลให้คนไทยส่วนหนึ่งที่เดิมเกาะเกี่ยวอยู่กับรัฐไทยหรือเป็นคนในบังคับของสยามแปรเปลี่ยนไปเป็นคนในบังคับของอังกฤษ อาจเป็นไปได้ในลักษณะของการพลัดถิ่นจากการถูกบังคับโดยรัฐสยามและอังกฤษด้วยข้อตกลงปักปันเขตแดนใหม่ และต่อมาก็มีคนไทยอีกส่วนหนึ่งเข้ามายังบ้านสิงขรจากการเป็นแรงงานทำถนนในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ฐิติวุฒิสเนาคำ. 2559. หน้า 110-111.) ที่ทำให้คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรกลายเป็นทั้งกลุ่มคนพลัดถิ่นด้านแรงงานและคนพลัดถิ่นที่เกิดในสมัยอาณานิคม

แต่ก็ยังมีกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบางส่วนที่มาจากการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานโดยสมัครใจอย่างเช่น กรณีการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนไทยจากภาคใต้มายังบ้านสิงขรที่ปรากฏร่องรอยให้เห็นจากการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีและคติความเชื่อที่คล้ายคลึงกับทางภาคใต้ของไทยในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ดังนี้

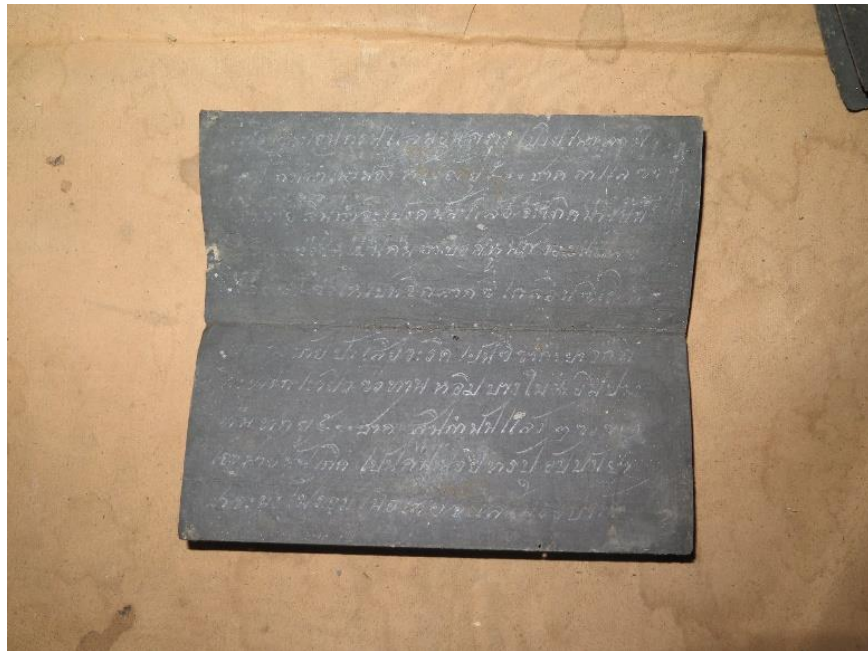
4.2.1 ความทรงจำร่วมกันของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เขตมณฑลตะนาวศรี

ความทรงจำร่วมกันของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เขตมณฑลตะนาวศรีเริ่มจากการตั้งชุมชนของชาวไทยในบ้านสิงขร ที่ปรากฏผ่านกรับเอาวัฒนธรรมความเป็นไทยจากวัฒนธรรมทางภาคใต้ของไทยและวัฒนธรรมจากส่วนกลาง หากจะกล่าวถึงความเป็นมาของกลุ่มคนไทยในสิงขรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เมืองตะนาวศรี คนสิงขรมักมีการถ่ายทอดเรื่องราวของตนเสมอว่าบรรพบุรุษของพวกเขาเดิมเป็นคนไทยที่อยู่ในพื้นที่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมไปถึงเขตพื้นที่รอยต่อบางส่วนของจังหวัดชุมพร โดยย้ายถิ่นฐานมายังพื้นที่ของเมืองสิงขรโบราณบริเวณริมแม่น้ำสิงขรอยู่ ซึ่งในตอนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เมืองตะนาวศรี เมืองสิงขรเป็นชื่อเมืองเก่าของไทยตั้งแต่สมัยโบราณ และมีลำดับพัฒนาการของเมืองมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี โดยเป็นเมืองเล็กๆ ในระดับชั้นจัตวาขึ้นกับเมืองตะนาวศรี แต่ภายหลังสิงขรกลับถูกลดระดับเป็นตำบล ในอดีตกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรก็ยังติดต่อและมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติกับคนฝั่งบางสะพานมาโดยตลอด ซึ่งคนในชุมชนคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เขตมณฑลตะนาวศรี

มักจะเล่าขานความทรงจำดังกล่าวนี้อยู่เสมอเมื่อมีคนไปเยือนหมู่บ้านสิงขร (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ในข้อมูลคนที่ 1)

นอกจากความทรงจำเรื่องการตั้งถิ่นฐานของตนในหมู่บ้านสิงขรแล้ว คนในชุมชนก็มีเรื่องเล่าต่างๆ ที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงตนเองให้เป็นคนไทย/สยาม จากการเล่าประวัติศาสตร์อยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ว่าเคยเสด็จมาที่เมืองสิงขรและเมืองตะนาวศรี (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ในข้อมูลคนที่ 2) ซึ่งข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์การเสด็จฯ ของสมเด็จพระนารายณ์ในเมืองตะนาวศรีนั้นไม่มีเอกสารกล่าวถึง แต่การเล่านั้นก็สะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชนมักเชื่อมโยงตนเองว่าเป็นกลุ่มคนในชาติไทย

นอกจากเรื่องเล่าต่าง ๆ ของคนบ้านสิงขรที่พยายามเล่าประวัติศาสตร์ไทย เพื่อให้ตนเองสามารถยืนยันได้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นไทยแล้ว คนในบ้านสิงขรยังมีหลักฐานที่เป็นเอกสารโบราณสำคัญคือ “สมุดหัวแดง” ที่แสดงให้เห็นการปกครองของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่ยังมีขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิม โดยสัมภาษณ์อาจารย์แสนประเสริฐ ปานเนียม ได้เล่าให้ฟังว่า ชุมชนคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีอิสระปกครองดูแลกันเองในกลุ่มคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยแต่ละตำบลมีการปกครองดูแลบ้านโดยหัวหน้าตำบล ซึ่งในเมืองไทยเรียกว่ากำนัน แต่คนไทยในเมืองตะนาวศรีหรือมะริดเรียกหัวหน้าตำบลว่า จางวาง ทำหน้าที่ตัดสินคดีความต่างๆ ในตำบล ที่เกิดขึ้นระหว่างคนไทยด้วยกัน แต่หากเป็นปัญหาเกี่ยวกับคนเมียนมาหรือคนชาติอื่นๆ ก็ต้องไปขึ้นศาลที่เมืองตะนาวศรี จางวางใช้ “สมุดหัวแดง” ที่ใช้ในการตัดสินคดีความของจางวางสมัยเก่าซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายตราสามดวง โดยเมื่อจะตัดสินคดีคู่ความและพยานจะต้องชูสมุดหัวแดงขึ้นเหนือหัว และกล่าวสาบานว่าจะให้การแต่ความสัตย์ เนื้อหาที่ปรากฏในสมุดหัวแดง (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ในข้อมูลคนที่ 10) กล่าวถึงการสวดสาบานต่างๆ ดังนี้

ภาพที่ 10 สมุดหัวแดง
ที่มา ประเสริฐ ปานเนียม, 2560

“...ข้าพเจ้า ขออาราธนาแก่พระเจ้าทั้งห้าพระองค์ แลพระ
ธรรมทั้ง 7 คัมภีร์ ข้าพเจ้าจะให้การสบบถสาบานตัวในวันนี้ต่อหน้า
พระพุทธเจ้า พระธรรมะเจ้า พระสังฆเจ้า พระเจดีย์ พระศรีมหาโพธิ.....
ข้าพเจ้าจะขอให้การ...ตัวรู้แล้วพูดตามรู้ เห็นแล้วพูดตามเห็น ผิดแล้วพูด
ตามผิด มิได้ปิดบังอำพรางให้การตามสัตย์ ให้การตามจริง ตามรู้ ตามเห็น
ถ้าข้าพเจ้านั้นมิให้การตามสัตย์ตามจริงปิดบังถ้อยคำเอาไว้อย่าหาได้ให้การ
ตามสัตย์ชื่อตรงไม่จริงแล้วว่ามีจริง ผิดแล้วว่ามีผิด เห็นแล้วว่ามีเห็น รู้แล้วว่า
มิรู้ ได้ยินแล้วไม่ได้ยิน ทำแล้วว่ามีได้ทำ พูดหลบเลียงปิดบังเสีย ขอให้
ทำววิรุพียหกเชิฐุท่านมาทำให้คอกหัก ทำววิรุพียักษขอเชิฐุท่านมาทำให้พุก
พอง ทำวกระเวณนุราชเชิฐุท่านจงมาทำให้ลงรากตาย ทำวกุมภณศัยักษา
ท่านจงมาทำให้ขาหัก เทพยูดาที่รักษาท่านจงมาทำให้ทรกรรมตายรุกข
เทวดาท่านจงมาทำให้ต้องชื่ออรั๊กเทวดาท่านจงมาทำให้ต้องคากรุงพาลี
ท่านจงมาทำให้ฉิบหาย ภูมิจำที่ท่านจงมาทำให้ถึงตาย นางธรรณีท่านจงมา
ทำให้พริตพราย นางพระคงคาท่านจงมาทำให้จมน้ำตาย นางมณีเมฆกลาง

นำฟ้าให้ผ่าทั่วกาย ทั้งพระเพชรฉลุกรรมท่านจงมาทำให้เลือดออกทั้งเก้า ทวาร ทั้งพระยมแลพระกาฬขอเชิญท่านลงมาฟังเป็นทิพย์ยาน ข้าพเจ้าจะ ขอให้การตามสัจตามจริง ถ้าข้าพเจ้ามิให้การตามสัจข้อตรง ขอให้ ข้าพเจ้าเกิดความไข้ต่างๆ ไข้พิษแลไข้ห่าแล้วขอให้เกิดฝีพิษแลฝีกาฬในอก แลในท้อง ในคอแลในลิ้น ขออย่าได้แคล้วพิษไข้ห่า ขอให้ลงรอกตายใน 3 วัน และ 7 วัน อย่าให้นาน ข้าพเจ้า ทั้งบุตรแลภรรยา พ่อแม่ ญาติพี่น้อง จนถึงอนิจกรรมตามคำข้าพเจ้า...” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

จากข้อความในสมุดแดงแสดงให้เห็นว่า คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีอิสระปกครองดูแล กันเองในกลุ่มคนไทย โดยการปกครองในระดับหมู่บ้านเป็นหน้าที่รับผิดชอบของจางวางและ หัวหน้าหมู่บ้าน หรือที่เรียกว่าผู้ใหญ่บ้านเหมือนที่ประเทศไทย ดูแลทุกข์สุขต่างๆ ความปลอดภัย เมื่อเกิดเหตุร้ายมีโจรหรือคนร้ายจะต้องเป็นผู้ไปปราบปรามระงับเหตุ รวมไปถึงต้องเป็นผู้พิพากษา ทำหน้าที่ตัดสินคดีความต่างๆ ในตำบล ที่เกิดขึ้นระหว่างหมู่บ้านสิงขร

หากวิเคราะห์ความทรงจำของคนในหมู่บ้านสิงขรแล้วนั้นก็สอดคล้องกับแนวคิดของอรรถ จักร สัตยานุรักษ์ ที่กล่าวถึงลักษณะการเป็นความทรงจำร่วม (Collective Memory) กล่าวคือ ปรากฏการณ์ทางสังคม หรือเรียกความทรงจำว่า “ประสบการณ์ชีวิต” แต่ประสบการณ์ของแต่ละ คนมิใช่เป็นเพียงประสบการณ์ส่วนตัวเท่านั้น หากเป็นประสบการณ์ของชีวิตตนเองที่ผสมผสาน เข้ากับชีวิตครอบครัว ที่สำคัญ ประสบการณ์ชีวิตยังประกอบด้วยพลังที่สำคัญของความ เปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะส่วนที่ตัวเองสัมพันธ์อยู่ร่วม ซึ่งได้เชื่อมและกำหนดชีวิตส่วนตัว และชีวิตครอบครัวให้มีความหมายรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งขึ้นมา ความทรงจำนี้จะบอกว่าเราเป็น ไครมาจากไหน (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2553)

ความทรงจำของคนในหมู่บ้านสิงขรจึงมีความพยายามนำประสบการณ์ชีวิตของบรรพชน และประสบการณ์ชีวิตของตนมาบอกอัตลักษณ์และเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดความทรงจำร่วมกันกับ กลุ่มคนไทยที่อยู่ในประเทศไทยโดยเฉพาะกลุ่มคนไทยในภาคใต้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มคน ไทยในสิงขรต่างพยายามรักษาและแสดงออกไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความ ทรงจำหลักของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร โดยเฉพาะช่วงเวลาก่อนที่เมียนมาจะได้รับเอกราช

จากอังกฤษจะเป็นไปในลักษณะของความทรงจำที่ปรากฏผ่านอัตลักษณ์ความเป็นไทยในภาคใต้เป็นหลัก เนื่องจากกลุ่มคนไทยในบ้านสิงขรส่วนใหญ่ต่างอพยพหรือเคลื่อนย้ายจากพื้นที่ทางภาคใต้ของไทย ส่วนอัตลักษณ์ไทยที่มาจากส่วนกลาง คือความเป็นไทยจากชนชั้นนำไทยในกรุงเทพฯ เช่นความเป็นไทยในช่วงรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือความเป็นไทยในช่วงสมัยจอมพลป. เป็นนายกรัฐมนตรีกลับยังไม่ได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคนไทยพลัดถิ่นกลุ่มนี้ได้รับเอามาใช้เพื่อรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย เพียงแต่พวกเขายังมีความทรงจำของชนชั้นนำจากส่วนกลางของไทยในช่วงยุคจารีตอย่างสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

4.2.2 คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกับความเป็นวัฒนธรรมบางสะพาน

นอกจากความทรงจำของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่ถ่ายทอดกันมา คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรถูกถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่างๆ ซึ่งเราเรียกวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรนี้ว่า “กลุ่มวัฒนธรรมบางสะพาน” ซึ่งลักษณะกลุ่มวัฒนธรรมบางสะพานได้มีงานวิจัยที่วิเคราะห์ลักษณะวัฒนธรรมของภาคใต้โดยใช้ศึกษาผ่านตระกูลภาษา ได้แก่

เจมส์ มาร์วิน บราวน์ (James Marvin Brown) เป็นนักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันที่ศึกษาวิวัฒนาการของภาษาไทยและภาษาที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาระบบอัตโนมัติ แนวทางการเติบโตของภาษาในการสอนภาษา ได้ศึกษาเอาได้หนังสือเรื่อง *From Ancient Thai to Modern Dialects: and other writings on historical Thai linguistics*. ได้ศึกษาระบบเสียงโดยศึกษาหลักในการเปรียบเทียบเพื่อพิสูจน์ระบบเสียงของถิ่นต้นทางของการย้ายพบว่า ระบบเสียงการออกเสียงของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มีระบบเสียงค่อนข้างเหมือนกับการออกเสียงของภาษาใต้ในเขตบางสะพาน

นอกจากบราวน์แล้ว ยังมีงานศึกษาของณัฐวิชัย สุภสินธุ์ ที่ศึกษาในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาระบบเสียงของภาษาที่พูดโดยคนไทยพลัดถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง และพังงา” โดยได้ศึกษาระบบเสียงของภาษาที่พูดโดยคนไทยพลัดถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง และพังงา โดยใช้ทฤษฎีสัทศาสตร์ (Phainemics) ในการวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ของไทยพลัดถิ่นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง และ พังงา และเปรียบเทียบระบบ เสียงของภาษาที่พูดโดยคนไทยพลัดถิ่นกับภาษาไทยถิ่นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง และพังงา ในงานของณัฐวิชัยได้จัดกลุ่มลักษณะภาษาของคนไทย

พลัดถิ่นในแถบบริเวณนี้ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ซึ่งการออกเสียงของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีระบบเสียงภาษาที่พูดคล้ายกับอำเภอเมือง อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร และอำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง คล้ายคลึงกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นอำเภอบางสะพาน และบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ภาษาที่คนไทยในพื้นที่บ้านสิงขรใช้สื่อสารกันมีบางคำที่เป็นภาษาไทยที่คนไทยในภาคใต้ใช้กัน ภาษามีบทบาทสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่ชัดเจนที่สุดและสิ่งหนึ่งที่ใช้นิยามความเป็นคนไทยปาก্ষีใต้ของคนไทยในหมู่บ้านสิงขร ตัวอย่างของคำที่ใช้ เช่น

1. สาด แปลว่า เสื่อ ซึ่งคนไทยใต้เรียกเสื่อว่าสาด คนไทยสิงขรก็เรียกสาดเช่นเดียวกัน แต่สาดที่สิงขรจะสานจากไม้ค้ำ
2. สอนสมรม แปลว่า สอน ซึ่งใช้เรียกพื้นที่เพาะปลูก ทำเกษตรกรรม ที่มีการปลูกพืชที่หลากหลายชนิดพื้นที่เดียวกัน (บ.ธรรมบุตร. 2542, หน้า 29.)

จากคำภาษาไทยใต้ที่ยกตัวอย่างไปข้างต้นแสดงให้เห็นว่า คนไทยในสิงขรสามารถพูดภาษาถิ่นใต้ได้ ดังที่ บ.ธรรมบุตร ได้กล่าวไว้ใน “จดหมายจากเมืองตะนาวศรี” ว่า “สิงขรเป็นแหล่งคนไทยล้วนๆ เป็นคนปาก्षีใต้ พูดสำเนียงเดียวกันกับปาก्षีใต้ชาวบางสะพาน เพราะเป็นเครือญาติและไปมาค้าขายติดต่อกันมาช้านาน” (ณัชวิชัย ศุภสินธุ์. 2555, หน้า 83) ดังนั้น กลุ่มชาวไทยสิงขรจึงมักนิยามตัวเองและถูกคนอื่นนิยามว่าเป็นคนเชื้อสายไทยที่ตั้งหลักปักฐานอยู่ในพื้นที่แถบนี้มานานกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น และยังคงสืบสานอัตลักษณ์ของความเป็นคนไทยปาก्षีใต้เอาไว้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวัฒนธรรมภาษาแล้ว ยังได้มีการศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร พบว่าประเพณีวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีวัฒนธรรมที่ค่อนข้างเหมือนกับหลายประเพณีในภาคใต้

4.3 อุตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เขตมณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

4.3.1 อุตลักษณ์ความเป็นไทยในด้านสังคม

4.3.1.1 การปกครอง

การปกครองของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในอดีตยังคงมีอิสระในการปกครองดูแลกันเอง มีกำนัน (จางวาง) ปกครองดูแลลูกบ้าน ตัดสินคดีความต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างคนไทยด้วยกันในตำบล แต่ถ้าเป็นปัญหาเกี่ยวกับเมียนมาหรือชาติอื่นต้องไปขึ้นศาลที่ตะนาวศรีซึ่งผู้ตัดสินจะเป็นชาวเมียนมา โดยจางวางมีหน้าที่เป็นทั้งนายทะเบียนอำเภอและมีบทบาทในการปราบปรามโจรผู้ร้าย อีกทั้งมีสิทธิ์ในการสัญชาติเมียนมา (บ.ธรรมบุตร. 2542. หน้า 63-64.)

ส่วนผู้ปกครองคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่มีบทบาทรองจากจางวางจะเป็นหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งเรียกว่า ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีบทบาทและการเรียกชื่อตำแหน่งเหมือนกับฝั่งไทย การแต่งตั้งของผู้ใหญ่บ้านขึ้นอยู่กับจางวาง อำนาจหน้าที่ของจางวางนั้นสามารถรับรองคนเพื่อให้ได้สัญชาติเมียนมาได้ อาจเทียบกันได้กับกำนันของไทยสมัยเมื่อประมาณ พ.ศ. 2522 ที่กำหนดให้กำนันทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน แล้วจึงปรับเปลี่ยนให้เป็นปลัดอำเภอเป็นนายทะเบียน เพราะเกรงในเรื่องการนำคนต่างชาติมาแปลงสัญชาติเป็นคนไทยโดยผิดกฎหมาย

จากการให้สัมภาษณ์ชาวบ้านสิงขรท่านนี้เล่าให้ฟังว่าถึงอดีตของคุณพ่อของเขาว่าเคยบวชเป็นสมภารวัดสิงขร ต.สิงขร อ.ตะนาวศรี แล้วภายหลังออกมาเป็นจางวาง ต. สิงขร และผู้พิพากษา ต.สิงขร ในเมียนมาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2532 มีตำแหน่ง ผู้พิพากษาตำบล โดยแต่งตั้งจากผู้รู้และเป็นที่นับถือในตำบลนั้นๆ ไปเข้ารับการอบรมด้านกฎหมาย มีหน้าที่พิพากษาคดีเล็กๆ น้อยๆ เช่น คดีอาญาชั้นลหุโทษ และไกล่เกลี่ยประนีประนอมคดีแห่งประเภทกฎหมาย ครอบครัว และคดีมโนสาเร่ทั่วไป ไม่ครอบคลุมถึงคดีอาญาร้ายแรงหรือคดีแพ่งที่กำหนดไว้ว่าไม่ใช่เจ้าหน้าที่ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ในข้อมูลคนที่ 6)

กล่าวได้ว่า ระบบการปกครองภายในกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร แม้จะเป็นกลุ่มขนาดเล็ก มีประชากรไม่มากนัก หากแต่สะท้อนให้เห็นถึงการปกครองตนเองแบบหลวมๆ ภายในกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรที่เคยมีอยู่ในอดีต แสดงให้เห็นถึงการรับอัตลักษณ์ในรูปแบบของการปกครองที่ปรากฏให้เห็นจากการเรียกตำแหน่งผู้ที่เข้ามาควบคุมดูแลคล้ายกับแบบของฝั่งไทย

4.3.1.2 ระบบครอบครัว

ในปัจจุบันสังคมคนไทยในบ้านสิงขรได้มีการเข้ามาของชาวเมียนมาในหมู่บ้าน ทำให้มีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างความเป็นไทยและความเป็นเมียนมา โดยเฉพาะในรุ่นลูกหลานยุคปัจจุบันที่ไม่อคติการแบ่งแยก และไม่มีข้อต้องห้ามในการแต่งงานกับคนต่างชาติพันธุ์ การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์จึงเกิดขึ้นทั้งคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกับคนเมียนมาหรือคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกับชาวกะเหรี่ยงเป็นไปด้วยความเต็มใจ ไม่มีการกีดกันด้วยต่างก็มีศาสนาเดียวกัน การมีที่ยึดเหนี่ยวหรือศูนย์รวมที่พึงทางใจเดียวกัน ทำให้คนไทยในหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการผสมผสานทางชาติพันธุ์มาก หากการแต่งงานนั้นไม่ได้แต่งงานกับคนมุสลิม เพราะสังคมหรือคนในครอบครัวมักจะไม่ค่อยพอใจ ซึ่งการเข้ามาเป็นครอบครัวเดียวกันระหว่างคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรและคนเมียนมา ได้ทำให้การอยู่ร่วมกันจนเกิดจนกลายเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แม้คนเฒ่าคนแก่จะยังคงใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร แต่คนรุ่นลูกหลานนั้นสามารถพูดได้ ทั้งภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาเมียนมา (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ในข้อมูลคนที่ 10) ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มีระบบครอบครัวจากการแต่งงานกันภายในกลุ่มคนไทยด้วยกันเอง ทั้งนี้แนวคิดเกี่ยวกับระบบครอบครัวของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรถือว่ามีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เห็นได้จากการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ แม้จะเน้นเฉพาะกลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธเป็นสำคัญก็ตาม

4.3.1.3 สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

หมู่บ้านสิงขรเดิมที่หมายถึงพื้นที่ที่มีอาณาบริเวณที่ติดกับด้านสิงขร ตำบลคลองวาฬ อำเภอมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อมีการสร้างด่านระหว่างไทยกับเมียนมาจึงตั้งชื่อว่า “ด่านสิงขร” เพราะเป็นเส้นทางที่คนไทยพลัดถิ่นหรือคนไทยสิงขรใช้เป็นเส้นทางในการเดินทางติดต่อกันระหว่างสิงขรเป็นเมืองเก่าและมีความสำคัญทางพุทธศาสนา มีคนไทยตั้งถิ่นฐานกันมานานแล้ว โดยมีหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงให้เห็นว่ามีแนวกำแพงเมืองและคูเมืองเก่า ห่างจากตัวชุมชนสิงขรไปประมาณ 3-4 กิโลเมตร

หมู่บ้านสิงขรในปัจจุบัน ก่อนที่จะเป็นหมู่บ้านพื้นที่ปัจจุบัน เมื่อประมาณ พ.ศ. 2538-2539 ทหารเมียนมาเข้ามาตีฐานกะเหรี่ยงมุดองแตก ทำให้ชุมชนสิงขรต้องถอยเข้าไปอยู่ใกล้ศูนย์กลางในเขตแดนเมียนมามากขึ้น ทำให้ชาวไทยสิงขรอพยพออกมาจากดอนกระอมได้มาตั้งรกรากอยู่บริเวณหมู่บ้านสิงขรในมีการตั้งรกรากกันอย่างกระจัดกระจายกันไปตามลักษณะการตั้ง

ถิ่นฐานของคนในป่าก็ได้ อย่างไรก็ตามปัจจุบันรัฐบาลได้เข้ามาจัดสรรพื้นที่และกำหนดให้ชาวบ้านในชุมชนสร้างบ้านอยู่รวมกัน เพื่อให้ง่ายต่อการปกครองของรัฐบาลเมียนมา

ที่อยู่อาศัยของคนไทยหมู่บ้านสิงขรยังมีลักษณะแบบเดียวกับบ้านชนบทของไทยคือ มีลักษณะเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ได้ถูกเป็นที่โล่งสำหรับจอดเกวียนขนของ เพื่อใช้เลี้ยงวัวหรือเลี้ยงหมู ใช้เป็นพื้นที่ทำ กิจกรรมต่างๆ ใช้ในการเก็บผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดจากน้ำท่วมขัง ซึ่งลักษณะของบ้านเรือนเป็นสิ่งบ่งบอกถึงฐานะทางการเงินของคนขึ้นไทยสิงขรแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ คนที่มีฐานะยากจน ปลูกบ้านมุงจากมุงคา ส่วนคนที่มีฐานะรวย ปลูกด้วยไม้จริง มุงจาก คา สังกะสี หรือกระเบื้อง ซึ่งเรือนแบบนี้มีจำนวนน้อย บ้านคนไทยทุกหลังจะมี "ศาลภูมิ" เชื่อว่าที่พำนักของพระภูมิเจ้าที่ ช่วยให้แยกออกจากบ้านของคนเมียนมา และคนกลุ่มอื่นได้อย่างชัดเจน มีการวางตุ่มน้ำดื่ม ในบ้านคนไทยจะมีตุ่มน้ำเล็กๆ พร้อมใส่น้ำดื่มวางไว้หน้าบ้านสำหรับใครที่ผ่านไปมาได้ดื่ม (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ในข้อมูลคนที่ 4) ซึ่งลักษณะของบ้านเป็นสิ่งที่แบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างกลุ่มคนไทยกับคนชาติพันธุ์อื่นๆ ที่ได้เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านสิงขร

สาธารณูปโภคในหมู่บ้านสิงขร โดยเฉพาะการใช้น้ำนอกจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติอย่างแม่น้ำสิงขรหรือห้วยหนองทั่วไป ยังมีการขุดบ่อบาดาลเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค ใช้อาบน้ำ และใช้ทำกิจกรรมต่างๆ โดยขุดบ่อบาดาลไว้ในบ้านตนเอง และในบางครั้งมีการร่อนน้ำฝนไว้สำหรับดื่ม

ภาพที่ 11 บ้านของคนบ้านสิงขรทั้งในอดีตและปัจจุบัน จากหนังสือจดหมายจากตะนาวศรี
ที่มา บ.ธรรมบุตร, 2542

4.3.1.4 การแต่งกาย

การแต่งกายในอดีตจนถึงปัจจุบัน คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเป็นแบบผสมผสาน เป็นแบบไทยและเมียนมาผสมผสานกัน คือผู้ชายจะนุ่งโจงกระเบนหรือกางเกง ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่น แต่หากต้องเดินทางเข้ามาเมืองไทยจะสวมใส่กางเกง สวมเสื้อ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 8 9 และ 10) การแสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทยของพวกเขาปรากฏจากการปรับเปลี่ยนในการแต่งกายเมื่อเดินทางเข้ามายังฝั่งไทย ซึ่งเป็นความพยายามของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรที่ต้องการแสดงออกให้เห็นว่าพวกเขายังคงดำรงตามวัฒนธรรมไทย แม้ว่าจะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมหลักของพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่อย่างวัฒนธรรมของเมียนมาก็ตาม

ภาพที่ 12 การแต่งกายคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในอดีตและปัจจุบัน จากหนังสือจดหมายเหตุ
ตะนาวศรี
ทิมา บ.ธรรมบุตร, 2542

4.3.1.5 การศึกษา

แต่เดิมการใช้วัดเป็นโรงเรียนเพื่อสอนหนังสือภาษาไทยให้แก่คนในหมู่บ้าน คนไทยทั่วไปใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว แต่ในช่วงที่รัฐบาลปกครองเมียนมา ได้ส่งครูเข้ามาสอนภาษาเมียนมาให้คนไทยซึ่งเป็นการศึกษาระดับประถมศึกษาจากเมียนมา ในบ้านสิงขรมี 2

โรงเรียน คือ โรงเรียนสิงขรจะมีสอนหนังสือไทยเพียงอย่างเดียว และโรงเรียนแหลมมายน สอนภาษาเมียนมา ภาษาอังกฤษ และวิชาพื้นฐานทั่วไป แต่เนื่องด้วยกลัวว่าลูกหลานจะลืมภาษาประเพณี วัฒนธรรมไทย ต่อมากลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในเมียนมาร่วมกันจัดระเบียบหมู่บ้านในปี พ.ศ.2545 โดยจัดพื้นที่วัดเพื่อการเรียน การสอน และการสืบทอดวัฒนธรรมไทย พระภิกษุและผู้รู้ในหมู่บ้านเป็นคนสอน มีการสรรหาซื้อแบบเรียนจากเมืองไทย ฟังเพลง รายการวิทยุจากเมืองไทย มีการซื้อหนังสือเพลงไทยไปหัดอ่านตาม มีการใช้นิทาน นวนิยาย การ์ตูน เป็นสื่อการเรียนการสอน

4.3.1.6 วรรณกรรม

หนังสือและวรรณกรรมของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรส่วนมากจะนำมาจากฝั่งไทย เช่น พระไตรปิฎก หนังสือสวดมนต์ หนังสือพระมาลัย มีทั้งที่เป็นประเภทโศลก สมุดข่อย และหนังสือเป็นเล่ม ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเรียนรู้ภาษา ความเชื่อ และวัฒนธรรมไทย โดยพวกสมุดข่อยเก่าๆ ที่ตะนาวศรีนั้นมีแต่ได้สูญหายไปแล้ว เนื่องจากเคยมีพ่อหลวงสึกออกไปเป็นจางวาง นำหนังสือไปเก็บรักษาที่บ้าน ภายหลังเกิดเหตุไฟไหม้บ้าน จากเหตุการณ์กะเหรี่ยงกับเมียนมาปะทะกัน ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงยึดบ้านคนไทยเป็นที่มั่น ทหารเมียนมาล่าด้วยการเผาบ้าน ทำให้เพลิงไหม้หนังสือดังกล่าวไปด้วย

หนังสือพระมาลัยเป็นหนังสือไทยที่เป็นตัวพิมพ์ ถูกสร้างในเมืองไทย ผู้สร้างเป็นคนบ้านห้วยทรายขาวชื่อนายศวง - นางสุข สร้างถวายเพราะไปบงาข้างตายเป็นป่าหลายคู้ นำไปขายแล้วได้เงินจำนวนมาก จึงนำมาสร้างหนังสือนี้ในเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. 2521 แล้วนำไปถวายวัดหนังสือที่เก็บไว้ที่วัดมีวรรณกรรมสมุดข่อยประเภทจักรๆ วงศ์ๆ ส่วนมากเหมือนหนังสือวรรณคดีที่มีอยู่ในเมืองไทย เพียงแต่เป็นฉบับคัดลอก เช่น ประเภทนิราศของสุนทรภู่ พระอภัยมณี ไกรทอง อิเหนา เป็นต้น ส่วนหนังสือสมัยใหม่ เป็นประเภทหนังสือพิมพ์ นวนิยาย วารสาร ฯลฯ มีอยู่โดยทั่วไป โดยซื้อไปจากเมืองไทย หนังสือเมียนมาไม่ค่อยมี เพราะคนไทยส่วนใหญ่ ไม่นัดที่จะอ่านหนังสือเมียนมา และแม้จะอ่านได้บ้าง ก็หาซื้อยาก แต่โดยทั่วไปคนไทยอ่านหนังสือไทยได้ เพราะเรียนจากที่วัดจึงนิยมอ่านหนังสือไทยมากกว่าหนังสือเมียนมาซึ่งตรงกับผู้ให้สัมภาษณ์ว่า “ในสมัยนั้นทางการเมียนมายังไม่มีการสำรวจประชากรอย่างทั่วถึง ลูกบุญธรรมจึงไม่ได้รับการรับรองสัญชาติเมียนมาเช่นเดียวกับคนไทยพลัดถิ่นส่วนใหญ่ ชาวบ้านยังคงมีวิถีชีวิตแบบชาวนิยมส่งลูกหลานเดินทางมาบวชเรียนแถบ จ.ประจวบคีรีขันธ์ และจ.เพชรบุรี” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7)

การสร้าง รับผิดชอบต่อ และรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยในด้านสังคมของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร ทั้งการตั้งตำแหน่งที่มีบทบาทหน้าที่ควบคุมดูแลกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ลักษณะของบ้านตามแบบไทย การแต่งกาย การศึกษาภาษาไทย รวมไปถึงการเขียนและนำเข้าร่วมกิจกรรมและเอกสารต่างๆ จากฝั่งไทย ถือเป็นความพยายามหนึ่งในการดำรงและแสดงออกของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรว่ายังคงดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ และรักษาแนวความคิดแบบวัฒนธรรมของไทยเอาไว้ อีกทั้งยังพยายามรักษาแนวคิดทางสังคมของพวกเขาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในบ้านสิงขร พร้อมกับการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยให้ยังคงอยู่ในกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเอาไว้

4.3.2 อัตลักษณ์ความเป็นไทยในด้านเศรษฐกิจ

4.3.2.1 การประกอบอาชีพ

หมู่บ้านสิงขรเป็นสังคมเกษตรกรรมและประมง ทำนา ทำไร่ ทำสวน ส่วนมากจะเป็นทุเรียนพันธุ์ปักษ์ใต้ การทำนาปลูกข้าวซึ่งทำเพียงปีละครั้ง ใช้ปุ๋ยคอกเป็นหลัก และเลี้ยงสัตว์แหล่งน้ำธรรมชาติ มีลุ่มแม่น้ำสิงขรในการดำรงชีพ ในการทำเกษตรกรรมยังมีวิถีทำนาแบบการลงแขก รวมถึงมีการจ้างแรงงานเมียนมาด้วยอาชีพเกษตรกร พืชที่คนไทหมู่บ้านสิงขรปลูกได้แก่หมาก มะม่วงหิมพานต์ กัลฉวย มะพร้าว จำปาตะ สับปะรด และผักต่างๆ แต่กัลฉวย มะพร้าว จำปาตะ สับปะรด และผักต่างๆเพื่อรับประทาน พื้นที่ใช้ในการทำการเกษตรเรียกว่า สวนสมรม โดยหมาก ยาง ทุเรียน ปลูกปีละหนึ่งครั้ง การประกอบอาชีพที่สำคัญของคนไทยในหมู่บ้านสิงขรมีดังนี้

1) การปลูกหมาก เป็นหมากสำหรับย้อมผ้า เก็บผลผลิตได้ปีละ 5 ครั้ง นำไปตากประมาณหนึ่งเดือนกว่า พื้นที่เป็นลานตากหมากรวมกันกับคนในหมู่บ้าน ทุกคนรู้ว่าของตัวเองตากตรงไหนส่วนของใครของมันไม่มีจำผิด จากนั้นนำมาทุบ ส่งไปขายในเมืองมะริด ขายได้ราคากิโลกรัมละ 25 จี๊ด โดยมีเจ้าแก่ให้เงินมาก่อน เบิกเงินมาใช้จ่ายต่างๆ ก่อน เมื่อนำหมากไปขายเจ้าแก่จะคิดเงิน คิดดอกเบี้ย เหลือจากนั้นเจ้าแก่จะคืนกลับมา หมากจึงเปรียบเสมือน “ดัชนีชี้วัดความมั่นคง ความมีเงิน ของคนในสังคมเมียนมาได้” เพราะไม่ว่าจะมีการผลิตจำนวนมากเท่าไร ผลผลิตทั้งหมดก็จะถูกรับซื้อจากเจ้าแก่จากเมืองมะริด ในช่วงเวลาว่างจากเรือสวนไร่ นา คนไทยสิงขรจะทำกิจกรรมเกี่ยวกับหมาก ทุบหมาก ปลูกเปลือกหมาก แล้วนำไปตากแดด ดังนั้น สำหรับชาวไทยสิงขรแล้ว “หมาก” มีความสำคัญเทียบเท่ากับ “ข้าว” (ทรงชัย ทองปาน และรัชพล ไทยฤทธิ์. 2561. หน้า 150)

2) การทำประมง แหล่งรายได้อีกหนึ่งแหล่งหนึ่งของชาวไทยสิงขรเนื่องจากหมู่บ้านสิงขรอยู่ไม่ไกลจากแม่น้ำสิงขรมากนัก ทำให้หมู่บ้านมีทรัพยากรแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้การประมงเป็นอีกหนึ่งอาชีพของชาวบ้าน แหล่งน้ำในฝั่งสิงขรยังคงมีสัตว์น้ำชุกชุมและชาวไทยสิงขรยังนิยมนำสัตว์น้ำข้ามฝั่งไปขายในประเทศไทยบริเวณด้านสิงขร การจับสัตว์น้ำจึงถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นแหล่งรายได้อีกหนึ่งแหล่งหนึ่งของชาวไทยสิงขรและเมื่อได้เงินจากการขายของก็จะนำมาซื้อสินค้าจากฝั่งไทย ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค

3) ร้านค้าที่ตั้งในหมู่บ้านสิงขร มีลักษณะเดียวกับร้านขายของชำของไทย ซึ่งเป็นสินค้าประเภทพืชผลทางการเกษตร อาหารสดสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ ที่ใช้ชีวิตประจำวัน อาทิ เกลือ น้ำมันก๊าด ไข่ ไม้ขีดไฟ สบู่ ผงซักฟอก ผงชูรส น้ำปลา ส่วนใหญ่ยารักษาโรค เสื้อผ้า และสินค้าอื่นๆ ก็ล้วนนำเข้ามาจากฝั่งไทย แม้กระทั่งน้ำดื่มก็นำเข้ามาจากฝั่งไทย ซึ่งการนำเข้าสินค้าต้องผ่านด่านพรมแดน เสียภาษี และการขนส่ง ส่งผลให้มูลค่าของราคาสินค้าต่างๆ เพิ่มขึ้น 4 เท่าจากราคาเดิม

4) การปลูกข้าว สำหรับการทำนาปลูกข้าว เป็นการทำนาปลูกข้าวเพียงปีละครั้ง หรือเรียกว่านาปี ใช้น้ำคอกเป็นหลัก โดย“ข้าว” ปลูกไว้สำหรับกิน ขายและเอาไว้จ่ายส่วย ข้าวถือเป็นผลผลิตอีกหนึ่งชนิดที่สำคัญของคนไทยหมู่บ้านสิงขร เพราะทั้งใช้บริโภคภายในครัวเรือน และ ขาย รวมไปถึงใช้เป็นส่วยหรือภาษีให้กับผู้ใหญ่บ้าน

ผลผลิตข้าวของชาวไทยสิงขร มีลักษณะเป็นข้าวไร่ ด้วยการทำนาของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีการสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยวิธีการทำนาคือ การทำนาใช้วัวควายไถนา ไถแล้วหว่าน ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเจ้า ข้าวไร่ ข้าวเหนียว เพื่อปลูกไว้ทำขนมหวานตามประเพณีก่อนเก็บเกี่ยวทำขวัญแม่โพสพ หากปีไหนได้ผลผลิตเยอะจะนิมนต์พระมาสู่ขวัญ ทำขนมเลี้ยงทำบุญให้แม่โพสพ (ทรงชัย ทองปาน และรัชพล ไทยฤทธิ. 2561. หน้า 149)

5) แรงงานรับจ้าง นอกจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการทำประมงที่มีตั้งแต่ในอดีต ในปัจจุบันที่การทำอาชีพแรงงานรับจ้างมากขึ้น ด้วยรัฐได้ให้สัมปทานพื้นที่แก่นายทุนเพื่อเปลี่ยนที่ทำกินของชาวบ้านให้เป็นแปลงเกษตรขนาดใหญ่สำหรับปลูก ยางพารา และปาล์มน้ำมัน โดยเจ้าของแปลงเกษตรส่วนใหญ่เป็นผู้มีอิทธิพล ในท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยพบว่าบริเวณสองข้างทางระหว่างด้านสิงขรไปยังหมู่บ้าน สิงขรนั้น มีการปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันจำนวนมาก บางพื้นที่มีการเผาป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังสังเกตเห็นว่ามีการเก็บเกี่ยวผลปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นพืชที่ต้องใช้แรงงานคนเป็นจำนวนมาก โดยในปัจจุบันได้มีการก่อตั้งโรงงานปาล์มน้ำมัน (ทรงชัย ทองปาน และรัชพล ไทยฤทธิ. 2561. หน้า 150)

4.3.2.2 พลวัตในการปรับตัว

วิถีชีวิตที่ยากลำบากมากขึ้น เนื่องจากในช่วงเวลาต่อมาพื้นที่แถบนี้ได้กลายมาเป็นพื้นที่ผู้รอบระหว่างเมียนมากับชนกลุ่มน้อย ทำให้ชาวไทยพลัดถิ่นบางส่วนหนีภัยสงครามกลับไปยังฝั่งไทย โดยเฉพาะผู้ชาย เพราะกลัวว่าทหารเมียนมาหรือชนกลุ่มน้อยจะเกณฑ์เอาไปเป็นไพร่พล ทำหน้าที่เป็นลูกสมุนขนเสบียงในการทำศึกสงคราม ดังนั้นผู้คนที่ยังอยู่ในหมู่บ้านสิงขรจึงเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ เด็กเล็ก และผู้หญิง ซึ่งต้องยอมให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ในความขัดแย้ง ใช้หมู่บ้านสิงขรเป็นฐานในการทำสงครามกับเมียนมา

1) ไททศน์ คนไทยเชื้อสายลาว ยอดประพันธ์ ได้นำเครื่องปั้นไฟและไททศน์ขนาดใหญ่จากเมืองไทย เปิดให้คนดูและเก็บเงินคนละ 3 บาท (ข่าวสารไม่เก็บ เก็บเฉพาะรายการภาพยนตร์วีดีทัศน์) มีคนดูจำนวนมาก ทำการฉายเป็นรอบๆ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง วอนเพลงฝากรัก เริ่มฉายในเมืองไทย พ.ศ.2530 นำแสดงโดย สรพงษ์ ชาตรี, พรศักดิ์ ส่องแสง, กุสุมา มณีกาญจน์ ซึ่งเป็นที่นิยมฉายวันหนึ่งหลายรอบ แต่มีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นช่วง พ.ศ. 2532 ทำให้ไททศน์เป็นของต้องห้ามในเมียนมา ภายหลังจากการเข้ามาของทหารเมียนมาจึงไม่ได้ดูหรือรับข่าวสารทางไททศน์อีก นักศึกษาเมียนมาเรียกร้อง ประชาธิปไตยและเกิดเหตุปราบปรามกันเป็นการใหญ่ มีกลุ่มกองกำลังหลายฝ่ายลุกต่อต้านเมียนมา ปัจจุบันคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังมีไททศน์ที่ดูกันภายในบ้านตนเองแล้ว และยังคงรับสื่อที่ผลิตจากฝั่งไทย รายการไททศน์ละครยังนิยมของฝั่งไทยอยู่ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

2) ไทศัพทมือถือ คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีโทรศัพท์มือถือ เป็นเครื่องมือสื่อสารหลัก โดยที่เลือกใช้จะเป็นสมาร์ตโฟนที่สามารถเล่นโซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ยูทูบ (Youtube) จากการศึกษาที่มีการสร้างตัวตนที่บอกว่าตนเองนั้นเป็นคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เช่น ช่องยูทูบ เฟสบุ๊กของวัดสิงขรวราราม ประเทศเมียนมา เป็นต้น เครื่องมือสื่อสารดังกล่าวจะมาเลือกซื้อที่เมืองไทยไป เพียงแต่เลือกใช้สัญญาณเครือข่ายของเมียนมาที่กระจายสัญญาณเข้ามายังเขตบ้านสิงขรซึ่งจากข้อมูลการศึกษา พบว่านอกจากการรับวัฒนธรรมผ่านเครือข่ายติบางสะพานแล้วในปัจจุบันเครื่องมือสื่อสารที่รวดเร็วและสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายมากขึ้นกว่าในอดีตอย่างมือถือที่ไม่เพียงเอาไว้ใช้แค่การโทรหากัน ยังมีรูปแบบของสมาร์ตโฟนต่างๆ ที่สามารถรับสัญญาณ 4G ออกมาให้เลือกอย่างหลากหลาย ทำให้เกิดการสื่อสารออนไลน์ที่เป็นทางตรงเข้าหากัน และการท่องโลกสังคมโซเชียล เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ ทำให้เกิดการรับ

วัฒนธรรมได้อย่างง่าย และรวดเร็ว ด้วยเมียนมามีการพัฒนาเครือข่ายสื่อสารมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตเป็นของตนเอง ทำให้ฝั่งของบ้านสิงขรสามารถใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตได้ เลือกรับชมสื่อต่างๆ ทางออนไลน์ได้อย่างสะดวก (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ในข้อมูลคนที่ 7 8 9 และ 10)

อัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่ปรากฏในด้านเศรษฐกิจพบว่า คนไทยในบ้านสิงขรส่วนมากยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่อิงอยู่กับระบบการค้าขายภายในเมียนมา แต่ก็มีบางส่วนที่เดินทางมาทำงานในฝั่งไทย แต่อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏจากการรับเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ รวมไปถึงโทรศัพท์หรือสมาร์ตโฟนในเวลาต่อมา ทำให้การรับข้อมูลข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะวัฒนธรรมไทย รวมถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างคนไทยในบ้านสิงขรกับญาติคนไทยในฝั่งไทยสามารถดำเนินการได้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การรับและรักษาและแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยยังดำเนินต่อไปได้ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

4.3.3 อัตลักษณ์ความเป็นไทยในด้านวัฒนธรรม

4.3.3.1 ภาษา

ภาษามีบทบาทสำคัญในการรักษาไว้ ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Taskeen, Saleem and Shehzadi, 2014) “ภาษา” เป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่ชัดเจนที่สุด และสิ่งหนึ่งที่ใช้นิยามความเป็นคนไทยปากบั้งได้ของคนไทยพลัดถิ่นในหมู่บ้านสิงขรได้ดีที่สุด ดังนั้นกลุ่มชาวไทยสิงขรจึงมักนิยามตัวเองและถูกคนอื่นนิยามว่าเป็นคนเชื้อสายไทยที่ตั้งหลักปักฐานอยู่ในพื้นที่แถบนี้มานานกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น และยังคงสืบสานอัตลักษณ์ของความเป็นคนไทยปากบั้งไว้ได้เอาไว้ การพูดภาษาไทยได้ทำ ให้คนไทยพลัดถิ่นสิงขรยังคงสามารถเชื่อมโยงกับคนไทยในประเทศไทยได้ขณะเดียวกันก็ใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับรัฐไทย อาทิ การข้ามแดนที่ด่านสิงขร เพราะหากบอกว่าเป็นชาวไทยสิงขรทางการไทยก็จะอะลุ่มอล่วยให้คนเหล่านั้นข้ามเขตแดนได้สะดวกมากขึ้น

ดังที่ได้กล่าวมาคนไทยตะนาวศรีคือกลุ่มเดียวกับคนไทยอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้คนไทยสิงขรใช้ภาษาไทยภาคใต้ ที่มีสำเนียงแบบชาวบางสะพาน ตัวอย่างของคำที่ใช้ดังต่อไปนี้

1. สาด แปลว่า เสื้อ ซึ่งคนไทยใต้เรียกเสื้อว่าสาด คนไทยฝั่งชวก็เรียกสาดเช่นเดียวกัน แต่สาดที่
ฝั่งชวจะสานจากไม้ค้ำ
2. สอนสมรม แปลว่า สอน ซึ่งใช้เรียกพื้นที่เพาะปลูก ทำเกษตรกรรม ที่มีการปลูกพืชที่หลากหลาย
ชนิดพื้นที่เดียวกัน
3. ครัน แปลว่า มาก เช่น มีครัน แปลว่า มีมาก
4. ทั้งเพ แปลว่า ทั้งหมด เช่น อยู่ทั้งเพ แปลว่า อยู่ทั้งหมด
5. จังหู แปลว่า มาก, เหลือเกิน เช่น ห้อยจังหู แปลว่า อ ร ้อ ย
เหลือเกิน
6. เนด แปลว่า เลย, อย่างยิ่ง เช่น ไม่มีเนด แปลว่า ไม่มีเลย
7. ไหร แปลว่า อะไร เช่น ไม่สาไหร แปลว่า ไม่
ประสีประสาอะไร
8. ปรีอ, พรือ แปลว่า อย่างไร เช่น พันพรือ แปลว่า เป็นอย่างไร
9. เหล็กชูด แปลว่า กระต่ายชูดมะพร้าว
10. หม้าย แปลว่า ไม่มี เช่น ฝีม้ายญาติ แปลว่า ฝีมไม่มีญาติ
11. บ่าว แปลว่า หนุ่ม เช่น ทำบ่าว แปลว่า ทำอาการ
อย่างเป็นหนุ่ม
12. เปรว แปลว่า ป่าช้า เช่น ฝีมองเปรว แปลว่า ฝีมองป่าช้า
13. ลอกก แปลว่า มะละกอก เช่น แก้วพร้าวเผ่าลอกก แปลว่า แก้วมะพร้าว
เผ่ามะละกอก
14. ส้มรด, ย่าหนด แปลว่า สับปะรด
15. ฟอหลวง แปลว่า หลวงฟอ, สมภาร
16. ฝีมหลวง แปลว่า หลวงฝีม
17. ฝีมทิด แปลว่า นกทิดทือ
18. คอหัก แปลว่า นกฮูก, นกเค้าแมว
19. แนนง แปลว่า นิ่ง
20. .เน่ แปลว่า นี
21. โป แปลว่า ปู่

22. จางวาง แปลว่า หัวหน้าตำบล, กำนัน เช่น จางวางศรีนครินทร์ แปลว่า กำนันศรีนครินทร์
23. หลวง แปลว่า คำนำหน้าผู้ชายที่เคยบวชเรียนแล้วอายุพอสมควร เช่น หลวงนิล หลวง
24. แผลง แปลว่า พุด
25. หยับโยง แปลว่า กระดานหก, ขย่มตัว, เล่นซู้

จากการศึกษานักวิชาการมีความเห็นว่าคนไทยพลัดถิ่นสามารถพูดภาษาถิ่นใต้ได้เช่นกัน ดังที่ บ.ธรรมบุตรได้กล่าวไว้ว่า “สิงขรเป็นแหล่งคนไทยล้วนๆ เป็นคนปากซีใต้ พุดสำเนียงเดียวกันกับปากซีใต้ชาวบางสะพาน เพราะเป็นเครือญาติและไปมาค้าขายติดต่อกันมาช้านาน” (ถวิวิญญ์ ศุภสินธุ์, 2555, หน้า 83)

ในอดีตวัดสิงขรเป็นสถาบันหลักในการผลิตซ้ำและถ่ายทอดความเป็นไทยผ่านทาง การเรียนการสอนภาษาไทยการบวชเป็นเณร เป็นโอกาสหนึ่งของการฝึกภาษาไทย ด้วยจะมีโอกาสข้ามไปเรียนหนังสือที่ฝั่งไทย ดังนั้น วัดสิงขรจึงเป็นพื้นที่สำคัญในชุมชนสิงขรที่ส่งเสริมการใช้ภาษาไทย ซึ่งบางครั้งครามีญาติอยู่ฝั่งไทยก็ฝากลูกหลานของตัวเองไปเรียนภาษาไทยจากโรงเรียนในฝั่งไทย “เพื่อวันหนึ่งจะส่งลูกไปฝากนำหรือฝากญาติให้เรียนภาษาในฝั่งไทย” (ทรงชัย ทองปาน และรัชพล ไทยฤทธิ, 2559)

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยสิงขรยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางภาษาไว้ได้ คือ อิทธิพลของภาษาไทยผ่านสื่อได้แทรกซึมผ่านรายการโทรทัศน์รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ จากฝั่งประจวบคีรีขันธ์ ที่พวกเขาดูหรือฟัง เพราะรายการโทรทัศน์ของเมียนมาส่วนใหญ่จะเป็นข่าวเกี่ยวกับทหาร ส่วนรายการของไทยเป็นพวกรายการบันเทิง ทำให้ภาษาไทยมีความสำคัญในการเข้าถึงสื่อต่างๆ ของไทยได้

4.3.3.2 ศาสนา

จากข้อมูลข้างต้นที่ว่าคนไทยพลัดถิ่นหมู่บ้านสิงขรส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท ซึ่งวัดเป็นสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมของไทยโดยเป็นศูนย์กลางความเชื่อที่เปรียบเสมือน “ใจบ้าน” เป็นแกนกลางและการดูแลเอาใจใส่ ที่ประกอบไปด้วยผู้คน สังคม และวัฒนธรรมอยู่ร่วมกัน ซึ่งใจบ้านของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร คือ วัดสิงขรวราราม คนในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธซึ่งให้ความสำคัญ เรื่องบวร วัด ศาสนา ความเชื่อ โดยวัดตั้งอยู่ในหมู่บ้านสิงขร ตั้งเดิมวัด

สิงขรวรรณสร้างมาตั้งแต่ พ.ศ. 2483 มีการย้ายมา 2 ครั้ง เดิมเป็นวัดสมัยอยุธยาที่ตั้งอยู่ในกำแพงเมืองสิงขรเก่า ย้ายไปตั้งอยู่ในสวนท้ายหมู่บ้าน และครั้งที่ 2 ย้ายมาตั้งอยู่ที่ริมถนนตามนโยบายของรัฐบาลเมียนมาเพื่อความมั่นคง ตามประวัติแล้วมีผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสคือ พ่อหลวงอุบ พ่อหลวงเพรา พ่อหลวงเอียด (บ.ธรรมบุตร.2542.หน้า 107) และในปัจจุบันคือพระสงกรานต์ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 7)

สภาพวัดเดิมบริเวณสวนท้ายหมู่บ้าน มีกุฏิลักษณะเป็นไม้ทั้งหลัง มี 2 ชั้นใต้ถุนโล่ง หลังคาทำด้วยสังกะสี ใต้เสาไม่มีป้ายภาษาไทยเขียนไว้ โบสถ์ใช้อิฐมอดูแดง หลังคาสังกะสี ที่ตัวกุฏิเขียนชื่อพระที่สร้างเป็นภาษาไทย และยังมีร่องรอยของสงครามให้เห็น (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 7) ภายในวัดมีประดิษฐานพระพุทธรูป 2 แบบ คือแบบไทยและแบบเมียนมา ซึ่งแบบเมียนมา คือ พระหินอ่อน คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเรียนว่า พระศิลาวง เช่นเดียวกับคนไทยภาคใต้ ส่วนภาพพุทธประวัติจะชื่อมาจากฝั่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ บ้างก็ชื่อจากฝั่งเมียนมา แต่มีการจารึกเป็นชื่ออักษรไทย

ภาพที่ 13-14 วัดสิงขรปัจจุบัน
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

ภาพที่ 15 ป้ายบอกอายุปฏิมาของวัดสิงขรเก่า สร้างมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2483
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

ภาพที่ 16 ปฏิมาเจ้าอาวาสวัดสิงขรปัจจุบัน
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

ภาพที่ 17 พระพุทธรูปในโบสถ์วัดสิงขรปัจจุบัน
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

ภาพที่ 18 พระวัดสิงขรปัจจุบัน
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

4.3.3.3 ความเชื่อ

นอกจากศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรแล้ว ยังมีความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดต่อกันมา ซึ่งเป็นความเชื่อที่คล้ายหรือสอดคล้องกับความเชื่อของคนไทยในฝั่งไทย ดังนี้

1) **ความเชื่อเรื่องการบวชของลูกชาย** คนไทยสิงขรยังคงมีคติความเชื่อเช่นเดียวกันกับคนไทยในประเทศไทยว่า ลูกชายจะต้องบวชให้พ่อแม่ จะทำให้พ่อแม่ได้บุญใหญ่ เมื่อเสียชีวิตไปพ่อแม่จะได้เกาะชายผ้าเหลืองลูกขึ้นสวรรค์ การบวชพระจึงเป็นกลไกในการดำรงอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวบ้านในหมู่บ้านสิงขร เพราะบ้านใดที่มีลูกชายและหากเป็นคนไทยมักนิยมให้ลูกบวชอย่างน้อย 1 พรรษา เพราะหากไม่บวชจะถูกตำหนิว่า “ไม่เป็นผู้ชาย” นอกจากนี้ยังมีคติความเชื่อที่ว่า หากมีลูกชายที่ผ่านการบวชมาก่อน “ผ้าเหลืองจะได้ปิดขุมนรกให้พ่อแม่” ด้วย (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 7)

2) **ความเชื่อเรื่องการบูชาหิ้งพระ** คนไทยสิงขรเชื่อในสิ่งลี้ลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าป่าเจ้าเขา ไสยศาสตร์ต่างๆ ผสมผสานกับพุทธศาสนา เป็นการยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีแบบโบราณ เช่น พิธีกรรมทางศาสนาการบูชาหิ้งพระบนเรือน คนไทยพุทธและชาวพุทธเมียนมาจะมีหิ้งบูชาพระในบ้าน ทุกวันจะต้องบูชาข้าวพระด้วยข้าวสุก 1 ถ้วย น้ำ 1 แก้ว พร้อมดอกไม้ธูปเทียน โดยจะเก็บออกหลังจากเลยเวลาเที่ยงไปแล้ว หรือที่เรียกว่าลาของไหว้ ซึ่งในสมัยนายพลเนวินปกครองเคยคิดจะให้เลิกการถวายข้าวพระ ให้เหตุผลว่าเป็นการสิ้นเปลือง แต่ชาวพุทธต่อต้านความคิดนี้จึงถูกล้มเลิกไป (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 7)

ภาพที่ 19 การบูชาหิ้งพระคนไทยสิงขร

ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

3) **ความเชื่อเรื่องผี** ผีที่ยังมีความเชื่อว่ามีอยู่ ผีกระสือ ผีปอบ ผีกระหัง ผีโปง ผีตายท้องกลม ถูกถ่ายทอดเป็นเรื่องเล่าว่า ผีกระสือเป็นผู้หญิงธรรมดาในตอนกลางวัน แต่เวลากลางคืนจะออกไปหากินของสกปรก เช่น อุจจาระ รกของหญิงที่คลอดลูก กบเขียดในทุ่งนา ซึ่งเวลาออกไปหากินของเหล่านั้นจะมีแสงสว่างวาบขึ้นและดับเป็นจังหวะคล้ายหิ่งห้อยแต่มีความสว่างมากกว่า ลักษณะของแสงนั้นจะมีแสงสีม่วงเจือปน ผีกระสือสามารถถอดหัวกับใส่ออกจากตัวลอยไปหากิน สามารถถ่ายทอดความเป็นกระสือสู่คนอื่นได้โดยวิธีการบ้วนน้ำลายลงในเต้าปูนหรือภาชนะที่ใส่น้ำดื่ม ทำให้คนที่กินหมากพลุกกับปูนหรือดื่มน้ำร่วมรับมรดกผีกระสือไปด้วย ผู้หญิงที่ถูกสงสัยจะไม่ค่อยถูกเชิญให้ขึ้นไปบนบ้าน หากขึ้นไปก็จะเฝ้าไว้ไม่ให้มีการบ้วนน้ำลาย ซึ่งจากความเชื่อเรื่องผีกระสือทำให้ไปสู่การเกิดวิธีการป้องกันตัว โดยวิธีการต้องใช้ไม้ที่มีหนามล้อมรั้วบ้านไว้ รกของหญิงที่คลอดลูกต้องนำไปฝังดิน เชื่อว่ากระสือกินของสกปรกแล้วจะมาเค็ดปากกับผ้าที่ตากไว้ในที่แจ้ง ใครที่มีผ้าดังกล่าวให้นำผ้าไปต้มจะทำให้หญิงที่เป็นกระสือร้อนดินทุรนทุราย และทำให้รู้ว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นกระสือ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 7)

4) **ความเชื่อเรื่องหมอผี** หมอผีเป็นบุคคลที่เชื่อว่าทำหน้าที่ขับไล่ปราบผี ใครที่ถูกผีทักป่วยไข้จะใช้หมอผีเป็นสื่อกลางบอกกล่าวแก่ผีให้เป็นที่พอใจ และมีของเช่น ไหว้ให้ผีตามต้องการ อย่างคนที่เชื่อว่าถูกผีปอบเข้าสิง จะมาหาหมอผีเป็นคนขับไล่และปราบด้วยอาคม ด้วยเครื่องมือในพิธีการ คือ มีดหมอ หวานเสก ข้าวสารเสก เชื่อกันว่าหากผีตนใดดุร้าย ดื้อดึง จะถูกเมี้ยนด้วยหวายเสก น้ำมันต์หมอผี ทนความเจ็บปวดไม่ไหวจะออกไปจากร่างคน นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมความเชื่อเรื่องการเข้าผี ผีเข้า ไล่ผี เลี้ยงผี การปล่อยคุณไสยต่างๆ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 7)

5) **ความเชื่อเรื่องของขลังความคงกระพัน** คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังมีความเชื่อเรื่องขลัง ความคงกระพัน อาคมและโชคลาภต่างๆ อยู่มาก ผู้ชายนิยมสักลายตามร่างกายเป็นเลขยันต์ต่างๆ เชื่อว่าทำให้คงกระพัน พันแทงไม่เข้า ยิ่งไม่ออก แคล้วคลาดปลอดภัย ส่วนเรื่องเครื่องรางของขลังที่เหมือนของคนใต้ การแขวนพระเครื่องราง ตะกรุด ว่านยา ซึ่งเหมือนกับเครื่องรางของคนไทย นอกจากนี้ยังถือหัว คือ การไม่ให้เด็กผู้หญิง หรือผู้อ่อนกว่า หยิบวางของ ห้ามเนื้อศิระผู้ใหญ่หรือผู้ชาย ห้ามจับหัว ลูบหัวเล่น ห้ามลอดราวตากผ้าของผู้หญิง ไม่จับเสื้อผ้าของผู้หญิง ห้ามอาบน้ำในแม่น้ำสิงขร โดยผู้ชายเชื่อว่าหากทำสิ่งดังกล่าวจะทำให้ของขลังที่มีเสื่อมหายไป (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 7)

6) **ความเชื่อเรื่องหน้าพราน** เป็นความเชื่อทางภาคใต้จึงนิยมทำหน้าพรานอันเล็ก ๆ สำหรับใช้พกติดตัว เพราะเชื่อกันในพุทธคุณที่โดดเด่นทางด้านเมตตา ค้ำชวย และเรียกลูกค้า อีกทั้งหากเคราะห์ซ้ำกรรมซัด ถูกกระทำ ลมเพ ลมพัด หน้าพรานก็สามารถช่วยป้องกันอันตรายจากเรื่องเหล่านั้นได้ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 7)

7) **ความเชื่อเรื่องศาลภูมิ** เรื่องประวัติความเชื่อเกี่ยวกับ “ศาลภูมิ” ได้ความว่ามีกาลเล่าสืบต่อมาว่า สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าขอที่ให้นุชย์อยู่ 5 ย่างก้าว แต่พอก้าวไปครบก็เต็มผืนดิน พระภูมิไม่มีที่อยู่ พระพุทธเจ้าจึงขอแบ่งที่จากมนุษย์ให้พระภูมิอาศัย เวลาสร้างเรือนมนุษย์จึงต้องปลูกสร้าง “ศาลภูมิ” แบ่งที่ให้พระภูมิอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างบ้านของคนไทย กับบ้านของคนเมียนมา และบ้านของมุสลิมได้ เพียงดูว่าบ้านไหนมีศาลภูมินั้นคือบ้านคนไทย ทำให้เห็นวาระหว่างศาสนาพุทธและผีของคนไทยโบราณ ความเชื่อฝังใจเดิมยังมีอยู่ในวัฒนธรรมพุทธ และอยู่ร่วมกันมาในพุทธประเพณีชีวิตชาวบ้าน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนที่ 7)

ภาพที่ 20 ศาลภูมิ

ที่มา อภิลักษณ์ เกษมผลกุล, 2560

ภาพที่ 21 บ้านคนไทย

ที่มา วรพจน์วิเศษศิริ, 2560

4.3.3.4 อาหาร

วัฒนธรรมการกินของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงคโปร์ อาหารที่รับประทานเป็นอาหารได้เหมือนคนอำเภอบางสะพานทั่วไป อาทิ ไบเห่เลี้ยงผัดไข่ อาหารประเภทแกงจะใส่ขมิ้นเป็นส่วนผสมของอาหาร โดยทุกครอบครัวจะทำอาหารรับประทานเองภายในครอบครัว โดยวัตถุดิบที่ใช้ทำอาหารส่วนใหญ่จะได้จากผลผลิตทางการเกษตรของบ้านตนเองที่ทำไว้ หรือการแลกเปลี่ยนกันของบ้านใกล้เคียง เว้นแต่สิ่งที่จะต้องซื้อเข้ามาเพื่อเป็นส่วนประกอบเป็นจำพวกเครื่องปรุง อาทิ น้ำปลา ผงชูรส เกลือ น้ำตาล เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้หาซื้อได้จากร้านค้าในหมู่บ้านที่นำมาวางจำหน่าย คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงคโปร์ไม่มีการทำอาหารเพื่อขายให้คนในหมู่บ้าน หรือแม้แต่การขายให้บุคคลอื่นที่เข้ามาในหมู่บ้าน เมื่อมีคนนอกถิ่นเข้ามาจะสอบถามการเข้ามา เป็นใคร หรือมาหาใครในหมู่บ้าน หากเป็นบ้านใกล้เคียงกันจะเชิญขึ้นเรือนและต้อนรับเลี้ยงดูด้วยอาหารที่ทำกันเอง ในบางครั้งให้มีการพักค้างคืนที่เรือนหรือให้ความช่วยเหลือ เพื่อจัดการธุระให้เสร็จตามวัตถุประสงค์ที่มา เว้นเสียเมื่อมีการจัดงานเทศกาลหรืองานมหรสพประจำปีของหมู่บ้าน จะมีคนนำอาหารมาขายภายในงานให้แก่คนที่มาเที่ยวชมงาน ซึ่งประเภทอาหารที่นำมาขายเป็นประเภท

ขนม ของกินเล่น เครื่องดื่ม ได้แก่ กาแฟ น้ำหวาน น้ำแข็ง หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่ เป็นอาหารที่ไม่สามารถทำขึ้นเองได้ในครัวเรือน หรือทานเพียงเพื่อความเพลิดเพลินในการเที่ยวชม งานมิใช่อาหารหลักในชีวิตประจำวัน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 8, 9 และ 10)

ภาพที่ 22-23 อาหารในวัฒนธรรมการกินของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เป็นอาหารแบบภาคใต้ ของไทย ซึ่งอัตลักษณ์อาหารได้มีการใส่ไขมันเป็นส่วนผสมของอาหาร
ที่มา วรพจน์วิเศษศิริ, 2560

4.3.3.5 ภูมิปัญญาการเล่นเพลงพื้นบ้าน

ประเพณีการเล่นคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มีลักษณะมีการเล่นแบบปักชำไต้ของไทย และมีการใช้ภาษาท้องถิ่นได้บางสะพาน ซึ่งการเล่นคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ได้แก่ การเล่นหนังตะลุงและมโนห์รา

หนังตะลุงเป็นมหรสพที่นิยมแพร่หลายอย่างยิ่งของคนปักชำไต้ในไทยมาเป็นเวลาช้านาน หนังตะลุงแสดงได้ทั้งในงานบุญและงานศพ ดังนั้นงานวัด งานศพ หรืองานเฉลิมฉลองที่สำคัญจึงมักมีหนังตะลุงมาแสดงให้ชมด้วยเสมอ ซึ่งคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังคงพยายามรักษาเล่นกันตามงานรื่นเริงและงานแก้บนหลังจากที่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้ बनบานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผลสำเร็จ ส่วนการเล่นมโนห์รา หรือที่ชาวปักชำไต้นิยมพูดตัดคำให้สั้นลงว่า "โนรา" มโนห์ราหรือโนราเป็นการเล่นที่นิยมกันมากทั่วภาคใต้ ไม่ว่าจะงานเทศกาลนักขัตฤกษ์หรืองานมงคลใดๆ มักจะมีมโนห์รามาแสดงด้วยเสมอ มโนห์ราเป็นการแสดงทำนองเดียวกับละครชาตรีที่เล่นกันแพร่หลายในภาคกลาง กล่าวคือมีการรำรำ มีบทร้อง บทเจรจา และการแสดงเป็นเรื่องยาว

แต่ในเวลาต่อมามโนห์ราและหนังตะลุงคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกลับไม่ได้เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย วิถีชีวิตของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่เผชิญกับความยากลำบากมากขึ้นเนื่องจากพื้นที่แถบนี้ได้กลายเป็นพื้นที่สู้รบระหว่างเมียนมากับชนกลุ่มน้อยทำให้ชาวไทยพลัดถิ่นบางส่วนหนีภัยสงครามกลับไปยังฝั่งไทย เพราะกลัวว่าจะถูกทหารเมียนมาหรือชนกลุ่มน้อยเกณฑ์เอาไปเป็นไพร่พล เพื่อทำหน้าที่เป็นลูกสมุนขนเสบียงในการทำศึกสงคราม ทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมของคนสิงขรต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พอถึงช่วงหลังการเจรจาหยุดยิง ก็มีความพยายามฟื้นฟูประเพณีบางอย่างที่ที่อยู่ในความทรงจำร่วมของคนไทยสิงขร โดยยังคงสาระและจุดมุ่งหมายของการเล่นเหล่านี้ยังคงชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของคนไทยสิงขร

- หนังตะลุง

คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีการเล่นแบบปักชำไต้ของไทย ใช้ภาษาท้องถิ่นได้ มีหลายคณะเรียกชื่อตามนายหนัง เช่น คณะของนายสร้อย แสงวิโรจน์ เรียกว่า หนังสร้อย นอกจากนี้ยังมีหนังช่วย และหนังยอด ซึ่งมักเล่นกันตามงานรื่นเริงและงานแก้บน ที่คนบ้านสิงขรได้ बनบานกับสิ่งศักดิ์ไว้ เมื่อได้ตามที่ขอจึงจ้างหนังตะลุงมาเล่น เดิมนิยมนำเรื่องรามเกียรติ์มาเล่น แต่ในสมัยนี้เป็นเรื่องวิถีชีวิตบ้านๆ เป็นเรื่องแต่งขึ้นมาใหม่เป็นบทบาทสมมุติเรื่องราวบ้านเมืองต่างๆ เช่น กรรม

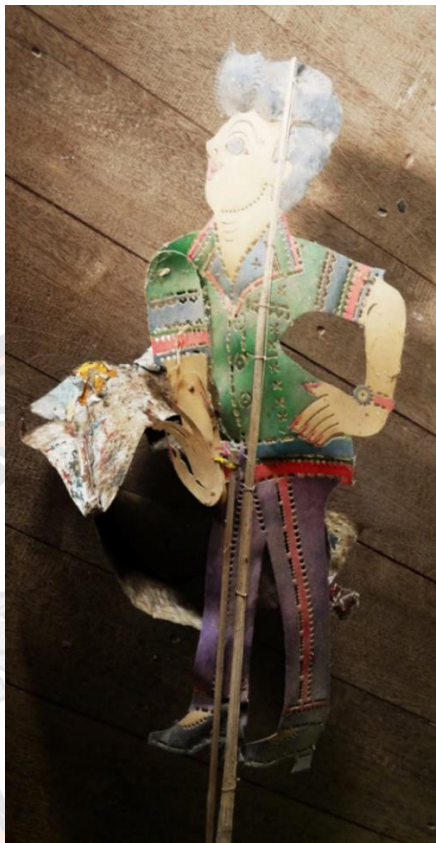
สนองกรรม ผู้ที่มีกรรม ลุงบุญเสริมที่เป็นนายหนังได้กล่าวว่า “เคยมาเล่นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เพื่อขับเคลื่อนพระราชบัญญัติสัญชาติให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร” (ตะนาวศรี ชุมทางการเมืองค้าบนฝั่งอันดามัน วารสารเมืองโบราณ . 2562. หน้า 57)

โดยขั้นตอนการเล่นหนังตะลุงของคนไทยตะนาวศรี ไม่มีการออกถึงชาวลึงดำอีกแล้ว เช่นเดียวกับหนังตะลุงภาคใต้ช่วงหลายสิบปีมานี้ ที่ยกเลิกการออกถึงชาวลึงดำไปนานมาก ซึ่งต่างจากหนังตะลุงเพชรบุรี ที่ปัจจุบันนี้ในหลายคณะยังคงรักษาจารีตการออกถึงชาวลึงดำแบบโบราณ ตั้งแต่รับมาจากหนังพัทลุงครั้งสมัยรัชกาลที่ 5 ไว้อย่างเคร่งครัด โดยทั้งฝั่งไทยและฝั่งเมียนมายังนิยมหนังตะลุงในงานทำบุญ แก่น ทำให้เห็นว่าหนังตะลุงยังคงดำรงอยู่ได้ด้วยคติพุทธกับความเชื่อเรื่องผี โดยเฉพาะการแก่น ถ้าคนไทยทั้ง 2 ฝั่งยังมีความเชื่อเรื่องต้องบนบานและแก่น และต้องทำบุญกันอยู่ หนังตะลุงไม่น่าจะสูญหายไป ซึ่งในผู้สัมภาษณ์ได้อธิบายขั้นตอนการเล่นหนังตะลุงดังนี้

1. ตั้งจอหนัง คือตั้งหยวกไว้ปักตัวหนัง เจ้าบ้านจะตั้งโรงตั้งจอไว้ให้
2. นายหนังพาน้ำไปขึ้นจอ บอกหนังว่ามาถึงบ้านแล้วอย่าให้สิ่งร้ายบังเกิด ต้องป้องกันด้วยการทำพิธีสวดมนต์ไหว้พระ ใช้หมาก 3 คำ คำแรกบรรจุลงหยวก ด้วยการเจาะ หยวกบรรจุหมากพลู 1 คำ เอาฝาทำจากหยวกกล้วยที่เซาะ ออกมาปิดให้มีตรอย แล้วใช้เล็บหรือไม้ตบหนังก็ได้ เขียนยันต์ พระเจ้าห้าพระองค์ไว้บนผิวหยวก หมากคำที่ 2 วางใส่ดนตรี หนัง มีโหม่ง ทัพ นิ่ง กลอง ปี หมากคำที่ 3 ถวายบนอากาศ ด้วยการวางบนที่สูง
3. ออกฤๅษี ตัวฤๅษีแกะจากหนังวัว นายหนังจะตั้ง นะโม สวดชุมนุมเทวดา บทพาหุง บทอิติปิโส บทมหากาฐณโก
4. ออกประกาศ ใช้รูปประกาศเป็นรูปเด็กหนุ่มถือ ดอกบัว ถือธงก็มี ออกมาไหว้ครูหนัง ไหว้เจ้าที่ ไหว้ผีวัด ไหว้ พระคุณพ่อแม่ ไหว้พระอิศวร
5. ออกตัวตลก ไช้ขวัญเมือง มาบอกเรื่อง เล่าเรื่อง หนังว่าจะเล่นเรื่องอะไร งานอะไร
6. ตั้งเมือง ออกเจ้าเมือง นางเมือง มีบุตรไหม เมืองนี้ ชื่อเมืองอะไร เกิดเรื่องอะไร ยกเรื่องมากล่าวให้รู้กัน จะลงเรื่องสอนธรรมะแทรกอย่างไร ก็ว่ากันไป
7. เล่นเป็นเรื่องเรื่อยไปจนจบ
8. ฤๅษีมาปิดเรื่อง ยุติการแสดง แล้วแต่นายหนัง จะสรุปว่าสอนอะไร ให้คติธรรมอะไร

9. นายหนังทำพิธี “ถอนหมาก” เเอาหมากที่ฝังใน หยวกไผ่ออกทันทีที่เล่นหนังจบ การถอนหมากบรรจุกหยวก ใช้คาถาสักพระ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1,2,3,4,10)

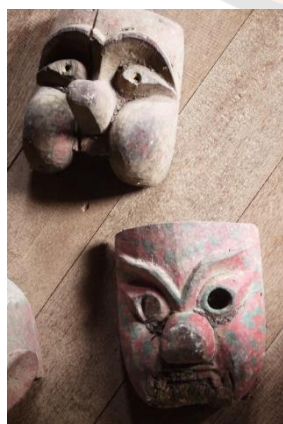
ภาพที่ 24 ตัวหนังตะลุง
ที่มา ปฏิพัฒน์ พุ่มพงษ์แพทย์, ม.ป.ป.

- มโนราห์

คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจะเรียกสั้นๆ ว่า “โนราห์” และมีการเรียกชื่อคณะตามนายวงหรือเจ้าของคณะ อย่างมโนราห์ของนายอายุ เกตุแก้ว เรียกว่า โนราห์อาบ ซึ่งมีรกรากอยู่ที่ฝั่งไทย เป็นหลานของโนราห์ยุง บ้านกรูด (ถ้าคีรีวงก์) อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้ยังมีโนราห์นุ้ย ชันศรี และโนราห์เคี่ยมด้วย และมหรสพอื่นๆ เช่น รำวง สวดคฤหัสถ์แบบไทย แต่ไม่มีลิเก หรือโขน ละครแบบไทย โดยคณะโนราห์นั้นอาศัยอยู่ฝั่งอำเภอบางสะพาน เป็นรุ่นลูกหลาน หากเมื่อมีการจ้างไปแก้บนหรืองานรื่นเริงที่ฝั่งบ้านสิงขรก็จะข้ามทางด้านทางด้านสิงขร นอกจากนี้นักโบราณคดีอิสระของไทย ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “โนราห์” ว่า

“นอกจากจะเป็นการแสดงประจำถิ่นของภาคใต้ที่มีมานานแล้ว จุดเด่นของมโนราห์ที่คนใต้ คือ การใช้ไสยศาสตร์เข้ามาช่วยในการแสดง ไม่ว่าจะเป็นการเสกแป้ง การเสกเครื่องแต่งตัว รวมไปถึงการกันและแก้ของจากฝ่ายตรงข้าม ด้วยวิชาไสยศาสตร์ของมโนราห์ เป็นวิชาเฉพาะกลุ่ม ที่มีความขลังและรุนแรงมาก โดยเฉพาะในเรื่องของ “แรงครู” ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถแสดงผลทั้งคุณและโทษได้อย่างทันตาเห็น ในสังคมชาวใต้ทั่วไปเชื่อกันว่า “ครูหมอมโนรา” มีความศักดิ์สิทธิ์ ใครทำผิดจารีตหรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่เหมาะสมไม่ควร ก็จะถูกครูหมอกะทำให้มีอันเป็นไปต่างๆ นานา ซึ่งวิธีแก้ไขการผิดครู คือ การเชิญครูหมอมโนราเข้าประทับทรง เพื่อถามถึงสาเหตุ และวิธีการแก้หลังจากได้แก้ไขจนหายเป็นปกติแล้ว จะต้อง “แก้บน” ด้วยการเล่นโนรา” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่1,2,3,4,10)

ในวัดสิงขรวรารามมีหน้ากาก “หน้าพราน” อยู่เป็นจำนวนมากหน้าพรานบุญ ซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์ และสำคัญไม่น้อยไปกว่า “เทริด” เพื่อนำมาใช้ในการแสดง “มโนราห์” หรือ “โนรา

ภาพที่ 25-28 หน้ากากโนราห์

ที่มา ปฏิพัฒน์ พุ่มพงษ์แพทย์, ม.ป.ป.

4.3.3.6 ขนบธรรมเนียมประเพณี

บริบททางสังคมของหมู่บ้านสิงขรหมู่บ้านสิงขรนับได้ว่าเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นจากนโยบายส่งเสริมให้คนเมียนมาเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตตะนาวศรี ทำให้ชาวไทยสิงขรและคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ต้องปรับตัวเข้าหากันมากขึ้น ทั้งนี้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังอาศัยการอยู่ร่วมกับแบบยึดโยงกับระบบเครือญาติ ทุกคนในชุมชนรู้จักกันตั้งแต่บรรพบุรุษและมีการเคารพผู้อาวุโสพอใหญ่หรือคนที่มีความอาวุโสสูงสุดจะเป็นผู้รอบรู้ขนบธรรมเนียม ทำให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังคงยึดขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยได้โบราณแบบอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์อย่างเหนียวแน่น แบ่งหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

- การแต่งงาน

คนไทยสิงขรไม่นิยมประกอบพิธีแต่งงานบนเรือน ดังนั้น หากบ้านใดมีการแต่งงาน จะปลูกโรงพิธีแต่งงาน สำหรับการจัดงานแต่งงานและต้อนรับแขกที่มาร่วมงานเพื่อแสดงความยินดี มีลักษณะเป็นสถานที่ชั่วคราวปลูกด้วยไม้ไผ่อยู่ในบริเวณบ้าน

- การบวช

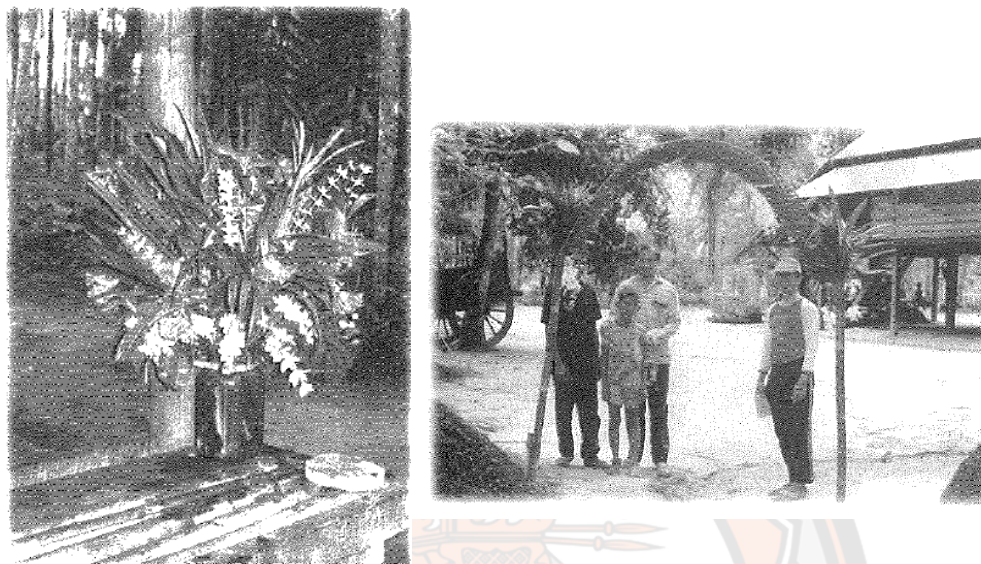
พิธีบวชในชุมชนนั้นไม่แตกต่างจากวัดในฝั่งไทยมากนักกล่าวคือ ผู้บวชจะต้องไปอาศัยอยู่ที่วัดก่อนประมาณ 15 วัน เพื่อให้สามารถท่องบทสวดมนต์และคำอาราธนาศีล การให้ศีลให้พรได้ โดยคนเชื้อสายไทยที่เข้ามาบวชจะต้องอ่านภาษาไทยได้ เพราะต้องใช้ในการอ่านหนังสือมนต์พิธีสำหรับเตรียมตัวบวช ซึ่งเป็นหนังสือตำรามนต์พิธีที่เหมือนกับฝั่งไทย ในส่วนพิธีโกนผมนั้นไม่ได้มีการกำหนดว่าจะโกนที่บ้านหรือที่วัดแต่ผู้ที่ทำหน้าที่นี้ได้แก่ ผู้อาวุโสหรือปู่ตายาย ด้วยเหตุที่วัดในหมู่บ้านสิงขรเป็นศูนย์กลางของคนชุมชน ดังนั้นพิธีโกนผมส่วนใหญ่นิยมจัดที่วัด ส่วนพิธีแห่นาคนั้นคล้ายฝั่งไทย เมื่อถึงวัดจะทำพิธีเวียนรอบอุโบสถ 3 รอบ หลังจากนั้นจึงเข้าพิธีขอพรพรพากับหัวหน้าคณะสงฆ์ที่มีเชื้อสายไทย

- ประเพณีสงกรานต์

จัดขึ้นในเดือนเมษายน เป็นประเพณีที่มีกิจกรรมเหมือนของคนไทย คือ การละเล่นกีฬาพื้นบ้าน การทำบุญวันสงกรานต์ เอกลักษณะอย่างหนึ่งของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรทุกบ้านมีดอกไม้ใส่กระบอกลูกไม้ใผ่ผูกหรือติดไว้ตามเสาบ้านและนำเอาทางมะพร้าวมาขดเป็นรูปโค้งหน้าบ้านเป็นซุ้มประตู และทำพุ่มเสียบเงินที่เรียกว่าพุ่มกัลปพฤกษ์ ทำจากต้นกล้วยในการทำพุ่ม

กัลปพฤกษ์ส่วนมากจะทำเป็นจุดตามบ้านใกล้กันหรือในหมู่ญาติมิตร โดยในวันทำบุญจะมีการแห่พุ่มของตัวเองไปที่วัด เพื่อนำไปถวายพระที่วัด

ภาพที่ 29 ช่อดอกไม้ประดับซุ้มประตูประดับบ้านเทศกาลสงกรานต์ จากหนังสือจดหมายจาก
 ตะนาวศรี
 ที่มา บ.ธรรมบุตร, 2542

- ประเพณีส่งตายาย

ความเป็นมา ประเพณีรับ - ส่งตายาย เป็นประเพณีทำบุญวันสารทในเดือนสิบประเพณีนี้มีความเชื่อว่า ในวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบของทุกปี พญายมหรือยมโลกจะปล่อยให้คนที่ตายไปแล้ว โดยเฉพาะพวกที่ตกอยู่ในนรก เป็นเปรตให้ขึ้นมาเยี่ยมลูกหลานในมนุษยโลกได้ 15 วัน พอถึงแรม 15 ค่ำ จึงถูกเรียกกลับไปอยู่เดิม ชาวบ้านเนินทอง อำเภอกำแพงแสน จึงทำพิธีรับบรรพบุรุษในวันแรม 1 ค่ำ เรียกว่า "วันรับตายาย" พอถึงวันแรม 15 ค่ำจึงส่งตายายกลับ เรียกว่า "วันส่งตายาย" ซึ่งจะจัดขึ้นทุกท้องที่ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดชุมพรและบางพื้นที่ของอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นประเพณีที่แสดงออกถึงความกตัญญูอย่างสูงยิ่งต่อบรรพบุรุษ เป็นประเพณีที่ชาวบ้านทุกครอบครัวจะไปร่วมกันทำบุญที่วัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ที่

สำคัญยิ่งในวันนี้ชาวบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชาวท่าแซะ จังหวัดชุมพร ซึ่งประเพณีส่งตายายตามสายน้ำ

คนไทยสิงขรได้มีการปฏิบัติเหมือนกันปีละหนึ่งครั้ง เพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษโดยการรวมตัวของญาติพี่น้องให้ทำบุญร่วมกัน รวมอนุโมทนากัน ตักบาตร และถวายสังฆทานที่วัดสิงขร นำของไหว้ประกอบด้วย ขนม น้ำ ดอกไม้ จตุศูเทียน ไปวางบนแพไม้ไผ่ขนาดใหญ่วางรวมกันกับคนในชุมชนที่มาช่วยทำบุญในงาน บางคนจะใช้กบกล้วยทำเป็นกระทงแบบเรือ มีไม้พาย และใส่ของไหว้ลงไป พิธีการจะมีพระอาจารย์มาทำพิธีสวด โยงสายสิญจ์จากตัวแพไม้ไผ่ที่มีของไหว้ไปให้พระจับเพื่อทำพิธี เสร็จแล้วจึงปล่อยของตายายลอยไปตามคลองสิงขร ประเพณีนี้คนไทยสิงขรมีความเชื่อว่า หากทำแล้วชาติต่อไปจะได้เป็นพ่อแม่ลูกกันอีก ถ้าไม่ทำรวมกันชาติต่อไปอาจจะได้เป็นแค่เพื่อนกัน หรือห่างวาห่างศอกกันไป (หมู่บ้านสิงขร ประเทศเมียนมา. 2563. ออนไลน์) ซึ่งเป็นประเพณีไทยของหมู่บ้านสิงขรที่สืบกันมาจนถึงปัจจุบัน งานจะถูกจัดขึ้นในเดือนสิบของทุกปี เป็นงานเดียวกับงานสารทเดือนสิบของฝั่งภาคใต้ของไทย จุดประสงค์เพื่อการไหว้เดียวกันที่มีความเกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษ ญาติตายาย แต่มีพิธีการบางอย่างหรือของไหว้ไม่เหมือนกัน (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7)

ภาพที่ 30 ประเพณีส่งตายาย อำเภอบาง
สะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ 31 ประเพณีส่งตายาย บ้านสิงขร
ประเทศเมียนมา
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

- พิธีทำขวัญข้าว

คนไทยที่บ้านสิงขรเริ่มทำนากันในช่วงเดือน 6 และเก็บเกี่ยวในช่วงหลังออกพรรษาแล้ว ประมาณเดือน 11 เดือน 12 ด้วยคนไทยมีคติในการบูชาแม่โพสพเช่นเดียวกัน เมื่อเกี่ยวข้าวมา นวดแล้ว ก่อนจะนำข้าวขึ้นยุ้งฉางจะมีพิธีกรรมทำขวัญข้าวในลานข้าว โดยจะนำข้าวทั้งหมดที่นวด ได้มาพูนสูงขึ้นไปเป็นกองใหญ่ ตรงกลางกองข้าว ปักต้นร่มข้าว ต้นกล้วย ต้นอ้อย และยังมีตาก้อม ซึ่งเป็นภาชนะภาชนะจักสานชนิดหนึ่งคล้ายชะลอมมีอาหารบรรจุไว้ข้างในผูกเอาไว้กับต้นร่มข้าว ต้นกล้วย และต้นอ้อยนั้นด้วย อาหารที่ใช้ในการทำขวัญข้าว บูชารับขวัญแม่โพสพประกอบด้วย ข้าวสุก ไข่ต้ม ขนมโค (ขนมต้มขาวของภาคกลาง) ขนมแดง (ขนมต้มแดง) ปลาช่อนย่าง รวมถึง กับข้าวและแกงต่างๆ ตามแต่จะมี ทั้งหมดจัดเป็นสำหรับหนึ่งถาด จัดวางไว้ข้างกองข้าว บนพื้นข้าง กองข้าวจัดสาด (เสื่อ) กับหมอนวางไว้ จะมีหมอขวัญนั่งสวดบททำขวัญข้าวบูชาแม่โพสพบนสาด ผืนนี้ หมอขวัญจะเป็นคนดูฤกษ์ยามให้ว่าบ้านไหนจะทำขวัญข้าววันไหนจึงจะดี ถ้าทำถูกโฉลกก็มี ข้าวกินทั้งปี ข้าวที่ทำต่อไปก็จะงามดี หมอทำขวัญข้าวยังมีอยู่ที่บ้านสิงขร ชื่อหลวงนบ (ภาษาถิ่น เรียกพระว่าหลวง เช่น พ่อหลวง-หลวงพ่อ พี่หลวง-หลวงพี่ แล้วเรียกค่านำหน้าคนที่ผ่านการบวช เรียนสึกมาเป็นฆราวาสว่า หลวง เหมือนอย่างคนภาคกลางใช้คำว่า ทิด ภาคเหนือใช้คำว่า หนาน) เมื่อทำขวัญข้าวเสร็จก็เอาข้าวขึ้นยุ้ง พร้อมกับนำหินก้อนหนึ่งไปใส่ในยุ้งฉางด้วย การทำขวัญข้าว รับขวัญแม่โพสพในนา จะทำเมื่อข้าวออกรวงสุกเหลือง ก่อนเกี่ยวข้าวจะเลือกเอากอข้าวในนาที่ สมบูรณ์ที่สุดกอหนึ่ง มัดรวมกับต้นร่มข้าว ต้นกล้วย ต้นอ้อย และตาก้อม แล้วก็จัดสำหรับ สาด หมอน มีหมอขวัญมาประกอบพิธีเหมือนอย่างทำขวัญลานข้าวเมื่อทำเสร็จจึงจะเริ่มเกี่ยวข้าว โดย จะเกี่ยวข้าวกอที่ทำพิธีเป็นกอสุดท้าย ข้าวรวงอื่นๆ ที่เกี่ยวมาจะนำมานวดและเก็บขึ้นยุ้งฉาง แต่ ข้าวกอนี้จะปล่อยเมล็ดคารวงไว้ และนำไปใส่กระเชอใบน้อยในยุ้งฉางพร้อมกับก้อนหินที่กล่าวไว้ใน เบื้องต้น เวลาที่โกยข้าวจากในยุ้งไปสีกินมีธรรมเนียมว่าจะต้องกอบข้าวใส่ลงไปใส่ในกระเชอใบนี้ อย่างครั้งละ 3 กอบมือ ด้วยมีความเชื่อว่าถ้ากอบข้าวใส่ทุกครั้งก็จะมีข้าวเก็บเอาไว้สำหรับทำพันธุ์ ในปีถัดไป และข้าวที่อยู่ในกระเชอนี้ก็จะเรียกข้าวให้มาเข้ายุ้งฉางทุกปีไป

- ประเพณีไหว้พระบาท

คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจะมีประเพณีการเดินทางขึ้นเขามาไหว้พระพุทธรูปไทยช่วงเดือน 5 ของทุกปี ตรงกับเทศกาลสงกรานต์ โดยต้องมีการนอนค้าง 3 คืนกว่าจะเดินทางถึงยอดพระพุทธร

บาท เมื่อเดินทางด้วยรถยนต์มาถึงบริเวณตีนเขาแล้ว จะทยอยเดินขึ้นเขากัน บนเขามีข้าวมีน้ำชาขาย ให้เลือกซื้อ โดยพ่อค้าแม่ค้าที่แบกหามขึ้นไปขาย ในช่วงสงกรานต์ของทุกปีมีคนขึ้นเขาไปไหว้พระบาทเป็นจำนวนพันคน มาจากรอบเขาพระพุทธรบาทไกลถึงเมืองมะริด เมืองทวาย และชุมชนคนเมียนมาตามรัฐห่างไกลเดินทางมาไหว้พระบาทกับคนไทย

- การส่งวัฒนธรรมจากฝั่งเครือข่ายติสิงขร

จากการศึกษานั้นมีหลายประเพณีของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่ถูกจัดขึ้นในช่วงเดียวกันกับคนฝั่งอำเภอบางสะพาน และในบางงานประเพณีนั้นคนบางสะพานเลือกที่จะเข้าไปร่วมงานที่บ้านสิงขร อาจจะเป็นข้อจำกัดในเรื่องสถานที่ คนทำพิธี เช่น วัดที่สามารถทำพิธีแบบเฉพาะของตนเองได้ ความเข้าใจในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ พิธีกรรมที่จะต้องทำร่วมกันกับคนในครอบครัว หรือเครือข่าย เช่น งานมงคล งานบวช กฐิน งานแต่งงาน เครือญาติจึงต้องเข้าไปร่วมงานประกอบพิธีต่างๆ ตามประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งการปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายบางสะพานเป็นส่วนหนึ่งของการที่ยังสืบสานคงอัตลักษณ์เอาไว้ ด้วยบางคนทีกลับไปจากฝั่งไทยนำเอาประเพณีบางอย่างกลับไปด้วย เช่น พระสงกรานต์ ที่บวชอยู่ฝั่งไทย ภายหลังคนบ้านนั้นมาเชิญกลับไปเป็นเจ้าอาวาสประจำวัดที่บ้านสิงขร ประเพณีการทำบุญแบบฝั่งไทย เช่น การมีเครื่องแห่รถแห่ ในงานบวชนาค มีการเปิดเครื่องเสียงเครื่องไฟต่างๆ เพลงลูกทุ่งจากฝั่งไทย เป็นต้น

การศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านด้านประเพณีวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรนั้นพบข้อสังเกตได้ว่า เป็นประเพณีเดียวกับคนบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเป็นประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ มีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดแสดง การละเล่น พิธีกรรม ความเชื่อ ที่คล้ายกับวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะวัฒนธรรมทางภาคใต้ แต่ก็มี การรับเอาวัฒนธรรมจากส่วนกลางของไทยด้วยเช่นกัน อย่างเช่นกรณีของเพลงลูกทุ่ง ซึ่งเป็นเครื่องมือในการแสดงออกของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรทั้งทางวัฒนธรรมที่ควบคู่กับการแสดงออกทางการเมือง ซึ่งคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรต่างรับนำเข้ามาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยในดินแดนตะนาวศรี

ดังนั้น คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงก่อนเมียนมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีลักษณะวิถีชีวิตและการแสดงออกถึงที่สื่อความเป็นไทยที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ช่วงยุคจารีต โดยเป็นอัตลักษณ์

ที่ถูกกำหนดก่อนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมนั้นๆ มีการถ่ายทอดออกมาให้เห็นสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ สายเลือด และจิตวิญญาณดั้งเดิมของรากเหง้าของตน กลุ่มคนไทยสิงขรในเบื้องต้นจึงเป็นกลุ่มคนไทยที่มีความยึดโยงเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบางสะพานซึ่งปรากฏให้เห็นจากวิถีชีวิต ภาษา วัฒนธรรมประเพณี และคติความเชื่อ

4.4 สรุป

คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีความผูกพันกับเมืองตะนาวศรีมาตั้งแต่อดีต เนื่องจากเมืองตะนาวศรีเป็นหัวเมืองบังคับบัญชาของเมืองสิงขรหรือบ้านสิงขรมาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยอยุธยา ดังนั้น บ้านสิงขรในฐานะส่วนหนึ่งของพื้นที่เมืองตะนาวศรีจึงเป็นอีกหนึ่งพื้นที่อาศัยของคนไทยพลัดถิ่นที่มีส่วนร่วมในการที่พวกเขาได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการปักปันเส้นเขตแดน แต่เมื่อเกิดการปักปันเส้นเขตแดนจึงทำให้คนไทยในบ้านสิงขรกลายสภาพมาเป็นคนไทยพลัดถิ่นไปโดยปริยาย

ในปัจจุบันหมู่บ้านสิงขรยังคงเป็นสังคมเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ไร่ปลูกคอกเป็นหลัก มีลุ่มแม่น้ำสิงขรในการดำรงชีพ มีการขุดบ่อบาดาลเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค ในการทำเกษตรกรรมมีการลงแขก รวมถึงมีการจ้างแรงงานเมียนมาด้วย โดยเชื้อชาติของคนไทยสิงขรส่วนมากเป็นคนไทยใต้หรือคนไทยแบบบางสะพานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พูดภาษาใต้ และมีวัฒนธรรมร่วมแบบภาคใต้ เช่น หนึ่งตะลุง มโนราห์ การแสดงแบบภาคใต้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยของพวกเขา คนไทยสิงขรรุ่นใหม่สามารถอ่านเขียน และพูดภาษาเมียนมาได้ เนื่องจากนโยบายการปกครองของแม่แต่พูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน อ่านและเขียนหนังสือภาษาไทยได้ เนื่องจากมีการเปิดสอนภาษาไทยในวัด โดยพระภิกษุ และครู ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ มีการหาซื้อหนังสือ วรรณกรรมต่างๆ จากประเทศไทยเข้ามายังเมียนมา

ด้านศาสนา คนไทยในสิงขรร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ ผู้ชายจะบรรพชาอุปสมบทตามแบบไทย กล่าวคือ ดำเนินการพิธีกรรมในวัดในประเทศไทย คือ วัดเกาะหลัก อ.เมืองประจวบคีรีขันธ์ และ วัดเขาโบสถ์ อ.บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากวัดไทยในเมียนมาไม่มีพระผู้ใหญ่ที่เป็นพระอุปัชฌาย์ โดยในสิงขรมีวัดไทยอยู่ 2 วัด คือ วัดสิงขร และวัดแหลมยวน พระเมียนมาและพระไทยมีวัตรปฏิบัติที่ต่างกัน เช่น สำเนียงการสวดต่างกัน พระเมียนมาไม่

โกนคิ้วและรับสิ่งของจากสีกาโดยตรงได้ ขณะที่พระไทยต้องกระทำผ่านผ้าประเคนหรือสื่ออื่นๆ ต่อหนึ่ง ขณะเดียวกัน พระเมียนมาไม่ฉันน้ำอืดลมและสูบบุหรี่ ถือว่าผิดศีล

ในสิ่งขรมีเพียงพระไทยแบบมหายาน ไม่มีพระอุโบสถที่สวยงามแบบในวัดของไทย วัดไทยในสิ่งขรมีอักษรบอกทั้งภาษาไทยและเมียนมา ขณะเดียวกันที่ประตูดมมีป้ายหาเสียงของ สส. ในไทยไปโฆษณาอยู่ด้วย เนื่องจากคนไทยในสิ่งขรบางส่วนมีบัตรประชาชนไทย

ด้านการศึกษา คนไทยในเมียนมาเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาจากเมียนมา ในสิ่งขรมี 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสิงขร และโรงเรียนแหลมยวน สอนภาษาเมียนมา ภาษาอังกฤษ และวิชาพื้นฐานทั่วไป ขณะที่การศึกษาภาษาไทย ผู้ที่สนใจจากพระภิกษุและผู้รั้งในหมู่บ้าน มีการสรรหาซื้อแบบเรียนจากเมืองไทย ฟังเพลง รวบรวมวิทยุจากเมืองไทย มีการซื้อหนังสือเพลงไทยไปหัดอ่านตาม มีการใช้นิทาน นวนิยาย การ์ตูน เป็นสื่อการสอน

ด้านสังคม วัฒนธรรม และ ความเชื่อ คนสิงขรเชื่อในสิ่งลึกลับ เจ้าป่าเจ้าเขา สິงคักดีลิตธิ์ ไสยศาสตร์ต่างๆ ผสมผสานกับพุทธศาสนา ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีแบบโบราณ เช่น ทุกบ้านจะมีตุ่มน้ำดื่มตั้งไว้หน้าบ้าน สำหรับผู้เดินทางผ่านไปมาสามารถดื่มได้ยามกระหายน้ำ มีหิ้งพระและการถวายข้าวพระ ซึ่งในสมัยเนวินมองว่าเป็นการสิ้นเปลือง มีการตั้งศาลพระภูมิ มีประเพณีสงกรานต์ มีการเล่นพื้นบ้านแบบไทย นอกจากนี้เอกลักษณ์หนึ่งของชาวสิงขร คือ มีการนำดอกไม้มาใส่กระบอกลงและผูกติดกับเสาบ้าน และทำขุมประตูดมจากทางมะพร้าวไว้หน้าบ้าน มีการทำพุ่มกล้วยพฤกษ์จากต้นกล้วยเพื่อทำบุญ บริจาค ในพิธีแต่งงาน ชาวสิงขรไม่นิยมแต่งงานที่บ้าน แต่จะทำพิธีที่โรงพิธีชั่วคราวที่ทำด้วยไม้ไผ่ เรียกว่า โรงไหว้

คนสิงขรมีการละเล่นแบบปักษ์ใต้ของไทย เช่น หนังตะลุงแบบปักษ์ใต้ ใช้ภาษาท้องถิ่นได้ มีหลายคนจะเรียกชื่อตามนายหนัง เช่น คณะของนายสร้อย แสงวิโรจน์ เรียกว่า หนังสร้อย นอกจากนี้ยังมีหนังช่วย และหนังยอด ซึ่งมักเล่นกันตามงานรื่นเริงและงานแก้บน เช่นเดียวกันกับมโนราห์ มโนราห์ของนายอวย เกตุแก้ว เรียกว่า มโนราห์อาบ ซึ่งมีรกรากอยู่ที่เมืองไทย เป็นหลานของมโนราห์ยุง บ้านกรูด (ถ้าคีรีวงก์) อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้ยังมีมโนราห์น้อย และมโนราห์เคี่ยมด้วย นอกจากนี้ยังมีมหรสพอื่นๆ เช่น รำวง สวดคฤหัสถ์แบบไทย แต่ไม่มีลิเก หรือ โขน ละครแบบไทย

เพลงพื้นบ้านของสังขรผสมผสานวัฒนธรรมปักษ์ใต้และภาคกลางของไทย มีทั้งเพลงบอก เพลงโนเนโนชา เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ช่อย ลำตัด เพลงพวงมาลัย นอกจากนี้ยังมีการฟังเพลง อีสานและหมอลำด้วย เพลงลูกทุ่งยังเป็นที่ยินยอมอย่างมากในหมู่คนไทยในสังขร นอกจากนี้ในสังขร มีค่ายมวยไทย เพื่อรักษาศิลปะของเชื้อชาติ หรือเล่นกันในงานเทศกาล ไม่มีอาชีพนักมวยในเมียนมา

ความผูกพันของคนไทยในสังขรกับเมืองไทย คนไทยในสังขรมีความเคารพและจงรักภักดีต่อประมุขของไทย มีการติดตั้งพระบรมฉายาลักษณ์ของกษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ในบ้านหรือสถานที่ต่างๆ มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา มีการฝากเงินในธนาคารในเมืองไทยและใช้เงินบาทไทย ทั้งคนไทยในสังขรได้รับสิทธิพลการมีนามสกุลจากในสมัยรัชกาลที่ 6 มีการตั้งข้อสังเกตว่าคนไทยในสังขรมีการใช้นามสกุลทุกคน ซึ่งไม่พบในเชื้อชาติอื่นๆ ในเมียนมา

บทที่ 5

เงื่อนไขการก่อรูปและกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่น บ้านสิงขรในบริบทของสังคมเมียนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562

จากการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา พบว่า คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังคงพยายามรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562 คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้มีการปรับตัวภายใต้สถานการณ์บริบทของสังคมและวัฒนธรรมเมียนมา โดยบทนี้จะศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับเงื่อนไขการก่อรูปและกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบทของสังคมเมียนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562 ซึ่งมีข้อค้นพบดังนี้

5.1 เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบทของสังคมเมียนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562

5.1.1 เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงเมียนมาได้รับเอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้นำชาตินิยมเมียนมาและชนชาติที่เป็นชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในเมียนมาได้เคลื่อนไหวเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ ผู้นำกลุ่มที่เป็นชาวเมียนมาได้จัดตั้งพรรคสันนิบาตเสรีภาพประชาชนต่อต้านฟาสซิสต์ (Anti-Fascist People's Freedom League : AFPFL) โดยมีนายพล ออง ซาน เป็นประธาน ทะชิน อู๋ เป็นรองประธาน และทะชิน ทันตุน ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์เมียนมา เป็นเลขาธิการ ซึ่งพรรคดังกล่าวได้มีการคัดค้านการแยกตัวออกไปจัดตั้งรัฐบาลของชนกลุ่มน้อย แต่นายพล ออง ซาน ในฐานะประธานพรรคเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องใช้นโยบายการประนีประนอมกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ โดยยอมให้กำหนดเงื่อนไขในการเลือกสิทธิในการปกครองประเทศหลังได้รับเอกราชจากอังกฤษ เมื่อนายพล ออง ซาน ได้เป็นนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลเฉพาะกาลเพื่อเตรียมถ่ายโอนอำนาจการปกครอง จึงได้ทำ “ข้อตกลงปางโหลง” (Panglong Agreement) ในเขตรัฐฉานของไทยใหญ่ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 มีฝ่ายไทยใหญ่ ฉิน และกะฉิ่น รวม 23 คน ร่วมลงนามเพื่อรวบรวมกลุ่มชนต่างๆ ในเมียนมาให้เป็นหนึ่งเดียวกัน โดยให้คำมั่นสัญญาว่า หลังจากได้รับเอกราชแล้ว 10 ปี ชนกลุ่มน้อยที่เป็นพันธมิตร

สามารถเลือกว่าจะอยู่ร่วมกับเมียนมาหรือปกครองตนเอง ข้อตกลงปางโหลงจึงเป็นเครื่องมือชิ้นสำคัญที่ชนกลุ่มน้อยต่างๆ ใช้ในการอ้างสิทธิเพื่อปกครองตนเอง (Michael W. Charney. 2009)

ในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2491 อังกฤษตกลงยินยอมให้เอกราชแก่เมียนมา มีการใช้รัฐธรรมนูญใหม่ของเมียนมาที่กำหนดให้มีการปกครองแบบสหพันธรัฐ แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นระบอบรัฐบาลรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่กลุ่มชาตินิยมชาวเมียนมา ก่อนหน้านั้นในวันที่ ต เมษายน พ.ศ. 2490 ซึ่งเป็นวันเลือกตั้งทั่วไปของเมียนมาก่อนที่จะได้รับเอกราช ปรากฏว่าพรรค AFPFL ได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น ทว่าเกิดความพลิกผันครั้งใหญ่ เมื่อนายพล ออง ซาน ถูกสังหารในวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 พร้อมสมาชิกสภาอีก 6 คน รวมทั้งผู้นำชนกลุ่มน้อยอีกหลายคน ทำให้ความหวังที่จะแยกตัวจัดตั้งรัฐบาลเพื่อปกครองของชนกลุ่มน้อยต่างๆ หดลั่นลง และเมื่อนาย อู นู ได้ขึ้นเป็นผู้นำของพรรค AFPFL ต่อจากนายพล ออง ซาน ในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลเมียนมาเริ่มมีการปราบปรามขบวนการเรียกร้องเอกราชของชนกลุ่มน้อยต่างๆ นำไปสู่การจับกุมผู้นำต่างๆ ของชนกลุ่มน้อย มีการปะทะกันเพื่อยึดเมืองมะละหม่งระหว่างฝ่ายกองกำลังมอญ กะเหรี่ยง และฝ่ายรัฐบาลเมียนมา (Michael W. Charney. 2009)

ความรุนแรงจากการสู้รบระหว่างกองทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยต่างๆ ทำให้ได้มีการทำข้อตกลงว่า รัฐบาลเมียนมาจะจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อดูแลความเป็นไปได้ที่จะให้อำนาจปกครองตนเองภายใต้สหภาพเมียนมาแก่ชนกลุ่มน้อย คือ คณะกรรมการสิทธิการปกครองตนเองของภูมิภาค (Regional Autonomy Enquiry Commission) สำหรับรัฐยะไข่ กะเหรี่ยง และมอญ ร่วมกับตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์หลักทั้ง 3 รวมทั้งเมียนมาด้วย ในการประชุมคณะกรรมการครั้งแรก ผู้แทนจากชนกลุ่มน้อยต่างๆ กลับพยายามเรียกร้องดินแดนพื้นที่ของตนเองโดยเฉพาะมอญได้เรียกร้องจัดตั้งรัฐมอญที่มีอธิปไตย ประกอบด้วยภาคตะนาวศรี ภาคพะโค และอิระวดี ที่ครอบคลุมทางตอนใต้ของเมียนมาที่เป็นดินแดนอาณาจักรมอญโบราณแต่เดิม แต่ชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยงกลับเรียกร้องพื้นที่ทางใต้เช่นเดียวกันซึ่งทับซ้อนกับพื้นที่ที่อยู่ในชื่อเรียกร้องของชาติพันธุ์มอญ ทว่ามอญและกะเหรี่ยงก็ได้ทำความเข้าใจและได้มีข้อตกลงกันเป็นผลสำเร็จ แต่ถึงกระนั้นสถานการณ์การเมืองภายในเมียนมาได้เกิดความวุ่นวายขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อหนังสือพิมพ์เมียนมาได้มีการแสดงความเห็นในเชิงลบต่อมอญและกะเหรี่ยง อีกทั้งยังประกาศว่า KNDO และ MNDO ของกะเหรี่ยงและมอญเป็นองค์กรนอกกฎหมาย ผู้นำมอญและกะเหรี่ยงจึง

ถูกลอบสังหารหลายคน รัฐบาลของพรรค AFPFL ได้ทำการปราบปรามอย่างหนัก และเหตุการณ์ในครั้งนีถือเป็นสาเหตุของสงครามทางการเมืองระหว่างชนกลุ่มน้อยและรัฐบาลเมียนมามาเป็นเวลายาวนาน (Michael W. Charney. 2009)

หากจะกล่าวถึงรัฐบาลสมัยนาย อุ นู อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการทดลองการปกครองในระบบประชาธิปไตยตามแนวทางของรัฐสภาเมียนมาซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2491-2505 แต่ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่เริ่มมีความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลเมียนมาและชนกลุ่มน้อย เนื่องจากการขัดขวางการแบ่งแยกรัฐอิสระ มีความพยายามเผยแพร่วัฒนธรรม ศาสนา และการศึกษาแบบเมียนมาไปยังชนกลุ่มน้อย สนับสนุนให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติและดำเนินนโยบายพุทธสังคมนิยม (Buddhist Socialism) แต่นโยบายดังกล่าวกลับไม่สามารถแก้ปัญหาความวุ่นวายจากชนกลุ่มน้อยได้

การที่รัฐบาลของนาย อุ นู ได้ยึดการปกครองประเทศโดยปฏิเสธแนวทางมาร์กซิสต์ และได้ทำการกวาดล้างภายในพรรครัฐบาลครั้งใหญ่ ทำให้เกิดการปะทะกันเองโดยเฉพาะกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ของเมียนมาที่เคยร่วมกันจัดตั้งพรรค AFPFL ความขัดแย้งไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในรัฐบาลของนาย อุ นู นำไปสู่การปฏิวัติในวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ของกองทัพเมียนมา นำโดยนายพล เน วิน เพื่อควบคุมสถานการณ์บ้านเมืองที่เลวร้ายเกินกว่าที่รัฐบาลของนาย อุ นู จะควบคุมได้ แม้ว่าใน พ.ศ. 2503 อำนาจในการปกครองประเทศจะกลับไปอยู่ในมือของนาย อุ นู อีกครั้ง แต่ก็เกิดการยึดอำนาจอีกครั้งโดยนายพล เน วิน ในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2505 เพราะไม่เห็นด้วยกับความคิดที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เมียนมาเป็นสหพันธรัฐ และป้องกันไม่ให้นาย อุ นู มอบประเทศแก่พวกแบ่งแยกดินแดน ฝ่ายคณะรัฐประหารที่นำโดยนายพล เน วิน ได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2490 พร้อมสั่งยุบสภา แล้วจึงตั้งสภาปฏิวัติขึ้นปกครองประเทศ โดยมีนายพล เน วิน เป็นประธานสภา โดยรวบอำนาจในการปกครองอย่างเบ็ดเสร็จทั้งหมดไว้กับตน (Michael W. Charney. 2009)

สถานการณ์การสู้รบระหว่างรัฐบาลเมียนมากับชนกลุ่มน้อย ทั้งการต่อสู้กับไทใหญ่ที่รัฐฉาน การต่อสู้กับกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ ที่กระจายตัวอยู่ตามแนวตะวันตกของประเทศ โดยเฉพาะกะเหรี่ยงกลุ่ม KNU (Karen Nation Union) และกองกำลังกะเหรี่ยง KNDO (Karen Nation Defense Organization) ที่ชายแดนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับเขตการปกครองตะนาวศรี ส่งผล

กระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงคโปร์อย่างมาก จากคำบอกเล่าของคนไทยที่หมู่บ้านสิงคโปร์ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากพื้นที่ที่มีการปะทะกันได้กล่าวว่า มีกลุ่มทหารคอมมิวนิสต์ที่ประกอบด้วยทหารและนักศึกษาเมียนมาเข้ามาเผาบ้านเผาเรือน ทำร้าย และฆ่าคนไทยในหมู่บ้าน โดยเฉพาะพวกผู้นำชุมชน เพราะเข้าใจว่ากลุ่มคนไทยที่อยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านเสบียงและที่พักแก่กลุ่มกะเหรี่ยง การสู้รบที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คนไทยในหมู่บ้านสิงคโปร์กว่า 300 ครอบครัวตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะถูกลูกหลงจากการสู้รบ และเริ่มได้รับผลกระทบในชีวิตความเป็นอยู่และก่อให้เกิดความหวาดกลัว ทำให้ชาวไทยพลัดถิ่นเกือบ 200 ครอบครัว ต้องทิ้งบ้านเรือนและที่ทำมาหากิน แล้วพากันอพยพหนีภัยเข้าตั้งบ้านเรือนชั่วคราวที่บ้านไร่เคราที่ใกล้กับเส้นเขตแดนที่ติดกับฝั่งไทยมากขึ้น (เมธินีย์ ชุ่มผล, 2562, หน้า 79)

จากสภาพเงื่อนไขทางการเมืองภายในประเทศเมียนมาส่งผลให้การก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงคโปร์ช่วงเวลานี้ตกอยู่ภายใต้สถานการณ์การสู้รบระหว่างกองทัพเมียนมากับชนกลุ่มน้อยต่างๆ โดยเฉพาะทางตอนใต้ของเมียนมา ดังนั้น คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงคโปร์ที่อาศัยอยู่ในบ้านสิงคโปร์จึงต้องเผชิญหน้ากับนโยบายของรัฐบาลทหารเมียนมาที่มีต่อชนกลุ่มน้อยต่างๆ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ดั้งเดิม โดยเฉพาะอัตลักษณ์ความเป็นไทยท้องถิ่นบางสะพานที่พวกเขายึดถือสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณ อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงเวลาตั้งแต่หลังจากเมียนมาได้รับเอกราชจนกระทั่งถึงช่วงก่อนการรัฐประหาร คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงคโปร์ยังคงดำรงชีวิตตามอัตลักษณ์ความเป็นไทยท้องถิ่นบางสะพาน ภายใต้สำนึกของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงคโปร์อาจไม่ได้มองว่าพวกเขาถูกตัดขาดจากการรับเอาวัฒนธรรมความเป็นไทย เพราะพวกเขายังคงสามารถติดต่อกับเครือญาติคนไทยที่อยู่ฝั่งไทยได้โดยยังไม่ถูกรัฐบาลเมียนมาเข้าขัดขวางแต่อย่างใด

5.1.2 เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงคโปร์ในสถานการณ์ช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อย จนถึง ช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงของชนกลุ่มน้อยในเมียนมาในพื้นที่เขตตะนาวศรี

เงื่อนไขการก่อรูปในสถานการณ์ช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยเกิดขึ้นในช่วงที่นายพลเนวินผู้นำกองทัพเมียนมาทำการรัฐประหารในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2505 เมียนมาได้เข้าสู่ยุคสมัยสังคมนิยมวิถีเมียนมา (Burmese way to Socialism) โดยรัฐบาลทหารเมียนมา

ดำเนินนโยบายปิดประเทศและใช้นโยบายการต่างประเทศแบบระแวงระวัง ภายหลังจากรัฐประหาร เมียนมาได้มีการแบ่งการปกครองออกเป็น 7 เขตการปกครองที่มีประชากรชาติพันธุ์เมียนมา และ 7 รัฐ ในพื้นที่ที่มีประชากรส่วนมากเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งมณฑลตะนาวศรีเป็น 1 ใน 7 เขตการปกครองของเมียนมา โดยเขตการปกครองมณฑลตะนาวศรี แบ่งออกเป็น 3 จังหวัด ได้แก่ ทวาย มะริด และเกาะสอง (มนต์ชัย ผ่องศิริ. 2557. หน้า 90) มีการปกครองระดับรองจากรัฐบาลกลาง มีการแบ่งเป็นรัฐหรือมณฑลย่อยๆ ออกมา ก่อนหน้านี้นี้การปกครองแถบพื้นที่เมืองตะนาวศรีเดิมขึ้นอยู่กับแคว้นตะนาวศรี ซึ่งแต่เดิมตะนาวศรีเป็นทั้งชื่อแคว้น ชื่อเมือง ชื่อเทือกเขา และชื่อแม่น้ำ แต่ในปัจจุบันได้ถูกลดเป็นเพียงอำเภอตะนาวศรี โดยขึ้นกับจังหวัดมะริด ในอำเภอตะนาวศรีนอกจากจะมีชาวเมียนมาอาศัยอยู่แล้ว ยังมีกลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธที่พลัดถิ่นอยู่ในเมียนมามีจำนวน 22,978 คน อาศัยอยู่บริเวณตำบลสิงขร บกเปียน และมะลิวัลย์ อีกทั้งมีคนที่นับถือศาสนาอิสลามมีจำนวน 18,280 คน อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอำเภอเกาะสองไปจนถึงกระบุรี (ฐิรวุฒิ เสนาคำ. 2554.)

แม้เมียนมามีการเปลี่ยนแปลงภายในทั้งระบบการปกครอง รวมไปถึงรัฐบาลจากพลเรือนเป็นทหาร หากแต่การปราบปรามชนกลุ่มน้อยต่างๆ ยังคงดำเนินต่อไปและยังมีความรุนแรงมากขึ้น โดยกองทัพเมียนมาเริ่มปราบปรามกลุ่มต่อต้านโดยใช้ยุทธศาสตร์ตัดสี่ (four cuts) เพื่อตัดการเข้าถึงเสบียงอาหาร เงิน ข้าราชการ และกำลังคนของคนกลุ่มน้อย เกิดการสู้รบระหว่างรัฐบาลเมียนมา (มนต์ชัย ผ่องศิริ. 2557. หน้า 91) กับชนกลุ่มน้อยที่รวมตัวเป็นกองกำลัง เรียกว่า "ตัดมะดอว์" (Tatmadaw) (ลีอซา การณ์เมือง. 2560) รัฐบาลทหารเมียนมาเห็นถึงอันตรายจากการปราบปรามชนกลุ่มน้อย ที่มีชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มพยายามรวบรวมกำลังต่อสู้กับรัฐบาลเพื่อเรียกร้องอิสระหรือแบ่งแยกดินแดน ซึ่งดำเนินการมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เช่น กองกำลังไทใหญ่ (หนุ่มศึกหาญ) กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ กองกำลังมอญอิสระ กองกำลังว้าแดง ฯลฯ กองกำลังเหล่านี้เป็นปัญหาที่รัฐบาลเมียนมาต้องจัดการปราบปรามอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับระบบการปกครองของเมียนมาเองก็ไม่เอื้อต่อการพัฒนา จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เมียนมาไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมได้อย่างเต็มที่ ทหารเมียนมามักปราบปรามกองกำลังเหล่านี้อยู่เสมอ จนเกิดการปะทะกันระหว่างทหารเมียนมากับกองกำลังชนกลุ่มน้อยตามหมู่บ้านต่างๆ (ป. ธรรมบุตร. 2542. หน้า 102-103)

จากเงื่อนไขการก่อรูปในสถานการณ์ช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมา กับชนกลุ่มน้อยของนายพล เนวิน ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิต เกิดความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์ความวุ่นวาย และการกดขี่ข่มเหงของทหารเมียนมามากขึ้น เนื่องจากชาวไทยที่สิงขรก็ถูกเกณฑ์เข้าสนับสนุนการรบด้วยการขนส่งยุทโธปกรณ์และเสบียงอาหาร การสู้รบระหว่างทหารเมียนมา กับชนกลุ่มน้อยต่างส่งผลกระทบต่อให้บ้านเรือนในบ้านสิงขรถูกเผาหลายครั้ง รวมถึงวรรณกรรมและตำรับตำราจำนวนมากที่ถูกเผาไปพร้อมกับบ้านเรือน

ตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา รัฐบาลทหารเมียนมาได้มีนโยบายปราบปรามชนกลุ่มน้อย เพื่อเข้าควบคุมชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่บริเวณชายแดนของเมียนมา-ไทย รวมถึงกลุ่มคนไทยที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นด้วย รัฐบาลทหารเมียนมาได้จำกัดสิทธิของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจากการออกกฎหมายความเป็นพลเมืองชาวเมียนมา โดยคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในเมียนมาถูกจัดอยู่ในกลุ่มพลเมืองชั้น 2 ซึ่งสร้างความไม่เท่าเทียม ส่งผลให้กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรไม่มีสิทธิรับราชการหรือการรับสิทธิอื่นๆ ในการเปลี่ยนสถานะในสังคมเมียนมา เช่น ไม่มีสิทธิสมัครทหารเหมือนเชื้อชาติเมียนมา หากย้อนกลับไปในสมัยนายกรัฐมนตรีนุ รัฐบาลเมียนมาได้มีการยินยอมให้ชนกลุ่มน้อยเรียนหรือสมัครเป็นทหารได้อยู่ระยะหนึ่ง อย่างไรก็ตามของ ประกอบการซึ่งเป็นชาวสิงขรที่สามารถสอบเข้าเรียนโรงเรียนนายร้อยทหารของเมียนมาได้ แต่หลังจากเรียนจบซึ่งตรงกับช่วงสมัยของนายพลเนวิน นายสนิทกลับไม่ได้รับการบรรจุเป็นนายทหาร เพราะรัฐบาลทหารเมียนมาไม่ยินยอมให้ชนกลุ่มน้อยเป็นทหาร แม้เมียนมาไม่ยอมให้ชนกลุ่มน้อยเป็นทหาร แต่กลับอนุญาตให้เกณฑ์เข้าช่วยในการรบในฐานะหน่วยสนับสนุนการรบ โดยการเกณฑ์ไปแบกของหรือสัมภาระของกองทหารเมียนมา (บ.ธรรมบุตร. 2542. หน้า 63-64)

นอกจากนี้ การเข้ามาของทางการเมียนมายังส่งผลต่อการพัฒนาในการเดินทางสัญจรของคนไทยพลัดถิ่นในสิงขร จะเห็นได้ว่า ส่วนมากคนในพื้นที่สิงขรที่มีฐานะดีมักใช้รถจักรยาน 2 ล้อ หรือการเดินทางทางเรือ มีเรือพาย เรือแจว มีการใช้เรือยนต์จำนวนน้อย และมีการใช้เรือหางยาวแบบคนไทย (ทองใบ แท่นมณี. 2544). ส่วนรถยนต์ในตะนาวศรีที่ถูกต้องตามกฎหมายเมียนมามีเพียงคันเดียวคือรถประจำตำแหน่งนายอำเภอตะนาวศรี แม้ว่าจะมีความพยายามที่จะลักลอบนำรถยนต์เข้ามา จากกรณีใน พ.ศ. 2522 มีความพยายามของคนไทยพลัดถิ่นที่ซื้อรถยนต์

จากจังหวัดระนอง นำเข้าไปทางปากน้ำเมืองมะริด แต่ก็โดนทหารเมียนมายึดและถอดขึ้นส่วนโยนลงน้ำ จึงไม่มีคนนำรถยนต์เข้ามาอีก (บ.ธรรมบุตร. 2542. หน้า 67.)

แม้ว่าการปกครองจากเดิมกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มีอิสระในการปกครองดูแลตนเอง มีกำนัน (จางวาง) ปกครองดูแลลูกบ้านและทำหน้าที่ตัดสินคดีความต่างๆ ในตำบลที่เกิดขึ้นระหว่างคนไทยด้วยกัน แต่หากเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับชาวเมียนมาหรือชาติพันธุ์อื่น กลับต้องไปขึ้นศาลที่ตะนาวศรีซึ่งผู้ตัดสินจะเป็นชาวเมียนมา โดยจางวางมีบทบาททั้งเป็นนายทะเบียนอำเภอและมีบทบาทในการปราบปรามโจรผู้ร้าย อีกทั้งมีสิทธิในการให้สัญชาติเมียนมา (บ.ธรรมบุตร. 2542. หน้า 63-64.) ส่วนผู้ปกครองคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่มีบทบาทรองจากจางวางจะเป็นหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งเรียกว่า ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีบทบาทและการเรียกชื่อตำแหน่งเหมือนกับฝั่งไทย ซึ่งการแต่งตั้งของผู้ใหญ่บ้านขึ้นอยู่กับจางวาง

อำนาจหน้าที่ของจางวางสามารถรับรองคนเพื่อให้ได้สัญชาติเมียนมาได้ ซึ่งอาจเทียบกันได้กับกำนันของไทยสมัยเมื่อประมาณ พ.ศ. 2522 ที่กำหนดให้กำนันทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนแล้วจึงปรับเปลี่ยนให้เป็นปลัดอำเภอเป็นนายทะเบียน เพราะเกรงในเรื่องการนำคนต่างชาติมาแปลงสัญชาติเป็นคนไทยโดยผิดกฎหมาย จากข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ซึ่งเคยบวชเป็นสมภารวัดสิงขร ตำบลสิงขร อำเภอตะนาวศรี แล้วภายหลังออกมาเป็นจางวาง ตำบลสิงขร และผู้พิพากษา ตำบลสิงขร ในเมียนมาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2532 มีตำแหน่ง ผู้พิพากษาตำบล โดยแต่งตั้งจากผู้รู้และเป็นที่นับถือในตำบลนั้นๆ ไปเข้ารับการอบรมด้านกฎหมาย มีหน้าที่พิพากษาคดีเล็กๆ น้อยๆ เช่น คดีอาญาชั้นลหุโทษ และไกลเกลี่ยประนีประนอมคดีแห่งประเภทกฎหมาย ครอบครัวและคดีมโนสาเร่ทั่วไป ไม่ครอบคลุมถึงคดีอาญาร้ายแรงหรือคดีแพ่งที่กำหนดไว้ว่าไม่ใช่หน้าที่

เป็นที่น่าสังเกตว่า บทบาทหน้าที่ของจางวางในช่วงที่สิงขรอยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษกับบทบาทหน้าที่ของจางวางอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเมียนมามีความแตกต่างกันอยู่บ้าง อย่างกรณีการให้อำนาจในการให้สัญชาติเมียนมาของจางวางที่เป็นคนไทยพลัดถิ่นแสดงให้เห็นถึงการให้อำนาจในระดับหนึ่งที่รัฐบาลเมียนมามอบให้กับคนไทยพลัดถิ่นสิงขรซึ่งจางวางในสมัยอาณานิคมไม่อำนาจดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทหน้าที่บางประการของจางวางยังคงมีมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่สมัยอาณานิคม เช่น การตัดสินคดีความระหว่างคนไทย

พลัดถิ่นด้วยตนเอง มีการให้คำสาบานผ่านสมุดหัวแดง รวมไปถึงการควบคุมดูแลความเป็นอยู่ของคนไทยพลัดถิ่นสิงขร

ในช่วง พ.ศ. 2526 – 2530 คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้รับผลกระทบจากการก่อความวุ่นวาย การกดขี่ข่มเหงทั้งจากกลุ่มกะเหรี่ยง จากทหารเมียนมา และจากการคอมมิวนิสต์เมียนมา เนื่องด้วยทหารเมียนมาใช้นโยบายพึ่งตนเอง (self-reliance) ร่วมกับยุทธการถนัดดี โดยเริ่มปราบปรามกลุ่มกะเหรี่ยง รัฐบาลทหารเมียนมาได้มีนโยบายเพื่อเข้าควบคุมชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่อยู่บริเวณชายแดนของเมียนมา รวมไปถึงกลุ่มคนไทยที่อยู่ที่นี่ด้วย ทำให้คนไทยพลัดถิ่นส่วนใหญ่เริ่มอพยพกลับเข้ามาตั้งหลักแหล่งในฝั่งไทยที่มีวิถีชีวิตแบบคนไทยทั้งจารีตและประเพณี จากการที่ทหารเมียนมาปราบปรามชนกลุ่มน้อยเสมอ แต่บางครั้งกองกำลังเหล่านี้เข้ามาแอบแฝงในพื้นที่หมู่บ้านคนไทย ทำให้เกิดการปะทะในหมู่บ้าน นำมาซึ่งความเสียหายต่อบ้านเรือนในพื้นที่ และกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นต้องถูกกวาดต้อนไปตั้งหลักแหล่งรวมกันในพื้นที่ที่รัฐบาลทหารเมียนมาจัดให้ รวมถึงการห้ามไม่ให้มีการเรียนภาษาไทย

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2532 รัฐบาลเมียนมาได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายครั้งสำคัญ กล่าวคือ รัฐบาลเมียนมาได้กำหนด “นโยบายการพัฒนาพื้นที่ชายแดนเพื่อเชื้อชาติแห่งชาติ” และในปี พ.ศ. 2535 ก็ได้ก่อตั้งกระทรวงพัฒนาพื้นที่ชายแดนและเชื้อชาติแห่งชาติ มีหน้าที่รับผิดชอบและวางแผนระยะยาวเพื่อการพัฒนาต่างๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สวัสดิการสังคม ป่าไม้ การค้า พลังงานและแร่ธาตุ ครอบคลุมพื้นที่รวม 75,000 ตารางไมล์ (หรือร้อยละ 28 ของพื้นที่ประเทศ) เป็นแผนการครอบงำทางชาติพันธุ์ในเชิงอุดมการณ์ และการบังคับใช้แรงงานโดยรัฐบาลทหารเมียนมา (สิริวุฒิ เสนาคำ, 2550, หน้า 25) ผลจากนโยบายดังกล่าวส่งผลให้นักศึกษาเมียนมาได้เดินขบวนเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ต่อมาก็เกิดเหตุปราบปรามกันเป็นการใหญ่ และมีกลุ่มกองกำลังหลายฝ่ายลุกต่อต้านเมียนมา (สิริวุฒิ เสนาคำ, 2550.) รวมถึงกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ทำการต่อต้านรัฐบาลเมียนมานับตั้งแต่ก่อนที่เมียนมาได้รับเอกราชจากอังกฤษ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นหนึ่งในไม่กี่ชาติพันธุ์ที่สนับสนุนกองกำลังอังกฤษในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในขณะที่ทางฝ่ายกองกำลังเอกราชของเมียนมาเข้ากับฝ่ายญี่ปุ่น เมื่อจบสงครามกลุ่มกะเหรี่ยงจึงต้องการใช้โอกาสที่ตนเป็นฝ่ายสนับสนุนอังกฤษในการเรียกร้องให้อังกฤษยินยอมให้เอกราชแก่รัฐของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง แต่กลับถูกปฏิเสธ

จากฝ่ายอังกฤษที่เห็นควรวินิจฉัยให้มีอำนาจเหนือบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้กะเหรี่ยงไม่ยอมรับการเข้ามาที่มีอำนาจของเมียนมา เห็นได้จากการไม่ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมสันติภาพปางโหลง และนำไปสู่การสู้รบอย่างต่อเนื่องกับกองทัพเมียนมา (อรไท โสภารัตน์. 2562. หน้า 232-238.)

เมื่อเกิดการเรียกร้องประชาธิปไตยในเมียนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2532 ทำให้อิทธิพลในสังขรของรัฐบาลทหารเมียนมามีลดลงและถูกแทนที่โดยกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีอิทธิพลอย่างมากในสังขร ในช่วงดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนการผ่อนปรนในการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านการเรียนภาษาไทย รวมไปถึงการรับเอาความบันเทิงจากฝั่งไทย นอกจากนี้ ยังได้มีการนำเข้าเทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์ รวมไปถึงมีการลักลอบให้คนไทยในฝั่งไทยสามารถเดินทางมาล่าสัตว์ ทำธุรกิจตัดไม้ ซึ่งผิดกฎหมายของเมียนมาได้ โดยที่คนไทยเหล่านี้ต้องเสียค่าธรรมเนียมให้กับกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระ แต่ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2538-2539 กองกำลังติดอาวุธชาวกะเหรี่ยงแตกออกเป็นหลายกลุ่ม ทำให้สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงอ่อนแอลง เกิดการสู้รบอย่างรุนแรงระหว่างกองกำลังต่างๆ ทั้งกองกำลังกะเหรี่ยง ทหารเมียนมา กองกำลังมอญ การสู้รบระหว่างกองทหารเมียนมากับกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสังขรบางส่วนทำการอพยพหนีการสู้รบมายังฝั่งไทย เนื่องจากพวกเขาไม่อาจทนกับการถูกบังคับให้แบ่งและขนเสบียงให้กองทหารของทั้งฝ่ายกองทหารเมียนมาและกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระได้ จนกระทั่งทหารเมียนมาเข้าตีฐานกะเหรี่ยงที่มุด่องแตก ทำให้อิทธิพลของกะเหรี่ยงในสังขรหมดไปและถูกทางการเมียนมาเข้าควบคุมอีกครั้ง (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

ภายหลังจากเมียนมาสามารถตีกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระในสังขรแตกเมื่อ พ.ศ. 2539 การดำเนินธุรกิจผิดกฎหมายของกลุ่มคนไทยในสังขรก็หมดไป กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในสังขรจึงต้องเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองของรัฐบาลเมียนมา (บ.ธรรมบุตร. 2542, หน้า 13.) จะเห็นได้ว่ารัฐบาลทหารเมียนมามีความพยายามใช้นโยบายการกลืนไทยให้เป็นเมียนมาอย่างเข้มข้นมากขึ้น ภายหลังกองทัพเมียนมาสามารถเข้าตีกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระแตก ดังเห็นได้จากนโยบายกีดกันไม่ให้นำเข้าสิ่งของที่ถือว่าผิดกฎหมายเข้ามาอีก รวมทั้งทำให้สัมปทานและธุรกิจผิดกฎหมายของไทยเหลือเพียงกลุ่มธุรกิจไทยที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลเมียนมาเท่านั้น

ทหารเมียนมามองว่าพื้นที่สิงขรควบคุมยาก จึงเข้ามาโจมตีและจัดระเบียบชุมชนใหม่ บังคับให้ชาวไทยสิงขรอพยพจากหมู่บ้านเดิมที่ติดริมแม่น้ำ ย้ายขยับออกมาอยู่ใกล้ถนนที่รัฐบาลเมียนมาดำเนินการสร้างขึ้น และได้ย้ายวัดสิงขรออกมาอยู่ที่วัดสิงขรแห่งใหม่ โดยวัดสิงขรอารามมีการย้ายมา 2 ครั้ง เดิมเป็นวัดสมัยอยุธยาที่ตั้งอยู่ในกำแพงเมืองสิงขรเก่า ย้ายไปตั้งอยู่ในสวนท้ายหมู่บ้าน และครั้งที่ 2 ย้ายมาตั้งอยู่ที่ริมถนนตามนโยบายของรัฐบาลเมียนมาเพื่อความมั่นคงและง่ายต่อการปกครอง เมื่อพื้นที่สิงขรเข้าสู่ความสงบแล้ว จึงไม่ปรากฏการอพยพข้ามมายังฝั่งไทยเพื่อหลบหนีจากการสู้รบอีก (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 และ 10)

การที่รัฐบาลเมียนมาได้มีการเจรจาสงบศึกกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ รวมถึงชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงที่เคยควบคุมพื้นที่สิงขร ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกลับมาใช้ชีวิตชีวิตตามปกติ แต่การบังคับให้ชาวไทยสิงขรอพยพจากหมู่บ้านเดิมที่ติดริมแม่น้ำ ย้ายขยับออกมาอยู่ใกล้ถนน อีกทั้งยังมีนโยบายที่จะให้ชาวเมียนมาเข้ามาตั้งถิ่นฐาน กลับส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร โดยเฉพาะการรักษาและแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับนโยบายจากรัฐบาลกลางเมียนมา

ต่อมาใน พ.ศ. 2554 เมียนมาได้เข้าสู่ช่วงเวลาแห่งการประนีประนอมทางการเมืองและเริ่มดำเนินการให้เป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ภายหลังจากพลเอก เต็ง เส่ง สถาปนาตนรับตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีเมียนมาในนามรัฐบาลกึ่งพลเรือนชุดแรกภายหลังกองทัพเมียนมา และเริ่มมีการเปิดประเทศเมียนมา โดยออกกฎหมายใหม่ที่ส่งเสริมการลงทุนที่อนุญาตให้ประเทศต่างๆ ที่สนับสนุนเงินทุนเข้ามาลงทุนในเมียนมา ทั้งยังมีการเจรจาสันติภาพกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ (Thant Myint-U. 2020) ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 เมียนมาได้มีการจัดการเลือกตั้งซ่อมและปล่อยตัวนักโทษทางการเมือง ในเวลาเดียวกันก็ได้มีการเจรจาหยุดยิงระหว่างรัฐบาลเมียนมาและชนกลุ่มน้อยบางส่วน มีการแสดงจุดยืนทางการเมืองมากขึ้น รวมถึงการเปิดโอกาสการลงทุน การจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ในวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 นายบารัค โอบามา ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นได้เดินทางเยือนเมียนมา โดยได้เข้าพบกับประธานาธิบดีเต็ง เส่ง และผู้นำฝ่ายค้าน ออง ซาน ซูจี และกล่าวปราศรัยที่มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (อรไท โสภารัตน์. 2562. หน้า 134.)

ดังนั้น เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงเวลาดังกล่าวจึงตกอยู่ในช่วงสถานการณ์ความบีบคั้นภายใต้สถานการณ์การเมืองภายในเมียนมา โดยเฉพาะ

ช่วงเวลาสถานการณ์ช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมา กับชนกลุ่มน้อย เป็นผลให้คนไทยพลัดถิ่น บ้านสิงขรต้องมีการปรับตัว ตลอดจนมีการโยกย้ายถิ่นฐานจากบ้านสิงขรไปยังบริเวณชายแดน ไทยเมียนมาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างไรก็ตาม พอถึงช่วงเวลาเจรจาขอหยุดยิงของชนกลุ่ม น้อยในเมียนมาในพื้นที่เขตตะนาวศรี คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้ถูกจัดสรรและการถูกตีกรอบ ต่างๆ จากรัฐบาลมากขึ้น ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องมีการปรับตัวภายใต้สถานการณ์นี้ ด้วย

5.1.3 เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในสถานการณ์ ช่วงการเกิดประชาคมอาเซียน

เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในสถานการณ์ช่วงการเกิด ประชาคมอาเซียน เป็นช่วงที่การผ่อนปรนด่านสิงขรอยู่ภายใต้บริบทสำคัญโดยเฉพาะของการเปิด ประชาคมอาเซียน ซึ่งผลจากการเปิดส่งผลให้มีการขยายเป็นตลาดและฐานการผลิต เป็น ยุทธศาสตร์สำคัญก่อให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้น โดยอาเซียนได้กำหนดกลไกและมาตรการใหม่ๆ ที่ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินมาตรการด้านเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว เร่งรัดการรวมกลุ่ม เศรษฐกิจก่อนให้เกิดเคลื่อนย้ายบุคคล แรงงานฝีมือ และผู้เชี่ยวชาญเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ของกลไกสถาบันในอาเซียน

ดังนั้น ในช่วงก่อน 3 ปีของการเปิดประชาคมอาเซียน คือ ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2556 รัฐบาลเมียนมาได้อนุมัติการเปิดด่านสิงขรเป็นด่านผ่านแดนถาวร ซึ่งมีความสำคัญในฐานะ เส้นทางเข้าด่านสิงขร ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของ 4 แยกเข้าตัวเมืองประจวบคีรีขันธ์ประมาณ 6 กิโลเมตร เป็นเขตบ้านหนองหิน ตำบลคลองวาฬ หรือสามารถเข้าทางบ้านหนองบัว ตำบลเกาะหลัก อำเภอ เมืองประจวบ โดยเป็นส่วนที่แคบที่สุดของประเทศไทย ส่วนพื้นที่กว้างออกจากด่านสิงขรไปทาง ทิศตะวันตกเป็นอาณาเขตของเมียนมานับจากด่านสิงขรหรือเทือกเขาตะนาวศรีถึงชายฝั่งทะเลอัน ดามันตรงบริเวณเมืองมะริดประมาณ 150 กิโลเมตร

ส่วนฝ่ายเมียนมาได้สร้างถนนจากหมู่บ้านดองไปยังตะนาวศรีเป็นระยะทาง 100 กิโลเมตร และจากตะนาวศรีไปยังมะริดอีก 100 กิโลเมตร ด่านสิงขรจึงได้มีการพัฒนาในทุกด้าน โดยเฉพาะ ด้านปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน มีการปรับปรุงถนน ทางเท้า ลานจอดรถ เพื่อส่งเสริมการค้าและการ ท่องเที่ยว (กระทรวงพาณิชย์, 2558, หน้า 40.) ต่อมาเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 นายวีระ

ศรีวัฒน์ตระกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พร้อมด้วยนายอุ๋ เต็ง ลวิน (U Thein Lwin) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐบาลแห่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ร่วมเป็นประธานในพิธีเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิ่งขจรที่ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลจากการเปิดด่านสิ่งขจรเป็นจุดผ่อนปรนพิเศษส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน และภาคการท่องเที่ยวของพื้นที่จังหวัดมะริดและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการขับเคลื่อนที่ดีขึ้นจากการประเมินตัวเลขทางเศรษฐกิจ นายวิศวะ ปิติสุขสมบัติ นายด่านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์ ได้เปิดเผยข้อมูลการค้าชายแดนด้านสิ่งขจรในระยะเวลา 8 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 มียอดการนำเข้า 760 ล้านบาท และการส่งออก 189.6 ล้านบาท รวมประมาณ 900 ล้านบาท เปรียบเทียบจากสถิติข้อมูลของเมื่อ พ.ศ. 2556 พบว่า มีมูลค่าการนำเข้าและส่งออกเพียง 100 ล้านบาท ซึ่งสินค้าที่นำเข้าจากเมียนมาเข้ามาทางด้านสิ่งขจร ได้แก่ สินค้าจำพวกสัตว์น้ำ ได้แก่ กุ้ง กุ้ง ปลาหมึก หอย ปลา เนื้อปลาลาบด ปลาทูสิ้นแช่แข็ง ปลาป่น เป็นต้น รวมทั้งใบจากไม้ไผ่ หวาย ส่วนสินค้าส่งออกจากฝั่งไทยมีลูกกุ้งขาวมีชีวิตร อาหารสัตว์ วัสดุก่อสร้าง ปูนซีเมนต์ สินค้าอุปโภค-บริโภค ปลากระดทะเล ปลาทะเล ปลาจารึกวิง ยางมะตอยน้ำ และกระป๋องพร้อมฝา จากสถิติข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นว่าช่องทางการค้าด้านสิ่งขจรเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่เติบโตนับจากปีที่เปิดด่านสิ่งขจรอย่างเป็นทางการ

การเปิดด่านสิ่งขจรนอกจากขยายการนำเข้าส่งออกแล้ว ยังสามารถขยายภาคการท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นการเปิดเสรีให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัส หรือค้นหาเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ ในประเทศเมียนมา เส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นคือ เส้นทางจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิ่งขจร-หมู่บ้านไทยสิ่งขจร-ตะนาวศรี-มะริด โดยการข้ามพรมแดนไม่จำเป็นต้องใช้หนังสือเดินทาง ใช้เพียงบัตรประชาชนใบเดียวเท่านั้น ก็สามารถเข้าไปท่องเที่ยวฝั่งเมียนมาได้

กล่าวได้ว่าในช่วงเวลานี้จึงกล่าวได้ว่าเป็นการเปิดเส้นทางติดต่อกันระหว่างไทยกับเมียนมาบริเวณมณฑลตะนาวศรี โดยปรากฏผ่านเส้นทางการค้าและขยายมายังการท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิ่งขจรมีโอกาสในการเผยแพร่อัตลักษณ์ความเป็นไทยที่พวกเขาพยายามรักษามาเป็นเวลานานมาสร้างประโยชน์ในทางเศรษฐกิจต่อไป

ภาพที่ 32-33 หมู่บ้านมุดอง
ที่มา วรพจน์วิเศษศิริ, 2560

ประกาศกระทรวงมหาดไทย

เรื่อง การเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด่านสิงขร หมู่ที่ ๖ ตำบลคลองวาฬ

อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้วยคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๘ รับทราบมติคณะอนุกรรมการพิจารณา
การเปิดจุดผ่านแดน สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘
ซึ่งเห็นชอบให้มีการเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด่านสิงขร

ภาพที่ 34 ประกาศราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ (14 พ.ค. 2558) ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง
การเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด่านสิงขร หมู่ที่ 6 ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ที่มา ออนไลน์

กล่าวได้ว่า เงื่อนไขการก่อรูปของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบทของสังคมเมียนมา
ตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562 มีสามช่วงสำคัญสรุปได้ ดังนี้

1) เงื่อนไขการก่อรูปและกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วง
ก่อนที่เมียนมาได้รับเอกราชใน พ.ศ. 2490 กล่าวได้ว่า ตกอยู่ในสถานการณ์การสู้รบระหว่าง
กองทัพเมียนมากับชนกลุ่มน้อยต่างๆ โดยเฉพาะทางตอนใต้ของเมียนมา ดังนั้น คนไทยพลัดถิ่น
บ้านสิงขรที่อาศัยอยู่ ต้องเผชิญหน้ากับนโยบายของรัฐบาลทหารเมียนมาที่มีต่อชนกลุ่มน้อย
ต่างๆ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ดั้งเดิม โดยเฉพาะอัตลักษณ์ความเป็นไทยท้องถิ่นบาง
สะพานที่พวกเขายึดถือสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณ อาจกล่าวได้ว่า ระหว่างช่วงเวลาตั้งแต่หลังจาก
เมียนมาได้รับเอกราชจนกระทั่งถึงช่วงก่อนการรัฐประหาร คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังคง
ดำรงชีวิตตามอัตลักษณ์ความเป็นไทยท้องถิ่นบางสะพาน ภายใต้สำนึกของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นใน
บ้านสิงขรอาจจะไม่ได้มองว่าพวกเขาถูกตัดขาดจากการรับเอาวัฒนธรรมความเป็นไทย เพราะ
พวกเขายังคงสามารถติดต่อกับเครือญาติคนไทยที่อยู่ฝั่งไทยได้โดยยังไม่ถูกรัฐบาลเมียนมาเข้า
ขัดขวางแต่อย่างใด

2) เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงสถานการณ์คนบ้านสิงขรในช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยจนถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงของชนกลุ่มน้อยในเมียนมา เป็นช่วงเวลาสถานการณ์ที่ความบีบคั้นที่สุดของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เนื่องจากสถานการณ์การเมืองภายในเมียนมาสถานการณ์ช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยมีความรุนแรงมากและกระจายไปตามส่วนต่างๆ ในเมียนมา รวมไปถึงในเขตมณฑลตะนาวศรี ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้รับผลพวงจากภัยสงครามกลางเมือง พวกเขาจึงต้องมีการปรับตัว ตลอดจนมีการโยกย้ายถิ่นฐานจากบ้านสิงขรไปยังบริเวณชายแดนไทยเมียนมาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างไรก็ตาม พอมาถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงกับชนกลุ่มน้อยในเมียนมาในพื้นที่เขตตะนาวศรี คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีการถูกจัดสรรและถูกตีกรอบต่าง ๆ จากรัฐบาลเมียนมาซึ่งส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องมีการปรับตัวมากยิ่งขึ้น

3) เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร หลังจากมีการเปิดด่านสิงขรเป็นด่านผ่านแดนถาวรใน พ.ศ. 2556 รวมถึงการเปิดประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 ที่ก่อให้เกิดโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ การเดินทาง รวมไปถึงการท่องเที่ยวตามเส้นทางประจวบฯ-สิงขร-มะริด หมู่บ้านสิงขรกลายเป็นพื้นที่สำคัญที่คนไทยพลัดถิ่นได้อาศัยอยู่ก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำคัญ ในฐานะพื้นที่ที่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นยังคงรักษาและแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทย นอกจากโอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวแล้ว การเปิดด่านสิงขรยังส่งผลให้การเดินทางระหว่างคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรกับคนไทยในฝั่งไทยเพื่อติดต่อเยี่ยมเยียน การศึกษาวิจัย การท่องเที่ยว ฯลฯ สามารถกระทำได้อย่างสะดวก อีกทั้งการมีเทคโนโลยีสื่อสารที่รวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรสามารถรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากฝั่งไทยได้มากขึ้น คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรจึงยังไม่ถูกตัดขาดจากการรับวัฒนธรรมไทย แม้ว่าพวกเขาจะต้องรับเอาวัฒนธรรมเมียนมาโดยเฉพาะการที่ต้องสื่อสารโดยใช้ภาษาเมียนมาเป็นหลักก็ตาม หากแต่พวกเขายังคงรับเอาและเสพวัฒนธรรมไทยผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม โอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องหยุดชะงักลงชั่วคราวอันเนื่องมาจากการเกิดโรคระบาดโควิด-19

5.2 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบทของสังคมเมียนมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562

จากเงื่อนไขการก่อรูปของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562 แสดงให้เห็นว่า คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีเงื่อนไขในการก่อรูปจากบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเมียนมา ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ในแต่ละช่วงดังนี้

5.2.1 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงหลังเมียนมาได้รับเอกราช

เนื่องจากช่วงเวลาหลังจากที่เมียนมาได้รับเอกราชจากอังกฤษใน พ.ศ. 2490 ประกอบกับผลกระทบของสนธิสัญญาปางโหลงก่อให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างรัฐบาลเมียนมากับชนกลุ่มน้อยต่างๆ ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องตกอยู่ในสถานการณ์การสู้รบระหว่างกองทัพเมียนมากับชนกลุ่มน้อยต่างๆ โดยเฉพาะทางตอนใต้ของเมียนมา อาทิ กองกำลังกะเหรี่ยง ดังนั้นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงก่อนที่เมียนมาได้รับเอกราช ต้องเผชิญหน้ากับนโยบายของรัฐบาลทหารเมียนมาที่มีต่อชนกลุ่มน้อยต่างๆ ซึ่งการกระบวนการปรับตัวในการสร้างอัตลักษณ์ในช่วงเวลานี้มีดังนี้

5.2.1.1 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรผ่านวัฒนธรรมบันเทิงวงดนตรีลูกทุ่ง

เพลงลูกทุ่งถือเป็นวัฒนธรรมไทยที่เป็นที่นิยมอย่างมากในกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร หากจะกล่าวถึงเพลงลูกทุ่งของไทยตั้งแต่ในช่วงทศวรรษ 2500 เป็นช่วงที่ศิลปินเพลงลูกทุ่งในประเทศไทยได้รับความนิยมอย่างมาก มีการนำวงดนตรีออกไปแสดงตามต่างจังหวัดหรือที่เรียกว่า “การเดินสาย” เพื่อเข้าถึงผู้ฟังในวงกว้าง (ศิริพร กรอบทอง. 2541. หน้า 137.) มีการเกิดขึ้นของวงดนตรีลูกทุ่งของไทยหลายวง เช่น วงชุมนุมศิลปิน วงพยงค์ มุกดา วงสุรพล สมบัติเจริญ ฯลฯ หลังการเสียชีวิตของสุรพลซึ่งเป็นนักร้องลูกทุ่งที่มีชื่อเสียงใน พ.ศ. 2511 วงการเพลงลูกทุ่งไทยได้เข้าสู่ระบบนายทุนอย่างเป็นทางการ ซึ่งมาจากความตื่นตัวคึกคักขึ้นอย่างมากของเพลงลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยโดยเฉพาะตามชนบทต่างๆ (ศิริพร กรอบทอง. 2541. หน้า 178.)

ต่อมาเพลงลูกทุ่งได้เผยแพร่เข้ามายังบ้านสิงขรแล้วกลายเป็นที่นิยมในหมู่คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร ซึ่งคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจะมีเครื่องรับวิทยุแบบทรานซิสเตอร์เพื่อรับข่าวสารหรือ

รายการวิทยุทั่วไป โดยส่วนมากฟังจากสถานีวิทยุในเมืองไทยซึ่งส่งผลให้เพลงลูกทุ่งได้รับความนิยม และทำให้มีการตั้งวงดนตรีลูกทุ่งของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มีนักแต่งเพลงคนสำคัญ เช่น นายหนูชิน ประกอบปราณ นายหนูฉิ่ง ศรีสุวรรณ (บ.ธรรมบุตร. 2542. หน้า 81.)

จากค่านิยมที่มีต่อเพลงลูกทุ่ง ส่งผลให้มีคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้แต่งเพลงขึ้นเพื่อสะท้อนสภาพความทุกข์ยากของชาวบ้าน โดยเฉพาะจากการทำมาหากินของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่พวกเขาต้องเผชิญกับการถูกกดขี่โดยทหารเมียนมาในช่วงภายหลังการรัฐประหารโดยนายพลเนวิน เช่น เพลงโบยี้ รวมถึงเพลงลูกทุ่งที่มีชื่อเสียงอีกเพลงหนึ่งคือเพลงเขากะเจา ซึ่งเป็นเพลงยอดนิยมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรซึ่งมีเนื้อร้องได้สะท้อนสภาพชีวิตของคนไทยในเมียนมาที่ถูกละทิ้งการเมียนมาเข้าทำการกดขี่ได้อย่างชัดเจน เพลงเขากะเจาแต่งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2525-2526 โดยคนไทยในสิงขรส่วนมากจะรู้จักและร้องกันเพลงนี้ได้อย่างแพร่หลาย แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเพลงลูกทุ่งจากฝั่งไทยมายังคนไทยพลัดถิ่นในสิงขร เนื้อหาของเพลงโบยี้และเพลงเขากะเจามีดังนี้

เพลง โบยี้²

เพิ่มกำหนดบทแต่งแปลงลิขิต

ใช้สมองในตัวเป็นหัวใจ	มีเรื่องกิจขมขึ้นพื้นสิงขร
แสนวิปโยคโศกาอาทร	จะนั่งนอนไม่สุขทุกซี้ใจ
เมื่อปีก่อนรุมรำปล้ำกับข้าว	เพราะลมว่าวค้ำนานทานไม่ไหว
ดูต้นข้าวแห่งหมอดอดไป	ในหย่อมไทยซ้อ-ชายไม่ได้
ต้องอาโก ³ โบเนวิน ⁴ กินข้าวสาร	เพราะดินฟ้าไม่อำนายช่วยให้ทาน
อดทั้งบ้านอย่างนี้ฉันมิเคย	
ราชฎรร้อนใจดังไฟติด	ข้าวสารบิດเสียด้วยช่วยกันเหวย
มีทหารมาพักควักเอาเคย	ลุงทำเฉยเบาเป้าว่าอย่าเคือง
ทั้งพริกพรายหลายอย่างทางจะหมด	แกมส้มรดที่ปลุกลูกเหลืองเหลือง
ถ้ามันมากันใหญ่ไ้ก็เปลือง	อีทองเหลืองที่ทำพันธุ์ตัวขันไป

² โบยี้ แปลว่า นายใหญ่

³ อาโก แปลว่า ฟัง

⁴ โบเนวิน แปลว่า นายเนวิน

ถ้าเห็นใครไปมาทำตาแหก	ถามแปลกแปลกเรื่องกอดสุดก้นใหญ่
แต่เจ้านายฝ่าเมียนมาทำว่องไว	เห็นคนไทยบอกว่า ปอดตาทา
ถามเมียนมาตอบไทยฟังไม่รู้เรื่อง	ขออาอูกเอาะอือทำหือหา
น่าไม่แล เบี้ยวไม่ตะ ตะวะแปบยา	จอนอซา เซียะโค โอบอयी

เพลง เขากระเจา

ปู่ยี่เส่า เขาก็ดี แวไซ ก็ไปด้วย พอถึงตรงบกอ้ายห้วง มันไปเข้าบ่วงก็เพราะดวงมันช่วย
เจ้านาย รีดไถเอาไปเลี่ยมแพรง เดินหลังเต่างๆ เหลือแต่กางเกงขากวย

วัวควายก็ตั้งหลายตัว แถมห้วกวาง ห้ววัว เงินไทยเข้าไปด้วย น้ำผึ้งของลูทั้งสองกระตุก
มันขอกินกันพลิก อิ่มแล้วไปนั่งทำฮวย

(พูด : ยาเย ตะวะมุย แด ยาเย ตะวะไซแด ตะวะกาวเดอิ)

ถูกคุมตัวเสียจนห้วงอ เหมือนคนคางคกตกบ่อ ใจคอไม่มีใครสวย รำลึกถึงคุณพระ นโมพุทธา
ยะ นิมนต์มาช่วยผมด้วย แต่จิตใจเศรำโคก เพราะว่าไซคของผมมันฮวย

ติดขังเตเสี่ยทั้งหลายคืน ถูกบังคับข่มขืนร่างกายซึกจะป่วย ลูกเมียข้างหลังก็นั่งร้อง แต่
อาจารย์สองแกลงไปช่วย สมัยพวกผมยังแย่ ติดตารางจนแก่ ฮ่วย (บ.ธรรมบุตตร. 2542. หน้า 46)

จะเห็นได้ว่าเนื้อเพลงในเพลงโปยี่และเพลงเขากระเจาสะท้อนถึงการถูกกดขี่ของคนไทย
พลัดถิ่นจากทหารเมียนมา และกลายเป็นเพลงยอดนิยมของคนไทยในตะนาวศรีที่สะท้อนสภาพ
ชีวิตของคนไทยในเมียนมาที่ถูกเมียนมากดขี่ได้อย่างชัดเจน ทั้งสองเพลงจึงเป็นเพลงที่คนไทยใน
สิงขรส่วนมากจะรู้จักและร้องกันได้อย่างแพร่หลาย แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเพลงลูกทุ่งที่มาจาก
จากฝั่งไทยในกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นสิงขร ทั้งนี้เคยมีคนบันทึกเสียงส่งเข้ามาเป็นเพลงตามคำขอของ
สถานีวิทยุในเขต จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วย เพราะคนไทยในเมืองตะนาวศรีมีการรับฟังสื่อวิทยุ
จากประเทศไทย

นอกจากเพลงลูกทุ่งที่เป็นรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์แล้ว คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังม
การรับเอาสื่อบันเทิงอื่นๆ มาจากฝั่งไทย เช่นในช่วง พ.ศ. 2530 ได้มีการนำเครื่องปั่นไฟและ
โทรทัศน์ขนาดใหญ่ไปเปิดให้คนไทยในสิงขร โดยคนไทยที่ชื่อนายลาย ยอดประพันธ์ ได้นำเครื่องปั่น
ไฟและโทรทัศน์ขนาดใหญ่จากเมืองไทย เปิดให้คนดูแล้วเก็บเงินค่าเข้าชม โดยได้ทำการขายเป็น

รอบๆ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง วอนเพลงฝากรัก ซึ่งเริ่มฉายในเมืองไทย พ.ศ. 2530 นำแสดงโดย สรพงษ์ ชาตรี, พรศักดิ์ ส่องแสง, กุสุมา มณีกาญจน์ ซึ่งเป็นที่นิยม โดยฉายวันหนึ่งหลายรอบและมีคนดูจำนวนมาก (บ.ธรรมบุตร. 2542. หน้า 78)

อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมบันเทิงของไทยผ่านเพลงลูกทุ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งอิทธิพลจากสื่อ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวไทยสังขรยังคงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยได้ โดยเฉพาะการได้ฟังข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงต่างๆ จากวิทยุผังไทยผ่านทางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้ภาษาไทยยังเข้าถึงและใช้สื่อสารกับในหมู่ชาวไทยสังขร ถือได้ว่าเพลงลูกทุ่งเป็นส่วนหนึ่งที่คอยช่วยให้คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสังขรยังคงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยเอาไว้ได้

5.2.1.2 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสังขรแนวคิดชาตินิยมไทยผ่านการแสดงความเคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย

การเกิดขึ้นของคนไทยพลัดถิ่นในเมียนมาเป็นผลพวงมาจากการเกิดรัฐชาติในสังคมไทยและการปักปันเขตแดนรัฐชาติระหว่างรัฐบาลสยามกับจักรวรรดินิยมอังกฤษ ส่งผลให้คนไทยส่วนหนึ่งที่เดิมเกาะเกี่ยวอยู่กับรัฐไทยหรือเป็นคนในบังคับของสยามกลายเป็นคนในบังคับของอังกฤษ (จิตติวุฒิ เสนาคำ. 2559. หน้า 110-111.) แม้ว่าพวกเขากลายเป็นคนพลัดถิ่นจากการปักปันเขตแดน แต่คนไทยพลัดถิ่นในเมียนมายังถือว่าตนเป็นไทยและผลิตซ้ำความเป็นไทยในเมียนมาอย่างต่อเนื่อง คนไทยในฝั่งสังขรถือเป็นเครือญาติกับคนในฝั่งไทย โดยเฉพาะกับคนอำเภอบางสะพานและบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ในช่วงเวลาดังกล่าว แนวคิดชาตินิยมไทยที่ปรากฏผ่านความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ได้เผยแพร่จากฝั่งไทยมายังบ้านสังขรผ่านเครื่องรับวิทยุแบบทรานซิสเตอร์เพื่อรับข่าวสารหรือรายการวิทยุทั่วไป คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสังขรสามารถรับข่าวสารได้ทั้งสองฝั่ง ซึ่งในช่วงเวลาตั้งแต่ในช่วงทศวรรษ 2500 เป็นมา มีการเชิญทูตสถาบันกษัตริย์ในไทยในทุกภูมิภาคของไทย มีการปลุกฝั่งให้มีการรักสถาบันกษัตริย์ในไทยและให้เป็นศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งชาติ ทำให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสังขรในเวลานั้นจึงมีการสร้างแนวคิดความเป็นคนไทยผ่านการเคารพรักเทิดทูนบูชา และแสดงความจงรักภักดีต่อพระประมุขของไทย ดังนั้น ทุกบ้านของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสังขรจึงมีความพยายามหาพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระราชวงศ์ประดับไว้ตามบ้าน มีการจัดงานเฉลิมพระชนมพรรษาในทุกปี มีการศึกษาเล่าเรียนทั้ง

ภาษาไทย ประวัติศาสตร์ไทย ฝากเงินกับธนาคารไทย ใช้เงิน และใช้นามสกุลแบบไทย (บ.ธรรม บุต. 2544. หน้า 105) การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นส่วนหนึ่งที่น่าจะ ความแตกต่างระหว่างกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นกับชนกลุ่มอื่นในบ้านสิงขร ไทยพลัดถิ่นจากสิงขรยืนยัน และจำแนกความแตกต่างระหว่างบ้านคนไทยกับบ้านเมียนมาว่า “บ้านไหนมีรูปในหลวงคือบ้าน คนไทย บ้านเมียนมามีรูปในหลวงไม่” (ฐิติวุฒิ เสนาคำ. 2559. หน้า 116.)

ภาพที่ 35 พระบรมฉายาลักษณ์และพระฉายาลักษณ์ของพระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ไทย
ที่มา วรพจน์วิเศษศิริ, 2560

อาจกล่าวได้ว่า นอกเหนือจากกระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่ ปรากฏผ่านความนิยมของเพลงลูกทุ่งในกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรแล้ว ยังมีกระบวนการ สร้างอัตลักษณ์คนไทยด้วยการแสดงความเป็นชาตินิยมไทยผ่านการเคารพสถาบัน พระมหากษัตริย์ไทย ที่ปรากฏในช่วงการบีบคั้นของนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลเมียนมา ตลอดจน เหตุการณ์ผู้ประท้วงระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อย ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยที่เป็น หนึ่งในกลุ่มน้อยในเมียนมา ถือเป็นความพยายามเอาตัวรอดผ่านการรักษาและแสดงออกว่า พวกเขาเป็นกลุ่มคนไทยมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลานาน แม้ว่า จะอยู่ในช่วงเวลาอันวิฤกต แต่พวกเขายังคงยึดมั่นในการรักษาความเป็นไทยเอาไว้

5.2.2 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์สถานการณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยจนถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงของชนกลุ่มน้อยในเมียนมาในพื้นที่เขตตะนาวศรี

จากเงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงสถานการณ์การสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยจนถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงของชนกลุ่มน้อยในเมียนมา ถือเป็นช่วงเวลาที่มีความบีบคั้นต่อคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เนื่องจากสถานการณ์การเมืองภายในเมียนมาช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยมีความรุนแรง และกระจายไปตามส่วนต่างๆ ในเมียนมา ซึ่งรวมไปถึงในเขตมณฑลตะนาวศรี ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้รับผลกระทบ ทำให้พวกเขาจำเป็นต้องมีการปรับตัว ตลอดจนมีการโยกย้ายถิ่นฐานจากบ้านสิงขรไปยังบริเวณชายแดนไทย-เมียนมาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แต่อย่างไรก็ตาม พอมาถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงกับชนกลุ่มน้อยในเมียนมาในพื้นที่เขตตะนาวศรี คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกลับถูกจัดสรรและถูกตีกรอบต่างๆ จากรัฐบาลเมียนมา ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องมีการปรับตัวมากยิ่งขึ้น

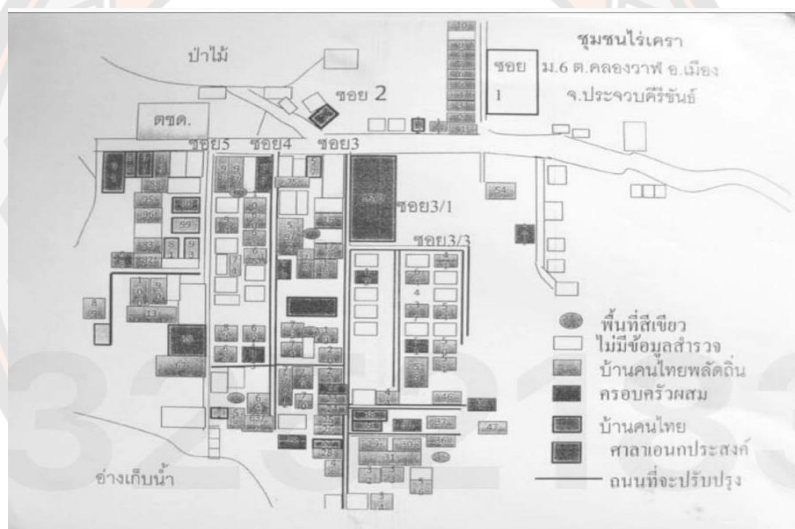
ดังนั้น กระบวนการสร้างอัตลักษณ์สถานการณ์คนบ้านสิงขรในช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยจนถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงของชนกลุ่มน้อยในเมียนมาในพื้นที่เขตตะนาวศรี จึงเป็นช่วงเวลาที่ต้องมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลง และโยกย้าย เพื่อรักษาชีวิตของตนให้รอดจากภัยต่างๆ ซึ่งกระบวนการสร้างอัตลักษณ์สถานการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวมีดังนี้

5.2.2.1 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์สถานการณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรผ่านการอพยพจากพื้นที่สิงขรเข้ามายังฝั่งไทย

เนื่องจากสถานการณ์การเมืองภายในเมียนมาสถานการณ์ช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยมีความรุนแรงและกระจายไปตามส่วนต่างๆ ในเมียนมา รวมไปถึงเข้ามายังในเขตมณฑลตะนาวศรี ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องได้รับผลกระทบจากภัยสงครามกลางเมือง ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องอพยพจากพื้นที่สิงขรเข้ามายังฝั่งไทย บริเวณแถบบ้านไร่ไครา ชายแดนไทยเมียนมาทางด้านสิงขร

จากความทรงจำของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกล่าวถึงการที่พวกเขาต้องอพยพจากพื้นที่สิงขรเข้ามายังฝั่งไทย โดยการสัมภาษณ์คนเชื้อสายไทยที่ถือกำเนิดที่หมู่บ้านสิงขรว่า

“...เมื่อปี พ.ศ. 2514 เวลานั้น ตนเองอายุราว 23-24 ปี แต่งงานและอาศัยอยู่กับภรรยาที่บ้านห้วยสัก อำเภอบางสะพาน ได้ทราบข่าวจากคนสนิทว่า - ญาติพี่น้องที่อยู่บ้านสิงขรถูกทหารชนกลุ่มน้อยฆ่าตาย และ พ่อฝากความมาบอกให้เขาไปรับแม่กับน้องๆ มาอยู่ที่ฝั่งไทย เขาจึงเดินเท้าเข้าไปในป่าตามเส้นทางที่ขนานกับทางที่ทหาร - ญี่ปุ่นสร้างไว้เมื่อคราวสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยเกรงว่าหากรีบ เดินไปตามเส้นทางนั้นจะเกิดอันตราย ใช้เวลาเดินทาง 2 วัน ก็ถึงบ้านสิงขร จากนั้นพาแม่และน้องออกมาจากหมู่บ้าน ทิ้งบ้านเรือน เรือกสวนไร่นา และวัวควายให้น้องชายคอยดูแล พวกกันเดินลัดเลาะไปตามลำน้ำสิงขรและพักแรมในป่าราว 3 คืน ก็ถึงบ้านท่าแพ จากนั้นเดินทางต่อจนกระทั่งราว 4 โมงเย็น ของวันที่ 4 จึงข้ามเขตแดนเข้ามายังฝั่งไทย...” (เมธินีย์ ชุ่มผล. 2562. หน้า 79)

ภาพที่ 36 แผนผังแสดงตำแหน่งบ้านคนไทยในหมู่บ้านไร่เครา
ที่มา วารสารเมืองโบราณ, 2562

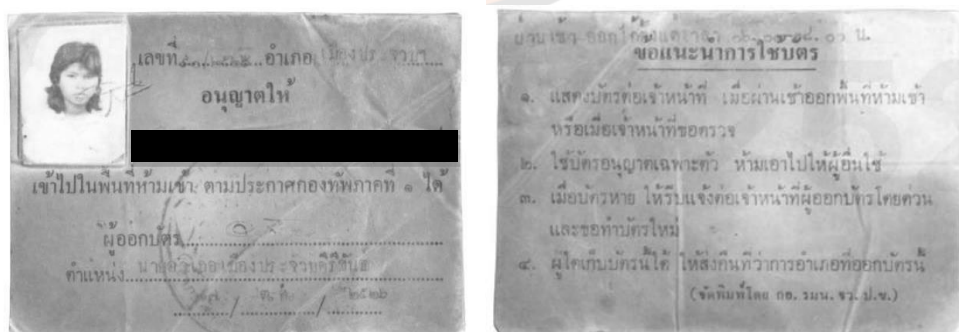
หลังการอพยพเข้ามาของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเข้ามายังฝั่งไทย การที่พวกเขาจะสร้างบ้านจะต้องมีพื้นที่ของตนเองใหม่ในพื้นที่ที่อพยพมา ซึ่งมีอุปสรรคสำคัญคือที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ดินบริเวณชายแดนและมีเจ้าของกรรมสิทธิ์ คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่อพยพได้ประกอบอาชีพรับจ้างหาเลี้ยงจากญาติทางฝั่งไทย ส่วนคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรบางส่วนที่มีญาติพี่น้องจากฝั่งไทยที่พอมิที่ดินก็จะได้รับการแบ่งที่ดินสำหรับทำนาทำไร่

อย่างกรณีผู้ให้ข้อมูลอายุ 77 ปี ซึ่งเป็นผู้อพยพมาตั้งแต่เด็กเมื่อครั้งพาแม่และน้องๆ ข้ามฝั่งมา ได้ตั้งเพิงพักอยู่ในสวนของญาติที่เป็นเจ้าของที่ดินรายใหญ่แถบบ้านไร่เครา มีการดำรงชีวิตด้วยการทำงานรับจ้างทั่วไป สวนเกษตรหรือรับจ้างทำไร่อ้อย มันสำปะหลัง ฝรั่ง และดูแลสวนมะพร้าว ในพื้นที่ใกล้กับที่พักอาศัย และยังมีารขึ้นไปทำไร่ ทำสวน ทำนา บนภูเขาที่เป็นพรมแดนระหว่างไทยกับเมียนมา ผู้ให้ข้อมูลเล่าให้ฟังว่า

“...เมื่อครั้งกะเหรี่ยงยังดูแลพื้นที่ชายแดนยังพอเดินทางข้ามไปทำไร่ทำนาทางฝั่งเมียนมาได้บ้าง และหลังจากได้รับเอกสารแสดงตนที่ออกให้โดยทางราชการไทย จึงเริ่มขยับขยายออกไปอยู่ตามบ้านญาติพี่น้อง...” (เมธินีย์ ชุ่มผล. 2562. หน้า 79)

ผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านหนึ่งอายุ 55 ปี ได้เล่าถึงเวลาที่ออกจากหมู่บ้านสิงขรข้ามมายังฝั่งไทยเมื่อ พ.ศ. 2514 ว่า

“...ตอนนั้นอายุราว 5 ขวบ เดินตามพ่อกับแม่ออกจากบ้านสิงขรมาสร้างกระท่อมอยู่ในที่ดินของตาผลเช่นเดียวกับครอบครัวของลุงบุญเสริม หลังจากนั้นพ่อของข้าพเจ้าก็พาไปอยู่ที่บ้านของคนรู้จักชื่อพรานมูล ทองนาค ซึ่งเคยค้าวัวควายกันมาตั้งแต่ยังอยู่ที่บ้านสิงขร ซึ่งหลังจากพ่อพาครอบครัวไปอยู่กับพรานมูลได้สักพัก จึงย้ายกลับมาอยู่ที่บ้านไร่เครา ในวัยเด็กข้าพเจ้าเข้าเรียนที่โรงเรียนอุดมราษฎร์ที่บ้านหนองน้ำขาว แต่ยังไม่ทันจบชั้นประถมก็ออกจากโรงเรียนมาช่วยพ่อแม่ทำนาทำไร่ และข้ามฝั่งไปปลูกข้าว เผือก พริก บนเขา ในบริเวณใกล้กับบ้านไร่เคราเป็นที่ตั้งของฐานปฏิบัติการกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อควบคุมดูแลพื้นที่นี้ ซึ่งในช่วง พ.ศ. 2514 ชาวบ้านที่จะข้ามแดนไปทำนาทำไร่...” (เมธินีย์ ชุ่มผล. 2562. หน้า 79)

ภาพที่ 37 บัตรผ่านแดนของชาวเมียนมาเชื้อสายไทย
สำหรับใช้เข้า-ออกด่านชายแดนสิงขร
ที่มา วารสารเมืองโบราณ, 2562

ผู้ให้สัมภาษณ์ยังเล่าให้ฟังถึงเรื่องการทำอาชีพของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เกี่ยวกับความยากลำบากในการทำมาหากินในช่วงเวลาดังกล่าว

“...ในฝั่งเมียนมาต้องรอให้ถึงเวลาเปิดด่าน คือหลังจากเคารพธงชาติ (8.00 น.) จึงจะข้ามไปได้ และจะต้องนำบัตรข้ามแดน (บัตรสีชมพู) มาแสดงและลงชื่อเข้าออกก่อนข้ามแดนทุกครั้ง แต่ต่อมาทหารเมียนมาเริ่มปราบปรามกลุ่มกะเหรี่ยงที่ควบคุมเส้นทางนี้ ชาวบ้านที่เคยข้ามไปทำเกษตรบนเขา ฝั่งเมียนมาก็ไม่สามารถข้ามไปได้อีก จึงต้องหาช่องทางทำมาหากินใหม่อยู่ที่ฝั่งไทย ทำให้เริ่มมีบางคนออกไปรับจ้างเป็นลูกเรือประมงในอ่าวประจวบ หรือเป็นกรรมกรก่อสร้างตามไซต์งานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หรือไม่ก็เป็นคนงานในไร่อ้อย ฝัสดวนมะพร้าว หรือลูกจ้างตามแพลาต่างๆ ซึ่งเป็นอาชีพที่พอจะหาได้ เพราะการออกไปทำงานรับจ้างนอกพื้นที่นั้นยังไม่สามารถทำได้ ด้วยเอกสารแสดงตัวตนระบุให้พำนักและทำงานได้เฉพาะในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เท่านั้น การจะออกนอกพื้นที่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากและเป็นอุปสรรคใหญ่ในการทำมาหากินของชาวไทยสิงขรที่อพยพเข้ามาอยู่ในฝั่งไทย...” (เมธินีย์ ชุ่มผล. 2562. หน้า 79)

ดังนั้น ผลจากสงครามทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อย ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรบางส่วนมีการอพยพเข้ามาบริเวณบ้านไร่ไครา ด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แม้ว่าที่ดินดังกล่าวจะเป็นของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แต่ผู้ที่อพยพเข้ามา ก็พยายามผ่อนจ่ายตามกำลัง แม้จะไม่มีผลทางกฎหมาย เพราะพวกเขายังถือเป็นคนข้ามแดน ไม่ใช่พลเมืองไทยที่จะสามารถซื้อและมีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเองได้ เป็นเพียงการจ่ายเงินซื้อสิทธิ์ในการอยู่อาศัยบนที่ดินก็ตาม และด้วยเหตุผลเรื่องการครอบครองที่ดิน ทำให้เริ่มมีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการขอสัญชาติไทยในภายหลัง

5.2.2.2 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรผ่านวิถีชีวิตและประเพณีของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร

เนื่องจากรัฐบาลทหารเมียนมาคิดว่าชาวไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีส่วนในการขนส่งยุทธปัจจัยและเสบียงอาหาร ให้กับกองกำลังฝั่งตรงข้าม ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรถูกจับตามองเป็นพิเศษ และการดำเนินนโยบาย “นโยบายกลืนไทยให้เป็นเมียนมา” ทำให้เริ่มมีการควบคุมชุมชนชาวไทยมากขึ้น ได้แก่ การนำทหารและคนเมียนมาเข้ามาอยู่ในชุมชนไทย ในบางพื้นที่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นได้ถูกกวาดต้อนไปตั้งหลักแหล่งรวมกันในพื้นที่ที่รัฐบาลทหารเมียนมาจัด

ให้และได้เข้าควบคุมดูแลในด้านต่างๆ ส่งผลให้ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่น บ้านสิงขรต้องมีการปรับตัว อาทิ

- ด้านการศึกษา

การจัดการศึกษาของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรตั้งแต่อดีตมีการใช้วัดเป็นโรงเรียนเพื่อสอนหนังสือภาษาไทยให้แก่คนในหมู่บ้าน แต่เดิมคนไทยในบ้านสิงขรทั่วไปใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว แต่ในช่วง พ.ศ. 2508-2509 ซึ่งอยู่ในช่วงนายพล เน วิน ปกครองเมียนมา ชุมชนคนไทยในเมียนมาถูกสงสัยว่าเป็นผู้สนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะเมื่อเห็นทหารเมียนมาเข้ามายังหมู่บ้าน จะมีคนไทยรีบไปบอกกองกำลังอิสระ เพื่อป้องกันการปะทะ และความสูญเสียในหมู่บ้านคนไทย ทำให้มีการส่งทหารและคนเมียนมาเข้ามาสอดส่อง และกดขี่ชุมชนคนไทย อีกทั้งมีการเกณฑ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเข้าเรียนหนังสือเมียนมา ส่งครูเข้ามาสอนภาษาเมียนมา และเริ่มใช้นโยบายกลืนไทยให้เป็นเมียนมา ซึ่งรัฐบาลทหารเมียนมาเริ่มมีการควบคุมชุมชนไทยมากขึ้น เช่น การนิมนต์พระเมียนมาเข้ามาจำวัดในวัดไทย มีการนำทหารและคนเมียนมาเข้ามาอยู่ในชุมชนไทย ในบางพื้นที่คนไทยพลัดถิ่นถูกกวาดต้อนไปตั้งหลักแหล่งรวมกันในพื้นที่ที่รัฐบาลทหารเมียนมาจัดให้ รวมถึงการห้ามเรียนภาษาไทย ฯลฯ จากคำให้สัมภาษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรคนหนึ่งได้กล่าวว่า

“...ปี 2508-2509 เริ่มมีการเกณฑ์คนไทยเข้าเรียนหนังสือเมียนมา ทางครูส่งครูเข้ามาสอนภาษาเมียนมาให้คนไทย แต่ใช้ครูเปลืองอยู่ได้ไม่นานก็เปลี่ยนครูใหม่ เพราะเด็กไทยฟังภาษาเมียนมาไม่ได้เลย ต้องมีล่ามคอยแปล ผมเรียนไม่รู้เรื่องฟังไม่ออกจึงเรียนอยู่ไม่นานแล้วออกมาเลี้ยงควาย พอปี 2511 พ่อส่งไปอยู่กับทวดที่เป็นกำนันที่บางสะพาน บวชเรียนที่วัดโบสถ์ได้ 1 พรรษา แล้วก็กลับไปจำวัดที่วัดสิงขรอีก 1 พรรษา...” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

อย่างไรก็ตามตั้งแต่ พ.ศ. 2545 กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในเมียนมาร่วมกันจัดระเบียบหมู่บ้านเนื่องด้วยกลัวว่าลูกหลานจะลืมภาษา ประเพณี วัฒนธรรมไทย โดยจัดพื้นที่วัดเพื่อการเรียนการสอน และการสืบทอดวัฒนธรรมไทย มีพระภิกษุและผู้รู้ในหมู่บ้านเป็นคนสอน มีการหาซื้อแบบเรียนจากเมืองไทย ฟังเพลง รายการวิทยุจากเมืองไทย มีการซื้อหนังสือเพลงไทยไปหัดอ่านตาม มีการใช้นิทาน นวนิยาย การ์ตูน เป็นสื่อการเรียนการสอน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 และคนที่ 4)

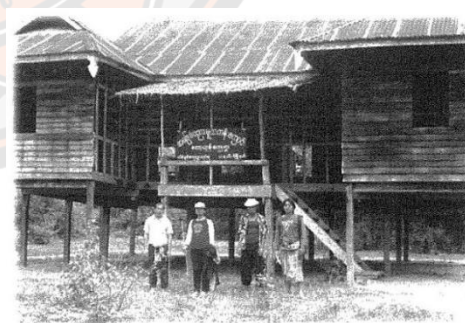

สื่อการเรียนการสอนภาษาไทยนั้นได้ถูกนำเข้ามาในสิงขรเมื่อ พ.ศ. 2521 แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างกองกำลังกะเหรี่ยงกับทหารเมียนมาในหมู่บ้านคนไทยที่ถูกฝ่ายกะเหรี่ยงยึด ทำให้บ้านคนไทยที่อยู่ตรงนั้นถูกเผาเป็นผลให้สื่อการสอนที่เป็นภาษาไทยถูกเผาไปด้วย จึงต้องมีการจัดหาหนังสือมาทดแทนของเดิมที่ถูกเผาไหม้ไป โดยมีผู้ใจบุญชื่อนายศวง – นางสุข เป็นคนบ้านห้วยทรายขาว ได้นำเงินจากการเองาช้างตายซากในป่าหลายคู่ไปขายแล้วซื้อหนังสือไทยที่เป็นตัวพิมพ์นำไปถวายวัด ได้แก่ หนังสือพระมาลัย หนังสือวรรณคดีที่มีอยู่ในเมืองไทย ประเภทจักรๆ วงศ์ๆ เช่น ประเภทนิราศของสุนทรภู่ พระอภัยมณี ไกรทอง อิเหนา เป็นต้น (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

ตั้งแต่ทางการเมียนมาเข้าจัดระเบียบหมู่บ้านใน พ.ศ. 2545 คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจึงถูกปลุกฝังให้สามารถพูดสองภาษาทั้งภาษาเมียนมาและภาษาไทย (ทั้งไทยกลางและไทยปักษ์ใต้) โดยเฉพาะภาษาไทยปักษ์ใต้ที่เป็นการแสดงออกถึงความเป็นคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ดังนั้น การพูดภาษาไทยทำให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังสามารถเชื่อมโยงกับคนไทยในฝั่งไทยได้ อีกทั้งยังช่วยให้การเดินทางข้ามพรมแดนเข้ามายังฝั่งไทยสะดวกมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ หากพวกเขาบอกว่า เป็นชาวไทยสิงขร ทางกาไทยจะอนุโลมให้พวกเขาเหล่านี้สามารถข้ามเขตแดนได้สะดวกยิ่งขึ้น (ทรงชัย ทองปาน และรัชพล ไชยฤทธิ. 2561. หน้า 154.)

ภาพที่ 38 โรงเรียนสิงขร
ที่มา บ.ธรรมบุตร, 2542

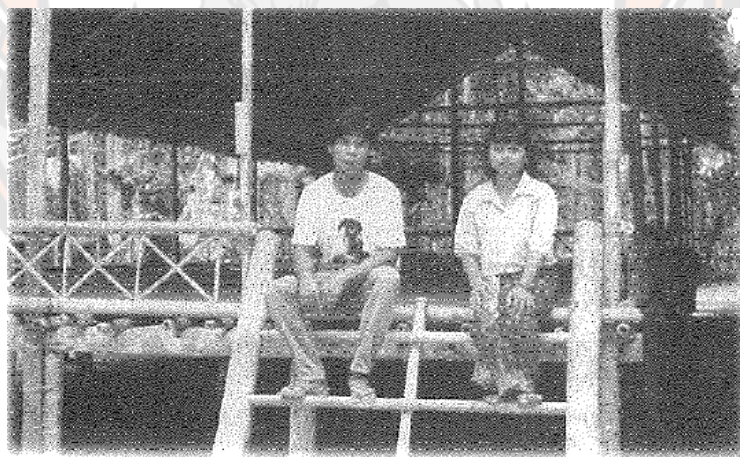
ภาพที่ 39 โรงเรียนแหลมหยวน
ที่มา บ.ธรรมบุตร, 2542

แม้ว่าคนไทยพลัดถิ่นรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มักจะไม่สามารถเขียนภาษาไทยได้คล่อง หากแต่มีการติดตามเพื่อรับความบันเทิงจากสื่อฝั่งไทยโดยเฉพาะจากวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้วยเหตุที่ว่าวิทยุท้องถิ่นในเมียนมาจะเน้นข่าวเกี่ยวกับการทหาร (ทรงชัย ทองปาน และรัชพล ไชยฤทธิ. 2561. หน้า 158.) ดังนั้น การรับรู้ทางด้านภาษาไทยของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรยังคงดำรงอยู่ควบคู่กับการเรียนรู้และใช้ภาษาเมียนมาเพื่อเอาตัวรอด

- วิถีชีวิตและประเพณี

การแต่งงาน

การแต่งงานนิยมกระทำกันทั้งภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันและต่างกลุ่มชาติพันธุ์ และนิยมมีบุตรจำนวนมาก ซึ่งคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรไม่นิยมประกอบพิธีแต่งงานบนเรือน ดังนั้น หากบ้านใดมีการแต่งงาน จะปลุกโรงพิธีแต่งงาน สำหรับการจัดงานแต่งงานและต้อนรับแขกที่มาร่วมงานเพื่อแสดงความยินดี มีลักษณะเป็นโรงพิธีชั่วคราวปลูกด้วยไม้ไผ่อยู่ในบริเวณบ้าน ซึ่งโรงพิธีแต่งงานนี้ เรียกว่า โรงไหว้ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

ภาพที่ 40 โรงไหว้

ที่มา บ.ธรรมบุตร, 2542

การจัดเลี้ยงอาหารในงานแต่งงาน เจ้าภาพจะมีการลှ်หมุ 4-5 ตัวตามแต่ฐานะ เพื่อนำมาประกอบอาหาร ลักษณะอาหารเป็นข้าวแกงแบบไทยใต้ ต้มใส่ขมิ้น แต่น้ำซุบ (น้ำพริก) ไม่ใส่ขมิ้น แต่การปรับขของคนสิงขรในพิธีการแต่งงานช่วงเวลานั้นคือการใส่ชุดแต่งงานแบบคนเมียนมา

เนื่องจากคนไทยสมัยก่อนไม่มีธรรมเนียมใส่ชุดแต่งงานเหมือนฝรั่งไทย ดังนั้น คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงเวลานั้นจึงแต่งกายแบบเมียนมาในงานแต่ง คือ ผู้ชายนุ่งโสร่ง ผู้หญิงนุ่งผ้าถุง เหมือนเป็นชุดพื้นบ้านไปแล้ว “ชุดแต่งงานใช้แบบเมียนมา ไม่ได้เช่าหรือซื้อ มันเป็นเหมือนเป็นชุดพื้นบ้านไปแล้ว คนที่นุ่งเขานุ่งโสร่งกัน มีการแต่งงานกับคนเมียนมาบ้าง เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านจนพูดไทยได้ก็มี บางคนย้ายไปอยู่ตะนาวศรี มะริด หรืออย่างกุ้งเลย” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

การละเล่นโนราห์และหนังตะลุง

ใน พ.ศ. 2532 มีการเล่นหนังตะลุงของคณะนายสร้อย แสงวิโรจน์ และอีกหลายคณะ มักเล่นกันในงานรื่นเริงและงานแก้บน รวมถึงการเล่นมโนราห์ของนายอาบ เกตุแก้ว ซึ่งเดิมมีรกรากอยู่ที่ฝั่งไทย เพราะเป็นหลานของโนราห์ยุง บ้านกรูด (ถ้าศิรวงก์) อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แต่ติดตามมารดามาอยู่ที่สิงขรจนได้สัญชาติเมียนมา โดยมีการเล่นเพลงพื้นบ้านที่ผสมผสานทั้งปักข์ได้ เช่น เพลงบอก เพลงโนเนโนชา และภาคกลางของไทย เช่น ซอญ ลำตัด ฯลฯ ในปีเดียวกันก็มีข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการของไทยเดินทางมาเยี่ยมชาวสิงขร และมีการตั้งพระบรมสาทิสลักษณ์ขนาดใหญ่ของจิตรกรในเมืองตะนาวศรี ซึ่งทหารเมียนมาไม่ขัดข้องแต่ขอให้ติดตั้งรูปผู้นำเมียนมาด้วย (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

การเสด็จเยือนเทิงจากฝั่งไทย

ใน พ.ศ. 2530 เริ่มมีการนำเครื่องปั้นไฟและโทรทัศน์ขนาดใหญ่ไปเปิดให้คนไทยพลัดถิ่นในสิงขร เป็นคนไทยชื่อนายลาย ยอดประพันธ์ นำเครื่องปั้นไฟและโทรทัศน์ขนาดใหญ่จากเมืองไทย เปิดให้คนดูและเก็บเงินคนละ 3 บาท (ข่าวสารไม่เก็บ เก็บเฉพาะรายการภาพยนตร์วีดีทัศน์) มีคนดูจำนวนมาก โดยได้ทำการขายเป็นรอบๆ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง วอนเพลงฝากรัก ที่เริ่มขายในเมืองไทยปี พ.ศ. 2530 นำแสดงโดย สรพงษ์ ชาตรี, พรศักดิ์ ส่องแสง, กุสุมา มณีกาญจน์ ซึ่งเป็นที่นิยมขายวันหนึ่งหลายรอบ (บ.ธรรมบุตร. 2542. หน้า 78) อาจกล่าวได้ว่า อิทธิพลจากสื่อเป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้สร้างอัตลักษณ์จากการได้ฟังข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงต่างๆ จากวิทยุฝั่งไทยผ่านทางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้ภาษาไทยยังเข้าถึงและใช้สื่อสารกับในหมู่ชาวไทยสิงขร

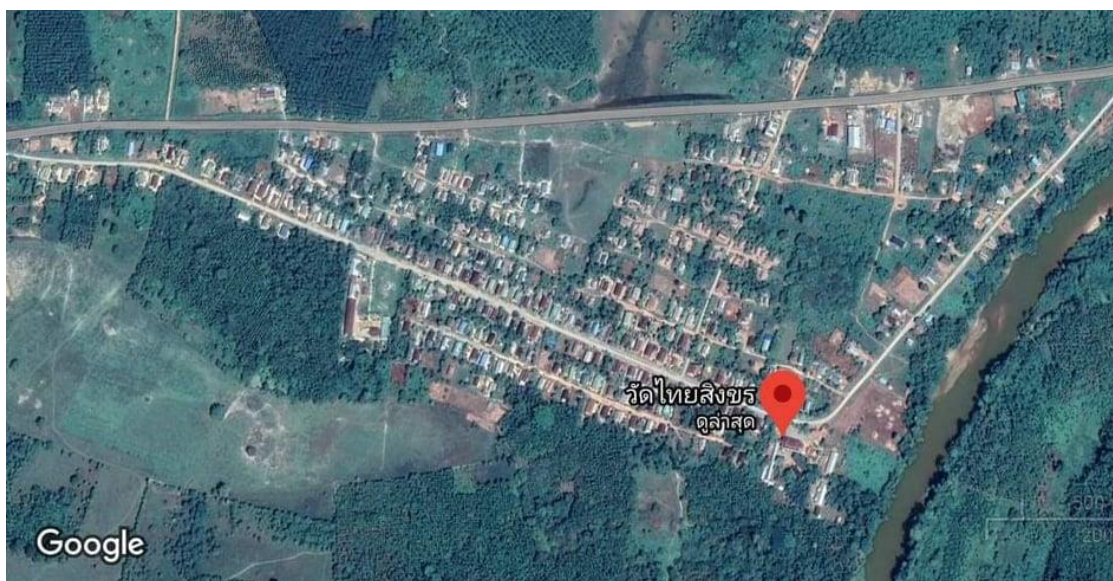
การโยกย้ายชุมชน

ช่วงหลัง พ.ศ. 2538 กองกำลังติดอาวุธชาวกะเหรี่ยงแตกออกเป็นหลายกลุ่ม ทำให้สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงอ่อนแอลง ใน พ.ศ. 2538-2539 กองกำลังทหารเมียนมาเข้ามาจัดระเบียบชุมชนใหม่เนื่องจากทหารเมียนมามองว่าพื้นที่สิงขรที่อยู่แต่เดิมควบคุมยาก จากนโยบายของรัฐบาลเมียนมาเพื่อความมั่นคงและง่ายต่อการปกครอง จึงย้ายชาวไทยสิงขรรวมไปถึงวัดสิงขรซึ่งแต่เดิมชุมชนตั้งอยู่ติดริมแม่น้ำสิงขร ซึ่งความสำคัญของวัดสิงขรอาจสันนิษฐานได้ว่าแต่เดิมน่าจะเป็นที่วัดร่วมสมัยเดียวอยุธยาที่ตั้งอยู่ในกำแพงเมืองสิงขรเก่า การย้ายมาตั้งอยู่ที่ริมถนนโดยย้ายขยับออกมาอยู่ใกล้ถนน ส่งผลการดูแลของทหารเมียนมาที่มีต่อให้ชาวบ้านสิงขรสามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงเข้าสู่ความสงบและจึงยังไม่มีปรากฏการสู้รบอีกจนจบจนถึงปัจจุบัน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 และ 3)

ผลจากการที่ทางการเมียนมาได้มีการเจรจาสงบศึกกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกลับมาใช้ชีวิตปกติ ชาวไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรเริ่มมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับนโยบายจากรัฐบาลกลางเมียนมาแต่ก็ยังคงพยายามคงรักษาอัตลักษณ์ของตน ซึ่งการปรับตัวของชาวไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในช่วงเวลาดังกล่าว อาทิเช่น การพูดสองภาษาทั้งภาษาเมียนมาและภาษาไทย (ทั้งไทยกลางและไทยปักษ์ใต้) โดยเฉพาะภาษาไทยปักษ์ใต้ที่แสดงออกซึ่งความเป็นคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้ดีที่สุด เนื่องจากพวกเขาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่ย้ายถิ่นฐานมาจากบางสะพานตลอดจนถึงพื้นที่ทางภาคใต้ของไทย

ดังนั้น การพูดภาษาไทยทำให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังคงสามารถเชื่อมโยงกับคนไทยในฝั่งไทยได้ อีกทั้งยังช่วยให้การเดินทางข้ามพรมแดนมายังฝั่งไทยสะดวกมากยิ่งขึ้น เพราะหากบอกว่าคนไทยสิงขร ทางภาษาไทยจะอนุโลมให้พวกเขาเหล่านี้สามารถข้ามเขตแดนได้สะดวกยิ่งขึ้น (ทรงชัย ทองปาน และรัชพล ไชยฤทธิ์. 2561. หน้า 154.) แม้ว่าคนไทยพลัดถิ่นรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่สามารถเขียนภาษาไทยได้คล่อง หากแต่การติดตามเพื่อรับความบันเทิงจากสื่อฝั่งไทย โดยเฉพาะจากวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้วยเหตุที่ว่าวิทยุท้องถิ่นในเมียนมาจะเน้นข่าวเกี่ยวกับทหาร (ทรงชัย ทองปาน และรัชพล ไชยฤทธิ์. 2561. หน้า 158.) คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจึงปรับตัวเพื่อให้เข้ากับนโยบายจากรัฐบาลกลางเมียนมา คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรได้เรียนรู้การใช้ภาษาเมียนมาเพื่อเอาตัวรอดควบคู่กับการใช้ภาษาไทย

ภาพที่ 41 แผนที่หมู่บ้านคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร
ที่มา ออนไลน์

5.2.2.3 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรผ่านการเรียกร้องสิทธิการเป็นพลเมืองไทย

ช่วงหลัง พ.ศ. 2538 กองกำลังติดอาวุธชาวกะเหรี่ยงแตกออกเป็นหลายกลุ่ม ทำให้สภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงอ่อนแอลง ในระหว่าง พ.ศ. 2538-2539 เกิดการสู้รบอย่างรุนแรงระหว่างกองกำลังต่างๆ ทั้งกองกำลังกะเหรี่ยง กองกำลังมอญ กองกำลังกะเหรี่ยงมุสลิม กับทหารเมียนมา ในช่วงเวลาการสู้รบได้ปรากฏว่า มีคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรบางส่วนอพยพหนีการสู้รบมายังฝั่งไทย นอกจากเหตุผลเกี่ยวกับการสู้รบระหว่างกองทหารเมียนมากับกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระแล้ว การที่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรบางส่วนทำการอพยพ เนื่องจากพวกเขาไม่อาจทนกับการถูกบังคับให้แบ่งและขนเสบียงให้กองทหารของทั้งฝ่ายกองทหารเมียนมาและกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระได้ จนกระทั่งทหารเมียนมาเข้าตีฐานกะเหรี่ยงที่มุดองแตก ทำให้อิทธิพลของกะเหรี่ยงในสิงขรหมดไป และถูกทางการเมียนมาเข้าควบคุมอีกครั้ง

ในช่วงเวลาดังกล่าวคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้เข้ามามีบทบาทโดยเฉพาะประเด็นที่พวกเขาต้องการได้รับสัญชาติไทยเพื่อแสดงให้เห็นว่าพวกเขานั้นเป็นคนไทย โดยในวันที่ 13 – 18 มกราคม พ.ศ. 2554 ชาวไทยพลัดถิ่นประมาณ 300 คน ได้เดินทางจากด้านสิงขร ไปยังหน้า

รัฐสภา (ยูติธรรมยาตรา หรือ theatre of tragedy) เพื่อผลักดันข้อเรียกร้องการแก้ไขพระราชบัญญัติสัญชาติ เพื่อคืนสัญชาติไทยให้คนไทยพลัดถิ่น (ฐิรุฒิ เสนาคำ. 2554) เนื่องจากการอพยพของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเข้ามายังเขตประเทศไทยได้เกิดขึ้นเป็นระยะ และเป็นการเข้ามาโดยไม่ได้รับการรับรองสิทธิใดๆ เพราะไม่ได้ถือสัญชาติไทย

ต่อมาในวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2555 พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555 ด้วยการคืนสัญชาติไทยให้คนไทยพลัดถิ่นได้ผ่านการพิจารณาและประกาศลงราชกิจจานุเบกษา ณ วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2555 ในพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ให้บทนิยามคำว่า “คนไทยพลัดถิ่น” หมายถึง “ผู้ซึ่งมีเชื้อสายไทยที่ต้องกลายเป็น คนในบังคับของประเทศอื่น โดยเหตุอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของราชอาณาจักรไทยในอดีต ซึ่งปัจจุบันผู้นั้นมิได้ ถือสัญชาติของประเทศอื่น และได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยใน ประเทศไทยเป็นระยะเวลาหนึ่ง และมีวิถีชีวิตเป็นคนไทย โดยได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการ ทะเบียนราษฎร ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะรัฐมนตรี กำหนด หรือเป็นผู้ซึ่งมีลักษณะอื่นทำนองเดียวกันตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (อ้างอิง/พระราชบัญญัติในราชกิจจานุเบกษา)

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555 ได้มีการกำหนดให้คนไทยพลัดถิ่นที่จะขอสัญชาติไทยต้องมีคุณสมบัติตามที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน หรือ กอ.รมน. กำหนด เช่น คนไทยพลัดถิ่นจะต้องเป็นผู้ซึ่งมีเชื้อสายไทยที่ต้องกลายเป็นคนในบังคับของประเทศอื่น โดยเหตุจากการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของราชอาณาจักรไทยในอดีต ซึ่งปัจจุบันผู้นั้นไม่ได้ถือสัญชาติของประเทศอื่นและอพยพมาอยู่ในประเทศเป็นระยะเวลาหนึ่งและมีวิถีชีวิตเป็นคนไทย โดยได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนตามกฎหมาย ว่าด้วยทะเบียนราษฎร ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด หรือผู้มีลักษณะอื่นทำนองเดียวกันตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ต้องมีผังเครือญาติ และมีญาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยรับรองถึงจะได้สัญชาติ ได้โดยหลักการสืบสายเลือด แต่หากได้ตามมาตรา 23 ต้องใช้เวลา 5 ปีถึงจะลงคะแนนเลือกตั้งได้ กระบวนการกว่าจะได้สัญชาติไทยของคนไทยพลัดถิ่นที่มาจากบ้านสิงขรเริ่มจากการโดนสำรวจโดยกรมการรักษาความมั่นคงภายใน ทำบัตรแบบต่างด้าวให้ บัตรใบแรกบอกว่าเป็นผู้พลัดถิ่นเชื้อชาติไทย สัญชาติเมียนมา บัตรต่อมาเป็นเผ่าเมียนมา บัตรต่อมาเป็นสัญชาติเมียนมา แต่อย่างไรก็ตาม การยื่นขอสัญชาติไทยของคนไทยพลัดถิ่นที่มาจากสิงขรเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากองค์กรท้องถิ่นไม่ได้มองว่าพวก

เขาเป็นคนไทยแท้ หากแต่เป็นคนเมียนมา จึงเกิดความกังวลเพราะการที่คนไทยพลัดถิ่นบางส่วน ต้องอพยพมาขอสัญชาติไทยส่วนหนึ่งเนื่องจากการที่พวกเขาถูกรัฐบาลเมียนมามองว่าพวกเขาเป็นคนไทย (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

กล่าวได้ว่ากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงการสู้รบจนถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงของทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยในเมียนมาในพื้นที่เขตตะนาวศรี ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องประสบกับความบีบคั้นทุกรูปแบบ ทั้งสถานการณ์จากกองทหารติดอาวุธตลอดจนการบังคับใช้ของรัฐบาลทหารเมียนมากับมีการดำเนิน “นโยบายกลืนไทยให้เป็นเมียนมา” ทำให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องมีการปรับตัว โดยเฉพาะการเรียนรู้ภาษาเมียนมา แต่อย่างไรก็ตามคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรก็ยังมีแผนการในการอนุรักษ์การใช้ภาษาไทย โดยใช้วัดเป็นพื้นที่สำคัญในเรียนภาษาไทย มีพระสงฆ์เป็นผู้จัดการเรียนการสอนให้กับลูกหลานคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในขณะนั้น

นอกจากการใช้การศึกษาแล้ว คนไทยในบ้านสิงขรยังคงพยายามรักษาต่อความเชื่อและพิธีกรรมทางพุทธศาสนาตามวัฒนธรรมไทยเอาไว้ เช่นกรณีพิธีกรรมการบวชพระ โดยใช้ความเชื่อแบบไทยที่ควรจะให้ลูกชายบวชเพื่อทดแทนบุญคุณของบิดา-มารดา โดยใช้พิธีบวชตามแบบพระของไทย มีการขอพรพวงกับหัวหน้าคณะสงฆ์ที่มีเชื้อสายไทยหรือมีพระอุปชฌาย์เป็นคนไทย ทำให้การบวชเป็นกลไกหนึ่งที่ยึดโยงชาวไทยสิงขรให้คงอัตลักษณ์ความเป็นไทยเอาไว้ได้

5.2.3 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรภายหลังการเกิดประชาคมอาเซียน

การเปิดด่านสิงขรเป็นด่านผ่านแดนใน พ.ศ. 2556 รวมถึงการเปิดประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 ก่อให้เกิดโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ การเดินทาง รวมไปถึงการท่องเที่ยวตามเส้นทางประจวบฯ-สิงขร-มะริด หมู่บ้านสิงขรจึงกลายเป็นพื้นที่สำคัญที่กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในฐานะพื้นที่ที่แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยโดยกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นที่ยังคงรักษาเอาไว้ นอกจากโอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวแล้ว การเปิดด่านสิงขรยังส่งผลให้การเดินทางระหว่างคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรกับคนไทยในฝั่งไทยเพื่อติดต่อเยี่ยมเยียน การศึกษาวิจัย การท่องเที่ยว ฯลฯ

5.2.3.1 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เพื่อใช้เพิ่มมูลค่าในเชิงการท่องเที่ยว

ก่อนที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 มูลค่าการค้าชายแดนไทยกับเมียนมาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีมูลค่าเฉลี่ยปีละ 350-400 ล้านบาทต่อปี แต่หลังจากที่มีการเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด่านสิงขร มูลค่าการค้าและการท่องเที่ยวอาจจะเพิ่มสูงขึ้นถึงปีละกว่า 4,000 ล้านบาท (อ้างอิงจาก ผู้จัดการออนไลน์ ใน วิกาวนี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ มาจันทร์. 2562. หน้า 268.) ในอนาคตด่านสิงขรอาจจะเปิดเป็นด่านถาวรจึงเป็นโอกาสอันดีต่อการค้าและการท่องเที่ยวชายแดน หมู่บ้านสิงขรซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยสำคัญของคนไทยพลัดถิ่นจะมีความสำคัญในด้านการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมบนเส้นทางท่องเที่ยวประจวบฯ-มะริด (วิกาวนี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ มาจันทร์. 2562. หน้า 273-275.)

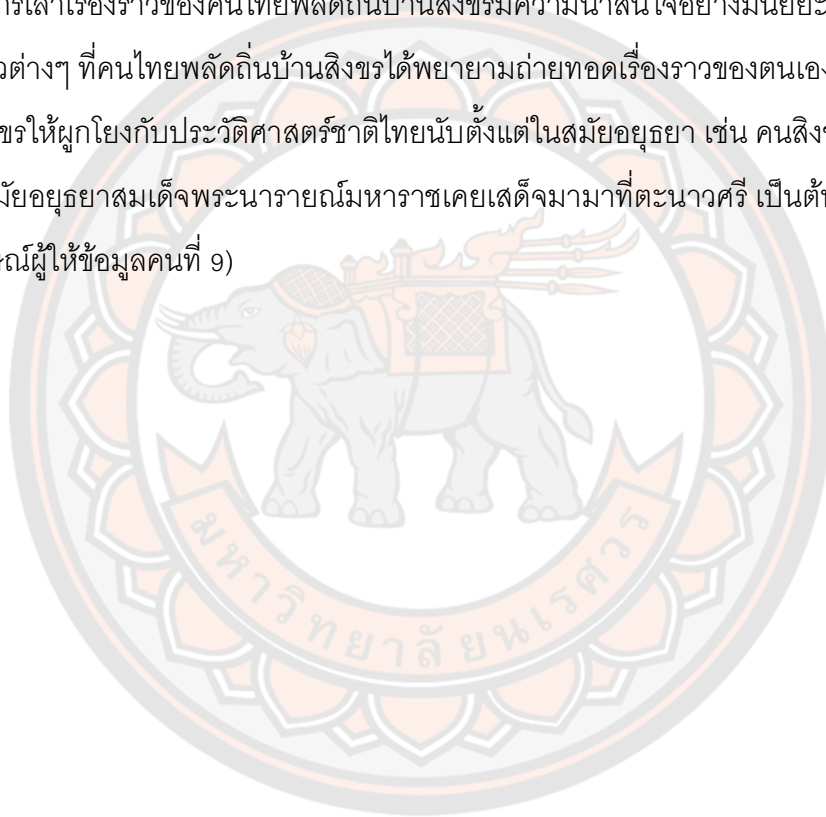
หลังจากที่มีการเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด่านสิงขร ก็ได้มีการจัดการท่องเที่ยวในเมืองมะริด และเมืองตะนาวศรีจากหลายบริษัททั้งบริษัทในประเทศไทยและในเมียนมา ในแต่ละบริษัทจะจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในพื้นที่สำคัญต่างๆ ของเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรี เช่น หมู่บ้านมุดอง สะพานข้ามแม่น้ำตะนาวศรี วัดตะนาวศรีน้อย เส้าหลักเมืองตะนาวศรี วัดเตงตอจี รวมถึงหมู่บ้านสิงขรก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแหล่งหนึ่งที่ต้องแวะเยี่ยมชม (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8) โดยแต่ละคณะทัวร์ได้มีการออกแบบโปรแกรมต่างๆ เพื่อสร้างจุดขายเพื่อตอบโจทย์คนที่สนใจเดินทางไปท่องเที่ยวที่มะริดและเมืองตะนาวศรี ซึ่งจัดกลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่นี้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1. กลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองมะริดและเมืองตะนาวศรี
2. กลุ่มผู้สนใจเรื่องการค้าและการลงทุนของพื้นที่จังหวัดมะริด
3. กลุ่มคนที่สนใจธรรมชาติ

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองมะริดและเมืองตะนาวศรี ดังนั้น บริษัททัวร์จึงได้จัดให้บ้านสิงขรเป็นสถานที่แวะชม/แวะพัก สำคัญเป็นส่วนหนึ่งในโปรแกรม บริษัททัวร์ได้มีการว่าจ้างลูกหลานคนในชุมชนบ้านสิงขรเป็นคนช่วยจัดการติดต่อประสานงานให้กับบริษัททัวร์ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

บางบริษัทได้มีการประสานให้หมู่บ้านสิงขรเป็นผู้จัดอาหารให้กับผู้ที่เข้ามาเที่ยวในหมู่บ้าน ซึ่งอาหารที่จัดให้คนละตัวนั้นเป็นอาหารที่รับประทานกันท้องถิ่นบ้านสิงขรซึ่งส่วนใหญ่มีการใส่ขมิ้นเป็นส่วนผสมหลักในการทำอาหารที่มีความคล้ายคลึงกับอาหารภาคใต้ในไทย (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8)

นอกจากนี้ คนในชุมชนบ้านสิงขรได้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวด้วย เช่น เป็นผู้บรรยายประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนไทยในบ้านสิงขร หรือเป็นผู้นำนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมวัดสิงขร โดยมีการเล่าเรื่องราวของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่มีความน่าสนใจอย่างมีนัยยะสำคัญ เนื่องจากเรื่องราวต่างๆ ที่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้พยายามถ่ายทอดเรื่องราวของตนเองและคนในชุมชนบ้านสิงขรให้ผูกโยงกับประวัติศาสตร์ชาติไทยนับตั้งแต่ในสมัยอยุธยา เช่น คนสิงขรมีการเล่าให้ฟังว่า ในสมัยอยุธยาสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเคยเสด็จมาที่ตะนาวศรี เป็นต้น (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)

ภาพที่ 43 เส้นทางการท่องเที่ยวเมืองมูอิดและเมืองตะนาวศรี
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

ภาพที่ 44 นักวิจัยอนุกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ
เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจัดโดย วรพจน์ วิเศษศิริ
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

ภาพที่ 45 นักท่องเที่ยวต้อนรับประทานอาหารที่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร
เป็นผู้เตรียมอาหารให้กับคณะทัวร์ที่เข้ามาเยี่ยมหมู่บ้าน
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

ภาพที่ 46 นักท่องเที่ยวเข้าสักการะหลวงพ่อดีเจ้าอาวาสวัดสิงขรอาราม
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

ภาพที่ 47 นักท่องเที่ยวให้ความสนใจพระพุทธรูปโบราณ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปอิทธิพลศิลปะอยุธยา
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

ภาพที่ 48 นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมบ้านหมู่บ้านสิงขร และแวะคุยกับชาวบ้านซึ่งเป็นคนไทยพลัดถิ่น
บ้านสิงขร
ที่มา วรพจน์ วิเศษศิริ, 2560

5.2.3.2 การสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรผ่านหน่วยงานจากฝั่งไทย

นอกจากเรื่องการรองรับการเปิดประชาคมอาเซียนแล้ว ยังมีกลุ่มคนจากฝั่งไทยที่มีความสนใจได้เข้าไปทำการศึกษาและสำรวจเพื่อสร้างความร่วมมือในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย ในด้านต่างๆ เช่น ด้านพื้นที่ และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2560 มีหน่วยงานทางการศึกษาจากฝั่งไทยอย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่มีพันธกิจสำคัญคือการวิจัยในพื้นที่ที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่และพื้นที่ใกล้เคียง คือ จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มหาวิทยาลัยฯ ในฐานะที่มีพื้นที่ในเขตรับผิดชอบติดกับประเทศเมียนมาจึงต้องเรียนรู้ เข้าใจ พหุวัฒนธรรมในประเทศเมียนมา ประกอบกับพื้นที่ของประเทศเมียนมาอย่างมะริดและตะนาวศรีต่างก็เคยเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยมาก่อน ทั้งยังเคยเป็นเส้นทางการค้าและคมนาคมระหว่างอยุธยาและชาติตะวันตกในอดีต ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จึงได้จัดตั้งศูนย์วิจัยสิงขร-มะริดศึกษา เพื่อทำหน้าที่ศึกษาวิจัยในทุกมิติของพื้นที่ตามเส้นทางมะริด-สิงขร โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 49 การลงนามในเอกสาร “บันทึกความเข้าใจ (MOU) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้กับมหาวิทยาลัยมะริด สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (Myeik University, Myanmar) โดยมี ฯพณฯ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พร้อมด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนาะ กลิ่นงาม อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่มา ศูนย์วิจัยสิงขร-มะริดศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2562

ในช่วง พ.ศ. 2560-2563 ที่ผ่านมา ทางศูนย์วิจัยสิงขร-มะริดศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี มีผลงานวิจัยที่น่าสนใจมากมาย อาทิ

- การเปิดเพจศูนย์วิจัยสิงขร-มะริดศึกษา
- การศึกษาศักยภาพและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย-สาธารณรัฐสหภาพเมียนมา บริเวณด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- การพัฒนาศักยภาพและปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย-สาธารณรัฐสหภาพเมียนมา บริเวณด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด
- การศึกษาศักยภาพการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จังหวัดมะริด
- การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประวัติศาสตร์ด่านสิงขร-มะริด
- การศึกษาแหล่งเรียนรู้ ทางประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ของไทยและสิงขร ตะนาวศรีของสาธารณรัฐสหภาพเมียนมา
- แนวทางการกำหนดนโยบายส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- วิถีชาวเลในหมู่เกาะมะริด
- ตะลอนทัวร์ตามวัดเมืองมะริด
- ศิลปกรรมอย่างสยามในเมืองมะริด ตะนาวศรี

ฯลฯ

ในส่วนของการเปิดเพจศูนย์วิจัยสิงขร-มะริดศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้มีความพยายามเผยแพร่ความรู้ต่างๆ ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ การค้าของเมืองมะริด และเมืองตะนาวศรี โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจากเพจต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ของศูนย์ฯ ทางศูนย์วิจัยยังได้มีการเข้าไปเยี่ยมกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรและหมู่บ้านอื่นๆ ใกล้เคียงเพื่อสำรวจ สอบถาม และเก็บข้อมูล

ภาพที่ 50 การเข้าไปเยี่ยมกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรและหมู่บ้านอื่นๆ ใกล้เคียง
เพื่อสำรวจ สอบถามและเก็บข้อมูล
ที่มา ศูนย์วิจัยสิงขร-มะริดศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ม.ป.ป.

ภาพที่ 51 การสร้างโรงเรียนและห้องสมุดในโรงเรียนวัดสิงขร
ที่มา ศูนย์วิจัยสิงขร-มะริดศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ม.ป.ป.

นอกจากนี้ ยังมีอีกหนึ่งความร่วมมือระหว่างศูนย์ประสานงานเพื่อความมั่นคงที่ 3 และ ศูนย์วิจัยสังฆะ-มะวัตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในการจัดทำห้องสมุด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และการพูด อ่าน เขียนภาษาไทยของเยาวชนเชื้อสายไทยในบ้านสิงขร โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง แม้จะยังขาดแคลนสิ่งอุปกรณ์อยู่จำนวนมาก รวมถึงมีความติดขัดอยู่บ้างเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) แต่เชื่อว่าด้วยพลังความร่วมมือ และจิตศรัทธาของคนไทย/เชื้อสายไทย อาจจะทำให้ได้เห็นห้องสมุดที่สวยงาม พร้อมเป็นคลังความรู้ให้กับเยาวชนเชื้อสายไทยในอนาคต

คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของพวกเขามาโดยตลอด ที่เกิดจากบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากความขัดแย้งภายในเมียนมาเป็นสำคัญ เห็นได้จาก ความพยายามสร้างและรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านการรับวัฒนธรรมความเป็นไทยในด้านต่างๆ ดังนี้

การรับวัฒนธรรมด้านความบันเทิงผ่านเพลงลูกทุ่งซึ่งสะท้อนภาพของอิทธิพลจากสื่อฝั่งไทยต่อคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร โดยเฉพาะการได้ฟังข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงต่างๆ จากวิทยุฝั่งไทยผ่านทางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษาไทยยังเข้าถึงและใช้สื่อสารกับในหมู่ชาวไทยสิงขร นอกจากนี้ ยังมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยด้วยการแสดงความเป็นชาตินิยมไทยผ่านการเคารพสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ที่ปรากฏมาตั้งแต่ช่วงการบีบบังคับของนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลเมียนมา ภายใต้บริบทการเมืองช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อย เป็นความพยายามเอาตัวรอดผ่านการรักษาและแสดงออกว่าพวกตนเป็นกลุ่มคนไทยมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลานาน

ภายหลังทางการเมืองเมียนมาได้มีการเจรจาสงบศึกกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ แม้จะทำให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้กลับมาใช้ชีวิตตามปกติโดยไม่ต้องกังวลจากภัยของการสู้รบ แต่ชาวไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรยังคงต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับนโยบายจากรัฐบาลกลางเมียนมาพร้อมพยายามรักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้ การปรับตัวของชาวไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในช่วงเวลานี้ คือ การที่พวกเขาสามารถพูดได้สองภาษาทั้งภาษาเมียนมาและภาษาไทย (ทั้งไทยกลางและไทยปักษ์ใต้)

แม้ว่ารัฐบาลทหารเมียนมา มีการดำเนิน “นโยบายกลืนไทยให้เป็นเมียนมา” แต่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังสามารถปรับตัวจากการเรียนรู้อาษาเมียนมา แต่ก็ยังมีแผนการในการอนุรักษ์การใช้ภาษาไทย โดยใช้วัดเป็นพื้นที่สำคัญในการเรียนภาษาไทย มีพระสงฆ์เป็นผู้จัดการเรียนการสอนให้กับลูกหลานคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในขณะนั้น นอกจากนี้ คนไทยในบ้านสิงขรยังคงพยายามรักษาต่อความเชื่อและพิธีกรรมทางพุทธศาสนาตามวัฒนธรรมไทยเอาไว้ เช่น กรณีพิธีกรรมการบวชพระ โดยใช้พิธีบวชตามแบบพระของไทย มีการขอพรพชากับหัวหน้าคณะสงฆ์ที่มีเชื้อสายไทยหรือมีพระอุปัชฌาย์เป็นคนไทย ทำให้การบวชเป็นกลไกหนึ่งที่ยึดโยงชาวไทยสิงขรให้คงอัตลักษณ์ความเป็นไทยเอาไว้ได้

แต่พอมาในช่วงการเปิดด่านสิงขรเป็นด่านผ่านแดนถาวรใน พ.ศ. 2556 รวมถึงการเปิดประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 มีความสำคัญในโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร แสดงออกอัตลักษณ์ผ่านการท่องเที่ยว โดยใช้การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางประจวบฯ-สิงขร-มะริด และให้หมู่บ้านสิงขรซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญที่คนไทยพลัดถิ่นได้อาศัยอยู่ก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำคัญ ในฐานะที่เป็นพื้นที่ที่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นยังคงรักษาและแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทย

นอกจากโอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวแล้ว คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์โดยการสร้างเคลื่อนย้ายกับนักวิชาการจากฝั่งไทย ผ่านความร่วมมือต่างๆ ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากฝั่งไทยได้มากขึ้น คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรจึงยังไม่ถูกตัดขาดจากการรับวัฒนธรรมไทย ถึงแม้ว่าพวกเขาจะต้องสื่อสารโดยใช้ภาษาเมียนมาเป็นหลักก็ตาม แต่พวกเขายังคงรับเอาและเสพวัฒนธรรมไทยผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม โอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องหยุดชะงักลงชั่วคราวอันเนื่องมาจากการเกิดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

5.3 บทวิเคราะห์การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

จากการศึกษาเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาไว้

3 ประเด็น คือ ศักยภาพวิถีชีวิต วิเคราะห์เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์และเพื่อสังเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา จากการศึกษาพบว่าคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีการปรับภายใต้สถานการณ์ต่างๆ เพื่อความอยู่รอดภายใต้การบีบคั้นทางการเมืองและสังคมของประเทศเมียนมา โดยคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีการสร้างปรากฏการณ์ความเป็นไทยในแผ่นดินของประเทศเมียนมา ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์การสร้างความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรออกเป็น 3 ระยะเวลาที่สามารถวิเคราะห์ผลได้ดังนี้

5.3.1 การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบทความเป็นคนไทยบางสะพาน

ช่วงเวลาที่รัฐบาลทหารเมียนมาเริ่มเข้ามาบริหารประเทศ เมียนมาได้พยายามดำเนินการควบคุมดูแลชนกลุ่มน้อยต่างๆ อย่างเข้มงวด จึงทำให้การสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเป็นไปในลักษณะของความพยายามรักษารูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมอย่างเช่น ภาษา ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในวิถีชีวิตในอดีตของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร

ลักษณะของความพยายามรักษารูปแบบวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร สอดคล้องกับข้อเสนอของ เฟรดริก บาร์ท (Fredrik Barth) ว่า ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มคนที่สร้างค่านิยมตนเองจากสำนึกและการรับรู้ซึ่งเป็นผลมาจากการติดต่อสัมพันธ์กันภายใต้การกำหนดพรมแดนทางชาติพันธุ์ โดยชี้ให้เห็นว่าการเข้าใจปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ต้องพิจารณาจากความคิดและจิตสำนึกของกลุ่มชนว่าลักษณะใดทางวัฒนธรรมมีความหมายต่อกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้น กลุ่มชาติพันธุ์อาจมีแบบแผนวัฒนธรรมร่วมกันบางอย่างซึ่งก่อเกิดจากสภาพแวดล้อม การพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นกระบวนการระบุและการแสดงอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในการปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์ต่างๆ

การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เริ่มจะมีการรับวัฒนธรรมและอิทธิพลจากฝั่งไทยเข้ามาในช่วงนี้ ทั้งการรับเทคโนโลยี เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การเกิดขึ้นของเพลงสมัยใหม่อย่างเพลงลูกทุ่ง รวมไปถึงการเสพความบันเทิงผ่านละครวิทยุ รวมถึงวัฒนธรรมบันเทิงที่ได้รับจากฝั่งไทยที่ได้ในสมัยนั้นอย่างเพลงลูกทุ่ง ซึ่งนำมาเป็นเครื่องมือในการแสดงออกเชิงวัฒนธรรม อย่างกรณีเพลงโป๊ยที่สะท้อนความเดือดร้อนที่พวกเขาได้รับจากการเมียนมา

ดังนั้น การที่คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรยังคงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านการละเล่นพื้นบ้าน พิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ ตามวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมอย่างวัฒนธรรมทางภาคใต้ของประเทศไทย เช่น รำโนราห์ หนึ่งตะลุง การพูดภาษาไทยสำเนียงใต้ปนกลาง โดยรวมเข้ากับการรับเอาวัฒนธรรมจากฝั่งไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการรับวิทยาการต่างๆ เข้ามายังพื้นที่บ้านสิงขร จึงอาจกล่าวได้ว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว สำนึกความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรยังคงดำรงอยู่ผ่านการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่แสดงให้เห็นว่า กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรยังรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของพวกเขาเอาไว้อย่างต่อเนื่อง

5.3.2 การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงวิกฤตการณ์ในพื้นที่เขตตะนาวศรี

ต่อมาในพื้นที่เขตตะนาวศรีได้เกิดความวุ่นวายซึ่งเกิดจากบริบทภายใต้การสู้รบระหว่างกองกำลังของรัฐบาลเมียนมากับชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยเป็นช่วงเวลาสถานการณ์ที่ความบีบคั้นที่สุดของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เนื่องจากสถานการณ์การเมืองภายในเมียนมาสถานการณ์ช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยมีความรุนแรงมากและกระจายไปตามส่วนต่างๆ ในเมียนมา รวมไปถึงในเขตมณฑลตะนาวศรี ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้รับผลพวงจากภัยสงครามกลางเมือง พวกเขาจึงต้องมีการปรับตัว ตลอดจนมีการโยกย้ายถิ่นฐานจากบ้านสิงขรไปยังบริเวณชายแดนไทยเมียนมาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

อย่างไรก็ตาม พอมาถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงกับชนกลุ่มน้อยในเมียนมาในพื้นที่เขตตะนาวศรี คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีการถูกจัดสรรและถูกตีกรอบต่างๆ จากรัฐบาลเมียนมาซึ่งส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องมีการปรับตัวมากยิ่งขึ้น

กรณีที่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องมีการปรับตัวภายใต้นโยบายควบคุมจากรัฐบาลเมียนมาสอดคล้องกับแนวคิดของชาร์ล คายส์ (Charles F. Keyes) ว่า ชาติพันธุ์เป็นประเด็นทางสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนด้วยเงื่อนไขหลายประการ เช่น สังคม ภาษา เศรษฐกิจ และการเมือง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงไม่ใช่สิ่งตายตัวหรือหยุดนิ่งและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และถูกใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแยกความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ออกจากกัน ลักษณะที่ใช้แยกความแตกต่างทางชาติพันธุ์ออกจากกันมีองค์ประกอบสำคัญคือ ชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมกัน ตำนานเกี่ยวกับ

ชาติกำเนิดหรือเชื้อสายร่วมกัน ชุมความคิดประวัติศาสตร์ร่วมกัน ขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือ วัฒนธรรมร่วมกัน อาณาเขตร่วมกัน และการมีสำนึกอันหนึ่งอันเดียวกัน

ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงเวลานี้ จึงเป็น ช่วงเวลาของการปรับตัวเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในต่อสู้ภายใต้สถานการณ์ที่บีบคั้นในช่วงเวลานั้น โดยมีการโดยการรับเอาทั้งวัฒนธรรมเมียนมา มาปรับใช้กับสังคมคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเพื่อ สร้างการมีชีวิตรอดในสถานการณ์นั้น เช่นการพูดสองภาษาทั้งไทยและเมียนมา การติดต่อสื่อสาร กับชาวเมียนมามากขึ้น แต่ก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมเฉพาะของคน ไทยปักษ์ใต้กลุ่มบางสะพาน เช่น การเล่นหนังลุง การเล่นโนราห์ พยายามให้ความสำคัญกับ ศาสนาพุทธแบบมหานิกายที่มาจากฝั่งไทย รวมไปถึงการสร้างสำนึกความรักชาติความเป็นไทย ด้วยการสื่ออัตลักษณ์ผ่านการให้ความสำคัญต่อสถาบันหลักของชาติไทย เช่น การให้ความสำคัญ ของสถาบันกษัตริย์ การเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ของคนไทยสิงขรที่เชื่อมโยงกับฝั่งไทย ผ่านเรื่องเล่าความผูกพันของคนไทยทั้งสองฝั่ง รวมไปถึงการเรียกร้องสัญชาติ

ดังนั้น การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ช่วงผ่าน วิฤตการณ์ในพื้นที่เขตตะนาวศรีจึงเป็นการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทย โดยเอาวัฒนธรรม ดั้งเดิมของตนมาผสมผสานกับวัฒนธรรมของเมียนมา และมีการหยิบยืมวัฒนธรรมจากฝั่งไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมส่วนกลางจากกรุงเทพฯ เพื่อเป็นเครื่องต่อรองกับความบีบคั้นต่างๆ ที่มาจาก รัฐบาลเมียนมา เป็นการแสดงให้เห็นว่าคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีความเชื่อมโยงและมีความรู้สึก ผูกพันกับวัฒนธรรมและผู้คนในฝั่งไทย

5.3.3 การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงเปิด ประชาคมอาเซียน

ช่วงเวลาที่มีการเปิดด่านสิงขรเป็นด่านผ่านแดนถาวรใน พ.ศ. 2556 รวมถึงการเปิด ประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 ได้ก่อให้เกิดโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ การเดินทาง รวมไปถึงการ ท่องเที่ยวตามเส้นทางประจวบฯ-สิงขร-มะริด ซึ่งส่งผลให้การเดินทางระหว่างคนไทยในฝั่งไทยกับ คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรติดต่อเยี่ยมเยียนได้สะดวก ก่อให้เกิดการติดต่อของหน่วยงานราชการ จากฝั่งไทยเพื่อเข้าไปทำการศึกษาวิจัย รวมไปถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านสิงขรและส่วนอื่นของ มณฑลตะนาวศรี

การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงเวลานี้ ได้มีการวิเคราะห์ของนักมานุษยวิทยาที่ได้ศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลานี้ว่า เป็นไปในลักษณะเฉพาะสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดเล็กและจำกัดพื้นที่วัฒนธรรมให้เป็นเพียงภาพตัวแทนส่วนรวม (Collective Representation) ที่มีลักษณะกลมกลืนและตายตัว ในช่วงทศวรรษ 2520-2530 ได้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ต่อบริบทของพื้นที่วัฒนธรรมแบบกลมกลืนเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดมุมมองที่หลากหลายของกลุ่มคนต่างๆ ในพื้นที่วัฒนธรรมเดียวกัน เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดการเคลื่อนย้ายผ่านพรมแดนรัฐชาติกันอย่างกว้างขวาง ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์และสภาวะไร้พรมแดนรวมไปถึงการเข้ามาของระบบทุนนิยม ส่งผลให้อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของสังคมต่างๆ ไม่หยุดนิ่งและเกิดความสนใจพื้นที่วัฒนธรรมในเชิงกระบวนการแทนที่ และการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแทนความหมายเดิม

จากแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้การสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเป็นการสร้างเพื่อการกลายเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว สิ่งที่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรพยายามสื่ออัตลักษณ์ออกมาเพื่อใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้แก่ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ชุมชนคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตในอดีต สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่เมืองสิงขร รวมไปถึงความเป็นอยู่ของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร

นอกจากโอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวแล้ว คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์โดยการสร้างเครือข่ายกับนักวิชาการจากฝั่งไทย ผ่านความร่วมมือมือต่างๆ ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากฝั่งไทยได้มากขึ้น คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรจึงยังไม่ถูกตัดขาดจากการรับวัฒนธรรมไทย ถึงแม้ว่าพวกเขาจะต้องสื่อสารโดยใช้ภาษาเมียนมาเป็นหลักก็ตาม แต่พวกเขายังคงรับเอาและเสพวัฒนธรรมไทยผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผล

การศึกษาเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาไว้ 3 ประเด็น คือ ศึกษาวิถีชีวิตของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา วิเคราะห์เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นสิงขรในบริบทของสังคมเมียนมา และเพื่อสังเคราะห์กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ในการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนาแบบมีประสบการณ์ร่วม (shared experiences) จากกลุ่มคนไทยที่อาศัย ณ บ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา รวมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตที่กำหนด สรุป และรายงานผลการศึกษาดังด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผลจากการศึกษาในประเด็นต่างๆ สรุปผลได้ดังนี้

1. วิถีชีวิตของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี ประเทศสหพันธ์แห่งสหภาพเมียนมา สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

กลุ่มคนไทยหมู่บ้านสิงขร ตำบลตะนาวศรี อำเภอตะนาวศรี จังหวัดมะริด ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาในปัจจุบัน มีความสำคัญไม่เพียงแค่เป็นพื้นที่ที่คนไทยพลัดถิ่นอาศัยอยู่ แต่มีความสำคัญในเชิงการเป็นประวัติศาสตร์ร่วมกันของไทยและเมียนมา เนื่องจากเดิมพื้นที่ดังกล่าวนี้ เดิมเป็นเมืองตะนาวศรีและเมืองมะริดโบราณซึ่งมีความสำคัญต่อการค้าทางทะเลในอดีต โดยทั้งสองเมืองนี้มีความสัมพันธ์ทางการค้ากับรัฐโบราณในแถบพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา เมืองทั้งสองตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของสยาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอ่าวเมาะตะมะหรืออ่าวมะตะบันทอดยาวติดกับอ่าวเบงกอลทางตอนเหนือทางมหาสมุทรอินเดียและขนานไปกับชายฝั่งโคโรแมนเดล ที่ตั้งอยู่บนชายฝั่งทางทิศตะวันออก

เฉียงใต้ของอินเดีย ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงไปถึงกลุ่มดินแดนเปอร์เซียและอาหรับ ดังนั้น น่านน้ำบริเวณนี้จึงมีความสัมพันธ์ทางการค้าต่อราชอาณาจักรอยุธยาในเวลาต่อมา

ต่อมาในสมัยอยุธยา เมืองตะนาวศรีและเมืองมะริดยิ่งทวีความสำคัญทางการค้าในแถบบริเวณทางด้านตะวันตก เนื่องจากในช่วง พ.ศ. 2133 จนถึง พ.ศ. 2310 เมืองทั้งสองอยู่ในฐานะเมืองท่าสำคัญทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก ซึ่งส่งผลให้การทำการค้าของกรุงศรีอยุธยาขยายตัวมากขึ้น การเข้ามาเป็นพลเมืองในเมียนมาของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นเขตตะนาวศรีนี้ ไม่ใช่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 แต่เป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดคนไทยพลัดถิ่นเขตตะนาวศรี มีสาเหตุจากการปักปันเขตแดนระหว่างอาณานิคมอังกฤษในพม่า ประกอบกับในภาคประชาชนคนไทยหรือคนสยามพื้นที่เมืองเพชรบุรี กุยบุรี ชุมพร ระนอง กับเขตตะนาวศรีเมียนมาในช่วงเวลานั้น มีการติดต่อสัมพันธ์และมีการเคลื่อนย้ายไปมา รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์ทางไกลของผู้คนทั้งสองพื้นที่ โดยในช่วงก่อนการปักปันเขตแดนระหว่างอาณานิคมอังกฤษในพม่า (British-Burma) กับราชอาณาจักรสยามใน พ.ศ. 2367 พบว่าการอพยพเคลื่อนย้ายเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความเจริญและความมั่นคงรัฐสยาม การอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชนเข้ามายังรัฐของตนเป็นการเพิ่มจำนวนประชากร ทำให้แรงงานในการผลิตสินค้าต่างๆ มีเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การเข้าสู่โลกสมัยใหม่และความเจริญของความรู้ด้านภูมิศาสตร์ในโลกตะวันตกจึงส่งผลต่อความเป็นไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภายหลัง พ.ศ. 2408 ตรงกับในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ข้าหลวงใหญ่อาณานิคมอังกฤษประจำอินเดียได้ติดต่อกับราชอาณาจักรสยามเพื่อขอให้มีการปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับพม่าที่อยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ การปักปันเขตแดนสยาม-พม่าอย่างเป็นทางการ โดยถือว่าสัตยาบันครั้งนี้ถือเป็นการยอมรับอย่างเป็นทางการตามข้อตกลงระหว่างประเทศว่าพื้นที่เมืองมะริด ทวาย และตะนาวศรี เป็นดินแดนของประเทศพม่าที่อยู่ในบังคับของอังกฤษนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมาช่วง พ.ศ. 2409-2410 มีการตั้งคณะข้าหลวงปักปันเขตแดนสยาม-พม่าขึ้นอีกคณะหนึ่งเพื่อดำเนินการร่วมสำรวจและชี้แนวเขตแดนใหม่ตั้งแต่บริเวณแม่ฮ่องสอนจนถึงระนอง โดยคณะข้าหลวงฝ่ายสยามได้แต่งตั้งเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ สมุหกลาโหม เป็นข้าหลวงมีอำนาจเต็ม และมี เจ้าพระยายมราช (ครุฑ) เสนาบดีกรมเวียง พระยาเพชรบุรี (เทศ บุนนาค) รวมทั้งแต่งตั้ง

เจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ เจ้าเมืองเพชรบุรี และพระยาชุมพร (กล่อม) เจ้าเมืองชุมพร รับผิดชอบ ตั้งแต่เขตกาญจนบุรี ส่วนคณะข้าหลวงอังกฤษได้มีการแต่งตั้งร้อยโทอาร์เธอร์ เฮอร์เบิร์ต แบกกี เป็นข้าหลวงที่มีอำนาจเต็มจากอาณานิคมอังกฤษ เมื่อการสำรวจทำแผนที่และทำบัญชี รายละเอียดเขตแดนเสร็จสิ้นจึงได้มีการประชุมจัดทำอนุสัญญาขึ้นที่กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2411 ดังนั้นนับตั้งแต่ พ.ศ. 2411 มีการตกลงตรงกันระหว่างสยามและอาณานิคมอังกฤษว่าแนวพรมแดนระหว่างสยาม-พม่า ผลของการปักปันดินแดนกลับส่งผลต่อมิติทางภูมิศาสตร์ที่อิงอยู่กับความเป็นชาติพันธุ์ของผู้คนในฝั่งสยามและเมียนมา ทำให้คนไทยพลัดถิ่นที่อาศัยอยู่ในดินแดนมะริด-ตะนาวศรีกว่า 40,000 คน ตกไปอยู่ภายใต้ปกครองของรัฐ-ชาติพม่าตามแผนที่สมัยใหม่ คนไทยพลัดถิ่นไทยบ้านสิงขรในมณฑลตะนาวศรี ยังมีการคงอัตลักษณ์ของตนในแบบวัฒนธรรมบางสะพาน เนื่องจากยังมีการติดต่อและปฏิสัมพันธ์กับคนสยามที่อยู่ในเส้นเขตแดนรัฐชาติอยู่ตลอด เนื่องจากคนไทยพลัดถิ่นไทยเหล่านี้ยังคงมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติตลอดจนวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นในบริเวณพื้นที่ ดังนั้น แนวคิดเรื่องดีเส้นเขตแดนแบบรัฐชาติ จึงไม่ได้มีผลต่อวิถีคิดของคนในพื้นที่บริเวณนี้จนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

แต่ในช่วงทศวรรษ 2490 คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรตะนาวศรีเริ่มมีการถูกจำกัดมากขึ้น เนื่องจากการเมืองในเมียนมาหลังได้รับเอกราชจากอังกฤษ มีการประชุมเพื่อจัดตั้งสหภาพพม่าผ่านข้อตกลงปางโหลง (Panglong Agreement) ใน พ.ศ. 2490 ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างทางการพม่า ไทใหญ่ ชีน และคะฉิ่น แต่ท้ายที่สุด กองทัพเมียนมาทำการรัฐประหารขึ้นเสียก่อนเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2508 และได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ จับผู้นำชนกลุ่มน้อยเข้าที่คุมขัง ส่งผลต่อสิทธิเสรีภาพของประชากรในบริเวณชายแดนต่างๆ และยังส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่อาศัยในเขตตะนาวศรีถูกจำกัด โดยรัฐบาลเมียนมาเข้ามามีการจัดระเบียบมากขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา รัฐบาลทหารเมียนมาได้มีนโยบายเพื่อเข้าควบคุมชนกลุ่มน้อยต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มน้อยที่อยู่บริเวณชายแดนของเมียนมา รวมไปถึงกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่อยู่ ที่นั่นด้วย ทำให้ไทยพลัดถิ่นมีการถูกจำกัดในวิถีชีวิตแบบคนไทยทั้งจารีต ประเพณี วัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเหล่านี้ก็ยังคงมีการปรับเปลี่ยน แก้ไข และสานต่อวิถีชีวิตแบบคนไทยทั้งจารีต ประเพณี วัฒนธรรมของตนเอง เช่น หนึ่งตะลุงแบบปักซี่ใต้ ใช้ภาษาท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ยังมีมหรสพอื่นๆ เช่น รำวง สวดคฤหัสถ์แบบไทย ดังนั้น คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจึง

มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบคนไทยตามสถานการณ์ของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในเมียนมาเพื่อไม่ให้ล้มรากเหง้าเดิมของตน

ต่อมาช่วง พ.ศ. 2526 - 2538 คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้รับผลกระทบจากการก่อความวุ่นวายรัฐบาลทหารเมียนมาได้มีนโยบายเพื่อเข้าควบคุมชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่อยู่บริเวณชายแดนของเมียนมา ทำให้คนไทยสิงขรต้องเจอผลกระทบจากการสู้รบระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลเมียนมา ซึ่งบางครั้งกองกำลังเหล่านี้เข้ามาแอบแฝงในพื้นที่หมู่บ้านคนไทย เกิดการปะทะในหมู่บ้าน ดังนั้น คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจึงมีการแต่งเพลง “โปยี้” ขึ้น โดยใช้ทำนองหนังตะลุง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติของทหารเมียนมาต่อคนไทย เป็นการแสดงออกและปรับตัวเพื่อต่อต้านรัฐบาลทหารเมียนมาโดยใช้อัตลักษณ์ของตนเอง นอกจากนี้แล้ว คนไทยสิงขรในขณะนั้นก็ยังได้รับความช่วยเหลือจากฝั่งไทย โดยมีข้าราชการไทยมาเยี่ยมคนไทยในสิงขรที่นี้ แสดงให้เห็นการตอกย้ำเรื่องวิธีการอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านการช่วยเหลือจากราชการไทย

หลัง พ.ศ. 2538 กองกำลังติดอาวุธชาวกะเหรี่ยงแตกออกเป็นหลายกลุ่ม ทำให้สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงอ่อนแอลง และในช่วง พ.ศ. 2547 ได้มีการเจรจาสงบศึก ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกลับมาใช้ชีวิตปกติ การที่ทหารเมียนมามองว่าพื้นที่สิงขรควบคุมยาก จึงทำการจัดระเบียบชุมชนใหม่ โดยบังคับให้ชาวไทยสิงขรอพยพจากหมู่บ้านเดิมที่ติดริมแม่น้ำ ย้ายขยับออกมาอยู่ใกล้ถนน นอกจากนี้มีการเคลื่อนย้ายข้ามมาทำงานฝั่งไทยโดยเลือกบริเวณอำเภอบางสะพาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เดิมในลักษณะการเป็นเครือญาติแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นไทยด้านการติดต่อกับฝั่งไทยมากขึ้น

ใน พ.ศ. 2556 รัฐบาลเมียนมาได้อนุมัติการเปิดด่านสิงขรเป็นด่านผ่านแดนถาวร ฝ่ายเมียนมาได้สร้างถนนจากเป็นระยะทางมากกว่า 100 กิโลเมตร จากด่านสิงขรไปตะนาวศรีและต่อไปยังเมืองมะริด ดังนั้น ด่านสิงขรจึงได้มีการพัฒนาในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีการปรับปรุงถนน ทางเท้า ลานจอดรถ เพื่อส่งเสริมการค้า และการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการท่องเที่ยวเส้นทางใหม่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับเมียนมาในด่านสิงขร โดยคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรก็สนใจจุดน่าสนใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในหมู่บ้าน ดังนั้นคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรจึงมีการปรับตัวเพื่อต้อนรับกับการท่องเที่ยวที่เข้ามา ด้วยรูปแบบการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ของตนเองที่เชื่อมโยงกับฝั่งไทย นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานจากราชการไทยคอยให้ความช่วยเหลือ เช่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในด้านการท่องเที่ยว และดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ชายแดนไทย สิงขร มะริด

1.2 ด้านด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.2.1 ด้านสังคม

การจัดองค์กร คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเป็นสังคมแบบชนบท มีแหล่งที่ตั้งห่างไกลจากเมืองหลวงของแต่ละรัฐ ดังนั้นรูปแบบของการจัดองค์กรภายในหมู่บ้านจึงยังคงยึดถือตามรูปแบบเก่าๆ ที่ยึดถือสืบทอดกันมา คือมีพระเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจและเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในหมู่บ้าน แต่เมื่อมีกรณีพิพาทกับคนชนชาติอื่นส่วนราชการเมียนมาจะเข้ามาบริหารจัดการ

ระบบครอบครัว คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเป็นครอบครัวแบบขยาย มีผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัวและเป็นกำลังสำคัญในการหารายได้ มีสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศภายในหมู่บ้าน ยังมีความเป็นธรรมชาติสูง เนื่องจากที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ในเขตชนบทและพื้นที่ส่วนใหญ่รอบหมู่บ้านเป็นที่ดินทำกินส่วนใหญ่

เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ร้อยละ 70 ของประชากรในหมู่บ้านยังประกอบอาชีพด้านการเกษตร เนื่องจากมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เช่น การทำนา ปลูกผักทำสวนผลไม้ ทำสวนหมาก ร้อยละ 10 ของประชากรประกอบอาชีพรับจ้าง ส่วนที่เหลือร้อยละ 10 มีการข้ามแดนไปเป็นแรงงานฝั่งไทยและมีการร่วมมือกับนายทุนไทยและนายทุนเมียนมาเพื่อเปิดบริษัททัวร์ในการท่องเที่ยวประจวบ-ตะนาวศรี-มะริด

1.2.2 วัฒนธรรม

คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรถูกถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่างๆ ซึ่งเราเรียกวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรนี้ว่า “กลุ่มวัฒนธรรมบางสะพาน” ซึ่งลักษณะกลุ่มวัฒนธรรมบางสะพานได้มีงานวิจัยที่วิเคราะห์ลักษณะวัฒนธรรมของภาคใต้โดยใช้ศึกษาผ่านตระกูลภาษา ได้แก่ มีระบบเสียงค่อนข้างเหมือนกับการออกเสียงของภาษาใต้ในเขตบางสะพาน ซึ่งการออกเสียงของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีระบบเสียงภาษาที่พูด คล้ายคลึงกับระบบเสียงภาษาไทยถิ่นอำเภอบางสะพาน และบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

นอกจากด้านวัฒนธรรมภาษาแล้ว ยังได้มีการศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมในด้านอื่นๆ ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร พบว่าประเพณีวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีวัฒนธรรมที่ค่อนข้างเหมือนกันหลายประเพณี ได้แก่

ประเพณีส่งตายายตามสายน้ำไทยสิงขร ก็ได้มีการปฏิบัติเหมือนกันปีละหนึ่งครั้ง เพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษ โดยการรวมตัวของญาติพี่น้องให้ทำบุญร่วมไปถึงการละเล่นคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ได้แก่ การละเล่นหนังตะลุงและมโนห์รา เพราะฉะนั้น คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงก่อนเมียนมาได้รับเอกราช พ.ศ. 2490 เป็นในลักษณะวิถีชีวิตที่กระทำที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ช่วงยุคจารีต คือ เป็นอัตลักษณ์ที่ถูกกำหนดก่อนมีการปรับเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมนั้นๆ มีการถ่ายทอดออกมาให้เห็นสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ สายเลือด และจิตวิญญาณ ดั้งเดิมของรากเหง้าของตน ดังนั้น กลุ่มคนไทยสิงขรจึงเป็นกลุ่มคนไทยที่มีความยึดโยงเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมบางสะพาน การเกี่ยวดองกันระหว่างวัฒนธรรมสิงขรกับวัฒนธรรมบางสะพานปรากฏให้เห็นจากวิถีชีวิต ภาษา และวัฒนธรรมประเพณี

2. เจเนอไซการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบทของสังคมเมียนมาประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

กล่าวได้ว่า เจเนอไซการก่อรูปของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในบริบทของสังคมเมียนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2562 มีสามช่วงสำคัญสรุปได้ ดังนี้

1) เจเนอไซการก่อรูปและกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงก่อนที่เมียนมาได้รับเอกราชใน พ.ศ. 2490 กล่าวได้ว่า ตกอยู่ในสถานการณ์การสู้รบระหว่างกองทัพเมียนมากับชนกลุ่มน้อยต่างๆ โดยเฉพาะทางตอนใต้ของเมียนมา ดังนั้น คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรที่อาศัยอยู่ ต้องเผชิญหน้ากับนโยบายของรัฐบาลทหารเมียนมาที่มีต่อชนกลุ่มน้อยต่างๆ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ดั้งเดิม โดยเฉพาะอัตลักษณ์ความเป็นไทยท้องถิ่นบางสะพานที่พวกเขายึดถือสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ อาจกล่าวได้ว่า ระหว่างช่วงเวลาตั้งแต่หลังจากเมียนมาได้รับเอกราชจนกระทั่งถึงช่วงก่อนการรัฐประหาร คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังคงดำรงชีวิตตามอัตลักษณ์ความเป็นไทยท้องถิ่นบางสะพาน ภายใต้สำนึกของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรอาจจะไม่ได้มองว่าพวกเขาถูกตัดขาดจากการรับเอาวัฒนธรรมความเป็นไทย เพราะ

พวกเขา ยังคงสามารถติดต่อกับเครือข่ายคนไทยที่อยู่ฝั่งไทยได้โดยยังไม่ถูกรัฐบาลเมียนมาเข้า
ขัดขวางแต่อย่างใด

2) เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงสถานการณ์คนบ้าน
สิงขรในช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยจนถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงของชน
กลุ่มน้อยในเมียนมา เป็นช่วงเวลาสถานการณ์ที่ความบีบคั้นที่สุดของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร
เนื่องจากสถานการณ์การเมืองภายในเมียนมาสถานการณ์ช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับ
ชนกลุ่มน้อยมีความรุนแรงมากและกระจายไปตามส่วนต่างๆ ในเมียนมา รวมไปถึงในเขตมณฑล
ตะนาวศรี ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้รับผลพวงจากภัยสงครามกลางเมือง พวกเขาจึง
ต้องมีการปรับตัว ตลอดจนมีการโยกย้ายถิ่นฐานจากบ้านสิงขรไปยังบริเวณชายแดนไทยเมียนมา
ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างไรก็ตาม พอมาถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงกับชนกลุ่มน้อยในเมียน
มาในพื้นที่เขตตะนาวศรี คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีการถูกจัดสรรและถูกตีกรอบต่าง ๆ จาก
รัฐบาลเมียนมาซึ่งส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องมีการปรับตัวมากยิ่งขึ้น

3) เงื่อนไขการก่อรูปอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร หลังจากมีการเปิดด่านสิงขร
เป็นด่านผ่านแดนถาวรใน พ.ศ. 2556 รวมถึงการเปิดประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 ที่ก่อให้เกิด
โอกาสทางด้านเศรษฐกิจ การเดินทาง รวมไปถึงการท่องเที่ยวตามเส้นทางประจวบฯ-สิงขร-มะริด
หมู่บ้านสิงขรกลายเป็นพื้นที่สำคัญที่คนไทยพลัดถิ่นได้อาศัยอยู่ก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมสำคัญ ในฐานะพื้นที่ที่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นยังคงรักษาและแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความ
เป็นไทย นอกจากโอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวแล้ว การเปิดด่านสิงขรยังส่งผลให้การ
เดินทางระหว่างคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรกับคนไทยในฝั่งไทยเพื่อติดต่อเยี่ยมเยียน การ
ศึกษาวิจัย การท่องเที่ยว ฯลฯ สามารถกระทำได้อย่างสะดวก อีกทั้งการมีเทคโนโลยีสื่อสารที่
รวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรสามารถรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ
จากฝั่งไทยได้มากขึ้น คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรจึงยังไม่ถูกตัดขาดจากการรับวัฒนธรรมไทย
แม้ว่าพวกเขาจะต้องรับเอาวัฒนธรรมเมียนมาโดยเฉพาะการที่ต้องสื่อสารโดยใช้ภาษาเมียนมา
เป็นหลักก็ตาม หากแต่พวกเขายังคงรับเอาและเสพวัฒนธรรมไทยผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แต่
อย่างไรก็ตาม โอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้อง
หยุดชะงักลงชั่วคราวอันเนื่องมาจากการเกิดโรคระบาดโควิด-19

3. กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของพวกเขามาโดยตลอด ที่เกิดจากบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากความขัดแย้งภายในเมียนมาเป็นสำคัญ เห็นได้จาก ความพยายามสร้างและรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านการรับวัฒนธรรมความเป็นไทยในด้านต่างๆ ดังนี้

การรับวัฒนธรรมด้านความบันเทิงผ่านเพลงลูกทุ่งซึ่งสะท้อนภาพของอิทธิพลจากสื่อฝั่งไทยต่อคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขร โดยเฉพาะการได้ฟังข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงต่างๆ จากวิทยุฝั่งไทยผ่านทางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษาไทยยังเข้าถึงและใช้สื่อสารกับในหมู่ชาวไทยสิงขร นอกจากนี้ ยังมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์คนไทยด้วยการแสดงความเป็นชาตินิยมไทยผ่านการเคารพสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ที่ปรากฏมาตั้งแต่ช่วงการบีบบังคับของนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลเมียนมา ภายใต้บริบทการเมืองช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อย เป็นความพยายามเอาตัวรอดผ่านการรักษาและแสดงออกว่าพวกตนเป็นกลุ่มคนไทยมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลานาน

ภายหลังทางการเมืองเมียนมาได้มีการเจรจาสงบศึกกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ แม้จะทำให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้กลับมาใช้ชีวิตตามปกติโดยไม่ต้องกังวลจากภัยของการสู้รบ แต่ชาวไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรยังคงต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับนโยบายจากรัฐบาลกลางเมียนมาพร้อมพยายามรักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้ การปรับตัวของชาวไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในช่วงเวลานี้ คือ การที่พวกเขาสามารถพูดได้สองภาษาทั้งภาษาเมียนมาและภาษาไทย (ทั้งไทยกลางและไทยปักษ์ใต้)

แม้ว่ารัฐบาลทหารเมียนมามีการดำเนิน “นโยบายกลืนไทยให้เป็นเมียนมา” แต่คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังสามารถปรับตัวจากการเรียนรู้ภาษาเมียนมา แต่ก็ยังมีแผนการในการอนุรักษ์การใช้ภาษาไทย โดยใช้วัดเป็นพื้นที่สำคัญในเรียนภาษาไทย มีพระสงฆ์เป็นผู้จัดการเรียนการสอนให้กับลูกหลานคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในขณะนั้น นอกจากนี้ คนไทยในบ้านสิงขรยังคงพยายามรักษาต่อความเชื่อและพิธีกรรมทางพุทธศาสนาตามวัฒนธรรมไทยเอาไว้ เช่น กรณีพิธีกรรมการบวชพระ โดยใช้พิธีบวชตามแบบพระของไทย มีการขอพรพรชากับหัวหน้าคณะสงฆ์ที่มีเชื้อสาย

ไทยหรือมีพระอุปัชฌาย์เป็นคนไทย ทำให้การบวชเป็นภิกษุหนึ่งที่ยึดโยงชาวไทยสังฆราชให้คงอัตลักษณ์ความเป็นไทยเอาไว้ได้

แต่พอมาในช่วงการเปิดด่านสังฆราชเป็นด่านผ่านแดนถาวรใน พ.ศ. 2556 รวมถึงการเปิดประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 มีความสำคัญในโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ คนไทยพลัดถิ่นบ้านสังฆราช แสดงออกอัตลักษณ์ผ่านการท่องเที่ยว โดยใช้การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางประจวบฯ-สังฆราช-มะริด และให้หมู่บ้านสังฆราชซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญที่คนไทยพลัดถิ่นได้อาศัยอยู่ก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำคัญ ในฐานะที่เป็นพื้นที่ที่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นยังคงรักษาและแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทย

นอกจากโอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวแล้ว คนไทยพลัดถิ่นบ้านสังฆราชยังมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์โดยการสร้างเคลื่อนย้ายกับนักวิชาการจากฝั่งไทย ผ่านความร่วมมือต่าง ๆ ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสังฆราชรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากฝั่งไทยได้มากขึ้น คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสังฆราชจึงยังไม่ถูกตัดขาดจากการรับวัฒนธรรมไทย ถึงแม้ว่าพวกเขาจะต้องสื่อสารโดยใช้ภาษาเมียนมาเป็นหลักก็ตาม แต่พวกเขายังคงรับเอาและเสกวัฒนธรรมไทยผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม โอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสังฆราชต้องหยุดชะงักลงชั่วคราวอันเนื่องมาจากการเกิดโรคระบาดโควิด-19

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสังฆราช มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาซึ่งผู้วิจัยได้สามารถวิเคราะห์ผลได้ดังนี้

1. การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสังฆราชในช่วงหลังได้รับเอกราช ช่วงเวลาที่รัฐบาลทหารเมียนมาเริ่มเข้ามาบริหารประเทศเมียนมาได้พยายามดำเนินการควบคุมดูแลชนกลุ่มน้อยต่างๆ แต่ได้เข้มงวดมาก ดังนั้นให้การสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสังฆราชเป็นไปในลักษณะพยายามรักษารูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิม อย่างเช่นภาษา ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสังฆราช

ซึ่งสอดคล้องกับ เฟรดริก บาร์ท (Fredrik Barth) ที่ได้เสนอว่าความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มคนที่สร้างค่านิยมตนเองจากสำนึกและการรับรู้ซึ่งเป็นผลมาจากการติดต่อสัมพันธ์กันภายใต้การกำหนดพรมแดน

ทางชาติพันธุ์ โดยชี้ให้เห็นว่าการเข้าใจปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ต้องพิจารณาจากความคิดและจิตสำนึกของกลุ่มชนว่าลักษณะใดทางวัฒนธรรมมีความหมายต่อกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้น กลุ่มชาติพันธุ์อาจมีแบบแผนวัฒนธรรมร่วมกันบางอย่างซึ่งก่อเกิดจากสภาพแวดล้อม การพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นกระบวนการระบุและการแสดงอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในการปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์ต่างๆ

ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เริ่มจะมีการรับวัฒนธรรมและอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาในช่วงนี้ การรับเทคโนโลยี เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การเกิดขึ้นของเพลงสมัยใหม่อย่างเพลงลูกทุ่ง รวมไปถึงการเสพความบันเทิงผ่านละครวิทยุ สิ่งเหล่านี้ได้เข้ามาถึงพื้นที่บ้านสิงขร อย่างเช่น วัฒนธรรมบันเทิงที่ได้รับจากฟังไทยที่ได้ในสมัยนั้นอย่างเพลงลูกทุ่ง มาเป็นเครื่องต่อรองเชิงวัฒนธรรม อย่างกรณีเพลงโป๊ยที่สะท้อนความเดือดร้อนที่พวกเขาได้รับการเมียนมา

ดังนั้นการคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรยังคงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยซึ่งปรากฏผ่านการละเล่นพื้นบ้าน พิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ โดยปรากฏผ่านวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมอย่างวัฒนธรรมทางภาคใต้ของประเทศไทย เช่น รำโนราห์ หนังตะลุง การพูดภาษาไทยสำเนียงใต้ปนกลาง โดยรวมเข้ากับการรับเอาวัฒนธรรมจากฝั่งไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการรับวิทยาการต่างๆ กล่าวได้ว่า สำนึกความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรยังคงดำรงอยู่ในช่วงเวลานี้มีการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรที่ยังรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มตน

2. การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงสถานการณ์คนบ้านสิงขรในช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อย เป็นช่วงเวลาสถานการณ์ที่ความบีบคั้นที่สุดของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เนื่องจากสถานการณ์การเมืองภายในเมียนมา สถานการณ์ช่วงการสู้รบระหว่างทหารเมียนมากับชนกลุ่มน้อยมีความรุนแรงมากและกระจายไปตามส่วนต่างๆ ในเมียนมา รวมไปถึงในเขตมณฑลตะนาวศรี ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรได้รับผลพวงจากภัยสงครามกลางเมือง พวกเขาจึงต้องมีการปรับตัว ตลอดจนมีการโยกย้ายถิ่นฐานจากบ้านสิงขรไปยังบริเวณชายแดนไทยเมียนมาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

อย่างไรก็ตาม พอมาถึงช่วงเวลาเจรจาหยุดยิงกับชนกลุ่มน้อยในเมียนมาในพื้นที่เขต ตะนาวศรี คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีการถูกจัดสรรและถูกตีกรอบต่าง ๆ จากรัฐบาลเมียนมาซึ่ง ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรต้องมีการปรับตัวมากยิ่งขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชาร์ล คายส์ (Charles F. Keyes) เสนอแนวคิดที่ว่าชาติพันธุ์ เป็นประเด็นทางสังคมวัฒนธรรม กว่าการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนด้วยเงื่อนไขหลายประการ เช่น สังคม ภาษา เศรษฐกิจ และการเมือง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงไม่ใช่สิ่งตายตัวหรือหยุดนิ่งและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และถูกใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแยกความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ออกจากกัน ลักษณะที่ใช้แยกความแตกต่างทางชาติพันธุ์ออกจากกันมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ ร่วมกัน ตำนานเกี่ยวกับชาติกำเนิดหรือเชื้อสายร่วมกัน ชุดความคิดประวัติศาสตร์ร่วมกัน ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรมร่วมกัน อาณาเขตร่วมกันและการมีสำนึกอันหนึ่งอันเดียวกัน

ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงเวลานี้ จึงเป็นช่วงเวลาของการปรับตัวเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในต่อสู้ในสถานการณ์ที่บีบคั้นในช่วงเวลานั้น ซึ่งมีการ โดยการรับเอาทั้งวัฒนธรรมเมียนมามาปรับใช้กับสังคมคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเพื่อสร้างการมีชีวิตรอดในสถานการณ์นั้น เช่น การพูดสองภาษาทั้งไทยและเมียนมาการติดต่อสื่อสารกับชาวเมียนมามากขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังคงรักษาประเพณีปฏิบัติที่เป็นวัฒนธรรมเฉพาะของคนไทยได้ กลุ่มบางสะพาน เช่น การเล่นหนังลุง การเล่นมโนราห์ เป็นต้น รวมไปถึงการให้ความสำคัญศาสนา พุทธแบบมหานิกายอย่างฝังไทย รวมไปถึงการสร้างสำนึกความรักชาติความเป็นไทยด้วยการสื่ออัตลักษณ์โดยการให้ความสำคัญต่อสถาบันหลักของชาติไทยคือการให้ความสำคัญของสถาบัน กษัตริย์ การเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ของคนไทยสิงขรที่เชื่อมโยงกับฝั่งไทยเรื่องเล่าความผูกพันของคนไทยทั้งสองฝั่ง รวมไปถึงการเรียกร่องสัญชาติ

ดังนั้นการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ช่วงผ่านวิกฤตการณ์ในพื้นที่เขตตะนาวศรีจึงเป็นการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยโดยเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง และผสมผสานและหยิบยืมวัฒนธรรมจากฝั่งไทยโดยเฉพาะวัฒนธรรมส่วนกลางของราชการการ ในกรุงเทพฯ เพื่อเป็นเครื่องต่อรองกับความบีบคั้นต่างๆ ที่มาจากรัฐบาลเมียนมาเพื่อแสดงให้เห็นว่าคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีความเชื่อมโยงก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับฝั่งไทย

3. การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงเวลานี้มีการเปิดด้านสิงขรเป็นด้านผ่านแดนถาวรใน พ.ศ. 2556 รวมถึงการเปิดประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558 ก่อให้เกิดโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ การเดินทาง รวมไปถึงการท่องเที่ยวตามเส้นทางประจวบฯ-สิงขร-มะริด การเปิดด้านสิงขรยังส่งผลให้การเดินทางระหว่างคนไทยฝั่งไทยกับคนไทยพลัดถิ่นในเพื่อติดต่อเยี่ยมเยียน ก่อให้เกิดการติดต่อของหน่วยงานราชการจากฝั่งไทยที่เข้าไปทำการศึกษาวิจัย รวมไปถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านสิงขรและส่วนอื่นของมณฑลตะนาวศรี

ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรในช่วงเวลานี้ ได้มีการวิเคราะห์ของนักมานุษยวิทยาได้ศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลานี้ว่าเป็นไปในลักษณะเฉพาะสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดเล็กและจำกัดพื้นที่วัฒนธรรมให้เป็นเพียงภาพตัวแทนส่วนรวม (Collective Representation) ที่มีลักษณะกลมกลืนและตายตัว โดยเฉพาะช่วงทศวรรษที่ 2520 - 2530 เกิดพื้นที่วัฒนธรรมแบบกลมกลืนเพิ่มมากขึ้น เกิดมุมมองที่หลากหลายของกลุ่มคนต่างๆ ในพื้นที่วัฒนธรรมเดียวกัน เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดการเคลื่อนย้ายพรมแดนรัฐชาติกันอย่างกว้างขวางและยิ่งประกอบด้วย กระแสโลกาภิวัตน์และสภาวะไร้พรมแดนรวมไปถึงการเข้ามาของระบบทุนนิยม ยิ่งทำให้วัฒนธรรมไม่หยุดนิ่งและเกิดความสนใจพื้นที่วัฒนธรรมในเชิงกระบวนการการแทนที่และการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแทนความหมายเดิม

ดังนั้นจากแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้ การสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรเป็นการสร้างเพื่อการกลายเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวซึ่งสิงขรพลัดถิ่นบ้านสิงขรสื่ออัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวได้แก่ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตในอดีต สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่เมืองสิงขร รวมไปถึงความเป็นอยู่ของชุมชนคนสิงขร

นอกจากโอกาสทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวแล้ว คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรยังมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์โดยการสร้างเคลื่อนย้ายกับนักวิชาการจากฝั่งไทย ผ่านความร่วมมือต่างๆ ส่งผลให้คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากฝั่งไทยได้มากขึ้น คนไทยพลัดถิ่นในบ้านสิงขรจึงยังไม่ถูกตัดขาดจากการรับวัฒนธรรมไทย ถึงแม้ว่าพวกเขาจะต้องสื่อสารโดยใช้ภาษาเมียนมาเป็นหลักก็ตาม แต่พวกเขายังคงรับเอาและเสพวัฒนธรรมไทยผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะสามประการ ได้แก่ เชนโยบาย ในเชิงปฏิบัติและการวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับหน่วยงานในประเทศไทย ในการกำหนดแนวทางในการศึกษาต่อยอดในอนาคต

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยเรื่องนี้ จะให้ประโยชน์ในเรื่องการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องพัฒนาการของการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยในต่างแดน โดยผู้วิจัยได้เสนอการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรนั้น มีสำนึกความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นวัฒนธรรมบางสะพานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย โดยยังคงพยายามรักษาประเพณีปฏิบัติที่เป็นวัฒนธรรมต่างๆ รวมไปถึงพยายามใช้อัตลักษณ์การสร้างเพื่อการกลายเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่เมืองสิงขร แสดงให้เห็นการปรับตัวบนสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ในช่วงเวลาต่างๆ ของเมียนมา

3.2 ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

ให้การสนับสนุนคนคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรภายใต้กรอบแนวคิดสิทธิมนุษยชนสากลขององค์การสหประชาชาติ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายคนไทยในต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในอนาคต

3.3 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเปรียบเทียบการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรกับกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นอื่นๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า มีพัฒนาการในการสร้างอัตลักษณ์ในลักษณะที่เหมือนหรือต่างกันอย่างไร ในแต่ละข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงการต่างประเทศ. (2562). **ความเป็นมาของ การแก้ไขปัญหาเขตแดนไทย-พม่า.**

ศิลปวัฒนธรรม ฉบับ มกราคม 2546. สืบค้นวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2564, จาก
https://www.silpa-mag.com/history/article_6643

กระทรวงการต่างประเทศ. (2562). **ความเป็นมาของ การแก้ไขปัญหาเขตแดนไทย-พม่า.**

ศิลปวัฒนธรรม ฉบับ มกราคม 2546. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก
https://www.silpamag.com/history/article_6643?fbclid=IwAR3afbKtO3u0gjPHI8w2pDXhcmaCzBjMiMgXsOqZHj0OikW3iNUclfzH98Mกระทรวงการต่างประเทศ.

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). **แผนแม่บท การพัฒนากลุ่มชาติ**

พันธุ์ไทย (พ.ศ. 2558 – 2560). หน้า 6. สืบค้นข้อมูล 2 กุมภาพันธ์ 2564 จาก
<https://www.harvardasia.co.th/wp-content/uploads/2016/09/503.pdf>

กรมศิลปากร. (2505). **วรรณคดีไทย เสภาขุนช้างขุนแผน.** กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ.

กรมศิลปากร. (2532). **รวมเรื่องแปลหนังสือและเอกสารทางประวัติศาสตร์ ชุดที่ 1.**

กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

เกียรติศักดิ์ บังเพลิง. (2558). **ชุมชนชาติพันธุ์ “บรู” ร่วมสมัยบนพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว: วิถี**

ชีวิต และการปรับตัวทางวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ:
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2545). **ภูมิรัฐศาสตร์.** นครปฐม: โครงการปริญญาโทรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แก๊ง กิจ กิติเรียงลาภ. (2561). **แผนที่สร้างชาติ: รัฐประชาชาติกับการทำแผนที่หมู่บ้านไทย**

ในยุคสงครามเย็น. Illuminations Edition.

คริส เบเคอร์, และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2561). **ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย.** พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพฯ : มติชน

- จตุพร ดอนโสม. (2551). **การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม บ้านนาจอก ตำบลหนองญาติ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมวิทยาการพัฒนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2524). **ความเป็นมาของคำ สยาม, ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2545). **แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็น “ไท”**. ใน การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท. หน้า 153 – 175. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2547). **ทบทวนแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ข้ามยุคสมัยกับการศึกษาในสังคมไทย, ว่าด้วยแนวทาง การศึกษาชาติพันธุ์**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2546). **“คนไทย” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันหรือไม่ หากจะมองแบบ BARTH**. ใน บทความทางวิชาการและความทรงจำ **เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการรองศาสตราจารย์สุมิตร ปิติพัฒน์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชั้นนำ.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, และ เรณู วิชาศิลป์. (2552). **การศึกษาประวัติศาสตร์ไทอาหม**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ชีโนรส ถิ่นวิไลสกุล. (2554). **รายงานการวิจัยเรื่อง สื่อพื้นบ้านกับการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนศาลายา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2551). **สาละวิน-แม่โขง : ผู้คน ฝืนน้ำ และสุวรรณภูมิ ของอุษาคเนย์ (Salween-MEKONG)**. มุลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2544). **พม่า : ประวัติศาสตร์และการเมือง**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ซีมอง เดอลาลูแบร์. (2557). **จดหมายเหตุลาลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม**. นนทบุรี : ศรีปัญญา.

- ฐานิดา บุญวรรณ. (2555). ใครคือคนไทยพลัดถิ่นเชื้อสายไทยจากเกาะกง. **ประชาไท**. สืบค้น
วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://prachatai.com/journal/2012/02/39041>
- ฐิรุฒิ เสนาคำ. (2547). “แนวคิดคนพลัดถิ่นกับการศึกษาชาติพันธุ์” ว่าด้วยแนวทางใน
การศึกษาชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ฐิรุฒิ เสนาคำ. (2550). **ไทยพลัดถิ่นกับข้อจำกัดขององค์ความรู้ว่าด้วยรัฐ-ชาติใน
สังคมไทย**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฐิรุฒิ เสนาคำ. (2549). **ถิ่นพลัดไป...ไทยพลัดถิ่น : บันทึกชีวิตเปลือยเปล่า ไทยพลัดถิ่น**.
มูลนิธิชุมชนไท.
- ฐิรุฒิ เสนาคำ. (2550). **เยือนไทยพลัดถิ่นในพม่า. โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองนำ
อยู่**. มูลนิธิชุมชนไท.
- ณัฐวิษณุ ศุภสินธุ์. (2555). การศึกษาระบบเสียงของภาษาที่พูดโดยคนไทยพลัดถิ่น จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง และพังงา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐวิทย์ พิมพ์ทอง. (2562). **หลักเมืองตะนาวศรี : หลักฐาน เรื่องเล่า และตำนาน. ในวารสาร
เมืองโบราณ วารสารเมืองโบราณ.45 (4), 79 – 85.**
- ด็อดด์, วิลเลียม คลิฟตัน. (2562). **ชนชาติไทย ประมวลพระบรมราชาธิบายเกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ สยามและ ชาติพันธุ์วิทยา = The Tai Race**. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- บรรณารักษ์ (2562). **ตะนาวศรี : ชุมทางการค้าบนฝั่งอันดามันของอยุธยา. ในวารสารเมือง
โบราณ 45 (4), 1-7.**
- ทัศนาวดี แก้วสนิท. (2559). **คนพลัดถิ่น “ไทย” ในมาเลเซียกับการสื่อสารอัตลักษณ์: ข้อค้นพบ
จากการทบทวนวรรณกรรม. นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิต้า. 3(1), หน้า 137 –
162.**

ทรงชัย ทองปาน และรัชพล ไทยฤทธิ.(2561). **การปรับเปลี่ยนและการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนไทยพลัดถิ่นหมู่บ้านสิงขร ในเขตตระนาวศรี ประเทศพม่า.** วารสารพัฒนศาสตร์ 1(2) กรกฎาคม – ธันวาคม 2561.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2559). **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ธงชัย วินิจจะกุล, พวงทอง ภวัครพันธุ์, ไอลดา อุณวงศ์, และ พงษ์เลิศ พงษ์นันทน์. (2556). **กำเนิดสยามจากแผนที่ : ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ = Siam Mapped : A History of the Geo-body of a Nation.** กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ ร่วมกับสำนักพิมพ์อ่าน.

ธีรยุทธ บุญมี. (2546). **ชาตินิยมและหลังชาตินิยม.** กรุงเทพฯ: เด็อนตุลา.

นราธิป ทับทัน. (2560). **ภูมิหลังการเคลื่อนย้ายประชากรชาวยวนเชียงใหม่และ การตั้งถิ่นฐานในบริเวณตอนกลางของประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 8(ฉบับพิเศษ) ธันวาคม 2560 อาเซียน: แรงงานกับการพัฒนา, 10 – 34.**

นันทน์ ชีวศิริธรรม. (2540). **ผลกระทบของสนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ.2369 ต่อเศรษฐกิจไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิติ ภวัครพันธุ์. (2558). **ชวนถกชาติและชาติพันธุ์.** กรุงเทพฯ: สยามปริทรรศน์.

เบลชีย์, แคทเธอริน, และ อภิญา เฟื่องฟูสกุล. **หลังโครงสร้างนิยมฉบับย่อ = Poststructuralism : A Very Short Introduction.** กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

บ.ธรรมบุตร. (2542). **จดหมายจากตระนาวศรี.** กรุงเทพฯ : ธนาคารบัวหลวง

บุญยงค์ เกศเทศ. (2554). **"ไทดำ" เมืองแกง "ทรงดำ" ถิ่นสยาม จากหนองแสตถึงหนองปรุง.** อินทนิล.

บุญเสริม ประกอบปราน. (2561). **เรื่องเล่าชีวิตลุงบุญเสริม ไทยพลัดถิ่นสิงขร หินสงครามพม่าไม่ยอมรับ ใช้เวลาหลายสิบปี กว่าจะได้เป็นคนไทย.** ข่าวสด. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน

- ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์. (2561). **ชาติพลาสติก: ความจอมปลอมของความเป็นไทย**. **ประชาไท**. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://prachatai.com/journal/2018/05/76955>
- ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์. (2561). **ชาติพลาสติก : ความสัมพันธ์ไทย-พม่า ผ่าน "ความเป็นไทย"**. นนทบุรี: ฟ้ายเดียวกัน.
- ปานทิพย์ มหาไตรภพ. (2545). **นามสกุลพระราชทานในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว : การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. อักษรศาสตร์ (ภาษาศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิติ มณีเนตร. (2552). **การใช้สีเพื่อสร้างความโดดเด่นให้เกิดเอกลักษณ์ใหม่สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนที่การท่องเที่ยวชบเซา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2546). **อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2550): **ความอิหฺลัทธิเหลือของมโนทัศน์ชาติพันธุ์**. ใน **วารสารสังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)** 19(1), 183-228.
- ประเสริฐ ทองประสม. (2540). **นโยบายและการดำเนินการของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับผู้อพยพชาวมอญ ระหว่างปี ค.ศ. 1952-1995 (1st ed.)**. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- พัฒนา กิติอาษา. (2546). **ท้องถิ่นนิยม : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.
- พิมพ์ปฎิมา นเรศศิริกุล. (2558). **พื้นที่ความรู้ อัตลักษณ์และการปรับตัวของคนพลัดถิ่น : กรณีศึกษาชาวไทยพวน อําเภอบําปากพลี จังหวัดนครนายก**. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 3(2), 132 -144.

- พัฒนปกรณ์ ลีลาพฤทธิ์. (2011). ศรัทธาวิวัฒน์ในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง. *NAJUA: Architecture, Design and Built Environment*, 25, 141-141.
- เพชรตะบอง สิงห์หล่อคำ. (2548). ลาวโซ่ง ไทยโซ่ง ผู้ลาว โซ่ง ไตดำ,วิถีชีวิต,ความเชื่อและประเพณี,เลย,ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- พรพิมล ตริโชติ. (2542). เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: กระบวนการเป็นประชาธิปไตยและการเมืองสมัยใหม่. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพิมล ตริโชติ. (2551). การต่างประเทศพม่า: ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชนกลุ่มน้อย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภมรี สุระเกียรติ. (2553). เมียนมาร์-สยามยุทธ์. กรุงเทพฯ : มติชน.
- มิลตัน ออสบอร์น. (2544). เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : สังเขปประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : ตรีศิวิน.
- เมธินีย์ ชุ่มผล. (2562). พลัดที่นาคาที่ไร่ ชีวิตผันแปรของชาวไทยสิงขร. *วารสารเมืองโบราณ*. 45 (4), 79 – 85.
- มนต์ชัย ผ่องศิริ. (2556). ไทยพลัดถิ่นในตะนาวศรี การดำรงชีพของผู้เลือกที่จะอยู่ อย่างคนพลัดถิ่นใน *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง* ปีที่ 10 (2) , 81-106
- ยศ สันตสมบัติ. (2551). อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- รัตนา โตสกุล. (2552). “เฮือนเคยอยู่ คู่เคยนอน ต้องจรจากลา: ประสบการณ์ชาวลาวลี้ภัยในสหรัฐอเมริกา” (Lao Refugees in America). *โครงการวิจัยวัฒนธรรมข้ามพรมแดนในความไกลาหลของวัฒนธรรมศึกษา: ยกเครื่องเรื่องวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, หน้า 178-361.
- ลือชา การณ์เมือง. (2560). พัฒนาการการปฏิรูปทางการเมืองของประเทศพม่าในช่วงปี ค.ศ. 2008–2014. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 10(3), 1100–1111.

- วงเดือน นาราสะจจ์. (2518). การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อมหาอำนาจตะวันตก
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367-2394). วิทยานิพนธ์
 อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัยอาจ เดวิด เค. และ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2562). **ประวัติศาสตร์ไทยฉบับสังเขป =**
Thailand : A Short History. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
 และมนุษยศาสตร์.
- วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2551). บ้านของชาวลื้อคิ่นถิ่น: การเดินทาง/เคลื่อนที่ การสร้างความเป็นถิ่น
 ฐานและร้านอาหารไทในเชียงใหม่ ลิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐ
 ประชาชนจีน. **รัฐ จากมุมมองของชีวิตประจำวัน**. หน้า 65-101. กรุงเทพฯ : ศูนย์
 มานุษยวิทยาสิรินธร.
- วิภาส ปรัชญาภรณ์. (2547). **ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์**. กรุงเทพฯ: ศูนย์
 มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- วรพจน์ วิเศษศิริ. (2559). **ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างอยุธยา กับเมืองมะริดและเมือง**
ตะนาวศรี พ.ศ. 2133 – 2310. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์)
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพร กรอบทอง. (2541). **วิวัฒนาการของเพลงลูกทุ่งในสังคมไทย พ.ศ.2481-2535**.
 วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์วัฒนธรรมสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านแห่งประเทศไทย (2546).
ความสัมพันธ์อิหร่าน-ไทย ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สถาน
 เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลาม
- สมสุข หินวิมาน. (2548). ทฤษฎีสำนักวัฒนธรรมศึกษา. ใน **ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญา**
นิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 8-15. หน้า 369-444. นนทบุรี:
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สายชล สัตยานุรักษ์. (2557). 10 ปัญญาชนสยาม เล่ม 1: ปัญญาชนแห่งรัฐ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์. กรุงเทพฯ: โอเพ่น ไซ้ไซตี้.

สายชล สัตยานุรักษ์. (2558). ประวัติศาสตร์รัฐไทยและสังคมไทย : ครอบครั้ว ชุมชน ชีวิต
สามัญชน ความทรงจำ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (1st ed.). เชียงใหม่ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์. (2558). รายงานการวิจัยประมวลองค์ความรู้การศึกษาชาติ
พันธุ์. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

เสมอชัย พูลสุวรรณ. (2552). รัฐฉาน (เมืองไต) : พลวัตของชาติพันธุ์ในบริบท
ประวัติศาสตร์และสังคมการเมืองร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
(องค์การมหาชน).

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2552). รัฐชาติ ชาติพันธุ์ และความทันสมัย. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรพงษ์ กองจันทึก. (2559). คนไทยพลัดถิ่นที่ช่วยล้าน : วิถีไทยในประเทศพม่า. ประชาไท.
สืบค้นวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://prachatai.com/journal/2016/12/69150>

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2547). ชาติพันธุ์สุวรรณภูมิ บรรพชนคนไทยในอุษาคเนย์ = Tribes and
Ethnic Groups in Suvarnabhumi, Ancestors of the "Thais". กรุงเทพฯ: มติชน.

สุเทพ สุนทรภัสส์. (2548). ชาติพันธุ์สัมพันธ์: แนวคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยาใน
การศึกษา อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ ประชาชาติ และการจัดองค์การความสัมพันธ์
ทางชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

สุนทร ชูตินธรานนท์. (2554). พม่ารบไทย ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า.
กรุงเทพฯ: มติชน.

สุนทร ชูตินธรานนท์. (2552). ชาตินิยมในแบบเรียนไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.

สุนทร ชูตินธรานนท์(ผู้บรรยาย). (24 สิงหาคม 2562). พหุนิยมกับอัตลักษณ์ไทยในอนาคต. ใน
พุทธธรรมพหุนิยมปีที่ 1. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สืบค้นจาก

<https://www.youtube.com/watch?v=UnQuZXKywJw>

หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ. (กระทรวงพาณิชย์). (2556). **ด้านสิงขรเปิดถาวร เม.ย. ยันเมียนมาร์ ไฟเขียวแล้ว/ท่องเที่ยวไหวตัวรับ**. 33(2825). หน้า 40.

หมู่บ้านสิงขร ประเทศเมียนมาร์. (2561). เข้าสวนไปวัดไทยที่แรกของบ้านสิงขร ประเทศพม่า. สืบค้น เมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=sPR3n2jh020&t=53s>

หมู่บ้านสิงขร ประเทศเมียนมาร์. (2563). ประเพณีส่งตายาย#บ้านสิงขรประเทศเมียนมาร์. สืบค้นเมื่อ วันที่ 18 กันยายน ปี 2564. จาก <https://www.youtube.com/watch?v=IJOksG9vft4>

หม่องทินอ่อง. (2549). **ประวัติศาสตร์พม่า**. แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

อรนุช นิยมธรรม. (2553). **โครงการ แปลเอกสารท้องถิ่นของประเทศไทย : ประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์การเมือง ชุดโครงการประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ออสบอร์น มิลตัน, มัทนา เกษกมล, พรรณงาม เก้าธรรมสาร, และ ธนาลัย ลิ้มปรัดตนศิริ. (2544). **เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : สังขปประวัติศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 8 (แก้ไขปรับปรุง). เชียงใหม่: ตรัสวิน (ซิลค์เวอร์มบุคส์).

อภินันท์ ธรรมเสนา. (2553). **การประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มคนองในจังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ สม.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อภิญา เพ็ญฟูสกุล, และ คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ. (2546). สาขาสังคมวิทยา. **อัตลักษณ์ = Identity : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2558). **กำกับกำปาก งานวิจัยวัฒนธรรมภาคเหนือ**. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หนังสือชุดการประเมิน และสังเคราะห์สถานภาพองค์ความรู้จากการวิจัยวัฒนธรรม .

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (ผู้บรรยาย). (18 สิงหาคม 2558). พหุสังคม: ไทย ไทย อีสาน ในบริบท อาเซียน. ในสัมมนาในระดับชาติเรื่อง **“ไทย ไทย อีสาน” ในบริบทอาเซียน**. คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

แอนเดอร์สัน, เบเนดิกต์. (2552). **ชุมชนจินตกรรม บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ ขยายของชาตินิยม**. แปลโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ; และคนอื่นๆ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

Denes Alexandra, รัตนา ไตสกุล, และ สุวรรณภา เกียรติไกรเพ็ชร. (2552). **ความไกลหลของ วัฒนธรรมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

World 360 degree. (2559). **คุยกับคนไทยในหมู่บ้านสิงขร ประเทศเมียนมา**. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก https://www.youtube.com/watch?v=f_ekHETjvO0

ภาษาอังกฤษ

Anthony Reid. (2015). *A History of Southeast Asia: Critical Crossroads*. Wiley-Blackwell.

Anya Topolski. (2020) *Nation-States, the Race-Religion Constellation, and Diasporic Political*

Axel, B. K. (2004). *The context of diaspora*. *Cultural Anthropology*, 19(1), pp. 26-60.

Brubaker, Rogers. (2005). The 'Diaspora' Diaspora. *Ethnic and Racial Studies*, 28(1), pp. 1-19.

Charney, Michael W. (2009) *A history of modern Burma*. Cambridge: Cambridge University Press,

- Cullen, P. J., Birch, P. L., Wright, S. C., Keamey, C. J., & Pink, A. T. (1997). Exploration in the Savannakhet Basin, Peoples Democratic Republic of Laos. *Communities: Hannah Arendt, Judith Butler, and Paul Gilroy. The European Legacy* 25:3, pp. 266-281.
- Chris Baker and Pasuk Phongpaichit. (2017). **A history of Ayutthaya: Siam in the early modern world**. Cambridge, United Kingdom; New York, NY: Cambridge University Press.
- Chai, J. Y., Sohn, W. M., Cho, J., Eom, K. S., Yong, T. S., Min, D. Y., ... & Rim, H. J. (2018). Echinostoma ilocanum infection in two residents of Savannakhet Province, Lao PDR. *The Korean journal of parasitology*, 56(1), 75.
- Condominas, G. (1990). From Lawa to Mon, From Saa' to Thai: Historical and Anthropological Aspects of Southeast Asian Social Space, **An occasional paper of the department of Anthropology Zin association with the ThaiYunnan Project**. The Australian National University: Research School of Pacific Studies.
- Derick Garnier. (2004). **Ayutthaya: Venice of the East**. Bangkok: River books.
- Durkheim, Émile. 1895 (1938). **The Rules of Sociological Method**. Chicago: University of Chicago.
- Edensor, T. (2002). **Nation Identity, Popular Culture and Everyday Life**. Oxford: Berg.
- Hall, Stuart, (1994) "Cultural identity and diaspora" from Williams, Patrick and Laura Chrisman, *Colonial discourse and post-colonial theory: a reader*. pp.227-237, London: Harvester Wheatsheaf.
- Harnam Singh; & Jatswan Singh. (1992). **The Origins of British Burma: Arakan and Tenasserim 1826 - 1952**. Jabatan Sejarah, Fakulti Sastera dan Sains Sosial, Universiti Malaya.

- Jenkins, Richard. (1996). **Social identity**. New York: Routledge.
- Jeremy Hein. (1993). Refugees, Immigrants, and the State. **Annual Review of Sociology**. 19, pp. 43 – 44
- John Clammer (2002) **Diaspora and Identity: The Sociology of Culture in Southeast Asia**, Selangor Darul Ehsan: Pelanduk Publications', **Singapore Journal of Tropical Geography**, vol. 25, no. 2, pp. 241-243.
- Keyes, C. F. (1979). **Ethnic adaptation and identity: the Karen on the Thai frontier with Burma**. Philadelphia: Institute for the Study of Human Issues.
- Kirdsiri, K. (n.d.). Historical Background of Tai-Lao Settlement and Movement to Thailand. **วารสารหน้าจั่ว**, Vol. 7 (2010): กันยายน 2553-สิงหาคม 2554, 108-131. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NAJUA/issue/view/2095>.
- Malesevic, S. (2011). **Ethnicity in Time and space: A Conceptual Analysis**. Retrieved August 23, 2012, from cur.sagepub.com at SWETS WISE ONLINE CONTENT
- Milton Osborne. (2004). **Southeast Asia: An Introductory History**. Allen & Unwin.
- Mishra, S. (2006). **Diaspora criticism**. Edinburgh University Press.
- Phosai, S. (2014). The Vision of Lao Song in a New Context: Space Adaptation and Tradition Disappearance. **วารสารหน้าจั่ว**, Vol. 8 (2011): กันยายน 2554-สิงหาคม 2555, 258-275. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NAJUA/issue/view/2102>.
- Robert Smith. (2017). **Kings of Ayutthaya, The: A Creative Retelling of Siamese History**. Silkworm Books.
- Rogers Brubaker. (2005). The 'Diaspora' Diaspora. **Ethnic and Racial Studies**, 28(1), pp. 1-19.

- Ruth Molitas Tindaan. (2020). Recreating Igorot identity in diaspora. **SouthEast Asia Research** 28:4, pages 465-485.
- Safran William. (2005). The Jewish Diaspora in a Comparative and Theoretical Perspective. **Israel Studies**. 10(1), 36-60.
- Samantararat, S. (n.d.). Reinvestigation on Tai-Lao PhuKang/Krang/Klang : Location, History and Methodology. **วารสารหน้าจั่ว**, Vol. 8 (2011): กันยายน 2554-สิงหาคม 2555, pp. 316-333. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NAJUA/issue/view/2102>.
- Scott, J. C. (November 30, 2010). **The Art of Not Being Governed: An Anarchist History of Upland Southeast Asia**. Yale Agrarian Studies.
- Seidenfaden, E. (1952). The Kui people of Cambodia and Siam. **JSS**, VOL.39 (pt.2), pp.144-180.
- Thongchai Winichakul. (1997). **Siam Mapped: A History of the Geo-Body of a Nation**. University of Hawaii Press.
- Thant Myint-U. (2020) **The hidden history of Burma: race, capitalism, and the crisis of democracy in the 21st century**. London: Atlantic Books,
- Weber, M. (1971). Max Weber on race and society (Trans.). **Social Research**, 38, pp. 30-41.
- Wilson, S. W. (1885). **The Imperial Gazetteer of India**. Clarendon Press, Oxford.

บรรณานุกรม

